

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

ماہنامی رحمت

ترجمہ کتاب فضائل الاشرار ثلاثہ

از مرحوم شیخ صدوق

سید محمد حسینی بہار اپنی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ماه‌های رحمت ترجمه کتاب فضائل الاشهر الثلاثة

نویسنده:

محمد حسینی بهارانچی

ناشر چاپی:

خاتم الانبیاء

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۰	ماه های رحمت ترجمه کتاب فضائل الاشهر الثلاثة
۱۰	مشخصات کتاب
۱۱	اشاره
۱۳	فهرست مطالب
۲۳	مقدمه
۲۳	انگیزه تألیف
۲۵	شخصیت مرحوم صدوق علیه الرحمه
۲۷	باب فضایل ماه مبارک رجب
۲۷	اشاره
۲۸	پاداش روزه در ماه رجب
۳۵	نام های ماه رجب و رحمت فراوان خداوند
۴۷	روزه داران و عبادت کنندگان در ماه رجب
۴۸	حدیث أم داود و اجابت دعای او
۵۸	پاداش عبادت و روزه در ماه رجب
۶۳	باب فضایل ماه مبارک شعبان
۶۳	اشاره
۶۶	پاداش استغفار در ماه شعبان
۶۶	فضیلت شب نیمه ماه شعبان
۶۷	فضیلت و شرافت ماه شعبان
۷۴	سخنان حکیمانه سلمان فارسی
۷۷	عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله در باره روزه های مستحبی
۷۹	اسباب آمرزش در سخنان حضرت رضا علیه السلام
۸۱	فضیلت متصل نمودن روزه ماه شعبان به ماه رمضان

۸۲	اهتمام رسول خدا صلی الله علیه و آله نسبت به روزه ماه شعبان
۸۴	پاداش استغفار در ماه شعبان
۸۵	زیارت خداوند از بنده مؤمن خود
۸۷	آثار و برکات روزه ماه شعبان
۸۹	روزه گرفتن در ماه شعبان به احترام رسول خدا صلی الله علیه و آله
۹۲	دستور روزه یوم الشک از امیرالمؤمنین علیه السلام
۹۳	روزه ماه شعبان و شفاعت رسول خدا صلی الله علیه و آله
۹۶	پاداش نماز شب نیمه ماه شعبان
۹۹	باب فضایل ماه مبارک رمضان
۹۹	اشاره
۱۰۲	سخنان اولیای خدا در باره فضیلت و برکات ماه رمضان
۱۰۵	منادی رسول خدا صلی الله علیه و آله قبل از رسیدن ماه رمضان
۱۰۶	سخنان رسول خدا صلی الله علیه و آله هنگام دیدن هلال ماه مبارک رمضان
۱۰۸	آثار روزه و صدقه و استغفار و دعا در ماه رمضان
۱۱۱	خطبه رسول خدا صلی الله علیه و آله در باره ماه مبارک رمضان
۱۱۷	عنایات بی شمار خداوند به روزه داران ماه رمضان
۱۲۹	دعاهای مستجاب
۱۲۹	پایه های دیانت
۱۳۰	بهترین ماه ها و بهترین شب ها
۱۳۰	کیفیت نزول قرآن در ماه رمضان
۱۳۱	مناجات حضرت موسی علیه السلام با خدای خود
۱۳۷	عنایات خاص خداوند به امت محمّد صلی الله علیه و آله
۱۳۸	سخنان امیرالمؤمنین علیه السلام در باره بلاهای آخرالزمان
۱۴۱	راه های پیروزی بر شیطان
۱۴۱	استحباب سحری خوردن و خواب قیلوله
۱۴۲	رمضان یکی از نام های پروردگار است

- ۱۴۲ ----- خطر روزه نگرفتن در ماه رمضان
- ۱۴۳ ----- اول ماه و اول افطار
- ۱۴۳ ----- روزه گرفتن در مسافرت
- ۱۴۴ ----- حفظ حرمت ماه مبارک رمضان
- ۱۴۵ ----- پاداش دعا و انفاق در وقت افطار
- ۱۴۶ ----- پاداش کارهای نیک در ماه مبارک رمضان
- ۱۴۸ ----- آثار و پاداش روزه داری
- ۱۴۸ ----- سفارشات حضرت رضا علیه السلام در باره رؤیت هلال ماه رمضان
- ۱۵۲ ----- ندای رحمت الهی در ماه مبارک رمضان
- ۱۵۴ ----- تقدیر امور در شب قدر
- ۱۵۶ ----- حکمت و آثار سی روز روزه ماه مبارک رمضان
- ۱۵۸ ----- روزه داری که بهشت برای او واجب می گردد
- ۱۵۹ ----- ثبت نام حجاج در ماه مبارک رمضان
- ۱۶۰ ----- شب قدر و پاداش احیای آن
- ۱۶۰ ----- استغفار ملائکه و آمرزش خداوند برای روزه داران
- ۱۶۲ ----- مقام شیعیان نزد معصومین علیهم السلام
- ۱۶۴ ----- ماه توبه و بازگشت به خداوند
- ۱۶۵ ----- روزه روز آخر ماه شعبان
- ۱۶۷ ----- خطبه امیرالمؤمنین علیه السلام در باره فضیلت ماه رمضان
- ۱۷۳ ----- نورانیت ماه رمضان بین ماه های دیگر
- ۱۷۴ ----- شرط قبولی نماز و زکات و روزه و حج
- ۱۷۵ ----- دعاهای مستجاب
- ۱۷۶ ----- خواب رسول صلی الله علیه و آله خدا در باره آثار اعمال نیک
- ۱۸۰ ----- کسی که ماه رمضان را درک کندو آمرزیده نشود
- ۱۸۱ ----- متصل نمودن روزه ماه شعبان به ماه رمضان
- ۱۸۴ ----- چیزی بر روزه دار نوشته نمی شود تا افطار نماید

- ۱۸۵ ----- بکوشید تا در ماه رمضان آمرزیده شوید
- ۱۸۶ ----- آثار و برکات خواندن سوره قدر
- ۱۸۹ ----- نگاه روزه دار به آب و غذا
- ۱۹۰ ----- روزه گرفتن در هوای گرم
- ۱۹۰ ----- شادی روزه دار
- ۱۹۱ ----- به روزه دار در خواب آب و غذا داده می شود
- ۱۹۱ ----- بوی دهان روزه دار
- ۱۹۱ ----- دعای ملائکه در حق روزه دار
- ۱۹۲ ----- خواب روزه دار
- ۱۹۲ ----- نماز و روزه سبب حل مشکلات می شوند
- ۱۹۳ ----- روزه سپری در مقابل آتش
- ۱۹۴ ----- سفارشات امام صادق علیه السلام در باره ماه مبارک رمضان
- ۱۹۵ ----- روزه داری که بدون حساب وارد بهشت می شود
- ۱۹۶ ----- منت خداوند بر امت محمد صلی الله علیه و آله
- ۱۹۶ ----- شفاعت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از روزه داران
- ۱۹۹ ----- بهشت را برای روزه داران زینت می کنند
- ۲۰۳ ----- شب عید فطر شب جایزه
- ۲۰۴ ----- حدیث سلمان در باره روز ماه مبارک رمضان
- ۲۰۷ ----- انعام خداوند به روزه داران
- ۲۱۰ ----- هم نشینی با حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام در بهشت
- ۲۱۰ ----- اشتیاق حورالعین بهشتی به روزه داران
- ۲۱۱ ----- باز شدن درهای آسمان در شب اول ماه رمضان
- ۲۱۲ ----- روزه از من است و من پاداش آن هستم
- ۲۱۳ ----- نماز شب آخر ماه مبارک رمضان
- ۲۱۷ ----- ارزش عبادت در شب قدر
- ۲۱۷ ----- فضیلت درک ماه رمضان در مکه معظمه

- ۲۱۸ فضیلت غسل در شب های ماه رمضان
- ۲۱۹ فضیلت احیا و نماز در شب قدر
- ۲۲۰ وداع با ماه مبارک رمضان
- ۲۲۲ منافق و ماه مبارک رمضان
- ۲۲۳ ای کاش ماه رمضان یک سال می بود
- ۲۲۵ بسته شدن درهای دوزخ و باز شدن درهای بهشت
- ۲۲۶ روزه افراد با تقوا و بی تقوا
- ۲۳۰ آثار مؤلف تاکنون
- ۲۳۱ درباره مرکز

ماه های رحمت ترجمه کتاب فضائل الأشهر الثلاثة

مشخصات کتاب

سرشناسه: ابن بابویه، محمد بن علی، ۳۱۱ - ۳۸۱ ق.

عنوان قراردادی: فضائل الأشهر الثلاثة. فارسی.

عنوان و نام پدیدآور: ماه های رحمت ترجمه کتاب « فضائل الأشهر الثلاثة » / از شیخ صدوق؛ مترجم محمد حسینی بهارنچی؛ ویراستار فریبرز راهدان مفرد.

مشخصات نشر: اصفهان: خاتم الانبیاء، ۱۳۸۵.

مشخصات ظاهری: ۲۱۵ ص.

شابک: ۱۵۰۰۰ ریال: ۹۶۴۸۳۷۸۰۴۵؛ ۲۰۰۰۰ ریال (چاپ دوم)

وضعیت فهرست نویسی: فایا

یادداشت: فارسی - عربی .

یادداشت: چاپ دوم: ۱۳۸۵

موضوع: اعمال الشهور -- متون قدیمی تا قرن ۱۴.

موضوع: دعاهای ماه رجب.

موضوع: دعاهای ماه شعبان.

موضوع: دعاهای ماه رمضان.

شناسه افزوده: حسینی بهارنچی، محمد، ۱۳۲۳ - ، مترجم

رده بندی کنگره: ۶۰۴۱ ۱۳۸۵ BP۲۶۷/۴ ف۲الف /

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۷۷۲

شماره کتابشناسی ملی: م ۸۵-۳۹۸۲

از مرحوم شیخ صدوق رضوان الله علیه

مترجم: سید محمد حسینی بهارانچی

ص: ۲

فهرست مطالب

خطبه الكتاب ۷۰۰۰

انگیزه تألیف ۹۰۰۰

شخصیت مرحوم صدوق علیه الرحمه ۱۱۰۰۰

کتاب فضایل ماه مبارک رجب ۱۳۰۰۰

پاداش روزه در ماه رجب ۱۴۰۰۰

نام های ماه رجب و رحمت فراوان خداوند ۲۱۰۰۰

روزه داران و عبادت کنندگان در ماه رجب ۳۳۰۰۰

حدیث أم داود و اجابت دعای او ۳۴۰۰۰

پاداش عبادت و روزه در ماه رجب ۴۴۰۰۰

کتاب فضایل ماه مبارک شعبان ۴۹۰۰۰

پاداش استغفار در ماه شعبان ۵۲۰۰۰

فضیلت شب نیمه ماه شعبان ۵۲۰۰۰

ص: ۳

فضیلت و شرافت ماه شعبان ... ۵۳

سخنان حکیمانه سلمان فارسی ... ۶۰

عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله در باره روزه های مستحبی ... ۶۳

اسباب آمرزش در سخنان حضرت رضا علیه السلام ... ۶۵

فضیلت متصل نمودن روزه ماه شعبان به ماه رمضان ... ۶۷

اهتمام رسول خدا صلی الله علیه و آله نسبت به روزه ماه شعبان ... ۶۸

پاداش استغفار در ماه شعبان ... ۷۰

زیارت خداوند از بنده مؤمن خود ... ۷۱

آثار و برکات روزه ماه شعبان ... ۷۳

روزه گرفتن در ماه شعبان به احترام رسول خدا صلی الله علیه و آله ... ۷۵

دستور روزه یوم الشک از امیرالمؤمنین علیه السلام ... ۷۸

روزه ماه شعبان و شفاعت رسول خدا صلی الله علیه و آله ... ۷۹

پاداش نماز شب نیمه ماه شعبان ... ۸۲

کتاب فضایل ماه مبارک رمضان ... ۸۵

سخنان اولیای خدا در باره فضیلت و برکات ماه رمضان ... ۸۸

منادی رسول خدا صلی الله علیه و آله قبل از رسیدن ماه رمضان ... ۹۱

آثار روزه و صدقه و استغفار و دعا در ماه رمضان ... ۹۲

خطبه رسول خدا صلی الله علیه و آله در باره ماه مبارک رمضان ... ۹۵

سخنان رسول خدا صلی الله علیه و آله هنگام دیدن هلال ماه مبارک رمضان ... ۱۰۱

عنایات بی شمار خداوند به روزه داران ماه رمضان ... ۱۰۳

پایه های دیانت ... ۱۱۵

بهترین ماه ها و بهترین شب ها ... ۱۱۶

کیفیت نزول قرآن در ماه رمضان ... ۱۱۶

مناجات حضرت موسی علیه السلام با خدای خود ... ۱۱۷

عناایات خاص خداوند به امت محمد صلی الله علیه و آله ... ۱۲۳

سخنان امیرالمؤمنین علیه السلام در باره بلاهای آخرالزمان ... ۱۲۴

راه های پیروزی بر شیطان ... ۱۲۷

استحباب سحری خوردن و خواب قیلوله ... ۱۲۷

رمضان یکی از نام های پروردگار است ... ۱۲۸

خطر روزه نگرفتن در ماه رمضان ... ۱۲۸

اول ماه و اول افطار ... ۱۲۹

روزه گرفتن در مسافرت ... ۱۲۹

حفظ حرمت ماه مبارک رمضان ... ۱۳۰

پاداش دعا و انفاق در وقت افطار ... ۱۳۱

پاداش کارهای نیک در ماه مبارک رمضان ... ۱۳۲

آثار و پاداش روزه داری ... ۱۳۴

سفارشات حضرت رضا علیه السلام در باره رؤیت هلال ماه رمضان ... ۱۳۴

ندای رحمت الهی در ماه مبارک رمضان ... ۱۳۸

تقدیر امور در شب قدر ... ۱۴۰

حکمت و آثار سی روز روزه ماه مبارک رمضان ... ۱۴۲

روزه داری که بهشت برای او واجب می گردد... ۱۴۴

ص: ۵

ثبت نام حجج در ماه مبارک رمضان ... ۱۴۵

شب قدر و پاداش احیای آن ... ۱۴۶

استغفار ملائکه و آمرزش خداوند برای روزه داران ... ۱۴۶

مقام شیعیان نزد معصومین علیهم السلام ... ۱۴۸

ماه توبه و بازگشت به خداوند ... ۱۵۰

روزه روز آخر ماه شعبان ... ۱۵۱

خطبه امیرالمؤمنین علیه السلام در باره فضیلت ماه رمضان ... ۱۵۳

نورانیت ماه رمضان بین ماه های دیگر ... ۱۵۹

شرط قبولی نماز و زکات و روزه و حج ... ۱۶۰

دعاهای مستجاب ... ۱۶۱

خواب رسول خدا صلی الله علیه و آله در باره آثار اعمال نیک ... ۱۶۲

کسی که ماه رمضان را درک کند و آمرزیده نشود ... ۱۶۶

متصل نمودن روزه ماه شعبان به ماه رمضان ... ۱۶۷

چیزی بر روزه دار نوشته نمی شود تا افطار نماید ... ۱۷۰

بکشید تا در ماه رمضان آمرزیده شوید ... ۱۷۱

آثار و برکات خواندن سوره قدر ... ۱۷۲

نگاه روزه دار به آب و غذا ... ۱۷۵

روزه گرفتن در هوای گرم ... ۱۷۶

شادی روزه دار ... ۱۷۶

به روزه دار در خواب آب و غذا داده می شود ... ۱۷۷

بوی دهان روزه دار ۱۷۷

ص: ۶

دعای ملائکه در حق روزه دار ... ۱۷۷

خواب روزه دار ... ۱۷۸

نماز و روزه سبب حل مشکلات می شوند ... ۱۷۸

روزه سپری در مقابل آتش ... ۱۷۹

سفارشات امام صادق علیه السلام در باره ماه مبارک رمضان ... ۱۸۰

روزه داری که بدون حساب وارد بهشت می شود ... ۱۸۱

منت خداوند بر امت محمد صلی الله علیه و آله ... ۱۸۲

شفاعت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از روزه داران ... ۱۸۲

بهشت را برای روزه داران زینت می کنند ... ۱۸۵

شب عید فطر شب جایزه ... ۱۸۹

حدیث سلمان در باره روز ماه مبارک رمضان ... ۱۹۰

انعام خداوند به روزه داران ... ۱۹۳

هم نشینی با حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام در بهشت ... ۱۹۶

اشتیاق حورالعین بهشتی به روزه داران ... ۱۹۶

باز شدن درهای آسمان در شب اول ماه رمضان ... ۱۹۷

روزه از من است و من پاداش آن هستم ... ۱۹۸

نماز شب آخر ماه مبارک رمضان ... ۱۹۹

ارزش عبادت در شب قدر ... ۲۰۳

فضیلت درک ماه رمضان در مکه معظمه ... ۲۰۳

فضیلت غسل در شب های ماه رمضان ... ۲۰۴

فضیلت احیا و نماز در شب قدر ۲۰۵۰۰۰

ص: ۷

وداع با ماه مبارک رمضان ۲۰۶۰۰۰

منافق و ماه مبارک رمضان ۲۰۸۰۰۰

ای کاش ماه رمضان یک سال می بود ۲۰۹۰۰۰

بسته شدن درهای دوزخ و باز شدن درهای بهشت ۲۱۱۰۰۰

روزه افراد با تقوا و بی تقوا ۲۱۲۰۰۰

ص: ۸

الحمد لله المحمود برحمته و المشكور بنعمته و المدعو باجابته و المبشر عباده بالرحمه و إجابته الدعوه الذى لا- إله إلا هو الرحمان الرحيم و صلواته الدائمه على أفضل أنبيائه و رسله سيد ولد آدم و خاتم النبيين محمد المصطفى من برّيته و على المصطفين من عترته و أهل بيته الأئمه الهادين المهديين الذين أذهب الله عنهم الرجس و طهرهم تطهيرا و لعنه الله على أعدائهم و ظالمهم و غاصبي حقوقهم و منكرى فضائلهم و مناقبهم اجمعين.

انگیزه تألیف

دوست داشتم کتاب شریف «فضائل الأشهر الثلاثة» نوشته مرحوم شیخ المحدثین محمد بن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی اعلى الله مقامه الشریف که از أعظم علما و مورد اعتماد خلف و سلف بوده و به دعای حضرت بقیه الله عجل الله فرجه الشریف این توفیقات را حاصل نموده و در باره فضایل ماه های رجب و شعبان و ماه مبارک رمضان تألیف نموده است را به فارسی ترجمه و در اختیار دوستان اهل البيت عليهم السلام قرار دهم، شاید بهره ای هم به این حقیر روسیاه عاید شود.

از این رو، کتاب یاد شده را در سفر عمره رجبیه سال ۱۳۸۴ ه.ش همراه خود به مدینه و مکه بردم و در ساعات فراغت آن را ترجمه نمودم؛ به امید آن که همه مومنین و مؤمنات در خانه ها و مراکز فرهنگی و مشاهد مشرفه و مساجد و مجالس دینی از آن استفاده نمایند. این کتاب کتاب دعا و زیارت نیست، ولی روایات مندرجه در آن بسیار مشوق و راهگشا است و انسان را به دعا و عبادت و روزه و ذکر خداوند ترغیب می نماید. اهمیت این کتاب از آن جاست که عمده برکات و عنایات خداوند و استجابت دعاها و آمرزش گناهان و قبولی اعمال و تأمین توشه آخرت و عاقبت به خیری و قرب به خداوند در سه ماه مبارک رجب و شعبان و ماه رمضان حاصل می شود و طبق روایاتی که وارد شده اگر کسی در این سه ماه آمرزیده نشود و یا دعای او مستجاب نگردد در ماه های دیگر برای او امیدی نخواهد بود جز آن که عرفات را درک کند. از خداوند توفیق قبولی و ثبات و حسن عاقبت را خواستاریم.

خادم اهل البیت علیهم السلام

سید محمد حسینی بهارانچی

ص: ۱۰۰

کتاب «فضائل الأشهر الثلاثة» از کتب مرحوم صدوق علیه الرحمه است که اخیراً با تحقیق جناب آقای میرزا غلامرضا عرفانیان از سوی انتشارات «دارالمحجّه البيضاء» [دارالرسول الاکرم صلی الله علیه و آله] چاپ شده و این حقیر برای استفاده برادران و خواهران دینی و دوستان اهل البیت علیهم السلام آن را به فارسی ترجمه نمودم.

صاحب کتاب «الذریعه» می فرماید: کتاب «فضائل الأشهر الثلاثة» از کتب شیخ صدوق علیه الرحمه است و محدث نوری در کتاب های خود و علامه مجلسی در کتاب بحار آن را به شیخ صدوق نسبت داده و از آن نقل نموده اند.

سپس می گوید: «این کتاب در سه بخش تدوین شده است: ۱- فضایل ماه رجب؛ ۲- فضایل ماه شعبان؛ ۳- فضایل ماه رمضان، و مؤلف هر بخش این کتاب را کتاب مستقلی قرار داده [ولی به علت مختصر بودن آنها همه را در یک مجلد گردآورده] و در کتاب صوم «من لایحضره الفقیه» به هر کدام آنها اشاره نموده و به نام کتاب «فضائل الأشهر الثلاثة» معروف گردیده است. (۱)»

مؤلف کتاب محمدبن علی بن حسین بن بابویه قمی، معروف به صدوق است که در سال ۳۱۱ هجری قمری در شهر قم متولد شده و هفتاد و چند سال زندگی نموده و در سال ۳۸۱ هجری قمری در شهر ری

ص: ۱۱

به لقاء الله پیوسته است مرحوم صدوق، طبق نقل بعضی از مورخین، حدود نوزده سال از زمان غیبت صغرای امام زمان علیه السلام را درک نموده است؛ چرا که وفات «سمری»، آخرین نایب خاص آن حضرت، در سال ۳۲۹ هجری قمری واقع شده است و پس از آن مرحوم صدوق نزدیک به نیم قرن از غیبت کبری امام زمان علیه السلام را درک نموده است. مرحوم صدوق مورد علاقه و محبت امام زمان علیه السلام بوده؛ چنان که ولادت او نیز با دعای آن بزرگوار انجام گرفته است و تفصیل آن در مقدمه کتاب های «من لایحضره الفقیه» و «کمال الدین و تمام النعمه» و خصال و غیره بیان شده است.

عادت مرحوم صدوق علیه الرحمه این بوده که فتاوی خود را با ذکر متن احادیث معصومین علیهم السلام بیان می نموده و در اثر دعای حضرت بقیه الله عجل الله فرجه الشریف کتاب های فراوان و متون اولیه شیعه با سندهای متصل در فقه و تفسیر و تاریخ و اخلاق و فضایل و غیره به دست با برکت او به رشته تحریر درآمده و مورد اعتماد و استفاده علمای شیعه بلکه اهل تسنن و عموم مردم قرار گرفته است. او تمام عمر خود را صرف حفظ و نشر معارف شیعه و خدمت به خاندان نبوت علیهم السلام نموده است. خلوص نیت و نورانیت قلم او برای همه علما و علاقه مندان و دوستان اهل البیت علیهم السلام مشهود است. حشره الله و ایانا مع محمد و آله صلوات الله علیهم اجمعین.

(۱) کتاب فضایل ماه مبارک رجب، تألیف ثقه المحدثین و رییس اهل حدیث مرحوم ابوجعفر محمد بن علی بن الحسین بن موسی بن بابویه قمی رضوان الله تعالی علیهم اجمعین. از اصول حدیث شیعه و مورد اعتماد علمای گذشته و حال و آینده بوده و خواهد بود. از خداوند متعال علو درجات نویسنده و حافظین آثار و سخنان اهل البیت علیهم السلام و آمرزش این حقیر مترجم و خوانندگان محترم را خواستاریم.

پاداش روزه در ماه رجب

(۲) - حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام فرمود: «کسی که اولین روز

ص: ۱۴

۱- (۱) - أخبرنا أبو جعفر محمد بن علی بن الحسین بن موسی بن بابویه رضی الله عنه قال: حدّثنا محمد بن إبراهيم بن إسحاق الطالقانی قال: حدّثنا أحمد بن محمد الكوفي الهمدانی مولى بنی هاشم قال: حدّثنا علی بن الحسن بن علی بن فضال عن أبيه عن أبي الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام قال: من صام أوّل يوم من رجب رغبه فی ثواب الله عزّوجلّ وجبت له الجنّه ومن صام يوماً فی وسطه شقّع فی مثل ربيعہ و مضر و من صام فی آخره جعله الله من ملوک الجنّه و شقّعه فی أبيه و أمّه و ابنه و ابنته و أخیه و عمّه و عمّته و خاله و خالته و معارفه و جيرانه و إن كان فيهم مستوجب للنار.

ماه رجب را برای رسیدن به پاداش خداوند روزه بگیرد بهشت برای او واجب می گردد؛ و کسی که روز نیمه ماه رجب را روزه بگیرد به اندازه جمعیت قبیله ربیع و مضر [دو قبیله بزرگ عرب] روز قیامت حق شفاعت پیدا می کند؛ و کسی که روز آخر ماه رجب را روزه بگیرد خداوند او را از پادشاهان بهشت قرار می دهد و شفیع پدر و مادر و فرزند و برادر و عمو و عمه و دایی و خاله و آشنایان و همسایگان خود خواهد گردید؛ گرچه آنها بعضا مستحق آتش باشند.»

(۱) ۲- انس بن مالک گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «کسی که یک روز از ماه رجب را از روی ایمان و اخلاص روزه بگیرد خداوند بین او و بین دوزخ در قیامت هفتاد خندق فاصله قرار می دهد که عرض هر خندق به اندازه فاصله بین زمین تا آسمان است.»

(۲) ۳- سالم فرزند علی بن ابی حمزه بطائنی گوید: چند روز قبل از

ص: ۱۵

۱- (۱) ۲- حدّثنا عبد الرحمن بن محمّد بن خالد البجلی قال: حدّثنا عمر ابن محمّد بن درستویه الفارسی قال: حدّثنا حماد بن أبی سلیمان عن أنس بن مالک قال: سمعت النبی صلی الله علیه و آله یقول: من صام یوما من رجب إیماناً و إحتساباً جعل الله تبارک و تعالی بینه و بین النار سبعین خندقاً عرض کلّ خندق مابین السماء إلی الأرض.

۲- (۲) ۳- حدّثنا محمّد بن أحمد السنانی قال: حدّثنا محمّد بن أبی عبد الله الکوفی قال: حدّثنا موسی بن عمران النخعی عن عمّه الحسین بن یزید عن علی بن سالم عن أبیه قال: دخلت علی الصادق جعفر بن محمّد علیهما السلام فی رجب و قد بقیت أیام فلما نظر إلیّ قال لی یا سالم هل صمت فی هذا الشهر شیئاً قلت: لا والله یا بن رسول الله صلی الله علیه و آله قال لی:

پایان ماه رجب خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم. هنگامی که آن حضرت مرا مشاهده نمود فرمود: «ای سالم! آیا در این ماه روزه گرفته ای؟» گفتم: ای فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله! به خدا سوگند، نه! فرمود: «همانا فضایل و برکاتی از تو فوت شده که جز خداوند کسی نمی داند.»

سپس فرمود: «این ماهی است که خداوند آن را بر ماه های دیگر فضیلت داده و حرمت آن را بزرگ شمرده و کرامت خویش را بر روزه داران این ماه واجب نموده است.»

(۱) گفتم: ای فرزند رسول خدا! آیا اگر من در باقیمانده این ماه روزه بگیرم به برخی از پاداش روزه داران در این ماه نایل می شوم؟ امام صادق علیه السلام فرمود: «ای سالم! هر کس یک روز از آخر این ماه را روزه بگیرد از شدت جان دادن و وحشت قیامت و عذاب قبر ایمن خواهد بود؛ و هر کس دو روز از آخر این ماه را روزه بگیرد به او جواز عبور از صراط داده خواهد شد؛ و هر کس سه روز از آخر این ماه را روزه بگیرد از وحشت قیامت و سختی های آن ایمن خواهد بود و بیزاری و نجات از

ص: ۱۶

۱- (۱) لقد فاتك من الثواب ما لا يعلم مبلغه إلا الله عز وجل إن هذا الشهر قد فضله الله و عظم حرمة و أوجب للصائمين فيه كرامته قال: قلت له: يا ابن رسول الله فإن صمت مما بقي شيئاً هل أنال فوزاً ببعض ثواب الصائمين فيه؟ فقال يا سالم: من صام يوماً من آخر هذا الشهر كان ذلك أماناً له من شدة سكرات الموت و أماناً له من هول المطلع و عذاب القبر و من صام يومين من آخر هذا الشهر كان له بذلك جواز على الصراط و من صام ثلاثة أيام من آخر هذا الشهر أمن يوم الفزع الأكبر من أهواله و شدائده و أعطى براءة من النار.

(۱)۴- حضرت باقر علیه السلام فرمود: «هر کس روز اول و یا وسط و یا آخر ماه رجب را روزه بگیرد خداوند بهشت را برای او واجب می گرداند و او را در بهشت همنشین ما قرار می دهد؛ و هر کس دو روز از ماه رجب را روزه بگیرد به او گفته می شود گذشته های تو بخشوده گردید، عمل خود را از سر بگیر؛ و هر کس سه روز از ماه رجب را روزه بگیرد به او گفته می شود گذشته و آینده تو بخشیده شد، پس برای هر کس می خواهی از برادران و اهل معرفت خود شفاعت کن؛ و هر کس هفت روز از ماه رجب را روزه بگیرد درهای هفتگانه دوزخ به روی او بسته می شود؛ و هر کس هشت روز از ماه رجب را روزه بگیرد درهای هشتگانه بهشت به روی او گشوده می گردد و از هر دری از درهای بهشت که به خواهد می تواند وارد شود.»

ص: ۱۷

۱- (۱)۴- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ يَحْيَى الْبَصْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْمَغِيرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ سَلْمَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ حُسَيْنٍ عَنِ عَامِرِ السَّرَّاجِ عَنِ سَلَامِ الْجَعْفِيِّ عَنِ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ قَالَ: مَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ يَوْمًا وَاحِدًا مِنْ أَوَّلِهِ أَوْ وَسْطِهِ أَوْ آخِرِهِ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّةَ وَجَعَلَهُ مَعْنَا فِي دَرَجَاتِنَا «دَرَجَاتِنَا» يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ مَنْ صَامَ يَوْمِينَ مِنْ رَجَبٍ قِيلَ لَهُ: إِسْتَأْنَفَ فَقَدْ غَفَرَ لَكَ مَا مَضَى وَ مَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ قِيلَ لَهُ: غَفَرَ لَكَ مَا مَضَى وَ مَا بَقِيَ فَاشْفَعْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْ مَذْنَبِي إِخْوَانِكَ وَ أَهْلِ مَعْرِفَتِكَ (مَغْفَرَتِكَ) وَ مَنْ صَامَ سَبْعَةَ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ أَغْلَقْتَ عَنْهُ أَبْوَابَ النَّيْرَانِ السَّبْعَةِ وَ مَنْ صَامَ ثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ فَتَحْتَ لَهُ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةَ فَيَدْخُلُهَا مِنْ أَيِّهَا شَاءَ.

(۱)۵- حضرت باقر علیه السلام فرمود: «هر کس هفت روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند او را با سلامت از صراط عبور می دهد و از آتش دوزخ نجاتش خواهد داد و بهشت را برای او واجب و در غرفه های آن اسکانش خواهد داد.»

(۲)۶- حضرت صادق علیه السلام فرمود: «هرگز از روزه روز بیست و هفتم ماه رجب دریغ مکن؛ چرا که در آن روز نبوت و پیامبری بر حضرت محمد صلی الله علیه و آله نازل گردید و پاداش روزه گرفتن در آن برای شما مانند روزه گرفتن در شصت ماه خواهد بود.»

(۳)۷- حضرت رضا علیه السلام فرمود: «خداوند پیامبر خود حضرت

ص: ۱۸

۱- (۱)۵- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنِ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا الْمَغِيرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ سَلْمَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ عَنْ عَامِرِ السَّرَّاجِ عَنْ سَلَامِ النَّخَعِيِّ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ: مِنْ صَامِ سَبْعَةِ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ أَجَازَهُ اللَّهُ عَلَى الصَّرَاطِ وَأَجَازَهُ - أَجَارَهُ مِنَ النَّارِ وَأَوْجِبَ لَهُ غُرَفَاتِ الْجَنَّةِ.

۲- (۲)۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ يَحْيَى عَنْ جَدِّهِ الْحُسَيْنِ بْنِ رَاشِدٍ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ: لَا تَدَعِ صِيَامَ يَوْمِ سَبْعَةٍ وَعَشْرِينَ مِنْ رَجَبٍ فَإِنَّهُ الْيَوْمَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ النَّبُوءَةُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَثَوَابُهُ مِثْلُ سِتِّينَ شَهْرًا لَكُمْ.

۳- (۳)۷- حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: حَدَّثَنِي سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ (عَنْ) الصَّقْرِ عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ بْنِ الْيَسَعِ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ بَكَارِ الصَّقِيلِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: بَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّدًا ثَلَاثَ لَيَالٍ مُضِيِّنَ مِنْ رَجَبٍ فَصُومَ ذَلِكَ الْيَوْمَ كَصُومِ سَبْعِينَ عَامًا قَالَ سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: كَانَ مَشَايخُنَا يَقُولُونَ: إِنَّ ذَلِكَ غَلَطٌ مِنَ الْكَاتِبِ وَذَلِكَ أَنَّهُ ثَلَاثَ لَيَالٍ بَقِيْنَ مِنْ رَجَبٍ.

محمّد صلی الله علیه و آله را در بیست و هفتم ماه رجب به نبوت و پیامبری مبعوث نمود. از این رو، روزه گرفتن در آن روز مانند هفتاد سال روزه گرفتن است.»

(۱)۸- حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: «حضرت نوح علیه السلام روز اول ماه رجب سوار بر کشتی شد و به همراهان خود فرمود: «آن روز را روزه بگیرند»؛ و هر کس روز اول ماه رجب را روزه بگیرد آتش دوزخ به اندازه مسافت یکسال از او دور می گردد؛ و هر کس هفت روز از ماه رجب را روزه بگیرد درهای هفتگانه دوزخ به روی او بسته خواهد گردید؛ و هر کس هشت روز از ماه رجب را روزه بگیرد درهای هشتگانه بهشت به روی او باز خواهد گردید؛ و هر که پانزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد به خواسته خود می رسد و هر کس بیشتر از آن را روزه بگیرد خداوند عطای بیشتری به او خواهد داد.»

ص: ۱۹

۱- (۱)۸- حدّثنا محمّد بن الحسن قال: حدّثنا الحسن بن الحسين بن عبدالعزيز المهتدي عن سيف بن المبارك عن أبي الحسن عليه السلام قال: إنّ نوحا عليه السلام ركب السفينه أوّل يوم من رجب فامر من معه أن يصوموا ذلك اليوم و قال: من صام ذلك تباعدت عنه النار مسيره سنه و من صام سبعة أيّام أغلقت عنه أبواب النيران السبعه و من صام ثمانيه أيّام فتحت له الجنان الثمانيه و من صام خمسه عشر يوما أعطى مسألته و من زاد زاده الله.

(۱) ۹- همان حدیث قبل از امام صادق علیه السلام .

(۲) ۱۰- حضرت زین العابدین علیه السلام فرمود: «رجب نهری است در بهشت، سفیدتر از شیر و شیرین تر از عسل، هر کس یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند از آن نهر او را سیر آب خواهد نمود.»

(۳) ۱۱- و فرمود: «ماه رجب ماه بزرگی است و خداوند پاداش اعمال نیک را در آن چندبرابر می دهد و گناهان در آن ماه بخشوده می گردد؛ و هر کس یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد آتش دوزخ به اندازه مسافت یک سال از او دور می شود؛ و هر کس سه روز از آن را روزه بگیرد بهشت برای او واجب می گردد.»

ص: ۲۰

۱- (۱) ۹- و حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرِ بْنِ زَيْدِ بْنِ أَبِي نَصْرِ الْبَزْنَطِيِّ عَنْ أَبِي بَانَ بْنِ عَثْمَانَ عَنْ كَثِيرِ النَّوَّاسِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ نَوْحًا رَكِبَ السَّفِينَةَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ رَجَبٍ فَأَمَرَ مَنْ مَعَهُ أَنْ يَصُومُوا ذَلِكَ الْيَوْمَ وَقَالَ: مَنْ صَامَ ذَلِكَ الْيَوْمَ تَبَاعَدَتْ عَنْهُ النَّارُ مَسِيرَةَ سَنَةٍ.

۲- (۲) ۱۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْمَهْتَدِيِّ عَنْ سَيْفِ الْمُبَارَكِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: رَجَبٌ نَهْرٌ فِي الْجَنَّةِ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّيْلِ وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ مَنْ صَامَ يَوْمًا مِنْ رَجَبٍ سَقَاهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ النَّهْرِ.

۳- (۳) ۱۱- و بهذا الاسناد قال: قال أبو الحسن عليه السلام: رجب شهر عظيم يضاعف الله فيه الحسنات و يمحو فيه السيئات و من صام يوما من رجب تباعدت عنه النار مسيره سنه و من صام ثلاثة أيام وجبت له الجنة.

(۱) ۱۲- ابوسعید خدری گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آگاه باشید! همانا ماه رجب ماه پر برکت خداوند است و آن ماه بزرگی است و آن را ماه اصم می گویند؛ چرا که ماه های دیگر به فضیلت و حرمت آن نمی رسد [و قتال در آن حرام است و ماه اصب نیز به آن می گویند چون رحمت خداوند در آن فراوان سرازیر می شود].»

(۲) سپس فرمود: «آگاه باشید که ماه رجب ماه خداست و ماه شعبان ماه من و ماه رمضان ماه امت من است؛ و هر کس یک روز از ماه رجب را از روی خلوص و ایمان روزه بگیرد مستحق رضوان و خشنودی بزرگ

ص: ۲۱

۱- (۱) ۱۲- حدّثنا محمّد بن اسحاق بن احمد الليثی قال: حدّثنا محمّد بن الحسين الأزدي قال: حدّثنا أبو الحسن علي بن محمّد بن علي المقرئ قال: حدّثنا الحسن بن المروزي عن أبيه عن يحيى بن عباس قال: حدّثنا علي بن عاصم قال: حدّثنا أبوهارون العبدی عن أبي سعيد الخدری قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ألا ان رجب شهر الله الأصمّ و هوشهر عظیم و إنّما سمّی الأصمّ لأنّه لا يقارنه شهر من الشهور عند الله عزّوجلّ حرمة و فضلا و كان أهل الجاهلیة يعظّمونه فی جاهلیتها فلما جاء الإسلام لم یزد إلا تعظیما و فضلا.

۲- (۲) الا- و من صام من رجب یوما ایمانا و احتسابا إستوجب رضوان الله الأکبر و أطفی صومه فی ذلك الیوم غضب الله عزوجل و أغلق عنه بابا من أبواب النار ولو أعطی ملاء الارض ذهباً ماکان بافضل من صومه و لا یستکمل أجره بشیء من الدنیا دون الحسنات اذا أخلصه لله عزوجلّ و له إذا أمسى دعوات مستجابات إن دعی شیئا فی عاجل الدنیا أعطاه الله و إلا أدخّر له من الخیر أفضل ما دعی به داع من أولیائه و أحبائه و أصفیائه.

خداوند می شود و غضب و خشم خداوند بر او خاموش و دری از درهای آتش به روی او بسته می گردد و اگر زمین پر از طلا باشد و در راه خدا بدهد به پاداش و فضیلت آن نمی رسد و چیزی از دنیا نمی تواند معادل آن باشد مگر حسنات و اعمال نیک؛ اگر برای خدا انجام گرفته شده باشد.

و برای روزه دار در ماه رجب دعاهای مستجاب [ده دعای مستجاب] می باشد که اگر برای دنیای خود خواستار شود مستجاب می گردد و گرنه همانند بهترین دعای اولیا و دوستان و برگزیدگان خدا برای او ذخیره می گردد.

(۱) هر که دو روز از ماه رجب را روزه بگیرد اهل آسمان ها و اهل زمین نمی توانند پاداش او را نزد خداوند بیان کنند و پاداش ده نفر از صادقین [یعنی ائمه معصومین علیهم السلام] که در طول عمر خود اعمال خیر و عبادت خدا را انجام داده باشند برای او نوشته می شود و در قیامت نیز به اندازه

ص: ۲۲

۱- (۱) و من صام من رجب یومین لم یصف الواصفون من أهل السموات و الأرض ماله عند الله من الثواب والكرامة و كتب له من الأجر مثل أجور عشرة من الصادقین فی عمرهم بالغه أعمارهم ما بلغت و یشفع یوم القیامه فی مثل ما یشفعون فیہ و یحشرهم فی زمرةم حتی یدخل الجنة و یكون من رفقاءهم و من صام من رجب ثلاثة أيام جعل الله بینه و بین النار خندقا أو حجابا طوله مسیره سبعین عاما و یقول الله عزوجل له عند إبطاره: لقد وجب حَقَّك علی و وجبت لك محبتي و ولایتی أشهدکم یاملائکتی انی قد غفرت له ما تقدم من ذنبه و ما تأخر.

آنان حق شفاعت خواهد داشت و خداوند او را با آنان محشور خواهد نمود تا این که داخل بهشت گردد و با آنان هم نشین شود.

(۱) و هر کس سه روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند بین او و بین دوزخ خندق و یا حجابی قرار می دهد که طول آن هفتاد سال راه خواهد بود و در وقت افطار به او می فرماید: «حق تو بر من واجب شد و محبت و ولادت من بر تو لازم گردید» سپس به ملائکه خود می فرماید: «ای ملائکه! گواه باشید که من گناهان گذشته و آینده او را بخشیدم.

(۲) و هر کس چهار روز از ماه رجب را روزه بگیرد از همه بلاها و آفت ها - مانند جنون و جذام و پیسی و فتنه دجال - عافیت می یابد و عذاب قبر از او بر طرف می گردد و پاداش اولیا و توأبیین و اوأبیین [نیایش کنندگان] به

ص: ۲۳

۱- (۱) و من صام من رجب أربعة أيام عوفى من البلايا كلها من الجنون و الجذام و البرص و فتنه الدجال و أجبر من عذاب القبر و كتب له أجور أولى الالباب و التوابين الأوأبیین و أعطى كتابه يمينه فى أوائل العابدین.

۲- (۲) و من صام من رجب خمسة أيام كان حقاً على الله عزوجل أن يرضيه يوم القيامة و بعث يوم القيامة و وجهه كالقمر ليله البدر و كتب له عدد رمل عالج حسنات و أدخل الجنة بغير حساب و يقال له تمن على ربك ما شئت. و من صام من رجب ستة أيام خرج من قبره و لوجهه نور يتلألاً أشدّ بياضاً من نورالشمس و أعطى ذلك نوراً يستضىء به أهل يوم الجمع القيامة و بعث من الآمنين حتى يمرّ على الصراط بغير حساب و يعافى عقوق الوالدين و قطيعه الرحم. و من صام من رجب سبعة أيام فإنّ لجهنم سبعة أبواب يغلق الله لصوم كل يوم باباً من أبوابها و حرّم الله جسده على النار.

او داده می شود و نامه عمل او در گروه اول عبادت کنندگان به دست راست او داده می شود.

(۱) و هر کس پنج روز از ماه رجب را روزه بگیرد بر خداوند لازم است که روز قیامت او را خشنود نماید و صورت او در قیامت مانند ماه شب چهارده نورانی باشد و هر کس یازده روز از ماه رجب را روزه بگیرد پاداش او بیش از هر کس خواهد بود، جز کسی که همانند او یا بیشتر روزه گرفته باشد.

(۲) و هر کس دوازده روز از ماه رجب را روزه بگیرد روز قیامت دو حله

ص: ۲۴

۱- (۱) و من صام من رجب ثمانیه أيام فإنَّ للجنَّة ثمانیه أبواب يفتح له بصوم كلِّ يوم بابا من أبوابها و يقال له: أدخل من أيِّ أبواب الجنان شئت و من صام من رجب تسعة أيام خرج من قبره و هو ينادي لا اله إلاَّ الله و لا يصرف وجهه دون الجنَّة و خرج من قبره ولو جهه نوريتلا لأهل الجمع حتى يقولوا هذا نبيُّ مصطفى و إنَّ أدهى ما يعطى أن يدخل الجنَّة بغير حساب و من صام من رجب عشرة أيام جعل الله عزوجل له جناحين أحضرين منضومين بالدر و الياقوت يطير بهما على الصراط كالبرق الخاطف إلى الجنان و أبدل الله سيئاته حسنات و كتب من المقرَّبين القوامين لله بالقسط و كأنه عبد الله عزوجل ألف عام قائما صابرا محتسا.

۲- (۲) و من صام أحد عشر يوما من رجب لم يواف يوم القيامة عند ربِّه أفضل ثوابا منه إلاَّ من صام مثله أو زاد عليه و من صام من رجب إثنا عشر يوما کسی يوم القيامة حلَّتین خضراو بن من سندس و استبرق يجير بهما لو دلّيت حلّه منهما إلى الأرض لأضاء ما بين شرقها و غربها و صارت الدنيا أطيب من ريح المسك و من صام من رجب ثلاثة عشر يوما و ضعت له يوم القيامة مائده من ياقوت أخضر في ظلّ العرش قوائمها من درّ أوسع من الدنيا سبعين مرّه عليها صحاف الدرّ و الياقوت في كلّ صفحہ سبعون ألف لون من الطعام لا يشبه اللون اللون و لا الريح الريح فيأكل منها و الناس في شدّه شديده و كرب عظيمه.

سبز از سندس و استبرق به او پوشانده خواهد شد که به وسیله آنها به گنهکاران پناه خواهد داد و آن حله ها به قدری نورانی است که اگر یکی از آنها به طرف زمین آویخته شود شرق و غرب آن را روشن می کند و زمین خوشبوتر از مشک خواهد شد.

و کسی که سیزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد برای او در سایه عرش الهی مائده ای از یاقوت سبز قرار خواهد گرفت که پایه های آن از درّ خواهد بود [مقدار] آن بیش از هفتاد برابر دنیاست. و بر آن مائده کاسه هایی از درّ و یاقوت قرار دارد و در هر کاسه ای از آن هفتاد هزار نوع از طعام است که هر کدام آنها طعم و بوی خاصی دارد و او از آن غذاها استفاده خواهد نمود، در حالی که مردم در قیامت در بلا و سختی بزرگی خواهند بود.

(۱) و کسی که چهارده روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند پاداشی به او خواهد داد که نه چشمی دیده و نه گوش شنیده و نه بر قلب کسی

ص: ۲۵

۱- (۱) و من صام من رجب أربعة عشر يوماً أعطاه الله من الثواب مالا- عين رأته ولا أذن سمعت ولا خطر على قلب بشر من قصور الجنان التي بنيت بالدر و الياقوت و من صام خمسة عشر يوماً وقف يوم القيامة موقف الآمنين فلا يمر به ملك و لا رسول و لا نبي إلا قال: طوبى لك أنت آمن مشرف مقرب مقبوط محبوب ساكن الجنان.

خطور نموده است و آن قصرهایی است در بهشت که از درّ و یاقوت ساخته شده است.

و کسی که پانزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد روز قیامت در موقف آمین قرار می گیرد و هیچ پیامبر و رسول و ملکی بر او نمی گذرد جز آن که می گوید: خوشا به حال تو که در امن و اکرام و مقرب و مغبوط و محبور الهی هستی و ساکن بهشت او گردیده ای!

(۱) و کسی که شانزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد از نخستین کسانی خواهد بود که بر مرکب هایی از نور سوار می شوند و در بالای عرصه بهشت پرواز می نمایند تا به مقام «دارالرحمان» می رسند.

(۲) و کسی که هفده روز از ماه رجب را روزه بگیرد روز قیامت برای عبور از صراط هفتاد هزار چراغ از نور برای او قرار می دهند تا از صراط عبور نماید و داخل بهشت گردد و ملائکه او را مشایعت می کنند و به او سلام و خوش آمد می گویند.

(۳) و کسی که هیجده روز از ماه رجب را روزه بگیرد در کنار حضرت

ص: ۲۶

۱- (۱) و من صام من رجب سته عشر یوما کان من أوائل من یرکب علی دوابّ من نور یطیر بهم فی عرضه الجنان إلی دار الرحمن.

۲- (۲) و من صام سبعة عشر یوما وضع له یوم القیامة علی الصراط سبعون ألف مصباح من نور حتّی یمرّ علی الصراط بنور تلک المصابیح إلی الجنان یشیعہ الملائکه بالترحیب و التسلیم.

۳- (۳) و من صام من رجب ثمانیه عشر یوما زاحم إبراهیم فی قبه فی جنّه الخلد علی سرالدر و یاقوت

ابراهیم خلیل علیه السلام در قبه بهشتی قرار خواهد گرفت و بر تخت هایی از درّ و یاقوت تکیه خواهد زد.

(۱) و کسی که نوزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند در بهشت مقابل قصر حضرت آدم و ابراهیم علیهما السلام قصری برای او بنا خواهد نمود و چون وارد قصر خود می شود به آنان سلام می کند و آنان نیز از روی اکرام و استحقاق چنین مقامی به او سلام می کنند و برای هر روزه ای که گرفته پاداش هزار سال روزه خواهد بود.

و کسی که بیست روز از ماه رجب را روزه بگیرد مانند آن است که خدا را بیست هزار سال عبادت کرده باشد.

(۲) و کسی که بیست و یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد روز قیامت می تواند به اندازه دو قبیله [بزرگ عرب] ربیع و مضر از گنجهکاران شفاعت نماید.

(۳) و کسی که بیست و دو روز از ماه رجب را روزه بگیرد از آسمان به او

ص: ۲۷

۱- (۱) و من صام من رجب تسعه عشر یوما بنی الله له قصر من لؤلؤ رطب بجذاء قصر آدم و ابراهیم فی جنة عدن فیسلم علیهما و یسلمان علیه تکرمه و ایمانا بحقه و کتب له بکلّ یوم یصوم منها کصیام ألف عام:

۲- (۲) و من صام من رجب عشرین یوما فکانما عبدالله عزوجل عشرین ألف عام و من صام من رجب إحدى و عشرین یوما شفع یوم القیامه فی مثل ربیع و مضر کلهم من أهل الخطایا و الذنوب.

۳- (۳) و من صام من رجب إثنين و عشرین یوما نادى من السماء أبشر یا ولئى الله من الله بالکرامه العظیمه و مرافقه الذین أنعم الله علیهم من من النبیین و الصدیقین و الشهداء و الصالحین و حسن أولئک رفیقا. و من صام من رجب ثلاثه و عشرین یوما نودی من السماء طوبى لك یا عبدالله نصبت قليلا و نعمت طویلا طوبى لك إذا كشف الغطاء عنک و افضیت الى جسیم ثواب ربك الکریم و جاورت الخلیل فی دارالسلام.

ندا می شود: «ای ولی خدا! ما از سوی خداوند به تو بشارت می دهیم به کرامت بزرگ الهی و هم نشینی با پیامبران و صدیقین و شهدا و صالحین، و البته آنان هم نشینان نیکی هستند.

و کسی که بیست و سه روز از ماه رجب را روزه بگیرد از آسمان به او ندا می رسد: «خوشا به حال تو ای بنده خدا! تو در مدت کوتاهی خود را به زحمت انداختی و نعمت طولانی را به دست آوردی. خوشا به حال تو! هنگامی که پرده ها کنار رود و تو به ثواب بزرگ پروردگار کریم خویش نایل گردی و در بهشت همنشین حضرت خلیل الرحمان شوی.

(۱) و کسی که بیست و چهار روز از ماه رجب را روزه بگیرد ملک الموت به صورت جوانی بالباس دیباج سبز، سوار بر اسبی از اسب های بهشتی، بر او وارد می شود، در حالی که حریر معطر و ظرفی از طلا پر از

ص: ۲۸

۱- (۱) و من صام من رجب أربعه و عشرين یوما إذا نزل به ملک الموت یری له فی صورہ شابّ علیہ حلّه من دیباج أخضر علی فرس من أفراس الجنان و بیده حریر أخضر ممسک بالمسک الاذفر و بیده قدح من ذهب مملوء من شراب الجنان فسقاه إیاه عند خروج نفسه فهوّن علیه سكرات الموت ثم يأخذ روحه فی تلك الحریره فیفوح منها رایحه یستشققها أهل سبع سماوات فیظل فی قبره ریّان و یبعث من قبره ریّان حتّی یرد حوض النبیّ صلّی الله علیه و آله.

شراب بهشتی در دست دارد، و در وقت گرفتن جان او از شراب بهشتی به او می نوشاند تا مرگ برای او آسان شود، و چون روح او را قبض می کند و در آن حریر می گذارد بوی خوشی از آن ساطع می گردد و اهل آسمان ها از آن استفاده می کنند، و چون وارد قبر خود می شود سیرآب و شادکام است و در قیامت نیز چون مبعوث می گردد سیرآب و شادکام خواهد بود تا این که در کنار کوثر بر رسول خدا صلی الله علیه و آله وارد شود.

(۱) و کسی که بیست و پنج روز از ماه رجب را روزه بگیرد هنگامیکه از قبر خارج می شود هفتاد هزار ملک به استقبال او می آیند که در دست هر کدام آنان پرچمی از درّ و یاقوت است و انواع زیورها و زینت ها را با خود آورده و می گویند: «ای ولیّ خدا! همانا تو به خدای خود پناهنده شدی.» پس او نخستین کسی خواهد بود که با مقرّبین و کسانی که از خدای خود راضی و خداوند از آنان راضی بوده وارد بهشت می شوند و این سعادت بزرگی خواهد بود.

(۲) و کسی که بیست و شش روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند در

ص: ۲۹

۱- (۱) و من صام من رجب خسمه و عشرين يوما فإنه إذا أخرج من قبره يلقاه سبعون ألف ملك بيد كل ملك منهم لواء من در و یاقوت و معهم طرائف الحلّیّ فيقولون يا وليّ الله إلتجأت إلى ربّك فهو من أوّل الناس دخولا في جنّات عدن مع المقرّبين الذين رضی الله عنهم و رضوا عنه و ذلك الفوز العظيم.

۲- (۲) و من صام من رجب سته و عشرين يوما بنی الله له فی ظلّ العرش مأه قصر من درّ و یاقوت علی رأس كلّ قصر خیمه حریر من حریر الجنان یسکنها ناعما و الناس فی الحساب.

سایه عرش خود یکصد قصر از درّ و یاقوت برای او بنا می کند و بر بالای هر قصری خیمه ای از حریر بهشتی خواهد بود و ولّی خدا در مدتی که مردم مشغول حساب هستند در آن خیمه های حریر متنعم می باشد.

(۱) و کسی که بیست و هفت روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند قبر او را به اندازه چهارصد هزار سال راه وسعت می دهد و پر از مشک و عنبر می نماید.

(۲) و کسی که بیست و هشت روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند بین او و آتش دوزخ هفت خندق قرار می دهد که مسافت هر خندق به اندازه فاصله زمین تا آسمان و مسافت پانصد سال راه می باشد.

و کسی که بیست و نه روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند او را می آمرزد، گرچه او راهزن باشد و یا زنی باشد که هفتاد مرتبه زنا داده و سپس برای خدا و نجات از دوزخ روزه گرفته باشد است.

(۳) و کسی که سی روز از ماه رجب را روزه بگیرد منادی از طرف خداوند به او می گوید: «ای بنده خدا! گذشته های تو بخشیده شد پس در

ص: ۳۰

۱- (۱) و من صام من رجب سبعة و عشرين یوما وسّع الله علیه القبر مسیره أربعمائۀ ألف عام و ملاء جمیع ذلک مسکا و عنبراً.
۲- (۲) و من صام من رجب ثمانیه و عشرين یوما جعل الله عزوجلّ بینہ و بین النار سبع خنادق کلّ خندق ما بین السماء و الأرض مسیره خمسماً عام.

۳- (۳) و من صام من رجب تسعة و عشرين یوما غفر الله له و لو کان عشّاراً ولو کانت إمرأه فاجره فجرت سبعین مرّہ بعدما أرادت به وجه الله تعالی و الخلاص من جهنّم یغفر الله لها.

آینده اعمال خود را از سر بگیر.» و خداوند در هر درجه ای از درجات بهشتی چهل شهر به او عطا خواهد نمود که در هر کدام هزارهزار قصر می باشد و در هر قصری هزارهزار خانه و در هر خانه ای هزارهزار سفره از طلا و در هر سفره ای هزار هزار ظرف و در هر ظرفی هزار هزار نوع از غذا و نوشابه و در هر خانه ای از آن خانه ها چهل هزار تخت از طلا قرار دارد و مساحت هر تختی هزار ذراع در دو هزار ذراع می باشد و بر هر تختی یک حورالعین بهشتی قرار دارد که بافته های موی سر او سیصد هزار دنباله از نور است و هر دنباله ای از آن هزار میلیون نگهبان دارد که آن را با مشک و عنبر خوشبو می کنند تا این که روزه دار رجب به آن برسد. آری همه این نعمت ها برای کسی است که تمام ماه رجب را روزه گرفته باشد.»

(۱) ابوسعید خدری می گوید: چون سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله به این جا

ص: ۳۱

۱- (۱) و من صام من رجب ثلاثین یوما نادی مناد من السماء یا عبداللّٰه أما ما مضی فقد غفرلک فاستأنف العمل فیما بقی و أعطاه اللّٰه فی الجنان کلّها فی کلّ جنّه أربعین مدینه و فی کلّ أربعین ألف ألف قصر فی کلّ قصر أربعون ألف بیت فی کلّ بیت أربعون ألف ألف مائده من ذهب علی کلّ مائده أربعون ألف ألف قصعه فی کلّ قصعه أربعون ألف ألف لون من الطعام و الشراب لکلّ طعام و شراب من ذلک لون علی حده فی کلّ بیت أربعون ألف سریر من ذهب طول کلّ سریر ألف ذراع فی الفی ذراع علی کلّ سریر جاریه من الحور علیها ثلاثمأه ألف ذوابه من نور یحمل کلّ ذوابه منها ألف ألف و صیفه یغلقها بالمسک و العنبر إلی أن یوافیها صائم رجب هذا لمن صام شهر رجب کله.

رسید، به آن حضرت گفته شد: کسی که در اثر بیماری و ضعف و ناتوانی و یا عذر حیض و نفاس از روزه ماه رجب عاجز باشد، چه باید بکند تا به این پاداش ها برسد؟

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «باید هر روزی قرص نانی را صدقه بدهد.» سپس فرمود: «سوگند به خدایی که جان من در اختیار اوست، اگر آن مقدار را صدقه بدهد آنچه گفته شد و بیشتر از آن به او داده خواهد شد.» تا این که فرمود: «اگر جمیع خلائق از اهل آسمان ها و زمین بخواهند پاداش روزه دار رجب را محاسبه نمایند هرگز نمی توانند یک دهم آن را به دست آورند.»

(۱) گفته شد: یا رسول الله! کسی که از دادن این صدقه عاجز باشد چه باید بکند تا به این پاداش ها برسد؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: او باید در هر روز از ماه رجب صد مرتبه بگوید: سبحان الاله الجلیل، سبحان من لا

ص: ۳۲

۱- (۱) قیل: یا نبی الله فمن عجز عن صیام رجب لضعف أو لعلّه کانت به أو امره غیر طاهره یصنع ماذا؟ لینال ما وصفت قال: یتصدّق فی کلّ یوم برغیف علی المساکین و الذی نفسی بیده إنّه إذا تصدق بهذه الصدقه فینال ما وصفت واکثر، إنّه لو اجتمع جمیع الخلائق علی أن یقدّروا قدر ثوابه من أهل السموات و الأرضین ما بلغوا عشر ما یصیب فی الجنان من الفضائل و الدرجات قیل یا رسول الله صلی الله علیه و آله : فمن لم یقدر علی هذه الصدقه یصنع ماذا؟ لینال ما وصفت قال: فیسیح الله عزوجل کلّ یوم من رجب إلی تمام ثلاثین یوما بهذا التسیح مأه مره: سبحان الاله الجلیل سبحان من لا ینبغی التسیح إلا له سبحان الأعزّ الأکرم سبحان من لیس العزّ و هولاه أهل.

ينبغي التسييح إلا له، سبحان الأعز الأكرم، سبحان من لبس العز و هو له أهل.»

روزه داران و عبادت کنندگان در ماه رجب

(۱) ۱۳- ابورمحه حضر می گوید: از امام باقر علیه السلام شنیدم که می فرمود: «چون روز قیامت می شود از عرش الهی ندا می رسد: «أین الرجیون» [یعنی: کجايند آنهایی که در ماه رجب روزه می گرفتند و عبادت می کردند؟]

پس عده ای از اهل محشر قیام می کنند، در حالی که صورت های آنان نورانی است و بر سر آنان تاج هایی زیبا از درّ و یاقوت قرار دارد و با هر کدام آنان هزار ملک در طرف راست و هزار ملک در طرف چپ همراه هستند و به او بشارت می دهند و می گویند: گوارا باد کرامت الهی برای تو!

(۲) سپس از ناحیه پروردگار به آنان ندا می رسد: ای بندگان من! به عزّت

ص: ۳۳

۱- (۱) ۱۳- حدّثنا المظفر بن جعفر بن المظفر العلوی السمرقندی قال: حدّثنا جعفر بن محمّد بن مسعود العیاشی عن أبیه قال: حدّثنا الحسین بن إشکب عن محمّد بن علی الکوفی عن أبی جمیل المفضل بن صالح عن أبی رمحه الحضرمی قال: سمعت جعفر بن محمّد بن علی علیه السلام یقول: إذا کان یوم القیامه نادى مناد من بطنان العرش أبی الرجیون فیقوم اناس بضیء وجوههم لأهل الجمع علی رؤسهم تیجان الملک مکّله بالدرّ و الیاقوت مع کلّ واحد منهم ألف

۲- (۲) ملک عن یمنه و ألف ملک عن یساره یقولون هنیأ لک کرامه الله عزوجل یا عبدالله، فیأتی النداء من عند الله جلّ جلاله: عبادى و أمائى و عزّتى و جلالى لأ- کرم منّ مثواکم و لأ- جزلنّ عطاکم (عطا یا کم) و لأوتیتکم من الجنّه عرفا تجرى من تحتها الأنهار خالدین فیها و نعم أجر العاملین انکم تطوّعتم بالصوم لى فى شهر عظمت حرمته و أوجبت حقه ملائکتى أدخلوا عبادى و إمائى الجنّه ثمّ قال جعفر بن محمّد علیه السلام: هذا لمن صام من رجب شیئا ولو یوما واحدا فى (من) أوله أو وسطه أو آخره.

و جلالم سوگند، من شما را گرامی خواهم داشت و عطای فراوان به شما خواهم نمود و غرفه های بهشتی که در زیر آنها نهرهایی جاری است را به شما خواهم داد و شما در آن نعمت ها جاوید خواهید بود و این ها چه نیکو پاداشی است برای عمل کنندگان. همانا شما برای من در ماه رجب - که حرمت آن بزرگ بود - با میل خود روزه گرفتید. پس ای ملائکه من! بندگانم را وارد بهشت نمایید.»

سپس امام باقر علیه السلام فرمود: «این پاداش ها برای کسی است که مقداری از ماه رجب را - ولو یک روز - از اول یا وسط و یا آخر روزه گرفته باشد.»

حدیث أم داود و اجابت دعای او

(۱) ۱۴- ابراهیم بن عبید [عبد] الله بن علامی گوید: فاطمه

ص: ۳۴

۱- (۱) ۱۴- حدیثی جماعه من أصحابنا قالوا: حدّثنا أبو الحسن عبيدالله بن محمد بن جعفر الفصباني البغدادي قال: حدّثنا أبو عيسى عبيدالله بن الفضل بن هلال و كان أهل مصر يسمونه شيطان الطاق لا يمانه رحمه الله قال: حدّثنا عبدالله بن مجرى البلوى قال: حدّثنا إبراهيم بن عبدالله بن الفضل بن العلاء المدني قال حدّثني فاطمه بنت عبدالله بن إبراهيم بن الحسين. و جماعه من أصحابنا قالوا: حدّثنا أبو الحسن عبيدالله بن محمد بن جعفر القصاني قال: حدّثنا أبو محمد الحسين بن وسيف العدل قال: حدّثنا علي بن يعقوب قال: حدّثنا إبراهيم بن عبيدالله بن العلاء المدني قال: حدّثني فاطمه بنت عبدالله بن إبراهيم بن الحسين.

دختر عبدالله بن ابراهیم بن حسین برای من نقل نمود که چون ابوالدوانیق [منصور دوانیقی] عبدالله بن حسن بن حسین را پس از کشتن دو فرزند او محمد و ابراهیم کشت، فرزند من داود بن حسین را به زنجیر بستند و با عمو زادگان او حسنین [حسین] به عراق بردند. فرزند من داود مدتی در زندان بود و من هیچ خبری از او نداشتم جز آن که به درگاه خدا تضرع می کردم و از خداوند نجات او را می طلبیدم و به برادران خود از زهاد و اهل عبادت درخواست می کردم که از خدا بخواهند من فرزند خود را قبل از مردن ببینم. آنها نیز برای خواسته من دعا می کردند. در همین حال از بعضی به من خبر می رسید که او را کشته اند و بعضی نیز می گفتند که او زنده است، (۱) ولی او و عمو زادگان او را زیر دیوار گذارده اند. این [گونه]

ص: ۳۵

۱- (۱) و حدّثنا أبو محمد الحسن بن حمزه العلوی رضی الله عنه قال: حدّثنا أبو غانم اسماعیل بن عبدالرحمن الحارثی یمکه قال: حدّثنا أبو محمّد عبدالله بن محمّد العلوی قال: حدّثنا ابراهیم بن عبیدالله بن العلاء. و حدّثنا حمزه بن محمّد بن احمد بن جعفر بن محمّد بن زید بن علی بن الحسن بن علی ابن ابي طالب علیه السلام قالوا: أخبرنا أبو الحسن محمّد بن الحسين الدينوري قال: حدّثنا يعقوب بن نعيم بن رقاره قال: حدّثنا جعفر بن أحمد ابن عبد الجبار السبيعي بالمدينة عن أبيه عن ابراهيم بن عبدالله بن العلاء قال: حدّثني فاطمه بنت عبدالله بن ابراهيم. و حدّثنا جعفر بن محمّد بن قولويه قال: حدّثنا أبو عيسى عبیدالله ابن الفضل بن محمّد بن الهلال الطائي قال: حدّثنا أبو محمّد عبدالله بن محمد العلوی قال: حدّثنا ابراهيم بن عبیدالله بن العلاء قال: حدّثني فاطمه بنت عبدالله بن ابراهيم قالت: لما قتل ابوالدوانيق عبدالله بن الحسن ابن الحسين بعد قتل ابنه محمّد و ابراهيم.

خبر[ها] مصیبت را بر من سخت تر می کرد و و اندوه من بیشتر می گردید و هرچه دعا می کردم به اجابت نمی رسید تا این که پیر و ناتوان شدم و کار بر من سخت شد. پس خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم، در حالی که آن حضرت بیمار بود و چون از حال او سؤال نمودم و برای شفای آن حضرت دعا کردم و خواستم از خدمتش مرخص شوم، به من فرمود: «ای امّ داود! از فرزند خود چه خبری داری؟» البته من آن حضرت را در کودکی در کنار فرزندم داود شیر داده بودم [و من مادر رضاعی او بودم و فرزندم برادر رضاعی او بود]. چون امام صادق علیه السلام از فرزندم داود سؤال نمود من گریان شدم و گفتم: فدای شما شوم، داود از دستم رفت، او در عراق محبوس است و من از او هیچ خبری ندارم و از او ناامید شده ام و دلم برای او تنگ شده است. از شما خواهش می کنم که در حق برادر خود دعا کنید.

(۱) امّ داود می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: «ای امّ داود! برای چه از

ص: ۳۶

۱- (۱) و حدّثنا الشریف محمّد بن الحسن بن اسحق بن الحسین بن اسحق بن موسی بن جعفر بن محمّد بن علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب علیهم السلام قال: حدّثنا ابو جعفر محمّد بن حمزه بن الحسین بن سعید المدینی قال: حدّثنی اُبی قال: حدّثنی أبو محمّد عبد الله بن محمّد البلوی قال: حدّثنی ابراهیم بن عبیدالله بن العلاء قال: حدّثنی فاطمه بنت عبد الله بن ابراهیم بن الحسین قالت:

دعای استفتاح و اجابت آن غافل شده ای؟ آن دعایی است که به برکت آن خداوند درهای آسمان را باز می کند و تو می توانی ملائکه را ملاقات کنی و آنها به تو بشارت نجات خواهند داد و آن دعای مستجاب است و هر کس آن را بخواند پاداش او جز بهشت نخواهد بود.» امّ داود می گوید: گفتم: ای فرزند پاکان و صادقین! چه باید بکنم؟

(۱) امام صادق علیه السلام فرمود: «ای امّ داود! ماه رجب نزدیک است و آن ماه بسیار مبارکی است و دعا در آن مستجاب است. پس تو روزهای سیزده و چهارده و پانزدهم آن را که ایّام البیض است روزه بگیر و نزدیک ظهر روز

ص: ۳۷

۱- (۱) لَمَّا قَتَلَ ابُو الدَّوَانِيقِ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَسَنِ بْنِ الْحُسَيْنِ بَعْدَ قَتْلِ ابْنَيْهِ مُحَمَّدٍ وَ إِبْرَاهِيمَ حَمَلَ ابْنِي دَاوُدَ بْنَ الْحُسَيْنِ مِنَ الْمَدِينَةِ مَكْبَلًا بِالْحَدِيدِ مَعَ بَنِي عَمِّهِ الْحُسَيْنِ إِلَى الْعِرَاقِ فغَاب عَنِّي حِينَا وَ كَانَ هُنَاكَ مَسْجُونًا فَانْقَطَعَ خَيْرُهُ وَ أَعْمَى أَثْرَهُ وَ كُنْتُ أَدْعُو اللَّهَ وَ أَتَضَرَّعُ إِلَيْهِ وَ أَسْأَلُهُ خِلَاصَهُ وَ اسْتَعِينُ بِأَخْوَانِي مِنَ الزَّهَادِ وَ الْعِبَادِ وَ أَهْلِ الْجِدِّ وَ الاجْتِهَادِ وَ أَسْأَلُهُمْ أَنْ يَدْعُوا اللَّهَ لِي أَنْ يَجْمَعَ بَيْنِي وَ بَيْنَ وَلَدِي قَبْلَ مَوْتِي فَكَانُوا يَفْعَلُونَ وَ لَا يَقْصِرُونَ فِي ذَلِكَ وَ كَانَ يَصِلُ إِلَيَّ أَنَّهُ قَدْ قَتَلَ وَ يَقُولُ قَوْمٌ: لَا، قَدْ بَنَى عَلَيْهِ أَسْطُوَانَهُ مَعَ بَنِي عَمِّهِ فَتَعْظَمُ مِصْيَبَتِي وَ اشْتَدَّ جِزْنِي وَ لَا أَرَى لِدَعَائِي إِجَابَهُ وَ لَا لِمَسْأَلَتِي نَجْحًا فَضَاقَ بِذَلِكَ ذِرْعِي وَ كَبُرَ سُنِّي وَ رَقَّ عَظْمِي وَ صَرْتُ إِلَى حَدِّ الْيَاسِ مِنْ وَلَدِي لَضَعْفِي وَ انْقِضَاءِ عَمْرِي قَالَ: ثُمَّ إِنِّي دَخَلْتُ عَلَيَّ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ كَانَ عَلِيًّا فَلَمَّا سَأَلْتُهُ عَنْ حَالِهِ وَ دَعْوَتِهِ لَهُ وَ هَمَمْتُ الْإِنْصِرَافَ قَالَ لِي:

پانزدهم غسل کن و نافله نماز ظهر را بخوان و رکوع و سجده و قنوت آن را به نیکی انجام ده و در دو رکعت اول آن، در رکعت اول حمد و قل یا ایها الکافرون و در رکعت دوم آن حمد و قل هو الله أحد را بخوان و در شش رکعت باقیمانده، بعد از حمد از (۱)سوره های کوتاه هر کدام را که خواستی بخوان. سپس نماز ظهر را بخوان و پس از آن باز هشت رکعت نافله عصر را بخوان و رکوع و سجود و قنوت آن را نیکو به جای آور و باید نمازهای تو در پاکیزه ترین لباس و در اتاقی نظیف و بر روی فرش نظیف باشد و خود را معطر نمایی چرا که ملائکه آن را دوست می دارند و بکوش که در آن حال کسی بر تو وارد نشود و با تو سخن نگوید و تو را مشغول ننماید.»

(۲) مؤلف گوید: مرحوم صدوق پس از آنچه گذشت می فرماید: سایر

ص: ۳۸

۱- (۱) یا أم داود - ما الذی بلغت عن داود؟ و کنت قد أرضعت جعفر بن محمد بلبنه - فلما ذکره لی بکیت و قلت: جعلت فداک این داود؟ داود محتبس فی العراق و قد انقطع عنی خبره و یئست من الاجتماع معه و انی لشدیده الشوق الیه و التلهف علیہ و أنا أسألك الدعاء له فانه اخوک من الرضاعه قالت: قال لی أبو عبد الله: یا أم داود فأین انت عن دعاء الاستفتاح و الاجابه و النجاح؟ و هو الدعاء الذی یفتح الله عزوجل له أبواب السماء و تتلقى الملائکه و تبشر بالاجابه و هو الدعاء المستجاب الذی لا یحجب عن الله عزوجل و لا لصاحبه عند الله تبارک و تعالی ثواب دون الجنة قال: قلت: و کیف لی یابن الاطهار الصادقین؟ قال یا أم داود: فقد دنی هذا الشهر الحرام یرید علیه السلام شهر رجب - و هو شهر مبارک عظیم الحرمه مسموع الدعاء فیہ فصومی منه ثلاثه ایام الثالث عشر و الرابع عشر و الخامس عشر و هی الأيام البيض ثم اغتسلی فی یوم النصف منه عند زوال الشمس و صلّی الزوال ثمان رکعات ترسلین فیهنّ و تحسین رکوعهنّ و سجودهنّ و قنوتهنّ تقرأ فی الركعه الأولى بفاتحه الكتاب و قل یا ایها الکافرون و فی الثانيه قل هو الله أحد و فی السّ البواقی من السور القصار ما أحببت:

۲- (۲) ثم تصلین الظهر ثم ترکعین بعد الظهر ثمان رکعات تحسین رکوعهنّ و سجودهنّ و قنوتهنّ ولتکن صلاتک فی أظھر أثوابک فی بیت نظیف علی حصیر نظیف و استعملی الطیب فأنّه تحیه الملائکه واجتهدی أن لا یدخل علیک أحد یکلمک أو یشغلك - الباقی ذکر فی کتاب عمل السنه ما کتبت هاهنا من أراد أن یرکب فلیکتب من عمل السنه - فإذا فرغت من الدعاء فاسجدي علی الأرض و عفری خدیک علی الارض و قولي:

آداب عمل امّ داود در کتاب «عمل السّینه» ذکر شده به آن کتاب مراجعه شود [لکن مرحوم محدث قمی در کتاب مفاتیح الجنان، از مصباح شیخ طوسی این قسمت را چنین بیان نموده است: «بخواند حمد را صد مرتبه و سوره اخلاص را صد مرتبه و آیه الکرسی را ده مرتبه و بعد از اینها بخواند سوره انعام و بنی اسرائیل و کهف و لقمان و یس و صافات و حَام سجده و حَامساقآ و حم دخان و فتح و واقعه و ملک و نآ و إذا السماء انشقت و ما بعدش را تا آخر قرآن و چون از اینها فارغ شود در حالی که رو به قبله باشد بگوید: صدق الله العظيم الذي لا إله إلا هو الحي القيوم...»]

(۱) سپس امام صادق علیه السلام به امّ داود می فرماید: «هنگامی که از دعا فارغ

ص: ۳۹

۱- (۱) «لک سجدتُ و بک آمنت فارحم ذلّی و فاقتی و کبوتی لوجهی» واجهدی أن تسبح عیناک و لو مقدار رأس الذباب دموعاً فإنّه إجابته هذا الدعاء حرقه القلب و انسكاب العبره فاحفظی ما علّمتک ثم احذری أن یخرج عن یدیک إلى ید غیرک ممن یدعو به لغير حقّ فإنّه دعاء شریف و فيه اسم الله الأعظم الذي اذا دعی به أجاب و أعطی ولو أنّ السموات و الأرض کانتا رتقا و البحار بأجمعها من دونها و کان ذلک کلّه بینک و بین حاجتک یسهّل الله عزوجل الوصول إلى ما تریدین و أعطاک طلبتک و قضی لک حاجتک و بلغک آمالک و لکلّ من دعا بهذا الدعاء الاجابه من الله تعالی ذکر کان أو أنثی.

گردیدی بر خاک سجده کن و گونه های خود را بر خاک بگذار و بگو: «لک سجدت و بک آمنت فارحم ذلی و فاقتی و کبوتی لوجهی» و بکوش ولو به اندازه بال مگس اشک از چشم تو خارج گردد؛ همانا نشانه اجابت این دعا سوختن دل و جاری شدن اشک است. پس (۱) آنچه به تو آموختم را نگهداری کن و سعی کن در اختیار کسی قرار ندهی که برای خواسته

ص: ۴۰

۱- (۱) ولو أنّ الجنّ و الانس أعداء لولدك لكفاك الله مؤنتهم و آخرس عنك ألسنتهم و ذلّل لك رقابهم إن شاء الله قالت أمّ داود: فكتب لي هذا الدعاء و انصرف منزلي و دخل شهر رجب فتوخت الأيام و صمتها و دعوت كما أمرني و صليت المغرب و العشاء الآخرة و أفطرت ثمّ صليت من الليل ما سنع لي مرتب في ليلي و رأيت في نومي كلّ من صليت عليه من الملائكة و الأنبياء و الشهداء و الأبدال و العباد و رأيت النبي صلّى الله عليه و آله فإذا هو يقول لي: يا بنيّ يا أمّ داود أبشري فكلّ من ترين أعوانك و اخوانك و شفعاك و كلّ من ترين يستغفرون لك و يبشرونك بنجح حاجتك فابشري بمغفرة الله و رضوانه فجزيت خيرا عن نفسك و أبشري بحفظ الله لولدك وردّه عليك إن شاء الله.

غیرحقی انجام دهد؛ چراکه آن دعای شریفی است و در آن اسم اعظم خدا نهفته است. که اگر کسی به وسیله آن خدا را بخواند خواسته او اجابت می شود و خداوند او را ردّ نمی کند بلکه اگر درهای آسمان ها و زمین به روی کسی بسته شده باشد و دریاها سر راه حاجت او مانع باشند خداوند به وسیله این دعا حاجت او را برآورده می نماید و تو نیز به حاجت خود می رسی و خداوند مشکل تو را آسان می کند و تو را به آرزویی که داری خواهد رساند و اگر جن و انس دشمن فرزند تو باشند خداوند شرّ همه آنان را از او برطرف خواهد نمود و آنان را در مقابل تو گنگ و ذلیل می کند. **«إن شاء الله.»**

(۱) امّ داود می گوید: امام صادق علیه السلام این دعا را برای من نوشت و من به خانه خود باز گشتم تا این که ماه رجب رسید و من در ایام البیض طبق دستور آن حضرت روزه گرفتم و دعاهایی که او امر نموده بود خواندم و [چون روز پانزدهم گذشت] نماز مغرب و عشا را خواندم و افطار نمودم و هنگامی که پاسی از شب گذشت و نماز شب را چنان که عادت داشتم

ص: ۴۱

۱- (۱) قالت أمّ داود: فانتبهت عن نومي فوالله ما مكثت بعد ذلك إلا مقدار مسافه الطريق من العراق للراكب المجدد المسرع حتى قدم عليّ داود فقال يا أمّاه: إنني لمحتبس بالعراق في أضييق المحابس و عليّ ثقل الحديد و أنا في حال اليأس من الخلاص إذنمت في ليله النصف من رجب فرأيت الدنيا قد خفضت لي حتى رأيتك في حصير في صلاتك و حولك رجال رؤسهم في السماء و أرجلهم في الأرض عليهم ثياب خضر يسبحون من حولك و قال قائل جميل الوجه حليه النبيّ صلى الله عليه و آله نظيف الثوب طيب الريح حسن الكلام فقال:

خواندم و خوابیدم در خواب کسانی که بر آنان صلوات فرستاده بودم مانند ملائکه و پیامبران و شهدا و بندگان بزرگ خدا را مشاهده نمودم. در آن بین رسول خدا صلی الله علیه و آله را دیدم و آن حضرت به من فرمود:

«ای دخترم، امّ داود! بشارت باد تو را! همه این هایی که می بینی یاران و برادران و شفعا می تواند و همه آنها برای تو استغفار می کنند و تو را بشارت می دهند که حاجت برآورده شده و من نیز تو را به مغفرت خدا و خوشنودی او بشارت می دهم. خدا تو را جزای خیر بدهد. همانا خداوند فرزند تو را حفظ نمود و او را به تو باز خواهد گرداند. ان شاء الله.»

(۱) امّ داود می گوید: پس من از خواب بیدار شدم و به خدا سوگند، فاصله خواب من و بازگشت فرزندم داود بیش از مسافت حرکت یک سوار تندرو که از عراق به مدینه برسد نبود. و چون فرزندم را ملاقات نمودم به من گفتم: ای مادر! من در عراق در سخت ترین زندان زیر غل و زنجیر زندانی بودم و امیدی به نجات خود نداشتم تا این که در شب نیمه

ص: ۴۲

۱- (۱) یابن العجوز الصالحه أبشر فقد أجاب الله عزوجل دعاء أمك فانتبهت فإذا أنا برسول أبي الدوانيق فدخلت عليه من الليل فأمر بفكّ حديدى و الاحسان إلیّ و أمر لی بعشره آلاف درهم و أنا أحمل على نجيب و استسعى باشد السیر فأسرعت حتّى دخلت إلى المدینه قالت أمّ داود: فمضيت به إلى أبي عبد الله عليه السلام فسلمّ عليه و حدّثه بحديثه فقال له الصادق عليه السلام : إنّ أبا الدوانيق رأى فى النوم عليا عليه السلام يقول له: أطلق ولدى و إلا- لألقينك فى النار و رأى كأنّ تحت قدميه النيران فاستيقظ و قد سقط فى يده فأطلقك.

رجب در خواب دیدم که دنیا زیر قدم من جمع شد و من تو را دیدم که روی حصیری نماز می خواندی و اطراف تو مردانی بودند که سرهای آنان در آسمان و پاهایشان روی زمین بود و لباس های سبزی برتن داشتند و اطراف تو تسبیح خدا را می گفتند. پس گوینده ای از بین آنان، زیبا صورت، با لباسی نظیف و معطر و صدایی دلنشین، به زیبایی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله ، به من فرمود:

«ای فرزند پیر زن صالحه! البشاره! خداوند دعای مادر تو را مستجاب نمود.» و چون از خواب بیدار شدم، ناگهان دیدم فرستاده ابوالدوانیق نزد من حاضر شده و مرا نزد او بردند و او دستور داد آهن ها را از بدن من جدا کردند و به من احسان نمود و ده هزار درهم به من داد و مرا بر اسب تندرو سوار نمودند و با تمام سرعت به مدینه رساندند.

امّ داود می گوید: پس من فرزندم را خدمت امام صادق علیه السلام بردم و چون بر آن حضرت سلام نمود و قصه خود را بیان کرد امام صادق علیه السلام فرمود: «ابوالدوانیق [نیز] در آن شب علی علیه السلام را در خواب دید و آن حضرت به او فرمود: فرزند مرا آزاد کن و گرنه تو را در آتش خواهم انداخت. پس ابوالدوانیق در خواب دید که زیر قدم های او دریایی از آتش است از خواب بیدار شد و از وحشت و اضطرابی که پیدا نموده بود تو را آزاد کرد.»

(۱) ۱۵- امام صادق علیه السلام از پدراناش، از امیرالمؤمنین علیهم السلام نقل نموده که فرمود: «کسی که روز اول و یا وسط و یا آخر ماه رجب را روزه بگیرد گناهان گذشته و آینده او بخشوده خواهد شد؛ و کسی که سه روز از اول ماه رجب و سه روز از وسط و سه روز از آخر ماه رجب را روزه بگیرد گناهان گذشته و آینده او بخشیده می شود؛ و کسی که (۲) یک شب از شب های ماه رجب را به عبادت خدا طی کند خداوند او را از آتش دوزخ آزاد می فرماید و شفاعت او را در باره هفتاد هزار نفر از گنهکاران می پذیرد؛ و کسی که در ماه رجب برای خشنودی خدا صدقه بدهد

ص: ۴۴

۱- (۱) ۱۵- حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَعْفَرُ بْنُ نَعِيمٍ الْحَاجِمُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِدْرِيسَ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مَهْرَانَ وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَوْرَاقٌ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ أَبِي مَسْرُوقٍ النَّهْدِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مَهْرَانَ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ عَنِ سَفْيَانَ الثَّوْرِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ أَبِيهِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنِ أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ أَبِيهِ الْحُسَيْنِ عَنِ أَخِيهِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ:

۲- (۲) من صام يوماً من رجب في أوله أو في وسطه أو في آخره غفر له ما تقدم من ذنبه و ما تأخر و من صام ثلاثة أيام من رجب في أوله و ثلاثة أيام في وسطه و ثلاثة أيام في آخره غفر له ما تقدم من ذنبه و ما تأخر و من أحیی ليلة من ليالي رجب أعتقه الله من النار و قبل شفاعته في سبعين ألف رجل من المذنبين و من تصدق بصدقه من رجب ابتغاء وجه الله أكرمه الله يوم القيامة في الجنة من الثواب ما لا عين رأت و لا اذن سمعت و لا خطر على قلب بشر.

خداوند در بهشت او را گرامی می دارد و پاداشی به او می دهد که نه چشمی دیده و نه گوشی شنیده و نه بر قلب بشری خطور کرده باشد.»

(۱) ۱۶- مالک بن انس می گوید: به خدا سوگند، چشم من شخصیتی را بهتر از حضرت جعفر بن محمد صادق علیه السلام از جهت زهد و فضیلت و عبادت و ورع - ندید و من هر زمانی خدمت آن حضرت می رسیدم او به من توجه می نمود و مرا اکرام می کرد. پس روزی به آن حضرت گفتم: ای فرزند رسول خدا! پاداش کسی که یک روز از ماه رجب را از روی ایمان و خلوص روزه بگیرد چیست؟

پس آن حضرت از پدر خود، از جدّ خود نقل نمود - گرچه به خدا سوگند، اگر خود می فرمود صادق بود - که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که از روی ایمان و خلوص یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد آمرزیده خواهد شد.» پس من به آن حضرت گفتم: پاداش کسی که یک

ص: ۴۵

۱- (۱) ۱۶- حدّثنا علی بن احمد بن محمّد بن عمران الدقاق قال: حدّثنا محمّد بن أبي عبد الله الكوفي قال: حدّثنا موسى بن عمران النخعي عن عمّه الحسين بن يزيد النوفلي قال: سمعت بن أنس الفقيه يقول: و الله ما رأيت عيني أفضل من جعفر بن محمد زهدا و فضلا و عبادة و ورعا فكنت أقصده فيكرمني و يقبل علي فقلت له يوما: يا بن رسول الله ما ثواب من صام يوما من رجب إيمانا و احتسابا؟ قال - و كان و الله اذا قال صدق -: حدّثني أبي عن أبيه عن جدّه قال: قال رسول الله صلي الله عليه و آله : من صام يوما من رجب إيمانا و احتسابا غفر له فقلت له: يا بن رسول الله فما ثواب من صام يوما من شعبان؟ قال: حدّثني أبي عن أبيه عن جدّه قال: قال رسول الله صلي الله عليه و آله: من صام يوما من شعبان إيمانا و احتسابا غفر له.

روز از ماه شعبان را روزه بگیرد چیست؟ امام صادق علیه السلام باز فرمود: پدرم، از جدش امیرالمؤمنین علیهم السلام نقل نمود که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که از روی ایمان و خلوص یک روز از ماه شعبان را روزه بگیرد آمرزیده خواهد شد.»

(۱) ۱۷- عبدالله بن طائی می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: «کسی که روز بیست و هفتم ماه رجب را روزه بگیرد پاداش هفتاد سال روزه برای او نوشته می شود.»

(۲) ۱۸- عبدالسلام بن صالح هروی می گوید: حضرت رضا علیه السلام فرمود: «کسی که روز اول ماه رجب را روزه بگیرد روز قیامت خداوند از او راضی می شود؛ و کسی که دو روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند در قیامت از او راضی می شود؛ و کسی که سه روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند در روز قیامت از او راضی می شود و او را راضی خواهد نمود و طلبکاران او را نیز از او راضی خواهد نمود؛ و کسی که هفت روز

ص: ۴۶

۱- (۱) ۱۷- حدّثنا عبدالواحد بن محمّد بن عبدوس النیشابوری العطار قال: حدّثنا علی بن محمّد بن قتیبه النیسابوری قال: حدّثنا حمدان بن سلیمان قال: حدّثنا علی بن نعمان قال: حدّثنا عبدالله بن طائی عن الصادق جعفر بن محمّد علیهما السلام: من صام سبعة و عشرين من رجب كتب له أجر صيام سبعین سنة.

۲- (۲) ۱۸- حدّثنا عثمان بن عبدالله بن تمیم القزوینی قال: حدّثنا ابي قال: حدّثنا أحمد بن علی الأنصاری عن عبدالسلام بن صالح الهروی قال: قال علی بن موسی الرضا علیه السلام: من صام أوّل یوم من رجب رضی الله عنه یوم یلقاه و من صام یومین من رجب رضی الله عنه یوم یلقاه و من صام ثلاثة آیام من رجب

از ماه رجب را روزه بگیرد هنگامی که از دنیا می رود درهای آسمان های هفتگانه به روی او گشوده می شود تا به ملکوت
اعلی برسد؛ و کسی که هشت روز از ماه رجب را روزه بگیرد درهای هشتگانه بهشت به روی او گشوده می گردد؛ و کسی
که پانزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند هر خواسته و حاجتی داشته (۱) باشد برآورده می کند مگر آن که درخواست
گناه و یا درخواست قطع رحم کند؛ و کسی که همه ماه رجب را روزه بگیرد از گناهان خود پاک می شود مانند روزی که از
مادر متولد گردیده است و از دوزخ آزاد می گردد و با برگزیدگان و نیکان وارد بهشت می شود.»

تا این جا به حمد الله و المنة كتاب فضائل ماه رجب به پایان رسید. و صَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَسَلَّمَ.

مترجم گوید: از خداوند کریم می خواهیم که به آبروی صاحبان این احادیث علیهم السلام توفیق روزه داری و عبادت خود را
در ماه رجب و ماه شعبان و ماه مبارک رمضان به ما عطا فرماید.

ص: ۴۷

۱- (۱) رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَارْضَاهُ وَارْضَى عَنْهُ خَصْمَائِهِ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَ مِنْ صَامِ سَبْعَةِ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ فَتُفْتَحُ أَبْوَابُ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ
بِرُوحِهِ إِذَا مَاتَ حَتَّى يَصِلَ إِلَى الْمَلَكُوتِ الْأَعْلَى وَ مِنْ صَامِ ثَمَانِيَةِ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ فَتُفْتَحُ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ وَ مِنْ صَامِ مِنْ
رَجَبٍ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا قَضَى اللهُ عَزَّوَجَلَّ لَهُ كُلَّ حَاجَةٍ إِلَّا أَنْ يَسْأَلَ فِي مَأْتَمٍ أَوْ فِي قَطِيعَةٍ رَحِمَ وَمِنْ صَامِ شَهْرِ رَجَبٍ كُلِّهِ خَرَجَ
مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ وَأَعْتَقَ مِنَ النَّارِ وَ أَدْخَلَ الْجَنَّةَ مَعَ الْمُصْطَفِينَ الْأَخْيَارِ.

باب فضائل ماه مبارك شعبان

اشاره

ص: ۴۹

کتاب فضایل ماه مبارک شعبان، تألیف رئیس المحدثین ابی جعفر محمّد بن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی، معروف به صدوق رضی الله عنه این کتاب نیز همانند کتاب های دیگر مؤلف از اصول حدیث شیعه و مورد اعتماد و قبول علمای شیعه اعلی الله کلماتهم است.

پاداش روزه در ماه شعبان

(۱) ۱۹- امام صادق علیه السلام فرمود: «روزه ماه رمضان اندوخته بنده است برای روز قیامت و هیچ بنده ای نیست که فراوان در ماه شعبان روزه بگیرد جز آن که خداوند امر معاش او را اصلاح و شرّ دشمنان را از او دفع می کند و کمترین پاداش کسی که یک روز از ماه شعبان را روزه بگیرد این است که بهشت برای او واجب می گردد.»

(۲) ۲۰- امام صادق علیه السلام ، از پدران خود، از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نموده که

ص: ۵۰

۱- (۱) ۱۹- أخبرنا الشيخ الفقيه أبو جعفر محمّد بن علی بن الحسين بن بابويه رضی الله عنه قال: حدّثنا أبی رحمه الله عن أحمد بن إدريس قال: حدّثنا محمّد بن عیسی بن عبید عن یونس بن عبدالرحمن عن عبداللّه بن فضل الهاشمی عن الصادق جعفر بن محمّد علیهما السلام قال: صیام شهر رمضان ذخر للعبد یوم القیامه و ما من عبد یكثر الصیام فی شعبان إلاّ أصلح الله أمر معیشته و كفاه شرّ عدوّه و إن أدنی ما یكون لمن یصوم یوما من شعبان أن تجب له الجنّه.

۲- (۲) ۲۰- حدّثنا أبی رضی الله عنه قال: حدّثنا محمّد بن أبی القاسم عن محمّد بن علی الكوفی عن نصر بن مزاحم عن أبی عبدالرحمن المسعودی عن العلاء بن یزید العرنی قال: قال الصادق جعفر بن محمّد علیه السلام: حدّثنی أبی عن أبیه عن جدّه علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله شعبان شهری و شهر رمضان شهر الله فمن صام یوما من شهری كنت شفیعته یوم القیامه و من صام یومین من

آن حضرت فرمود: «ماه شعبان ماه من است و ماه رمضان ماه خداست و هر کس یک روز از ماه من را روزه بگیرد من روز قیامت او را شفاعت خواهم کرد؛ و هر کس دو روز از آن را روزه بگیرد خداوند گناهان گذشته و آینده او را می بخشد؛ و هر کس سه روز از آن را روزه بگیرد به او گفته می شود: از گذشته پاک شدی، عمل خود را از سر بگیر.»

(۱) سپس فرمود: «و هر کس ماه رمضان را روزه بگیرد و عفت و زبان خود را حفظ کند و به کسی آزاری نرساند خداوند گناهان گذشته و آینده او را می بخشد و از آتش دوزخ آزاد و در بهشت او را جایگزین خواهد نمود و شفاعت او را در باره گنهکاران از اهل توحید به عدد رمل های بیابان عالج می پذیرد.»

ص: ۵۱

۱- (۱) شهری غفرالله له: ما تقدّم من ذنبه و ما تأخّر و من صام ثلاثه أيام من شهری قبل له استأنف العمل و من صام شهر رمضان يحفظ فرجه ولسانه و كفّ أذاه عن الناس غفرالله ذنوبه ما تقدّم منها و ما تأخّر و أعتقه من النار و أحله دارالقرار و قبل شفاعته في عدد رمل عالج من مذنبی أهل التوحيد.

(۱) ۲۱- حسن بن فضال می گوید: از حضرت رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: «هرکس در ماه شعبان هفتاد مرتبه استغفار نماید خداوند گناهان او را می بخشد، گرچه به اندازه ستاره های آسمان باشد.»

فضیلت شب نیمه ماه شعبان

(۲) ۲۲- حسن بن فضال نیز می گوید: از حضرت رضا علیه السلام در باره فضیلت شب نیمه ماه شعبان سؤال نمودم، فرمود: «شب نیمه شعبان شبی است که خداوند در آن شب عده ای را از آتش دوزخ آزاد می نماید و گناهانی را در آن شب می بخشد.»

گفتم: آیا افزون بر شب های دیگر نمازی برای آن شب وارد شده

ص: ۵۲

۱- (۱) ۲۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ اسْحَقَ الطَّالِقَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرضا عَلَيْهِمَا السَّلَام يَقُولُ: مَنْ إِسْتَغْفَرَ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي شَعْبَانَ سَبْعِينَ مَرَّةً غَفَرَ اللَّهُ ذُنُوبَهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ عَدَدِ النُّجُومِ.

۲- (۲) ۲۲- وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: سَأَلْتُ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرضا عَلَيْهِ السَّلَام عَنْ لَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ قَالَ: هِيَ لَيْلَةٌ يَعْتَقُ اللَّهُ فِيهَا الرِّقَابَ مِنَ النَّارِ وَيَغْفِرُ الذُّنُوبَ فِيهَا قُلْتُ هَلْ جَعَلَ فِيهَا صَلَاةً زِيَادَةً عَلَيَّ سَائِرَ اللَّيَالِي؟ فَقَالَ لَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ مَوْظَفٌ وَلَكِنْ إِنْ أَحْبَبْتَ أَنْ تَطُوعَ فِيهَا بِشَيْءٍ فَعَلَيْكَ بِصَلَاةِ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَأَكْثَرِ فِيهَا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَمِنْ الْإِسْتِغْفَارِ وَالِدُعَاءِ فَإِنَّ أَبِي عَلَيْهِ السَّلَام كَانَ يَقُولُ: الدُّعَاءُ فِيهَا مُسْتَجَابٌ قُلْتُ لَهُ: إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ إِنَّهَا لَيْلَةُ الصِّكَاكِ فَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: تِلْكَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ.

است؟ فرمود: «دستور خاصی در آن وراد نشده، لکن اگر دوست می داری عبادت مستحبی در آن انجام دهی بر تو باد به نماز جعفر بن ابی طالب [علیه السلام] و زیاد در آن شب به ذکر خدا و استغفار و دعا مشغول باش. همانا پدرم موسی بن جعفر علیه السلام می فرمود: در آن شب دعا مستجاب است.» گفتم: مردم می گویند: آن شب، شب برات گرفتن است؟ فرمود: «شب برات گرفتن از آتش جهنم شب قدر است [که] در ماه مبارک رمضان [قرار دارد].»

(۱) ۲۳- امام صادق علیه السلام فرمود: «علی علیه السلام همواره دوست می داشت که خود را برای عبادت در چهار شب فارغ نماید: ۱- شب اول ماه رجب؛ ۲- شب عید قربان؛ ۳- شب عید فطر؛ ۴- شب نیمه شعبان.»

فضیلت و شرافت ماه شعبان

(۲) ۲۴- عبدالله بن عباس می گوید: خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله سخن از

ص: ۵۳

۱- (۱) ۲۳- حدّثنا أبی رحمہ اللّٰہ قال: حدّثنا أحمد بن إدريس قال: حدّثنا محمّد بن یحییٰ قال: حدّثنا أبو جعفر أحمد بن عبد اللّٰہ عن أبیہ عن وهب بن وهب عن الصادق جعفر بن محمّد عن أبیہ علیہ السلام قال: کان علی علیہ السلام یعجبه أن یفرغ نفسه أربع لیال من السنه: أوّل لیله من رجب و لیله النحر و لیله الفطر و لیله النصف من شعبان.

۲- (۲) ۲۴- حدّثنا محمّد بن إبراهیم بن أحمد المعادی قال: حدّثنا محمّد بن الحسین قال: حدّثنا أبو الحسن علی بن محمّد بن علی قال: حدّثنا الحسن بن محمّد المروی عن أبیہ عن یحییٰ بن عباس قال: حدّثنا علی بن عاصم الواسطی قال: أخبرنی عطاء بن السائب عن سعید بن جبیر عن ابن عباس قال: قال رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ علیہ و آله و قد تذاکروا عنده فضائل شعبان فقال شهر شریف و هو شهری و حمله العرش تعظّمه و تعرف حقه و هو شهر یزاد فیہ أرزاق المؤمنین و هو شهر، العمل فیہ یضاعف و الحسنه بسبعین و السیئه محطوطه و الذنب مغفور و الحسنه مقبوله و الجبار جلّ جلاله یباهی فیہ بعباده و ینظر إلی صیامه و صوامه و قوامه و قیامه فیباهی به حمله العرش فقام علیّ ابن ابی طالب علیه السلام فقال: بأبی أنت و أمی یا رسول اللّٰہ صف لنا شیئا من فضائله لنزداد رغبه فی صیامه و قیامه و لنجتهد للجلیل عزوجلّ فیہ فقال النبی صلی اللّٰہ علیہ و آله .

فضایل ماه شعبان به میان آمد. پس رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «ماه شعبان ماه با شرافتی است و آن ماه من است و حاملین عرش آن را بزرگ می دارند و حق آن را می شناسند و آن ماهی است که ارزاق مؤمنین در آن زیاد می گردد و عبادت در آن هفتاد برابر پاداش دارد و گناه و معصیت در آن بخشوده می شود و عمل خیر در آن پذیرفته می گردد و خداوند در آن ماه به بندگان خود [که اهل عبادت هستند] و به سحر خیزان و روزه داران خود در این ماه بر حاملین عرش مباحث می نماید.»

ابن عباس می گوید: سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله که به این جا رسید علی بن ابی طالب علیه السلام برخاست و گفت: پدر و مادرم فدای شما باد! یا رسول الله! شمه ای از فضایل این ماه رایان کنید تا رغبت ما به سحر خیزی و روزه داری در آن زیاد شود و در عبادت خدا کوشا باشیم.

(۱) رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هرکس روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد

ص: ۵۴

۱- (۱) من صام اول یوم من شعبان کتب الله له سبعین حسنه تعدل عباده سنه.

خداوند هفتاد حسنه به او می دهد که هر حسنه اش معادل یک سال عبادت است.

(۱) و هر کس دو روز از ماه شعبان را روزه بگیرد گناه [گناهان] بزرگ او بخشوده می شود.

(۲) و هر کس سه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد درجه از درجات بهشتی که از درّ و یاقوت ساخته شده برای او افزوده می شود.

(۳) و هر کس چهار روز از ماه شعبان را روزه بگیرد وسعت روزی پیدا می کند.

(۴) و هر کس پنج روز از ماه شعبان را روزه بگیرد مورد علاقه و محبت بندگان خدا قرار می گیرد.

(۵) و هر کس شش روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد نوع بلا از او دور می گردد.

(۶) و هر کس هفت روز از ماه شعبان را روزه بگیرد در تمام عمر از شرّ شیطان و لشکر او محفوظ می ماند.

ص: ۵۵

۱- (۱) و من صام یومین من شعبان حطّت عنه السيئه الموبقه.

۲- (۲) و من صام ثلاثه أيام من شعبان رفع له سبعین درجه فی الجنان من درّ و یاقوت.

۳- (۳) و من صام أربعه من شعبان وسع علیه فی الرزق.

۴- (۴) و من صام خمسته أيام من شعبان حَبب إلى العباد.

۵- (۵) و من صام سته أيام من شعبان صرف عنه سبعون لونا من البلاء.

۶- (۶) و من صام سبعة أيام من شعبان عصم من و ابلیس و جنوده دهره و عمره.

(۱) و هر کس هشت روز از ماه شعبان را روزه بگیرد از دنیا نمی رود تا از «حیاض القدس» بنوشد.

(۲) و هر کس نه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد منکر و نکیر در قبر با او مهربان خواهند بود.

(۳) و هر کس ده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد قبر او هفتاد ذراع وسعت پیدا می کند.

(۴) و هر کس یازده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد یازده مناره از نور بر قبر او نصب می شود.

(۵) و هر کس دوازده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد در هر روزی هفتاد هزار ملک او را در قبر زیارت می کنند تا قیامت برپا شود.

(۶) و هر کس سیزده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد ملائکه هفت آسمان برای او استغفار می کنند.

ص: ۵۶

۱- (۱) و من صام ثعانبه أيام من شعبان لم يخرج من الدنيا حتى يسقى من حياض القدس.

۲- (۲) و من صام تسعه ثمانيه أيام من شعبان عطف عليه منكر و نكير عندما بسألانه.

۳- (۳) و من صام عشرة أيام من شعبان وسع الله عليه قبره سبعين ذراعا.

۴- (۴) و من صام أحد عشر يوما من شعبان ضرب على قبره إحدى عشرة مناره من نور.

۵- (۵) و من صام إثني عشر يوما من شعبان زاره في قبره كل يوم سبعون ألف ملك إلى النفخ في الصور.

۶- (۶) و من صام ثلاثة عشر يوما من شعبان إستغفرت له ملائكة سبع سماوات.

(۱) و هر کس چهارده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد چهارپایان و درندگان و ماهیان دریا برای او استغفار می کنند.

(۲) و هر کس پانزده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند به او خطاب خواهد نمود: من تو را به آتش نمی سوزانم.

(۳) و هر کس شانزده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد دریای آتش از او خاموش می شود.

(۴) و هر کس هفده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد همه درهای آتش به روی او بسته خواهد شد.

(۵) و هر کس هیجده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد همه درهای بهشت به روی او گشوده می شود.

(۶) و هر کس نوزده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد قصر از درّ و یاقوت در بهشت به او داده می شود.

ص: ۵۷

۱- (۱) و من صام أربعة عشر يوما من شعبان الهمت الدواب و السباع حتى الهيتان في البحور أن يستغفروا له.

۲- (۲) و من صام خمسة عشر يوما من شعبان ناداه ربّ العزّه لا أحرقك بالنار.

۳- (۳) و من صام ستة عشر يوما من شعبان أطفئ عنه سبعون بحرا من النيران.

۴- (۴) و من صام سبعة عشر يوما من شعبان أغلقت عنه أبواب النيران كلّها.

۵- (۵) و من صام ثمانية عشر يوما من شعبان فتحت له أبواب الجنان كلّها.

۶- (۶) و من صام تسعة عشر يوما من شعبان أعطى سبعين ألف قصر من الجنان من درّ و یاقوت. و من صام عشرين يوما من

شعبان زوج سبعين ألف زوجة من الحورالعین.

و هر کس بیست روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد هزار حورالعین بهشتی به او تزویج می شود.

(۱) و هر کس بیست و یک روز از ماه شعبان را روزه بگیرد ملائکه بال های خود را بر او می کشند و به او خوشآمد می گویند.

(۲) و هر کس بیست و دو روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد حله از سندس و استبرق به او پوشانده می شود.

(۳) و هر کس بیست و سه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هنگامی که از قبر خارج می شود بر مرکبی از نور سوار می شود و به طرف بهشت پرواز می نماید.

(۴) و هر کس بیست و چهار روز از ماه شعبان را روزه بگیرد به او برائت از نفاق داده می شود.

(۵) و هر کس بیست و پنج روز از ماه شعبان را روزه بگیرد اجازه پیدا

ص: ۵۸

۱- (۱) و من صام أحد و عشرين يوما من شعبان رحبت له الملائكة و مسحته بأجنحتها.

۲- (۲) و من صام إثنين و عشرين يوما من شعبان کسی سبعین حله من سندس و استبرق.

۳- (۳) و من صام ثلاثة و عشرين يوما من شعبان أتى بدابة من نورحين (عندخ ل) خروجه من قبره فيركبها طيارا إلى الجنة.

۴- (۴) و من صام أربعة و عشرين يوما من شعبان أعطى برائه من النفاق.

۵- (۵) و من صام خمسة و عشرين يوما من شعبان شفع في سبعين ألف من أهل التوحيد.

می کند که هفتاد هزار از گنهکاران از اهل توحید را شفاعت نماید.

(۱) و هر کس بیست و شش روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند [جواز] عبور از صراط برای او می نویسد.

(۲) و هر کس بیست و هفت روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند برائت از آتش دوزخ را برای او می نویسد.

(۳) و هر کس بیست و هشت روز از ماه شعبان را روزه بگیرد صورت او روز قیامت نورانی خواهد بود.

(۴) و هر کس بیست و نه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد به رضوان و خشنودی بزرگ خدا نایل می شود.

(۵) و هر کس سی روز از ماه شعبان را روزه بگیرد جبرئیل علیه السلام از مقابل عرش به او خطاب می کند: عمل خود را از سر

بگیر که خداوند همه گذشته های تو را بخشید و خداوند به او خطاب می فرماید: اگر گناهان تو

ص: ۵۹

۱- (۱) و من صام سته و عشرين يوما من شعبان كتب الله له جوازا على الصراط.

۲- (۲) و من صام سبعة و عشرين يوما من شعبان كتب له براءة من النار.

۳- (۳) و من صام ثمانية و عشرين يوما من شعبان يهّل وجهه يوم القيامة.

۴- (۴) و من صام تسعة و عشرين يوما من شعبان نال رضوان الله الأكبر.

۵- (۵) و من صام ثلاثين يوما من شعبان ناداه جبرئيل من قدام العرش يا هذا استأنف العمل عملا جديدا فقد غفرلك ما مضى و

تقدم من ذنوبك و الجليل عزوجل يقول: لو كان ذنوبك عدد نجوم السماء و قطر الأمطار و ورق الأشجار و عدد الرمل و الثرى

و أيام الدنيا لغفرتها لك و ما ذلك على الله بعزیز بعد صيامك شهر شعبان قال ابن عباس: هذا لشهر شعبان.

به اندازه ستاره های آسمان و دانه های باران و برگ درختان و رمل بیابان و روزهای دنیا باشد من برای تو بخشیدم و این رحمت و مرحمت خدا برای تو بعید نیست؛ چرا که ماه شعبان را روزه گرفته ای.»

ابن عباس در پایان این حدیث می گوید: این همه ثواب برای روزه ماه شعبان است.

سخنان حکیمانه سلمان فارسی

(۱) ۲۵- امام صادق علیه السلام از پدران خود نقل نموده که رسول خدا صلی الله علیه و آله روزی به اصحاب خود فرمود: «کدامیک از شما همیشه روزه هستید؟» سلمان گفت: من. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کدام یک از شما همه شب ها به عبادت مشغولید؟» سلمان گفت: من. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کدام یک از شما هر روز یک ختم قرآن انجام می دهد؟» سلمان گفت: من. در این هنگام یکی از اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله [عمر بن خطاب] به خشم آمد و گفت: یا رسول الله! سلمان فارسی می خواهد بر ما قریش فخر نماید؛

ص: ۶۰

۱- (۱) ۲۵- حدّثنا احمد بن محمد بن یحیی العطار قال: حدّثنا ابي عن أحمد بن محمد بن عيسى عن نوح بن شعيب النيسابوري عن عبد الله بن عبد الله الدهقان عن عروه ابن أخي شعيب العرقوفی عن شعيب عن أبي بصير قال: سمعت الصادق عليه السلام يحدث عن أبيه عن أبائه عليهم السلام قال: قال رسول الله صلى الله عليه و آله يوما لأصحابه أيكم يصوم الدهر فقال سلمان: أنا يا رسول الله فقال رسول الله صلى الله عليه و آله: فأأيكم يحيى الليل فقال سلمان: أنا يا رسول الله قال: فأأيكم يختم القرآن في كل يوم؟ فقال سلمان أنا يا رسول الله فغضب بعض أصحابه فقال: يا رسول الله:

او می گوید: من همه روزها روزه هستم، در حالی که بیشتر روزها غذا می خورد! و می گوید: همه شب ها به عبادت مشغول است، در حالی که بیشتر شب ها به خواب می رود! او می گوید: هر روز یک ختم قرآن انجام می دهد، در حالی که بیشتر اوقات در روز ساکت است!

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آرام باش ای عمر! تو کجا می توانی شخصیتی که همانند لقمان حکیم است را بشناسی؟ از او سؤال کن تا حکمت آنچه گفته را برای تو بیان نماید.»

(۱) پس عمر به سلمان فارسی گفت: مگر این نیست که می گویی همیشه روزه هستی؟ سلمان فرمود: آری. عمر گفت: من تو را دیده ام که بسیاری از روزها غذا می خوری. سلمان فرمود: مقصود من چیزی نیست که تو فکر می کنی، بلکه من سه روز از هر ماه [یعنی اول و وسط و آخر آن] را روزه می گیرم و خداوند می فرماید: (من جاء بالحسنه فله عشر امثالها) و

ص: ۶۱

۱- (۱) إنَّ سلمان رجل من الفرس يريد أن يفتخر علينا معاشر قريش قلت: أيكم يصوم الدهر فقال: أنا و هو أكثر أيامه يأكل وقلت: أيكم يحيى الليل فقال: أنا و هو أكثر ليله ينام وقلت: أيكم يختم القرآن في كل يوم فقال: أنا و هو أكثر نهاره صامت. فقال النبي صلی الله علیه و آله : مه يا فلان أتني لك بمثل لقمان الحكيم سله فأنه ينيئك فقال الرجل لسلمان: يا أبا عبد الله: أليس زعمت أنك تصوم الدهر؟ قال: نعم فقال رأيتك في أكثر نهارك تأكل فقال ليس حيث تذهب إنني أصوم الثلاثة في الشهر و قال الله: من جاء بالحسنه فله عشر أمثالها و أصل شعبان بشهر رمضان فذلك صوم الدهر فقال: أليس زعمت أنك تحيي الليل؟ فقال: نعم فقال: أنت أكثر ليلك نائم فقال: ليس حيث تذهب و لكنني سمعت رسول الله صلی الله علیه و آله يقول:

ماه شعبان را [نیز] به ماه رمضان متصل می‌کنم و این ثواب روزه دایم را دارد.

عمر گفت: مگر نگفتی همه شب‌ها را به عبادت می‌ایستی؟ سلمان فرمود: «آری. عمر گفت: من می‌بینم که تو بیشتر شب‌ها در خواب هستی! سلمان فرمود: مقصود من چیزی نیست که تو فکر می‌کنی، بلکه من از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می‌فرمود: «هرکس با وضو بخواند مانند آن است که همه شب را عبادت کرده باشد و من با وضو می‌خوابم».

(۱) عمر گفت: مگر نگفتی که در هر روز یک بار قرآن را ختم می‌کنی؟ سلمان فرمود: آری. عمر گفت: من می‌بینم که تو در روز ساکت هستی و چیزی نمی‌خوانی! سلمان فرمود: مقصود من چنین نیست که تو فکر می‌کنی، بلکه من از حبيب خود رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که به علی بن ابی طالب علیه السلام می‌فرمود: «یا اباالحسن! مثل تو در امت من مثل «قل هو الله احد» است که هرکس یک مرتبه آن را قرائت کند ثلث قرآن را قرائت نموده و هرکس دو مرتبه آن را قرائت کند دو ثلث قرآن را قرائت نموده و هرکس سه مرتبه آن را قرائت کند (۲) قرآن را ختم نموده است و هرکس تو

ص: ۶۲

۱- (۱) من نام علی طهر فکانما أحی اللیل کله و أنا أبیت علی طهر فقال: ألیس زعمت أنك تختم القرآن فی کلّ یوم؟ قال: نعم قال: فأنت أيامک صامت فقال: لیس حیث تذهب و لکنی سمعت حیبی رسول الله صلی الله علیه و آله یقول: لعلی بن أبی طالب: «یا أبا الحسن مثلك فی أمتی مثل قل هو الله أحد فمن قرأها مرّه فقد قرأ (۲) ثلث القرآن و من قرأها مرتین فقد قرأ ثلثی القرآن و من قرأها ثلاثا فقد ختم القرآن و من أحبک بلسانه فقد کمل له ثلث الإیمان و من أحبک بلسانه و قلبه فقد کمل له ثلث الإیمان و من أحبک بلسانه و قلبه و نصرک بیده فقد استکمل الإیمان و الذی بعثنی بالحق یاعلیّ لو أحبک أهل الأرض کمحبه أهل السماء لک لما عذب أحد بالنار» و أنا أقرأ قل هو الله أحد فی کلّ یوم ثلاث مرّات فقام و كأنه ألقم حجرا.

را به زبان دوست بدارد یک ثلث از ایمان را یافته و هرکس تو را به زبان و قلب دوست بدارد دو ثلث از ایمان را یافته است و هرکس تو را به زبان و قلب دوست بدارد و با دست خود نیز تو را یاری کند ایمان او کامل گشته است. یا علی! سوگند به خدایی که مرا به حق مبعوث نمود، اگر اهل زمین همانند اهل آسمان تو را دوست می داشتند احدی گرفتار آتش نمی گردید.» و من هر روز سه مرتبه سوره «قل هو الله أحد» را می خوانم. پس عمر محکوم گردید و از کنار سلمان برخاست.

عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله در باره روزه های مستحبی

(۱) ۲۶- اسامه بن زید می گوید: عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله این بود که

ص: ۶۳

۱- (۱) ۲۶- حدّثنا أحمد بن الحسن القطان قال: حدّثنا عبدالرحمن بن محمّد بن الحسين قال: حدّثنا يزيد بن سنان البصري نزيل مصر قال: حدّثنا عبدالرحمن بن مهدي قال: حدّثنا ثابت بن قيس العمري قال: حدّثني أبو سعيد المقرئ قال: حدّثني أسامة بن زيد قال: كان رسول الله صلي الله عليه و آله يصوم الأيام حتّى يقال: لا يفطر و يفطر حتّى يقال: لا يصوم قلت رأيت يصوم من شهر ما لا يصوم في شيء من الشهور؟ قال: نعم قلت أيّ الشهور؟ قال: شهر شعبان كان يقول: هو شهر يغفل الناس عنه بين رجب و شهر رمضان و هو شهر يرفع فيه الأعمال إلى ربّ العالمين جل جلاله فأحبّ أن يرفع لي عملي و أنا صائم.

مدتی پیاپی روزه می گرفت تا گفته می شد او همیشه روزه است و مدتی پیاپی روزه نمی گرفت تا گفته می شد دیگر روزه نمی گیرد. ابوسعید حذری می گوید: به اسامه گفتیم: رسول خدا صلی الله علیه و آله در کدام یک از ماه ها بیشتر مقید به روزه گرفتن بود؟ اسامه گفت: ماه شعبان را مقید بود که روزه بگیرد و می فرمود: «ماه شعبان ماه من است و مردم از روزه گرفتن در آن غافلند و آن ماهی است که اعمال مردم به درگاه پروردگار عالم بالا- می رود و من دوست دارم که در حال روزه اعمالم بالا رود.»

(۱) ۲۷- امام باقر علیه السلام می فرماید: عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله این بود که ماه شعبان را روزه می گرفت و به ماه مبارک رمضان متصل می نمود و مردم را نهی می نمود که چنین کنند [و روزه دو ماه را برای خود واجب بدانند] و می فرمود: «ماه شعبان و ماه رمضان ماه های خداست و روزه گرفتن در آنها کفاره گناهان گذشته و آینده است.»

مترجم گوید: شاید نهی مردم از اتصال برای این باشد که گمان نکنند روزه ماه شعبان واجب است.

(۲) ۲۸- یونس بن یعقوب می گوید: از امام صادق علیه السلام سؤال کردم: آیا از

ص: ۶۴

۱- (۱) ۲۷- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَصُومُ شَعْبَانَ وَشَهْرَ رَمَضَانَ يَصِلُهُمَا وَيَنْهَى النَّاسَ أَنْ يَصِلُوهُمَا وَكَانَ يَقُولُ هُمَا شَهْرُ اللَّهِ وَهُمَا كَفَّارَةٌ لِمَا قَبْلَهُمَا وَمَا بَعْدَهُمَا مِنَ الذُّنُوبِ.

۲- (۲) ۲۸- حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ صَوْمِ شَعْبَانَ كَمَا أَنَّ أَحَدًا مِنْ آبَائِكَ يَصُومُهُ؟ فَقَالَ كَانَ خَيْرَ أَيَّامِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ كَانَ أَكْثَرَ صِيَامِهِ فِي شَعْبَانَ.

پدران شما کسی اهل روزه ماه شعبان بوده است؟ امام صادق علیه السلام فرمود: «آری، بهترین پدران من رسول خدا صلی الله علیه و آله [است که] بیشترین روزه او در ماه شعبان بوده است.»

(۱) ۲۹- زید بن اسلم می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله در باره روزه ماه رجب سؤال شد. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «چرا از روزه ماه شعبان غافلید؟»

اسباب آمرزش در سخنان حضرت رضا علیه السلام

(۲) ۳۰- امام صادق علیه السلام فرمود: «به خدا سوگند، روزه ماه شعبان و روزه ماه رمضان سبب آمرزش خداوند خواهد بود.»

ص: ۶۵

۱- (۱) ۲۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ شَعِيبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شَرِيحُ بْنُ يَوْسُفَ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعُ بْنُ سَفِيَانَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ: سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَنْ صَوْمِ رَجَبٍ قَالَ: وَ أَيْنَ أَنْتُمْ عَنْ شَعْبَانَ.

۲- (۲) ۳۰- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى الْعَطَّارِ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ أَبِي نَصْرِ الْبِزْنَطِيِّ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مَعَاوِيَةَ بْنِ عَمَارٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِنَّ صَوْمَ الثَّلَاثِينَ وَ صَوْمَ اتِّبَاعِهِ صَوْمَ شَعْبَانَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَهُ مِنَ اللَّهِ وَ اللَّهُ. [و فِي نَسْخِهِ: إِنَّ صَوْمَ ثَلَاثِينَ يَوْمًا وَ صَوْمَ رَمَضَانَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَهُ مِنَ اللَّهِ]

(۱) ۳۱- علی بن فضال می گوید: حضرت رضا علیه السلام فرمود: «هرکسی روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد رحمت خدا بر او واجب می گردد، و هرکس دو روز از ماه شعبان را روزه بگیرد روز قیامت رحمت و مغفرت و کرامت خداوند بر او واجب می گردد، و هرکس ماه مبارک رمضان را روزه بگیرد رحمت خداوند بر او واجب می گردد. و هرکس سه روز از آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و آن را به روزه ماه مبارک رمضان وصل کند خداوند پاداش روزه دوماه پی درپی را برای او می نویسد. و هرکس ماه رمضان را از روی ایمان و خلوص روزه بگیرد از گناهان خود خارج می گردد مانند وقتی که از مادر متولد شده است.»

(۲) سپس حضرت رضا علیه السلام فرمود: پدرم از پدرانش نقل نمود که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که ماه رمضان را درک نماید و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است [از رحمت خدا دور باد]؛ و کسی که شب قدر را

ص: ۶۶

۱- (۱) ۳۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَالٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: مَنْ صَامَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ وَجَبَتْ لَهُ الرَّحْمَةُ وَ مَنْ صَامَ يَوْمَيْنِ مِنْ شَعْبَانَ وَجَبَتْ لَهُ الرَّحْمَةُ وَ الْمَغْفِرَةُ وَ الْكَرَامَةُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ مَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ وَجَبَتْ لَهُ الرَّحْمَةُ وَ مَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ آخِرِ شَعْبَانَ وَ وَصَلَهَا بِصِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ صَوْمَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ وَ مَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَ إِحْتِسَابًا خَرَجَ مِنَ الذَّنُوبِ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ.

۲- (۲) ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ قَالَ: مَنْ أَدْرَكَ شَهْرَ رَمَضَانَ فَلَمْ يَغْفِرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَ مَنْ أَدْرَكَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فَلَمْ يَغْفِرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَ مَنْ حَضَرَ الْجُمُعَةَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ فَلَمْ يَغْفِرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَ مَنْ أَدْرَكَ

درک کند و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است [از رحمت خدا دور باد]؛ و کسی که در نماز جمعه شرکت کند و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است [از رحمت خدا دور باد]؛ و کسی که پدر و مادر و یا یکی از آنان را درک کند و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است [از رحمت خدا دور باد]؛ و کسی که نام مرا بشنود و بر من صلوات بفرستد و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است [از رحمت خدا دور باد].»

(۱) گفته شد: یا رسول الله! چگونه می شود کسی بر شما صلوات بفرستد و آمرزیده نشود؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «اگر بنده ای بر من صلوات بفرستد و بر آل من صلوات نفرستد آن صلوات بر می گردد و بر صورت او زده می شود، در حالی که اگر کسی بر من و آل من صلوات بفرستد آمرزیده خواهد شد.»

فضیلت متصل نمودن روزه ماه شعبان به ماه رمضان

(۲) ۳۲- امام صادق علیه السلام ، از پدرانش، از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نموده که

ص: ۶۷

۱- (۱) والديه أو أحدهما فلم يغفر له فأبعده الله و من ذكرت عنده فصلّى عليّ فلم يغفر له فأبعده الله قيل يا رسول الله: كيف يصلّى عليك ولا يغفر له؟ فقال: إن العبد إذا صلّى عليّ و لم يصلّ عليّ آليّ تلك الصلاة فضرب بها وجهه و إذا صلّى عليّ و عليّ آليّ غفر له.

۲- (۲) ۳۲- حدّثنا علي بن أحمد بن عبدالله بن أحمد بن أبي عبدالله البرقي عن أبيه عن جدّه عن ابن فضال عن مروان بن مسلم (سلم) عن الصادق جعفر بن محمّد عن أبيه عن آبائه عليهم السلام : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : شعبان شهري و رمضان شهر الله فمن صام من شهري يوما وجبت له الجنّة ومن صام منه يومين كان من رفقاء النبيين و الصّدّيقين يوم القيامة و من صام الشهر كلّّه و وصله بشهر رمضان كان ذلك توبه له من كلّ ذنب صغير أو كبير ولو من دم حرام.

فرمود: «ماه شعبان ماه من است و ماه رمضان ماه خداست. پس هر کس یک روز از ماه من را روزه بگیرد بهشت برای او واجب می گردد، و هر کس دو روز از آن را روزه بگیرد در قیامت هم نشین پیامبران و صدیقین خواهد بود، و هر کس همه ماه شعبان را روزه بگیرد و به ماه رمضان متصل نماید این عمل توبه او خواهد بود از هر گناه کوچک و یا بزرگ، حتی ریختن خون حرام.»

اهتمام رسول خدا صلی الله علیه و آله نسبت به روزه ماه شعبان

(۱) ۳۳- حضرت رضا علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فراوان در ماه شعبان روزه می گرفت و همسران آن حضرت [نیز] اگر روزه ای برعهده داشتند در ماه شعبان می گرفتند که مانع از بهره مند شدن رسول خدا صلی الله علیه و آله از آنان نشده باشند [چرا که رسول خدا صلی الله علیه و آله در ماه شعبان روزه می گرفت] و می فرمود: «ماه شعبان ماه من است و آن بهترین ماه هابعد از ماه مبارک رمضان است. پس هر کس یک روز آن را روزه بگیرد من در قیامت شفیع

ص: ۶۸

۱- (۱) ۳۳- حدّثنا محمّد بن ابراهیم قال: حدّثنا عبدالعزیز بن بحیی قال: حدّثنی أحمد بن عبداللّه الکوفی عن سلیمان المروری عن الرضا علی بن موسی صلوات اللّٰه علیه إنّهُ قال: کان رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله یكثر الصیام فی شعبان ولقد کانت نساءه إذا کان علیهنّ صوم أخرنه إلی شعبان مخافه أن یمنعن رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله حاجته و کان علیه السلام یقول:

او خواهم بود، و هر کس ماه رمضان را از روی ایمان و خلوص روزه بگیرد گناهان گذشته و آینده او بخشوده می گردد.»

(۱) و می فرمود: «برای روزه دار تاوقتی که افطار می کند؛ چیزی [گناهی] نوشته نمی شود اگر کاری که ناقض روزه باشد انجام ندهد.»

و فرمود: «برحاجی نیز چیزی نوشته نمی شود تا از حج فارغ گردد، مشروط به این که کاری که حج او را باطل می کند انجام نداده باشد.»

و فرمود: «بر انسانی که به خواب رفته نیز چیزی نوشته نمی شود تا بیدار شود، به شرط آن که حرامی را انجام نداده باشد.» و فرمود: «بر بچه نابالغ نیز چیزی نوشته نمی شود تا وقتی که بالغ گردد.» و فرمود: «بر مجاهد فی سبیل الله نیز چیزی نوشته نمی شود تا به منزل خود باز گردد، مادامی که کاری نکرده باشد که جهاد او را باطل نماید.» و فرمود: «بر دیوانه نیز چیزی نوشته نمی شود تا از جنون خود خارج گردد.» و فرمود:

ص: ۶۹

۱- (۱) شعبان شهری و هو أفضل الشهور بعد شهر رمضان فمن صام فيه يوما كنت شفيعه يوم القيامة و من صام شهر رمضان إيماناً و احتساباً غفرت له ذنوبه ما تقدم منها و ما تأخر و إنّ الصائم لايجرى عليه القلم حتى يفطر مالم يأت بشيء ينقض و إنّ الحاج لايجرى عليه القلم حتى يرجع مالم يأت بشيء يبطل حجه و إنّ النائم لايجرى عليه القلم حتى يئتمه مالم يكن يأت على حرام و إنّ الصبي لايجرى عليه القلم حتى يبلغ و إنّ المجاهد في سبيل الله لايجرى عليه القلم حتى يعود إلى منزله مالم يأت بشيء يبطل جهاده و إنّ المجنون لايجرى عليه القلم حتى يفيق و إنّ المريض لايجرى عليه القلم حتى يصبح ثم قال عليه السلام : إن مبايعه الله رخيصة فاشتروها قبل أن تغلوا.

«بر مریض نیز چیزی نوشته نمی شود تا سلامت یابد.»

سپس فرمود: «معامله های خدا با شما برای شما ارزان و سودمند است. پس دریابید آنها را، قبل از آن که قیمت آن بالا رود.»

پاداش استغفار در ماه شعبان

(۱) ۳۴- حضرت رضا علیه السلام فرمود: «روزه ماه شعبان کفاره گناهان بزرگ است، حتی اگر کسی خون حرامی به گردن داشته باشد و در ماه شعبان چند روز روزه بگیرد و از دنیا برود من امیدوارم که آمرزیده شود.» ابراهیم بن میمون گوید: به آن حضرت گفتم: بهترین دعادر این ماه چیست؟ فرمود: «استغفار.» سپس فرمود: «کسی که در هر روز از ماه شعبان هفتاد مرتبه استغفار کند مانند این است که در ماه های دیگر هفتاد هزار مرتبه استغفار نموده باشد.» گفتم: چگونه استغفار کنم؟ فرمود: «بگو: أستغفرالله و أسأله التوبه.»

ص: ۷۰

۱- (۱) ۳۴- حدّثنا أحمد بن زیاد بن جعفر الهمدانی رحمه الله قال: حدّثنا علی بن ابراهیم بن هاشم، قال: حدّثنا جعفر بن سلمه الأهوازی قال: حدّثنا ابراهیم بن محمّد الثقفی قال: أخبرنا ابراهیم بن میمون قال: حدّثنا عنه علیه السلام: صوم شعبان کفاره الذنوب العظام حتی لو أنّ رجلاً بلی بدم حرام فصام من هذا الشهر أياماً و مات رجوت له المغفرة قال: قلت: فما أفضل الدعاء فی هذا الشهر؟ فقال: الإستغفار، إنّ من إستغفر فی شعبان كلّ یوم سبعین مرّه کان کمن إستغفر فی غیره من الشهور سبعین ألف مرّه قلت: فكيف أقول: قال: قل: أستغفرالله و أسأله التوبه.

(۱) ۳۵- محمّد بن ابی حمزه می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: «هر کس در هر روز از ماه شعبان هفتاد مرتبه بگوید: «أستغفر الله الذي لا إله إلا هو الرحمن الرحيم الحي القيوم و أتوب إليه»، نام او در افق مبین نوشته خواهد شد.» گفتم: أفق مبین چیست؟ فرمود: «فضایی است مقابل عرش الهی و در آن نهرهایی است که به اندازه ستارگان آسمان جام های نوشیدنی کنار آنها قرار دارد.»

زیارت خداوند از بنده مؤمن خود

(۲) ۳۶- عبدالله بن مرحوم ازدی می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که

ص: ۷۱

۱- (۱) ۳۵- حدیثی محمّد بن الحسن قال: حدیثی أحمد بن إدريس عن محمّد بن أحمد عن موسى بن جعفر البغدادي عن محمّد بن جمهور عن عبدالله بن عبد الرحمن عن محمّد بن أبي حمزه عن أبي عبدالله عليه السلام قال: من قال في كل يوم من شعبان سبعين مرّة: «أستغفر الله الذي لا إله إلا هو الرحمن الرحيم الحي القيوم و أتوب إليه» كتب في الأفق المبین قال: قلت: و ما الأفق المبین؟ قال: قاع بين يدي العرش فيها أنهار تطرد فيه من الفدحان عدد النجوم.

۲- (۲) ۳۶- حدیثی أبي رحمه الله قال: حدیثنا سعد بن عبدالله عن علي بن أبي سلمان بن الزرّبی (الفروی) قال: حدیثنا الحسن بن محبوب عن عبدالله بن مرحوم ازدی قال: سمعت أبا عبدالله عليه السلام يقول: من صام أول يوم من شعبان وجبت له الجنّة ألّبتّه و من صام يومين نظر الله إليه في كلّ يوم و ليلة في دار الدنيا و دام نظره اليه في الجنّة و من صام ثلاثه أيّام زار الله في عرشه من جنّته في كلّ يوم قال: ابو جعفر محمّد بن علي مصنف هذا الكتاب رضی الله عنه و أرضاه: معنی زیاره الله عزوجل زیاره حجج الله تعالی من زارهم فقد زار الله و من يكون له في الجنّة من المحلّ ما يقدر على الارتفاع إلى درجة النبی و الأئمه صلوات الله عليهم حتّى يزورهم فيها فمحله و زیارتهم زیاره الله كما أن طاعتهم طاعه الله و معصيتهم معصيه الله و متابعتهم متابعه الله و ليس ذلك على ما يذكره أهل التشبيه تعالی الله عمّا يقولون علوا كبيرا.

می فرمود: «هرکس روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد به راستی بهشت برای او واجب می شود؛ و هرکس دو روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند در هر روز و شب در دنیا به او نظر رحمت می کند و این رحمت برای او ادامه خواهد داشت تا به بهشت داخل شود؛ و هرکس سه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خدا را در بهشت همه روزه زیارت می نماید.»

شیخ صدوق در پایان این حدیث می فرماید: معنای زیارت خداوند زیارت حجت های الهی است که هرکس آنان را زیارت کند مانند این است که خدا را زیارت نموده باشد و کسی که در بهشت بتواند از محل خود بالا رود و به درجه رسول خدا و ائمه علیهم السلام برسد و آنان را زیارت نماید مقام بلندی خواهد داشت. آری، زیارت آنان زیارت خداوند است؛ چنان که اطاعت از آنان نیز اطاعت خدا و معصیت و نافرمانی از آنان نافرمانی خداوند می باشد. سپس می گوید: زیارت خداوند که در این حدیث آمده به این معناست، نه به معنایی که اهل تشبیه می گویند [و خدا را جسم می دانند، در حالی که او منزّه از جسمانیت است].

(۱) ۳۷- امام صادق علیه السلام، از پدرانش، از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نمود که آن حضرت فرمود: «ماه شعبان ماه من است و ماه رمضان ماه خدا و بهار فقر است و خداوند عید قربان را برای این قرار داده که فقرای شما از گوشت قربانی سیر شوند. پس شما باید آنان را سیر کنید.»

(۲) ۳۸- امام صادق علیه السلام فرمود: پدرم همیشه ماه شعبان را روزه می گرفت و به ماه مبارک رمضان متصل می نمود و می فرمود: «روزه دو ماه پیایی سبب قبولی توبه خداوند است.»

(۳) ۳۹- امام صادق علیه السلام فرمود: «زن های پیامبر صلی الله علیه و آله روزه های قضای

ص: ۷۳

۱- (۱) ۳۷- حدّثنا جعفر بن محمّد بن علی بن الحسین بن علی بن عبد الله بن المغیره الکوفی رضی الله عنه قال: حدّثنا جدی الحسین بن علی عن جدّه عبد الله بن المغیره عن إسماعیل بن أبی زیاد عن الصادق جعفر بن محمّد عن أبیه عن آباءه علیهم السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: شعبان شهری و رمضان شهر الله و هو ربیع الفقراء و إنّما جعل الأضحی لیشیع مساکینکم من اللحم فاطعموهم.

۲- (۲) ۳۸- حدّثنا محمّد بن الحسن بن أحمد بن الولید قال: حدّثنا محمّد بن الحسن الصفار قال: حدّثنا العباس بن معروف قال: حدّثنا علی بن مهزیار عن الحسن بن سعید عن زرعه عن المفضل بن عمر عن أبی عبد الله علیه السلام قال: کان ابی علیه السلام یصل ما بینهما و یقول: صوم شهرین متتابعین توبه من الله.

۳- (۳) ۳۹- حدّثنا علی بن إبراهیم عن أبیه عن محمّد بن أبی عمیر عن حفص البختری عن أبی عبد الله علیه السلام قال: کن نساء النبی صلی الله علیه و آله إذا کان علیهن صیام أخرن ذلك إلى شعبان کراهیه أن یمنعن رسول الله صلی الله علیه و آله حاجته و إذا کان شعبان صمن و صام معهنّ قال: و کان رسول الله صلی الله علیه و آله یقول: شعبان شهری:

خود را تأخیر می انداختند تا در ماه شعبان انجام دهند تا بتوانند در اختیار رسول خدا صلی الله علیه و آله باشند و چون ماه شعبان می رسید آنها نیز مانند رسول خدا صلی الله علیه و آله روزه می گرفتند.»

امام صادق علیه السلام سپس فرمود: «رسول خدا صلی الله علیه و آله همیشه می فرمود: «شعبان ماه من است.»

(۱) ۴۰- سماعه بن مهران می گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: آیا از پدران شما کسی بوده که ماه شعبان را روزه بگیرد؟ فرمود: «آری، بهترین پدران من، رسول خدا صلی الله علیه و آله، همیشه ماه شعبان را روزه می گرفته است.»

(۲) ۴۱- ابوالصباح می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: «به خدا سوگند، روزه ماه شعبان و ماه رمضان سبب پذیرفته شدن توبه از سوی خداوند است.»

ص: ۷۴

۱- (۱) ۴۰- حَدَّثَنَا أَبِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى وَ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ جَمْعِيًّا عَنْ عَمْرِ بْنِ عَيْسَى عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ: قُلْتُ: لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: هَلْ صَامَ أَحَدٌ مِنْ آبَائِكَ شَعْبَانَ؟ قَالَ: خَيْرَ آبَائِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ كَانَ يَصُومُ.

۲- (۲) ۴۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي بَانَ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَمِيرٍ عَنْ سَلْمَةَ صَاحِبِ السَّابِرِيِّ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: صَوْمَ شَعْبَانَ وَ شَهْرَ رَمَضَانَ وَ اللَّهُ تَوْبَهُ مِنَ اللَّهِ.

(۱) ۴۲- امام صادق علیه السلام فرمود: «هرکس سه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد بهشت برای او واجب می گردد و رسول خدا صلی الله علیه و آله در قیامت برای او شفاعت خواهد نمود.»

روزه گرفتن در ماه شعبان به احترام رسول خدا صلی الله علیه و آله

(۲) ۴۳- امام صادق علیه السلام فرمود: «از پدرم شنیدم که می فرمود: عادت پدرم زین العابدین علیه السلام این بود که چون هلال ماه شعبان دیده می شد اصحاب خود را جمع می نمود و به آنان می فرمود: آیا می دانید این چه ماهی است؟ این ماهی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله بارها می فرمود: «شعبان ماه من است.» پس آگاه باشید و برای محبت رسول خدا صلی الله علیه و آله و تقرب به آن حضرت در این ماه روزه بگیرید. سپس می فرمود: سوگند به آن خدایی که جان علی بن الحسین به دست اوست، من از پدرم حسین بن

ص: ۷۵

۱- (۱) ۴۲- حدّثنا أحمد بن زیاد بن جعفر الهمدانی قال: حدّثنا علی بن إبراهيم بن هاشم عن أبيه عن ابن أبي عمير عن أبان عن أبي عبد الله عليه السلام قال: من صام ثلاثة أيام من شعبان وجبت له الجنة و كان رسول الله صلى الله عليه و آله شفيعه يوم القيامة.

۲- (۲) ۴۳- وبهذا الاسناد قال: قال أبو عبد الله عليه السلام سمعت أبي قال: كان أبي زین العابدین علیه السلام إذا هلّ شعبان جمع أصحابه فقال: معاشر أصحابي أتدرون أي شهر هذا؟ هذا شهر شعبان و كان رسول الله صلى الله عليه و آله يقول: شعبان شهری الا- فصوموا فيه محبه لنبیکم و تقربا إلى ربکم فو الذی نفس علی بن الحسین بیده لسمعت أبي الحسین بن علی يقول: سمعت أمير المؤمنين عليه السلام يقول: من صام شعبان محبه نبی الله علیه السلام و تقربيا إلى الله عزوجل أحبّه الله عزوجل و قرّبه من کرامته يوم القيامة و أوجب له الجنة.

علی علیهما السلام شنیدم که می فرمود: «هرکس برای دوستی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و تقرّب به خدای عزّوجلّ ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند او را دوست خواهد داشت و روز قیامت او را به کرامت خویش نزدیک و بهشت را برای او واجب خواهد نمود.»

(۱) ۴۴- حمزه بن حرمان می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: هنگامی که شب نیمه ماه شعبان می رسید عایشه گمان می کرد رسول خدا صلی الله علیه و آله نزد زن های دیگر خود رفته است پس او از غیرت زنانه خود بی تاب می شد و چادر به خود می پیچید - که به خدا سوگند چادر او از خزّ و دیباج و کتّان و پنبه نبود بلکه تنها از مو و کلک شتر بود - و سپس به یکایک حجره های زن ها سر می زد تا این که می دید رسول خدا صلی الله علیه و آله گوشه ای در حال سجده است و با خدای خود چنین می گوید: (۲) «سجد لک سوادى و

ص: ۷۶

۱- (۱) ۴۴- حدّثنا أبی رضی الله عنه قال: حدّثنا عبداللّه بن جعفر الحمیری قال: حدّثنا محمّد بن الحسین بن أبی الخطاب عن محمّد بن سنان عن حمزه بن حرمان عن أبی عبداللّه علیه السلام قال: لمّا أن كانت ليله النصف من شعبان ظنّت الحمیراء أن رسول الله صلی الله علیه و آله بعض نساءه فدخلها من الغیره مالم تصبر حتى قامت و تلفّت بشمله لها و أيم الله ما كان خزا و لا دیباجا و لا کتانا و لا قطنا ولكن كان فی سده الشعر و لحمته أوبار الابل فقامت تطلب رسول الله فی حجر نساءه حجره حجره فبینما هی كذلك إذا نظرت إلى رسول الله صلی الله علیه و آله ساجدا كالثوب الباسط على وجه الأرض فذنت منه قریبا فسمعتة و هو يقول: «سجد لک سوادى و جنانى و آمن بك فؤادى و هذه یدای و ما جنیت بهما على نفسى یا عظیم یرجى لكلّ عظیم إغفر لى الذنب العظیم فإنّه لا یغفر الذنب العظیم إلاّ العظیم» ثمّ رفع رأسه ثمّ عاد ساجدا فسمعتة و هو يقول: «أعوذ بنور و جهک الذى أضئت له السموات والأرضون و تكشفت له الظلمات و صلح علیه أمر الأوّلین و الآخیرین من فجاه نعمتک و من تحویل عافیتک و من زوال نعمتک اللهم ارزقنى قلبا تقیّا نقیّا من الشریک برینا لا کافرا و لا شقیّا» ثمّ وضع خده على التراب و يقول:

۲- (۲) «أعفر وجهی فی التراب و حقّ لى أن أسجد لک» فلما همّم الإنصراف هرولت المرأه إلى فراشها فأتی رسول الله صلی الله علیه و آله فراشها و اذا لها نفس عالٍ فقال لها رسول الله صلی الله علیه و آله ما هذا النفس العالی أما تعلمین أیّ ليله هذه إنّ هذه الليله ليله النصف من شعبان فیها یکتب آجال و فیها تقسم أرزاق و إنّ الله عزّوجلّ لیغفر فی هذه الليله من خلقه أكثر من عدد شعر معزى بنى کلب و ینزل الله عزّوجلّ ملائکته إلى السماء الدنيا و إلى الأرض بمکّه.

جنانی و آمن بک فؤادی...» یعنی خدایا من برای تو صورت خود را به خاک گذاردم و قلب من به تو ایمان دارد. سپس صورت مبارک خود را روی خاک گذارده و می گوید: «خدایا، من صورت خود را در مقابل توبه خاک می سایم و البته سجده نمودن صورت و به خاک ساییدن آن در پیشگاه تو سزاوار است.» و چون رسول خدا صلی الله علیه و آله از عبادت خود فارغ می گردید عایشه فوراً به اتاق خود باز گشت و چون رسول خدا به اتاقش باز گشت هنوز صدای نفس عایشه بلند بود. پس رسول خدا صلی الله علیه و آله به او فرمود: «این چه شتابی است که تو داری؟ مگر نمی دانی امشب چه شبی است؟ امشب شب نیمه ماه شعبان است که در آن عمرهای مردم تعیین می شود و ارزاق آنان تقسیم می گردد و خداوند در این شب فراوان از بندگان خود می بخشد و ملائکه رحمت خود را امشب به آسمان دنیا می فرستد و در سرزمین مکه فرود می آیند.»

مرحوم صدوق در پایان این حدیث می فرماید: روایات صحیح از اهل البیت علیهم السلام رسیده که تعیین عمرها و اجل های مردم و روزی آنان در شب قدر، یعنی شب بیست و سوم ماه رمضان خواهد بود.

(۱) مترجم گوید: این روایت با آن روایات منافات ندارد و ممکن است در دو وقت آجال و ارزق مردم تعیین گردد و این دلیل اهمیت شب نیمه شعبان است؛ همان گونه که ولادت حضرت بقیه الله عجل الله فرجه الشریف نیز دلیل دیگری برای شرافت این شب است.

دستور روزه یوم الشک از امیرالمؤمنین علیه السلام

(۲) ۴۵- حضرت عبدالعظیم حسنی از سهل بن سعد نقل نموده که گوید: از حضرت رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: «روزه [ماه رمضان] با دیدن ماه شروع می شود و با دیدن ماه ختم می شود واز ما نیست کسی که

ص: ۷۸

۱- (۱) الصحیح عند أهل البیت علیهم السلام أنّ كتب الآجال و قسمه الأرزاق یكون فی ليله القدر ليله ثلاث و عشرين من شهر رمضان.

۲- (۲) ۴۵- حدّثنا علی بن أحمد (ره) قال: حدّثنا محمّد بن هارون الصوفی عن أبی تراب عبیدالله بن موسی الرویانی عن عبدالعظیم بن عبدالله الحسنی عن سهل بن سعد قال سمعت الرضا علیه السلام یقول: الصوم للرویه و الفطر للرؤیه و لیس منّامن صام قبل الرؤیه للرؤیه و أفطر قبل الرؤیه للرؤیه قال: فقلت له یابن رسول الله صلی الله علیه و آله: فماتری فی صوم یوم الشک فقال: حدّثنی أبی عن جدی عن آبائه علیهم السلام قال: قال امیرالمؤمنین علیهم السلام: لأن أصوم یوما من شعبان أحبّ إلی من أن أفطر یوما من شهر رمضان

قبل از دیدن ماه [رمضان به نیت ماه رمضان] روزه بگیرد و یا قبل از دیدن ماه [شوال] افطار کند و روزه نگیرد.» سهل بن سعد می گوید: به آن حضرت گفتم: نظر شما در باره روزه یوم الشک [یعنی روزی که معلوم نیست آخر ماه شعبان است و یا اول ماه رمضان] چیست؟ فرمود: پدرم، از پدرانم، از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل نمودند که فرمود: «من یک روز از ماه شعبان را روزه بگیرم بیشتر دوست می دارم تا این که یک روز از ماه رمضان را افطار نمایم.»

(۱) مرحوم صدوق پس از نقل حدیث فوق می فرماید: این حدیث غریبی است که ما جز با این سند آن را نیافته ایم و من این حدیث را جز از علی بن احمد نشنیده ام.

روزه ماه شعبان و شفاعت رسول خدا صلی الله علیه و آله

(۲) ۴۶- امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «شعبان ماه من است و ماه رمضان ماه خداست. پس کسی که ماه مرا روزه بگیرد من در قیامت شفیع او خواهم بود، و کسی که ماه خدا را روزه بگیرد

ص: ۷۹

-
- ۱- (۱) قال مصنف هذا الكتاب: هذا حدیث غریب لا أعرفه إلا بهذا الاسناد و لم أسمعہ إلا من علی بن أحمد.
 - ۲- (۲) ۴۶- قال: حدَّثنا الحسن بن محمّد بن سعید الهاشمی قال حدَّثنا فرات بن إبراهيم بن فرات الكوفی قال حدَّثنا محمد بن أحمد بن علی الهمدانی قال: حدَّثنا الحسن بن علی المعروف بأبی علی الشامی قال: حدَّثنا عبدالله بن سعید الرمّدقانی قال: حدَّثنا عبدالواحد بن عتاب قال: حدَّثنا عاصم ابن

خداوند در قبر انیس او می باشد و [غریب و] تنهایی او را (۱) برطرف می نماید و چون از قبر خارج می شود صورت او نورانی است و نامه عمل او در دست راست اوست و نامه مخلمد بودن او در بهشت در دست چپ اوست و چون در محضر پروردگار قرار می گیرد به او خطاب می شود: ای بنده من! پس خداوند می فرماید: دست بنده من را بگیرد و نزد پیامبرم ببرید. پس او را نزد من می آورند و من به او می گویم: آیا ماه من [یعنی شعبان] را روزه گرفتی؟ و چون می گوید: آری، من می گویم: امروز من شفیع تو خواهم بود. پس خدای متعال می فرماید: من حقوق خود را از بنده ام گذشت نمودم و اما حقوق خلق را پس هر کس از او بگذرد من به او چنان عوضی خواهم داد تا خشنود گردد.»

(۲) رسول خدا صلی الله علیه و آله سپس می فرماید: «پس من دست او را می گیرم و او

ص: ۸۰

۱- (۱) أمير المؤمنين علي بن أبي طالب عليه السلام قال: قال رسول الله صلى الله عليه وآله شعبان شهري و رمضان شهر الله عزوجل فمن صام شهري كنت له شفيعا يوم القيامة و من صام شهر الله عزوجل أنس الله و حشته في قبره و وصل وحدته و خرج من قبره مبيضا وجهه أخذ الكتاب بيمينه و الخلد بيساره حتى يقف بين يدي ربه عزوجل فيقول: سليمان قال: حدثنا خزيمى عن الضحاک عن عبدی فيقول: ليك سيدى فيقول عزوجل: صمت لى قال: فيقول: نعم يا سيدى فيقول تبارك و تعالى خذوا بيد عبدى حتى تأنوا به نبى فأوتى به فأقول: صمت شهري فيقول: نعم فأقول له: أنا أشفع لك اليوم قال: (۲) فيقول الله تعالى: أما حقوقى فقد تركتها لعبدى و أما حقوق خلقى فمن عفا عنه فعلى عوضه حتى يرضى قال النبى صلى الله عليه وآله: فأخذ بيده حتى أنتهى به إلى الصراط: فأجده زحفا زلقا لا يثبت عليه أقدام الخاطئين فأخذ بيده فيقول لى صاحب الصراط من هذا يا رسول الله فأقول:

را به طرف صراط می برم و صراط را می بینم که باریک است و قدم های خطاکاران بر آن قرار نمی گیرد پس مأمور صراط می گوید: این کیست یا رسول الله! من می گویم: او فلان شخص [گنهکار] از امت من است که در دنیا ماه من را به امید شفاعت من روزه می گرفته و ماه رمضان را نیز به امید وعده های رحمت خدا روزه می گرفته است. پس او به وسیله عفو الهی از صراط می گذرد تا این که به در بهشت می رسد. پس من برای او در بهشت را می گویم و رضوان به من می گوید: ما امروز مأمور شده ایم که در بهشت را برای امت تو باز گردانیم.»

(۱) امیرالمؤمنین سپس فرمود: «ماه رسول خدا صلی الله علیه و آله را روزه بگیرید تا او در قیامت شفیع شما باشد، و ماه خدا، یعنی ماه رمضان را روزه بگیرید تا از ریح مختوم، یعنی جام های مهر شده بهشتی بنوشید، و هر کس ماه شعبان را با روزه گرفتن به ماه مبارک رمضان متصل نماید خداوند برای او ثواب دو ماه را می نویسد.»

ص: ۸۱

۱- (۱) هذا فلان باسمعه من أمّتی کان قد صام فی الدنیا شهیری ابتغاء شفاعتی و صام شهر ربّه ابتغاء وعده فیجوز الصراط بعفو الله عزوجل حتّی ینتهی إلى باب الجنّه فاستفتح له فیقول رضوان ذلك الیوم أمرنا ان نفتح الیوم لأمتک قال: ثمّ قال أمیرالمؤمنین علیه السلام: صوموا شهر رسول الله صلی الله علیه و آله یکن لکم شفیعاً و صوموا شهر الله تشرّبوا من الریح المختوم و من وصلها بشهر رمضان کتب له صوم شهرین متتابعین.

(۱) ۴۷- امام حسن علیه السلام می فرماید: عایشه در انتهای حدیث مفصّلی در باره نیمه شعبان گفت: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «در این شب حبیب من جبرئیل علیه السلام بر من فرود آمد و گفت: ای محمّد! به امت خود بگو در این شب ده رکعت نماز بخوانند و در هر رکعت بعد از حمد ده مرتبه قل هو الله أحد را بخوانند و سپس به سجده روند و بگویند: «اللّهم لك سجد سوادى و جنانى و بياضى يا عظيم كل عظيم اغفر ذنبى العظيم و إنه لا يغفر غيرك يا عظيم» و چون این نماز را بخوانند خداوند هفتاد و دو هزار گناه را بر آنها می بخشد و به همان اندازه حسنات برای آنان می نویسد و از پدر و مادرشان نیز هفتاد و دو هزار گناه را می بخشد.»

ص: ۸۲

۱- (۱) ۴۷- حدّثنا أبو محمّد عبدوس بن علی بن العباس الجرجانی فی منزله بسمرقند قال: أخبرنا ابوالعباس جعفر بن محمّد بن مرزوق السعرائی قال: حدّثنا عبد الله بن سعيد الطائى قال: حدّثنا عباد بن صهيب عنه شام بن حيان عن الحسن بن علی بن أبى طالب علیه السلام قال: قالت عائشه فى آخر حدیث طویل فى ليله النصف أنّ رسول الله صلی الله علیه و آله ، قال: فى هذه الليله هبط علّی «جیبی جبرئیل علیه السلام فقال لی یا محمّد مرأمتک اذا كان ليله النصف من شعبان أن یصلی أحدهم عشر رکعات فى کلّ رکعه یتلو فاتحه الكتاب و قل هو الله أحد: عشر مرات ثم یسجد و یقول: فى سجوده: «اللّهم لك سجد سوادى و جنانى و بياضى يا عظيم كل عظيم اغفر ذنبى العظيم و إنه لا يغفر غيرك يا عظيم» فإذا فعل ذلك محى الله عزوجلّ إثین و سبعین ألف سیئه و كتب له من الحسنات مثلها و محى الله عزوجلّ عن والديه سبعین ألف سیئه.

(۱) ۴۸- عمر بن حمر می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله همیشه ماه شعبان را روزه می گرفت و به ماه رمضان متصل می نمود.

(۲) ۴۹- عایشه می گوید: من ندیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله در ماهی بیش از ماه شعبان روزه بگیرد.

(۳) ۵۰- عایشه همچنین می گوید: ندیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله در ماهی بیش از آنچه در ماه شعبان روزه می گرفت روزه بگیرد.

ص: ۸۳

۱- (۱) ۴۸- حدّثنا ابو أحمد محمد بن جعفر بن پندار الشافعی قال: حدّثنا أبو العباس الحماری جعفر بن بندار الشافعی قال: حدّثنا أبو عبد الله محمّد بن إبراهیم بن زیاد الرازی بمکّه قال: حدّثنا علی بن الأزهر الأهوازی قال: حدّثنا فضل بن عیاض عن لیث عن نافع عن عمر بن حمر، أن النبی صلی الله علیه و آله کان یصل شعبان بشهر رمضان.

۲- (۲) ۴۹- حدّثنا أبو أحمد محمد بن جعفر بن پندار الشافعی قال: حدّثنا أبو حامد أحمد بن اسحق الهروی قال: حدّثنا أبو جعفر أحمد بن یحیی بن زهر الشهری قال: حدّثنا عبد الله بن محمّد بن یحیی بن أبی بکر قال: حدّثنا عمرو بن عبد الغفار قال: حدّثنا سفیان الثوری عن صفوان بن سلیمان عن عائشه قالت ما رأیت رسول الله صلی الله علیه و آله یصوم فی شهر اکثر ما کان یصوم من شعبان.

۳- (۳) ۵۰- حدّثنا أبو أحمد محمد بن حسین بن أحمد بن حمویہ بن عبید النیسابوری الوراق قال: حدّثنا محمّد بن حمدون بن خالد قال: حدّثنا الربیع بن سلیمان قال: حدّثنا ابن وهب قال: أخبرنی ابن أبی لیعه و مالک بن أنس و عمرو بن الحرث أخبرنا النصر حدّثنی عن أبی سلمه بن عبد الرحمن عن عائشه زوجة النبی صلی الله علیه و آله : قالت: ما رأیت رسول الله صلی الله علیه و آله فی شهر أكثر صیاماً منه فی شعبان.

(۱) کتاب فضایل ماه شعبان به حمد الهی و توفیق او در این جا خاتمه یافت و صَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطاهرين.

ص: ۸۴

۱- (۱) ثم کتاب فضائل شعبان بحمد الله و حسن توفيقه و صلواته على نبيه محمد و عترته الطاهرين كتبه بيمناه الوازره الشيخ
ميرزا غلام الرضا عرفانيان في تاريخ ۱۳/۱/۱۳۸۹

کتاب فضایل ماه مبارک رمضان از رئیس المحدثین ابی جعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی، معروف به صدوق رضی الله عنه، از اصول حدیث شیعه و مورد اعتماد علمای امامیه اعلی الله کلماتهم است.

خطبه رسول خدا صلی الله علیه و آله در آداب و فضایل ماه رمضان

(۱) ۵۱- امام باقر علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله در آخرین جمعه از ماه شعبان خطبه ای خواند و پس از حمد و ثنای الهی فرمود: «ای مردم! ماهی بر شما سایه افکننده که در آن شبی قرار دارد که بهتر از هزار ماه است و آن ماه مبارک رمضان است که خداوند آن را بر شما واجب نموده و عبادت و نماز در هر شب از آن معادل هفتاد شب از ماه های

ص: ۸۶

۱- (۱) ۵۱- أخبرنا الشيخ أبو جعفر محمد بن علی بن الحسين بن موسى بن بابويه الفقيه رضي الله عنه قال: حدثنا أبي رحمه الله عن محمد بن يحيى العطار عن أحمد بن محمد بن محمد بن عيسى عن الحسين بن محبوب عن أبي أيوب عن أبي الورد عن أبي جعفر عليه السلام قال: خطب رسول الله صلى الله عليه وآله في آخر جمعه من شعبان فحمد الله وأثنى عليه ثم قال: أيها الناس إنّه قد أظلكم شهر فيه ليلة خير من ألف شهر و هو شهر رمضان فرض الله صيامه و جعل قيام ليلة منه بتطوع صلاة كمن تطوع بصلاة سبعين ليلة فيما سواه من الشهور و جعل لمن

دیگر است، و کسی که در این ماه کار خیر و عملی نیکی را انجام دهد مانند کسی خواهد بود که واجبی از واجبات خداوند را انجام داده باشد و کسی که واجبی از واجبات الهی را در این ماه انجام دهد مانند این است که هفتاد واجب را در ماه های دیگر انجام داده باشد.»

(۱) سپس فرمود: «ماه مبارک رمضان ماه صبر است و پاداش صبر در راه خدا بهشت است و این ماه مساوات و برابری و ماه مواسات و تأمین نیاز بندگان خداست و خداوند در این ماه روزی بندگان مؤمن خود را زیاد می کند. در این ماه هر کس یک مؤمن روزه دار را افطاری بدهد نزد خداوند پاداش آزاد کردن یک بنده در راه خدا را دارد و [سبب] آمرزش گناهان گذشته او خواهد بود.»

به رسول خدا صلی الله علیه و آله گفته شد: همه ما توانایی افطاری دادن به یک مؤمن را نداریم، چه باید بکنیم؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «خداوند کریم است. او این پاداش را به کسی که تنها توانایی افطاری دادن با یک شربت

ص: ۸۷

۱- (۱) تطوع فيه بخصله من خصال الخير والبر كأجر من أدى فريضة من فرائض الله عزوجل ومن أدى فيه فريضة من فرائض الله كان كمن أدى سبعين فريضة فيما سواه من الشهور و هو شهر الصبر و إن الصبر ثوابه الجنة و هو شهر المساواه «المواساه» و هو شهر يزيد الله فيه في رزق المؤمنين و من فطر فيه مؤمنا صائما كان له بذلك عند الله عتق رقبة و مغفره لذنوبه فيما مضى فقبل له يا رسول الله: ليس كلنا يقدر على أن يفطر صائما فقال: إن الله تعالى كريم يعطي هذا الثواب منكم من لا يقدر إلا على مذقه من لبن ففطر بها صائما أو شربه من ماء عذب أو تمرات لا يقدر على أكثر من ذلك ومن خفف فيه عن

شیر و یا آب و یا چند دانه خرما را دارد نیز عطا خواهد نمود.»

(۱) آن گاه فرمود: «و هر کس در این ماه به مملوک خود تخفیف بدهد

و بر او سخت گیری نکند خداوند حساب قیامت او را سبک می گیرد و به او سخت گیری نخواهد نمود.»

سپس فرمود: «این ماهی است که اول آن رحمت و وسط آن آمرزش و آخر آن اجابت دعا و آزاد شدن از آتش دوزخ خواهد بود. و شما در این ماه از چهار خصلت بی نیاز نخواهید بود؛ با دو خصلت خدا را از خود خشنود کنید: یکی شهادت به یگانگی خداوند و دیگری [شهادت به] رسالت من و دو خصلت دیگر که چاره ای از آن ندارید: این که از خداوند در این ماه درخواست عافیت کنید و حوایج دنیایی و دخول در بهشت و نجات از دوزخ را خواستار شوید.»

سخنان اولیای خدا در باره فضیلت و برکات ماه رمضان

(۲) ۵۲- محمد بن مسلم ثقفی می گوید: از امام باقر علیه السلام شنیدم که

ص: ۸۸

۱- (۱) مملوک که خفف الله عنه حساب و هو شهر اوله رحمه و وسطه مغفره و آخره إجابته و عتق من النار و لا غنی بکم فيه عن أربع خصال خصلتین رضون الله تعالی بهما و خصلتین لا غنی بکم عنهما أما اللتان رضون الله تعالی بهما فشاده أن لا إله إلا الله و أنى رسول الله و أما اللتان لا غنی بکم عنهما فتسألون الله حوائجکم و الجنة و تسألون فيه العافیه و تتعوذون من النار.

۲- (۲) ۵۲- حدّثنا أبی رضی الله عنه قال: حدّثنا سعد بن عبد الله عن أحمد بن الحسين عن محمد بن جمهور عن محمد بن زیاد عمّن سمع (عن مسمع) عن محمد بن مسلم الثقفی يقول: سمعت أبا جعفر محمد بن علی الباقر علیه السلام يقول: إنّ لله تعالی ملائکه موکلین بالصائمین يستغفرون لهم فی کلّ يوم من شهر رمضان الی آخره، و ینادون الصائمین کلّ لیله عند إفطارهم: أبشروا عباد الله فقد جعتم قلیلا و ستشبعون کثیرا بورکتکم و بورک فیکم، حتّی إذا کان آخر لیله من شهر رمضان نادى: أبشروا عباد الله غفر لکم ذنوبکم و قبل توبتکم فانظروا کیف تکنونون فیما تستأنفون.

می فرمود: «خداوند را ملائکه ای است که مأموریت دارند در هر روز از ماه رمضان برای روزه داران دعا کنند تا این که ماه رمضان تمام شود آنان هر شب هنگام افطار به روزه داران می گویند: «بشارت باد شما را که گرسنگی کمی را تحمل نمودید و زود است که برای همیشه سیر باشید! شما برکت یافتید و اهل شما نیز برکت یافتند» و هنگامی که شب آخر ماه مبارک رمضان می رسد به آنان خطاب می شود: «بشارت باد شما را، ای بندگان خدا! همانا خداوند گناهان شما را بخشید و توبه شما را پذیرفت، پس بنگیرید که در آینده چه خواهید کرد.»

(۱) ۵۳- حضرت رضا علیه السلام، از پدرانش، از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نموده که

ص: ۸۹

۱- (۱) ۵۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ (رض) قَالَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَالٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِنَّ شَهْرَ رَمَضَانَ عَظِيمٌ يُضَاعَفُ اللَّهُ فِيهِ الْحَسَنَاتُ وَيُمحُو فِيهِ السَّيِّئَاتُ وَيَرْفَعُ فِيهِ الدَّرَجَاتُ مَنْ تَصَدَّقَ فِي هَذَا الشَّهْرِ بِصَدَقَةٍ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَمَنْ أَحْسَنَ فِيهِ إِلَى مَا مَلَكَتْ يَمِينُهُ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّ شَهْرَ كَمْ هَذَا لَيْسَ كَالشَّهْرِ إِذَا أَقْبَلَ إِلَيْكُمْ أَقْبَلَ بِالْبِرِّ وَالرَّحْمَةِ وَإِذَا أَدْبَرَ عَنْكُمْ أَدْبَرَ بِغَفْرَانِ الذُّنُوبِ هَذَا شَهْرٌ، الْحَسَنَاتُ فِيهِ مُضَاعَفَةٌ وَأَعْمَالُ الْخَيْرِ فِيهِ مَقْبُولَةٌ وَمَنْ صَلَّى مِنْكُمْ فِي هَذَا الشَّهْرِ لِلَّهِ عَزَّوَجَلَّ رَكْعَتَيْنِ يَتَطَوَّعَ بِهِمَا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ الشَّقِيَّ حَقَّ الشَّقَى مَنْ خَرَجَ عَنْهُ هَذَا الشَّهْرُ وَلَمْ يَغْفِرْ ذُنُوبَهُ فَحِينَئِذٍ يَخْسِرُ حِينَ يَفُوزُ الْمُحْسِنُونَ بِجَوَائِزِ الرَّبِّ الْكَرِيمِ.

فرمود: ماه رمضان ماه بزرگی است و خداوند برای اعمال نیک در آن پاداش دوچندان می دهد و گناهان بندگان خود را می بخشد و درجات آنان را بالا می برد؛ و هر کس در ماه رمضان صدقه بدهد خداوند او را می بخشد؛ و هر کس به زبردستان خود [که روزه دار هستند] تخفیف بدهد خداوند او را می آمرزد.»

سپس فرمود: «این ماه مانند ماه های دیگر نیست. این ماه با برکت و رحمت به طرف شما خواهد آمد و چون می رود گناهان شما را می شوید. در این ماه حسنات و اعمال خیر پذیرفته می شود و پاداش دوچندان خواهد داشت؛ و هر کس در این ماه دو رکعت نماز مستحبی بخواند خداوند او را می بخشد.»

تا این که فرمود: «به راستی شقی و بدبخت است کسی که این ماه بر او بگذرد و آمرزیده نشود؛ چنین کسی در آن هنگام که خداوند کریم به نیکوکاران جوایزی را می دهد زیانکار و ناامید خواهد بود.»

(۱) ۵۴- محمد بن مروان می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که

ص: ۹۰

۱- (۱) ۵۴- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحُسَيْنِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عَمِيرٍ عَنِ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ: سَمِعْتُ الصَّادِقَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ عِتْقًا وَ طَلْقًا مِنَ النَّارِ إِلَّا مَنْ أَفْطَرَ عَلَى مَسْكَرٍ فَإِذَا كَانَ آخِرَ لَيْلَةٍ مِنْهُ أَعْتَقَ فِيهَا مِثْلَ مَا أَعْتَقَهُ فِي جَمِيعِهِ.

می فرمود: «خداوند در هر شبی از شب های ماه مبارک رمضان عده ای را از آتش دوزخ آزاد می فرماید، جز کسی که با شراب افطار نموده باشد؛ و چون شب آخر ماه مبارک رمضان می رسد در آن شب خداوند به اندازه ای که در تمام این ماه آزاد نموده آزاد خواهد نمود.»

منادی رسول خدا صلی الله علیه و آله قبل از رسیدن ماه رمضان

(۱) ۵۵- امام باقر علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله سه روز قبل از ماه مبارک رمضان به بلال می فرمود: «صدای بزن تا مردم جمع شوند.» سپس بر منبر بالا می رفت و حمد و ثنای خداوند را به جای می آورد و سپس می فرمود: «ای مردم! این ماه مبارک رمضان است که به شما نزدیک شده و آن بهترین ماه ها نزد خداوند است و در آن شبی است که از هزار ماه بهتر است. در این ماه درهای دوزخ بسته می شود و درهای بهشت باز

ص: ۹۱

۱- (۱) ۵۵- حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنِ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ عَنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَمَّنْ سَمِعَ أَبَا جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لَمَّا حَضَرَ شَهْرَ رَمَضَانَ وَذَلِكَ لثَلَاثَ بَقِيْنَ مِنْ شَعْبَانَ قَالَ لِبِلَالٍ: نَادِ فِي النَّاسِ فَجَمَعَ النَّاسُ ثُمَّ صَعِدَ الْمَنْبِرَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَآتَنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ هَذَا الشَّهْرَ قَدْ حَضَرَكُمْ وَهُوَ سَيِّدُ الشُّهُورِ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ تَغْلِقُ فِيهِ أَبْوَابَ النَّيْرَانِ وَتَفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ فَمَنْ أَدْرَكَهُ فَلَمْ يَغْفِرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَ مَنْ أَدْرَكَهُ وَالِدِيهِ فَلَمْ يَغْفِرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَ مَنْ ذَكَرْتُمْ عِنْدَهُ فَصَلَّى عَلَيَّ فَلَمْ يَغْفِرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ.

می گردد. پس هرکس که این ماه را درک کند و آمرزیده نشود از رحمت خدا دورباد [دور خواهد بود]، و هرکس نام مرا بشنود و صلوات بر من بفرستد و آمرزیده نگردد از رحمت خدا دور باد [دور خواهد بود].»

مترجم گوید: پیش تر گذشت که هرکس بر آن حضرت صلوات بفرستد و بر آل او نفرستد از رحمت خدا دور است. [و ملعون خواهد بود]

(۱) ۵۶- ابن عباس می گوید: عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله این بود که چون ماه مبارک رمضان می رسید هر اسیری را آزاد می نمود و هیچ سائلی را محروم نمی فرمود.

سخنان رسول خدا صلی الله علیه و آله هنگام دیدن هلال ماه مبارک رمضان

(۱) ۶۲- جابر بن عبدالله انصاری می گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله این بود که چون هلال ماه رمضان را می دید روی مبارک خویش را به طرف قبله می کرد و می فرمود: «خدایا، این ماه را برای ما امن و ایمان و سلامت و اسلام و عافیت مجلل و رزق وسیع و سلامت از

ص: ۱۰۱

۱- (۱) ۶۲- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي بَانَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلْوَانَ عَنِ عَمْرِو بْنِ عَمْرٍو عَنِ جَابِرِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِذَا نَظَرَ إِلَى هَلَالِ شَهْرِ رَمَضَانَ إِسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ بِوَجْهِهِ.

بیماری و [توفیق] تلاوت قرآن و توانایی برای نماز و روزه قرار ده. خدایا، ما را برای روزه ماه رمضان سالم بدار و او را نیز از ناحیه ما سالم بدار [و برکات آن را برای ما میسر فرما] تا چون ماه رمضان به پایان می رسد تو ما را آمرزیده باشی.»

(۱) سپس روی مبارک خود را به طرف مردم نمود و فرمود: «ای مردم مسلمان! [بدانید] هنگامی که هلال ماه رمضان طلوع می کند شیاطین غلّ می شوند و درهای آسمان و درهای بهشت و ابواب رحمت الهی [به روی بندگان خدا] باز می گردد و درهای دوزخ بسته می شود و دعاها مستجاب می گردد و خداوند هر روز هنگام افطار عده ای را از آتش جهنم آزاد می کند، و در هر شب منادی پروردگار صدا می زند: آیا سائلی هست [که از خدای خود سؤال کند]؟ آیا استغفار کننده ای هست [که از گناه خود

ص: ۱۰۲

۱- (۱) ثم قال: «اللهم اهله علينا بالامن والايمان والسلامه والاسلام والعافيه المجله والرزق الواسع ودفع الأسقام وتلاوه القرآن والعون على الصلاه والصيام اللهم سلّمنا لرمضان و سلّمه لنا و سلمه منا حتى ينقضى شهر رمضان وقد غفرت لنا» ثم يقبل بوجهه على الناس و يقول: يا معشر المسلمين إذا طلع هلال شهر رمضان غلّت مرده الشياطين (الشیطان) و فتحت أبواب السماء و ابواب الجنان و ابواب الحرمه و غلّقت أبواب النيران و استجيب الدعاء و كان لله عزوجل عند كلّ فطره عتقاء يعتقهم من النار ونادی (ینادی خ ل) مناد كلّ ليله: هل من سائل؟ هل من مستغفر؟ اللهم اعط كلّ منفق خلفا و اعط كلّ ممسك تلفا حتى اذا طلع هلال شوال نودی المؤمنون أن اغدوا الى جوائزكم فهو يوم الجائزه ثم قال ابو جعفر عليه السلام أما والذی نفسى بیده ما هی بجائزه الدنانیر و الدراهم.

توبه نمایند؟[سپس می گوید: خدایا، هر کس چیزی در راه تو می دهد برای او جایگزین کن، و هر کس از انفاق در راه تو خودداری می کند مال او را تلف کن.]این ندا ادامه دارد [تا هلال ماه شوال طلوع کند و چون هلال ماه شوال طلوع می کند ندا می شود: ای مؤمنان! بیاید جوایز خود را بگیرید، همانا امروز روز جایزه است.]»

امام باقر علیه السلام سپس فرمود: «آگاه باشید! سوگند به خدایی که جان من در اختیار اوست، جوایز آن روز درهم و دینار نیست [، بلکه عنایات خاصه پروردگار کریم است.]»

آثار روزه و صدقه و استغفار و دعا در ماه رمضان

(۱) ۵۷- امام صادق علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله به اصحاب خود

ص: ۹۲

۱- (۲) ۵۷- حدّثنا جعفر بن علی بن الحسن بن علی بن عبدالله بن المغیره عن اسماعیل بن أبی زیاد عن الصادق جعفر بن محمّد عن أبیه عن آبائه علیهم السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله لأصحابه: ألا- أخیرکم بشیء إن أنتم فعلتموه تباعد الشیطان عنکم كما تباعد المشرق من المغرب قالوا بلی قال: الصوم یسوّد وجهه و الصدقه تکسر ظهره و الحبّ فی الله و الموازیه علی العمل الصالح یقطع دابره و الإستغفار یقطع وینه و لكلّ شیء زکوه و زکوه الأبدان الصیام.

می فرمود: «آیا به شما کاری را یاد بدهم که اگر انجام دهید شیطان به اندازه فاصله مشرق تا مغرب از شما دور گردد؟» گفتند: آری. فرمود: «روزه بگیرید؛ که روزه صورت شیطان را سیاه می کند، و صدقه بدهید که صدقه کمر او را می شکند، و با بندگان خدا دوستی نمایید و بر عمل صالح و شایسته جدیت داشته باشید تا رشته او را قطع کند، و استغفار و توبه نمایید تا رگ حیات او را قطع نماید و هر چیزی را زکاتی است و زکات بدن روزه است.»

(۱) ۵۸- یونس بن ظبیان می گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: ای فرزند رسول خدا! چه چیز شیطان را از ما دور می نماید؟ فرمود: «روزه صورت او را [از خشم و ناراحتی] سیاه می کند، و صدقه کمر او را می شکند، و دوستی در راه خدا و کوشش بر اعمال خیر رشته او را قطع می کند، و استغفار و توبه رگ حیات او را جدا می سازد.»

(۲) ۵۹- امام صادق علیه السلام می فرماید: امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمود: «بر

ص: ۹۳

۱- (۱) ۵۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَاجِيلُوِيَه قَالَ: حَدَّثَنَا عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَنَانَ بْنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عَمْرِو بْنِ يُونُسَ بْنِ ظَبْيَانَ قَالَ: قُلْتُ لِلصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ مَا الَّذِي يَبَاعِدُ عَنَّا إِبْلِيسَ؟ قَالَ: الصَّوْمُ يَسْوَدُ وَجْهَهُ وَالصَّدَقَةُ تَكْسِرُ ظَهْرَهُ وَالحُبُّ فِي اللَّهِ وَالمَوَازِرَةُ عَلَى الْعَمَلِ الصَّالِحِ يَقْطَعَانِ دَابِرَهُ وَالِاسْتِغْفَارُ يَقْطَعُ وَتِينَهُ.

۲- (۲) ۵۹- حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُوسَى الْكَمِيذَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْبِدِ بْنِ عَتْبَةَ بْنِ هَارُونَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ عَنْ حَصِينِ بْنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: عَلَيْكُمْ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ بِكَثْرَةِ الْاسْتِغْفَارِ وَالدَّعَاءِ فَأَمَّا الدَّعَاءُ فَيُدْفَعُ عَنْكُمْ بِهِ الْبَلَاءُ فَأَمَّا الْاسْتِغْفَارُ فَيُتَمَحَّى بِهِ ذُنُوبِكُمْ.

شما باد در ماه مبارک رمضان به دعا و استغفار فراوان؛ چراکه دعا بلا را از شما دفع می کند و استغفار وسیله آمرزش شما می باشد.»

(۱) ۶۰- امام صادق علیه السلام، از پدراننش، از امیرالمؤمنین علیهم السلام نقل نموده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «خداوند شش خصلت را از من کراهت دارد و من نیز آنها را از اوصیای از فرزندانم و پیروان آنان پس از من کراهت دارم: ۱- بازی کردن در نماز؛ ۲- عمل زناشویی در بین روزه؛ ۳- منت نهادن بعد از صدقه؛ ۴- وارد شدن در مساجد در حال جنابت؛ ۵- نگاه کردن در خانه های مردم؛ ۶- خندیدن در قبرستان.»

ص: ۹۴

۱- (۱) ۶۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ مُوسَى عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى كَرِهَ لِي سِتَّ خِصَالٍ وَكَرِهْتَنِي لِلْأَوْصِيَاءِ مِنْ وَلَدِي وَاتِّبَاعِهِمْ مِنْ بَعْدِي: الْعَبَثُ فِي الصَّلَاةِ وَالرَّفَثُ فِي الصِّيَامِ وَالْمَنْ بَعْدَ الصَّدَقَةِ وَاتِّيَانُ الْمَسَاجِدِ جَنبًا وَالتَّطَلُّعُ فِي الدُّورِ وَالضَّحْكُ بَيْنَ الْقُبُورِ.

خطبه رسول خدا صلی الله علیه و آله در باره ماه مبارک رمضان

(۱) ۶۱- امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله برای ما خطبه خواند و فرمود: «ای مردم! ماه خدا همراه با برکت و رحمت و آمرزش به شما نزدیک گردیده است. و آن نزد خداوند بهترین ماه هاست و روزهای آن بهترین روزهاست و شب های آن بهترین شب هاست و ساعت های آن بهترین [و با برکت ترین] ساعت هاست.

و آن ماهی است که شما در آن میهمان خدا هستید و برای ضیافت الهی دعوت شده اید و مورد انعام و کرامت او می باشید.

نفس های شما در این ماه تسبیح خداوند می باشد و خواب شما عبادت است و اعمال شما در این ماه مقبول و پذیرفته است و دعاهاى شما مستجاب است.

پس [اکنون] با نیت های صادق و دل های پاک از خدای خود بخواهید تا به شما در این ماه توفیق روزه داری و تلاوت کتاب خود را عطا فرماید، همانا شقی و بدسیرت است کسی که در این ماه بزرگ از آمرزش خداوند محروم بماند.»

ص: ۹۵

۱- (۱) ۶۱- حدّثنا محمّد بن إبراهیم بن اسحاق قال: حدّثنا أحمد بن محمّد الهمدانی قال: حدّثنا علی بن الحسن بن علی بن فضال عن أبيه عن أبي الحسن علی بن موسى الرضا علیه السلام عن أبيه موسى بن جعفر عن أبيه الصادق جعفر بن محمّد عن أبيه الباقر عن أبيه زین العابدین عن أبيه سیّد الشهداء الحسین بن علی عن أبيه سیّد الوصیین امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیهم السلام قال: إنّ رسول الله صلی الله علیه و آله خطبنا ذات یوم فقال:

(۱) سپس فرمود: [ای مردم!] به وسیله گرسنگی و تشنگی خود در این ماه به یاد گرسنگی و تشنگی قیامت باشید! و بر فقرا و مستمندان [در این ماه] احسان و انفاق نمایید و بزرگ ترهای خود را احترام کنید، و بر خردسالان ترحم نمایید، و به خویشان خود صله و احسان نمایید، و زبان های خود را [از سخن های باطل و بیهوده و حرام] حفظ نمایید، و چشم های خود را از نگاه به آنچه نباید به آن نگاه کنید حفظ نمایید، و گوش های خود را از شنیدن چیزهایی که گوش فرا دادن به آنها حرام است نگاه دارید، و با یتیمان مردم مهربانی کنید تا دیگران به یتیمان شما مهربانی نمایند، و از گناهان خود در این ماه (۲) به درگاه خداوند توبه کنید،

ص: ۹۶

۱- (۱) أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ قَدْ أَقْبَلَ إِلَيْكُمْ شَهْرَ اللَّهِ بِالْبُرْكَه وَ الرَّحْمَه وَ الْمَغْفِرَه شَهْر هُو عِنْدَ اللَّهِ أَفْضَلُ الشُّهُور وَ أَيَّامَه أَفْضَلُ الْأَيَّام وَ لِيَالِيَه أَفْضَلُ اللَّيَالِي وَ سَاعَاتَه أَفْضَلُ السَّاعَات هُو شَهْر، دَعَيْتُمْ فِيهِ إِلَى ضِيَاْفَه اللَّهِ وَ جَعَلْتُمْ فِيهِ مِنْ أَهْلِ كِرَامَه اللَّهِ انْفَاسَكُمْ فِيهِ تَسْبِيْح وَ نَوْمَكُمْ فِيهِ عِبَادَه وَ عَمَلَكُمْ فِيهِ مَقْبُول وَ دَعَائِكُمْ فِيهِ مُسْتَجَاب فَاسْأَلُوا اللَّه رَبَّكُمْ بِتِيَات صَادِقَه وَ قُلُوب طَاهِرَه أَنْ يُوَفَّقَكُمْ لَصِيَامَه وَ تَلَاوَه كِتَابَه فَإِنَّ الشَّقِيَّ مِنْ حَرَمٍ مِنْ غَفْرَانِ اللَّهِ فِي هَذَا الشَّهْرِ الْعَظِيمِ وَ اذْكُرُوا بِجُوعِكُمْ وَ عِظَشِكُمْ فِيهِ جُوع يَوْمِ الْقِيَامَه وَ عِطْشَه وَ تَصَدَّقُوا عَلَى فُقَرَائِكُمْ وَ مَسَاكِينِكُمْ وَ وَقَرُوا كِبَارَكُمْ وَ ارحموا صغاركم و صلوا أرحامكم و احفظوا ألسنتكم و غصوا عما لا يحل النظر إليه أبصاركم و عما لا يحل الإستماع إليه اسماعكم و تحننوا على أيتام الناس يتحنن على أيتامكم.

۲- (۲) وَ تَوَبُّوا إِلَى اللَّهِ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَ ارفعوا إليه أيديكم بالدعاء في أوقات صلواتكم فإنها أفضل الساعات ينظر الله عز وجل فيها بالرحمة إلى عباده يجيبهم إذا ناجوه و يليهم إذا نادوه و يستجيب لهم إذا دعوه، يا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ انْفَسَكُمْ مَرْهُونَه بِأَعْمَالِكُمْ فَكُوهَا بِاسْتِغْفَارِكُمْ وَ ظَهُورِكُمْ ثَقِيلَه مِنْ أَوْزَارِكُمْ فَخَفِّفُوا عَنْهَا بِطُولِ سَجُودِكُمْ وَ اعلموا أن الله تعالى ذكره أقسم بعزته أن لا يعذب المصلين و الساجدين و لا يروّعهم بالنار يوم يقوم الناس لرب العالمين.

و در اوقات نمازها دست نیاز به درگاه او بلند کنید؛ چرا که اوقات نماز بهترین ساعاتی است که خداوند در آن به بندگان خود نظر رحمت می افکند و چون او را بخوانند نیاز آنان را اجابت می نماید و به ندای آنان لبیک می گوید و چون دعا کنند دعای آنان را مستجاب می نماید.

ای مردم! شما گرو اعمالتان هستید، پس به وسیله استغفار، خود را آزاد نمایید؛ و پشت های شما از گناهانتان سنگین شده، پس با سجده های طولانی خود بار سنگین گناه را از دوش خود بردارید.

(۱) [ای مردم!] بدانید که خدای متعال به عزت خود سوگند یاد نموده که هرگز نماز گزاران و سجده کنندگان را عذاب نکند و در روزی که همه مردم برای حساب سر از قبرها در می آورند آنان را از آتش دوزخ نترساند.

ای مردم! هرکس در این ماه به یک مؤمن روزه دار افطاری بدهد پاداش او آزاد کردن یک بنده و آمرزش گناهان گذشته او خواهد بود.»

ص: ۹۷

۱- (۱) أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ فَطَّرَ مِنْكُمْ صَائِمًا مُؤْمِنًا فِي هَذَا الشَّهْرِ كَانَ لَهُ بِذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ عِتْقٌ نَسَمَهُ وَ مَغْفِرَةٌ لِمَا مَضَى مِنْ ذُنُوبِهِ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ لَيْسَ كُلُّنَا يَقْدِرُ عَلَى ذَلِكَ فَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ إِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشَرْبَةِ مِنْ مَاءٍ أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ حَسَّنَ مِنْكُمْ فِي هَذَا الشَّهْرِ خَلْقَهُ كَانَ لَهُ جَوَازًا عَلَى الصَّرَاطِ يَوْمَ تَزَلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ وَمَنْ خَفَّفَ فِي هَذَا الشَّهْرِ عَمَّا مَلَكَتْ يَمِينُهُ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْهُ حِسَابَهُ وَمَنْ

گفته شد: ای رسول خدا! همه ما توانایی افطاری دادن به مؤمن را نداریم [چه باید بکنیم؟]. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «خود را از آتش دوزخ نجات دهید؛ گرچه افطاری دادن شما با پاره خرمایی باشد. [باز فرمود:] و خود را از آتش دوزخ نجات دهید؛ گرچه [افطاری دادن شما] با شربت آبی باشد.

(۱) ای مردم! هرکس در این ماه اخلاق خویش را نیکو نماید او در روزی که مردم بر صراط می لغزند و به دوزخ سقوط می کنند گذرنامه عبور خواهد داشت؛ و هرکس در این ماه به زیردستان خود تخفیف بدهد [تا بتوانند روزه بگیرند] خداوند حساب او را در قیامت سبک خواهد نمود؛ و هرکس در این ماه از آزار رساندن به مردم خودداری کند خداوند خشم خود را در قیامت از او برخواهد داشت؛ و هرکس در این ماه به یتیمی اکرام کند خداوند در روز قیامت به او اکرام خواهد نمود؛ و هرکس در این ماه صله رحم کند [و جدایی ها را مبدل به وصل و محبت نماید] خداوند او را در قیامت به رحمت خود واصل می فرماید؛ و هرکس در این ماه با خویشان خود قطع رحم نماید خداوند روز قیامت

ص: ۹۸

۱- (۱) كَفَّ فِيهِ شَرُّهُ كَفَّ اللَّهُ فِيهِ غَضَبُهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَ مَنْ أَكْرَمَ فِيهِ يَتِيمًا أَكْرَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَ مَنْ وَصَلَ فِيهِ رَحْمَهُ وَ صَلَّهُ اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَ مَنْ قَطَعَ فِيهِ رَحْمَهُ قَطَعَ اللَّهُ عَنْهُ رَحْمَتَهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَ مَنْ تَطَوَّعَ فِيهِ بِصَلَاةٍ كَتَبَ لَهُ بِرَأْهِ مِنَ النَّارِ وَ مَنْ أَدَّى فِيهِ فَرْضًا كَانَ لَهُ ثَوَابٌ مِنْ أَدَى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الشُّهُورِ وَ مَنْ أَكْثَرَ فِيهِ مِنَ الصَّلَاةِ عَلَيَّ ثَقَّلَ اللَّهُ مِيزَانَهُ يَوْمَ تَخْفَفُ الْمَوَازِينُ وَ مَنْ تَلَا فِيهِ آيَةَ مِنَ الْقُرْآنِ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِهِ مِنَ الشُّهُورِ.

سپس فرمود: «و هر کس در این ماه نماز مستحبی بخواند خداوند براءت و جدایی او را از دوزخ ثبت می فرماید؛ و هر کس در این ماه واجبی از واجبات خدا را انجام دهد مانند آن خواهد بود که هفتاد واجب خدا را در ماه های دیگر انجام داده باشد؛ و هر کس در این ماه فراوان بر من صلوات بفرستد خداوند میزان [و اعمال نیک] او را در روزی که میزان ها [و اعمال مردم] سبک خواهد بود سنگین می نماید؛ و هر کس در این ماه آیه ای از قرآن را تلاوت نماید مانند آن خواهد بود که در ماه های دیگر قرآن را ختم نموده باشد.

(۱) ای مردم! به راستی درهای بهشت در این ماه گشوده است، پس از خدای خود بخواهید که بر روی شما بسته نشود؛ و درهای دوزخ در این ماه بسته است، پس از خدای خود بخواهید که آنها را بر روی شما باز نفرماید؛ و شیاطین در این ماه به زنجیر بسته شده اند، پس از خدای خود بخواهید که آنان را بر شما مسلط نفرماید.»

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله چون به اینجا

ص: ۹۹

۱- (۱) أيتها الناس إن ابواب الجنان في هذا الشهر مفتحة فاسألوا ربكم (أن لا يغلقها عليكم و أبواب النيران مغلقة فاسألوا ربكم (أن لا يفتحها عليكم و الشياطين مغلوله فاسألوا ربكم (أن لا يسلطها عليكم قال أمير المؤمنين عليه السلام (فقلت: يا رسول الله ما أفضل الأعمال في هذا الشهر؟ فقال: يا أبا الحسن أفضل الأعمال في هذا الشهر الورع عن محارم الله ثم بكي فقلت: يا رسول الله ما يبكيك فقال: يا علي ابكي لما يستحل منك في هذا الشهر كآتي

رسید من برخاستم و گفتم: «ای رسول خدا! بهترین اعمال این ماه چیست؟» رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «ای ابوالحسن! بهترین اعمال این ماه پرهیز از محارم و کارهای حرام است.»

و سپس گریان شد. پس من گفتم: «ای رسول خدا! برای چه گریان شدید؟» فرمود: «گریه می کنم برای هتک حرمتی که در این ماه نسبت به تو می شود. اکنون من می بینم که تو در حال نماز هستی و در پیشگاه پروردگار خود به عبادت ایستاده ای و شقی ترین و پست ترین اهل عالم که همتای پی کننده ناقه صالح علیه السلام است بر می خیزد و با شمشیر ضربتی بر سر تو می زند و محاسن تو را به خون سرت خضاب می نماید!»

(۱) امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: من به رسول خدا صلی الله علیه و آله گفتم: «آیا در این وقت دین من سالم خواهد بود؟» فرمود: «آری، این در حال سلامت دین تو خواهد بود.» سپس فرمود: «یا علی! هر کس تو را بکشد مرا کشته است

ص: ۱۰۰

۱- (۱) بک و أنت تصلی لربک و قد انبعث أشقی الأولین و الآخرین شقیق عاقر ناقه ثمود فضربک ضربه علی فرقک (قرنک) فخصب منها لحیتک قال: امیرالمؤمنین علیه السلام: فقلت: یا رسول الله: و ذلک فی سلامه من دینی؟ فقال: فی سلامه من دینک ثم قال علیه السلام: یا علی من قتلک فقد قتلنی و من ابغضک فقد ابغضنی و من سبک فقد سبنی لانک منی کنفسی روحک من روحی و طینتک من طینتی إن الله تبارک و تعالی خلقنی و ایاک و اصطفانی و ایاک و اختارنی للتبوه و اختارک للامامه و من أنکر إمامتک فقد أنکرنی نبوتی یا علی أنت وصیی و أبو ولدی و زوج ابنتی و خلیفتی علی امتی فی حیاتی و بعد موتی أمرک امری و نهیک نهی أقسم بالذی بعثنی بالنبوه و جعلنی خیر البریه انک لحجّه الله علی خلقه و أمینه علی سره و خلیفته علی عبادہ.

و هرکس تو را به خشم آورد مرا به خشم آورده و هرکس به تو دشنام بدهد به من دشنام داده است؛ چرا که تو مانند جان منی، روح تو از روح من است و طینت تو از طینت من است. خداوند چون من و تو را آفرید ما را از بین بندگان خود برگزید. پس مرا برای نبوت و پیامبری انتخاب نمود و تو را برای امامت و رهبری. بنابراین هرکس امامت تو را انکار نماید به راستی نبوت مرا انکار نموده است. یا علی! تو در حیات و پس از مرگ من وصی و جانشین من و پدر فرزندان من و همسر دختر من و جانشین من بر امت من می باشی. امر تو امر من است و نهی تو نهی من است. سوگند به خدایی که مرا به پیامبری مبعوث کرد و بهترین خلق خود قرار داد، همانا تو حجت خدا بر خلق او و امین الهی بر سر او و جانشین او بر بندگان او هستی.»

عنايات بی شمار خداوند به روزه داران ماه رمضان

(۱) ۶۳- سعید بن جبیر می گوید: از ابن عباس سؤال کردم: پاداش کسی که ماه مبارک رمضان را روزه بگیرد و حق آن را بشناسد چیست؟ ابن عباس گفت: آماده باش ای پسر جبیر، تا حدیثی برای تو بخوانم که تا کنون گوش تو آن را نشنیده باشد و بر قلب تو خطور نکرده باشد. پس خویش را برای پاسخ به آنچه سؤال نمودی آماده کن که در آن علم اولین و آخرین نهفته است.

ص: ۱۰۳

۱- (۱) ۶۳- حدّثنا محمّد بن ابراهیم المعاذی قال: حدّثنا أحمد بن متویه (حیویه) الجرجانی المذکر قال: حدّثنا ابواسحاق ابراهیم بن بلال قال: حدّثنا أبو عبد الله محمد بن کرام قال: حدّثنا احمد بن عبد الله قال: حدّثنا سفیان بن عیینة قال: حدّثنا معاویه بن أبی اسحاق عن سعید بن جبیر قال: سألت ابن عباس ما لمن صام شهر رمضان و عرف حقّه؟

(۱) سعید بن جبیر می گوید: پس من از نزد ابن عباس خارج گردیدم و خود را آماده نمودم و فردای آن روز نماز صبح را خواندم و صبح گاه نزد او رفتم. سپس او را یادآوری نمودم که آن حدیث را برای من بیان کند. ابن عباس روی خود را به من نمود و گفت: به آنچه می گویم گوش کن! همانا من از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «اگر شما بدانید که ماه مبارک رمضان چه برکاتی برای شما دارد خدا را بیش از این شکر خواهید کرد.»

(۲) سپس فرمود: «هنگامی که شب اول ماه مبارک رمضان می رسد خداوند همه گناهان امت من را که در آشکارا و پنهان انجام داده اند می بخشد و دو هزار هزار درجه به درجات شما می افزاید و پنجاه شهر در بهشت برای شما بنا می کند.

و در روز دوم برای هر گامی که در آن بر می دارید عبادت یک سال و

ص: ۱۰۴

۱- (۱) قال: تهيأ يا ابن جبیر حتى احذثك بمالم تسمع اذناك و لم يمر على قلبك و فرغ نفسك لما سألتني عنه فما اردته فهو علم الأولين و الآخريين قال سعید بن جبیر: فخرجت من عنده فتهيأت له من الغد فبكرت اليه مع طلوع الفجر فصليت الفجر ثم ذكر الحديث فحوّل وجهه إلى فقال: إسمع مني ما اقول: سمعت رسول الله صلی الله علیه و آله يقول: لو علمتم مالكم في شهر رمضان لزدتم لله شكرا.

۲- (۲) إذا كان أول ليله غفر الله تعالى لامّتي الذنوب كلها سرّها و علانيّتها و رفع لكم ألفي ألف درجة و بيني لكم خمسون مدينة و كتب الله عزوجل لكم يوم الثاني بكلّ خطوه تخطونها في ذلك اليوم عباده سنه و ثواب نبي و كتب لكم صوم سنه.

روزه یک سال و پاداش یک پیامبر را برای شما می نویسد.

(۱) و در روز سوم به اندازه هر مویی که در بدن شما هست باغی در بهشت از درّ سفید به شما عطا می کند که در بالای آن دوازده هزار اتاق از نور و در پایین آن نیز دوازده هزار اتاق از نور است و در هر خانه ای هزار تخت و بر هر تختی حوریه ای قرار دارد و در هر روزی هزار ملک به دیدن شما می آیند و هر کدام هدیه ای برای شما می آورند.

(۲) و در روز چهارم هفتاد هزار قصر بهشتی به شما عطا می فرماید که در هر قصری هفتاد هزار اتاق است و در هر اتاقی پنجاه هزار تخت و بر هر تختی حوریه ای نشسته و مقابل هر حوریه ای هزار خادمه خمار قرار دارد که یکی از آنان بهتر است از دنیا و آنچه در دنیا است.

(۳) و در روز پنجم هزار هزار شهر بهشتی به شما عطا می کند که در هر شهری هزار اتاق و در هر اتاقی هفتاد هزار مائده بهشتی است و بر هر

ص: ۱۰۵

۱- (۱) و أعطاکم الله یوم الثالث بکلّ شعره علی ابدانکم جنّه فی الفردوس من درّه بیضاء فی أعلاها اثنی عشر ألف بیت من النور و فی أسفلها اثنی عشر ألف بیت فی کلّ بیت ألف سریر علی کلّ سریر حوراء یدخل علیکم کلّ یوم ألف ملک مع کلّ ملک هدیه. و أعطاکم الله یوم الرابع فی جنّه الخلد سبعین ألف قصر فی کلّ قصر سبعون ألف بیت فی کلّ بیت خمسون ألف سریر علی کلّ (۲) سریر حوراء بین یدی کلّ حوراء ألف وصیفه خمار احدیهن خیر من الدنیا و ما فیها. (۳) و أعطاکم الله یوم الخامس فی جنّه المأوی ألف ألف مدینه فی کلّ مدینه سبعون ألف بیت فی کلّ بیت سبعون ألف مائده علی کلّ مائده سبعون ألف قصعه فی کلّ قصعه سبعون ألف نوع من الطعام لایشبه بعضه بعضا.

مائده ای هفتاد هزار از ظرف غذا و در هر ظرفی هفتاد هزار نوع غذاست که هیچ کدام به دیگری شباهت ندارد.

(۱) و در روز ششم در دارالسلام بهشتی یکصد هزار شهر به شما عطا می فرماید که در هر شهری یکصد خانه است و در هر خانه ای یکصد هزار اتاق و در هر اتاقی یکصد هزار تخت طلاست و طول هر تختی هزار ذراع است و بر هر تختی همسری از حورالعین قرار دارد که بر او سی هزار چادر زینت قرار دارد که از درّ و یاقوت بافته شده و هر چادر را یکصد جاریه حمل می کنند.

(۲) و در روز هفتم در جنّه النعیم پاداش چهل هزار شهید و چهل هزار صدیق به شما عطا خواهد نمود.

(۳) و در روز هشتم پاداش عمل شصت هزار عابد و شصت هزار زاهد را به شما عطا خواهد نمود.

ص: ۱۰۶

۱- (۱) و أعطاکم الله عزوجلّ يوم السادس فی دارالسلام مأه ألف مدینه فی کلّ مدینه مأه دارفی کلّ دار مأه ألف بیت فی کلّ بیت مأه ألف سریر من ذهب طول کلّ سریر ألف ذراع علی کلّ سریر زوجة من الحورالعین علیها ثلاثون ألف ذوابه منسوجه بالدر و الیاقوت یحمل کلّ ذوابه مأه جاریه.

۲- (۲) و أعطاکم الله يوم السابع فی جنّه النعیم ثواب أربعین ألف شهید و أربعین ألف صدیق. (۳) و أعطاکم الله يوم الثامن عمل ستین ألف عابد و ستین ألف زاهد. و أعطاکم الله عزوجلّ يوم التاسع ما یعطی ألف عالم و ألف معتکف و ألف مرابط.

(۱) و در روز نهم خداوند عزوجل پاداش هزار عالم و هزار معتكف و هزار مجاهد في سبيل الله رابه شما عطا مي كند.

و در روز دهم استحقاق انجام هفتاد هزار حاجت را به شما عطا مي فرمايد و براي شما خورشيد و ماه و ستاره ها و چهارپايان و پرندگان و درندگان و هر سنگ و كلوخ و هر خشك و تر و ماهيان درياها و برگ درختان استغفار مي كنند.

(۲) و در روز يازدهم پاداش چهار حج و چهار عمره براي شما نوشته مي شود كه هر حجّي با پيامبري از پيامبران و هر عمره اي با صدّيق و شهيدى انجام گرفته باشد.

(۳) و در روز دوازدهم خداوند ايماني به شما مي دهد كه گناهان شما مبدل به حسنات و حسنات شما چندين برابر مضاعف گردد و براي شما هر حسنه اي هزار حسنه نوشته شود.

(۴) و در روز سيزدهم خداوند براي شما سيزده برابر عبادت اهل مكه و

ص: ۱۰۷

۱- (۱) و أعطاكم الله عزوجل يوم العاشر قضاء سبعين ألف حاجه و استغفر لكم الشمس و القمر والنجوم و الدواب و الطير و السباع و كل حجر ومدر و كل رطب و يابس و الحيتان في البحار و الأوراق على الاشجار.

۲- (۲) و كتب الله عزوجل لكم يوم أحد عشر ثواب أربع حجّات و عمرات كل حجّه مع نبّي من الانبيا و كل عمره مع صدّيق و شهيد.

۳- (۳) و جعل الله عزوجل لكم يوم اثناعشر ايمانا يبدل الله سيئاتكم حسنات و يجعل حسناتكم اضعافا و يكتب لكم لكل حسنه ألف حسنه.

۴- (۴) و كتب الله عزوجل لكم يوم ثلاثه عشر مثل عبادته أهل مكه و المدينه و أعطاكم الله بكل حجر و مدر ما بين مكه و المدينه شفاعه.

مدینه را می نویسد و به اندازه هر سنگ و کلوخی که بین مکه و مدینه هست حق شفاعت به شما خواهد داد.

(۱) و در روز چهاردهم مانند این می مانید که حضرت آدم و نوح و ابراهیم و موسی و داود و سلیمان علیهم السلام را ملاقات نموده و با هر پیامبری دوست سال خدا را عبادت کرده باشید.

(۲) و در روز پانزدهم خداوند حوایج دنیا و آخرت شما را برآورده می فرماید و پاداش حضرت ایوب را به شما عطا می کند و حاملین عرش برای شما استغفار می کنند و در قیامت خداوند چهل نور برای شما قرار می دهد؛ ده نور در سمت راست و ده نور در سمت چپ و ده نور در جلو و ده نور در پشت سر خواهید داشت.

(۳) و در روز شانزدهم پاداش شما این است که چون از قبر خارج می شوید شصت حله بهشتی بر شما پوشیده می شود و بر شتری سوار

ص: ۱۰۸

۱- (۱) و یوم اربعه عشر فکأما لقیمتیم آدم و نوحا و بعدهما ابراهیم و موسی و بعده داود و سلیمان و کأما عبدتم الله عزوجل مع کل نبی مأتی سنه

۲- (۲) و قضی لکم عزوجل یوم خمسہ عشر حوائج الدنیا و الآخره و أعطاکم الله ما یعطى الله ایوب و استغفر لکم حمله العرش و أعطاکم الله عزوجل یوم القیامه اربعین نورا عشره عن یمینکم و عشره عن یسارکم و عشره امامکم و عشره خلفکم.

۳- (۳) و أعطاکم الله یوم ستّه عشر اذا خرجتم من القبر ستین حله تلبسونها و ناقه ترکبونها و بعث الله الیکم غمامه تظللکم من حرّ ذلک الیوم

می شوید و ابری بر سر شما سایه می افکند تا از حرارت آن روز آسیب نبینید.

(۱) و در روز هفدهم خداوند عزوجل می فرماید: من روزه داران و پدر و مادر آنان را بخشیدم و سختی های قیامت را از آنان برطرف نمودم.

(۲) و در روز هیجدهم خداوند عزوجل جبرائیل و میکائیل و اسرافیل و حاملین عرش و کرویین را امر می نماید تا برای امت حضرت محمد صلی الله علیه و آله تا سال آینده استغفار نمایند و پاداش مجاهدین جنگ بدر را به شما عطا خواهد نمودم.

(۳) و در روز نوزدهم هیچ ملکی در آسمان ها و زمین باقی نمی ماند جز آن که از پروردگار خود برای زیارت قبور شما در هر روز اذن می گیرند و هنگامی که قبور شما را زیارت می کنند با خود هدیه و نوشابه ای می آورند.

(۴) و چون بیست روز از ماه مبارک رمضان می گذرد خداوند هفتاد هزار

ص: ۱۰۹

۱- (۱) و یوم سبعة عشر یقول الله عزوجل: اننی قد غفرت لهم و لآبائهم و دفعت عنهم شدائدهم یوم القیامة.

۲- (۲) و إذا كان یوم ثمانیه عشر أمرالله عزوجل جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و حمله العرش و الکروییین أن یستغفروا لامه محمد صلی الله علیه و آله إلى السنه القابله و أعطاکم الله عزوجل ثواب البدریین.

۳- (۳) فإذا كان یوم التاسع عشر لم یبق ملک فی السموات و الأرض الا استأذنوا ربهم فی زیاره قبورکم فی کل یوم و مع کل ملک هدیه و شراب.

۴- (۴) فإذا تم لکم عشرون یوما بعث الله عزوجل الیکم سبعین ألف ملک یحفظونکم من کل شیطان رجیم و کتب الله عزوجل لکم بکل یوم صتم صوم مأه سنه و جعل بینکم و بین النار خندقا و أعطاکم ثواب من فی التوراه و الانجیل و الزبور و الفرقان و کتب الله عزوجل لکم بکل ریشه علی جبرئیل علیه السلام عباده سنه و أعطاکم ثواب تسبیح العرش و الکرسی و زوَجکم بکل آیه فی القرآن ألف حوراء.

ملک را می فرستد تا شما را از شرّ هر شیطان رجیمی حفظ نمایند و به اندازه هر روزی که روزه گرفته اید خداوند برای شما پاداش یکصد سال روزه می نویسد و بین شما و بین دوزخ خندقی قرار می دهد و پاداش همه کسانی که تورات و انجیل و زبور و قرآن را قرائت نموده اند را به شما خواهد داد و به اندازه هر پری از بال های جبرئیل علیه السلام عبادت یک سال را به شما عطا می کند و پاداش تسییح عرش و کرسی را به شما می دهد و به اندازه آیات قرآن برای هر آیه هزار حوریه به شما تزویج می نماید.

(۱) و در روز بیست و یکم قبرهای شما را به اندازه هزار فرسنگ وسعت می دهد و تاریکی و وحشت را از شما برطرف می نماید.

(۲) و در روز بیست و دوم خداوند ملک الموت را همان گونه که بر پیامبران علیهم السلام می فرستد نزد شما می فرستد و ترس منکر و نکیر و اندوه دنیا و آخرت را از شما برطرف می فرماید.

ص: ۱۱۰

۱- (۱) و یوم أحد و عشرين وسع الله علیکم القبر ألف فرسخ و یرفع عنکم الظلمه و الوحشه و یرفع عنکم القبور الشهداء و یرفع عنکم هول منکر و یجعل جوهکم کوجه یوسف بن یعقوب علیه السلام .

۲- (۲) و یوم اثنین و عشرين یرفع الله عزوجلّ الیکم ملک الموت کما یرفع عنکم هول منکر و یرفع عنکم همّ الدنيا و الآخره .

(۱) و در روز بیست و سوم [تقدیر می فرماید تا] با پیامبران و صدیقین و شهدا [به آسانی] بر صراط بگذرید و مانند آن می مانند که هر یتیم و هر عریانی را از امت مرا سیر نموده و پوشانده باشید.

(۲) و در روز بیست و چهارم [تقدیر می شود که] از دنیا خارج نشوید تا هر کدام از شما مکان خود را در بهشت ببیند و پاداش هزار مریض و هزار غریب که در راه خدا حرکت نموده باشند و آزاد کردن هزار بنده از فرزندان اسماعیل را به شما می دهند.

(۳) و در روز بیست و پنجم از ماه مبارک رمضان خداوند برای شما هزار قبه سبز بنا می کند و بر بالای هر قبه ای خیمه ای از نور زده می شود و

ص: ۱۱۱

۱- (۱) و یوم ثلاث و عشرين تمرون علی الصراط مع النبیین و الصدّیقین و الشهداء فکأنما أشبعتهم کلّ یتیم فی امتی و کسوتهم کلّ عریان من امتی.

۲- (۲) و یوم اربعه و عشرين لا تخرجون من الدنیا حتی یری کلّ واحد منکم مکانه من الجنّه و یعطی کلّ واحد ثواب ألف مریض و ألف غریب خرجوا فی طاعه الله عزّوجلّ و أعطاکم ثواب ألف رقبه من ولد اسماعیل.

۳- (۳) و یوم خمس و عشرين منه بنی الله عزّوجلّ لکم تحت العرش ألف قبه خضراء علی رأس کلّ قبه خیمه من نور یقول الله تبارک و تعالی یا أمّه محمّد انا ربکم و انتم عبیدی و إمائی استظلّوا بظل عرشی فی هذه القباب و کلّوا و اشربوا هنیئاً فلاخوف علیکم ولا انتم تحزنون یا أمّه محمّد و عزّتی و جلالی لا بعثنکم إلی الجنّه یتعجب منکم الأولون و الآخرون و لأتوجنّ کلّ واحد منکم بألف تاج من نور و لأرکبنّ کلّ واحد منکم علی ناقه خلقت من نور، زمامها من نور، و فی ذلك الزمام ألف حلقة من ذهب فی کلّ حلقة ملک قائم علیها من الملائکه بید کلّ ملک عمود من نور حتی یدخل الجنّه بغير حساب.

خداوند می فرماید: ای امت محمد! من پروردگار شمایم و شما بندگان من هستید، زیر سایه عرش من در این قبه ها استراحت کنید و بخورید و بیاشامید و گوارا باد این نعمت ها برای شما! اکنون نه خوفی بر شما هست و نه اندوهی دارید. ای امت محمد! به عزت و جلالم سوگند، من شما را به گونه ای به بهشت خواهم برد که اولین و آخرین به شکفت آیند و بر سر هر کدام از شما هزار تاج از نور خواهم گذارد و شما را بر شتری از نور سوار خواهم نمود که افسار آن نیز از نور است و آن افسرار هزار حلقه از طلا دارد و بر هر حلقه ای ملکی از ملائکه ایستاده و به دست هر ملکی عمودی از نور است تا شما بدون حساب وارد بهشت شوید.

(۱) و در روز بیست و ششم ماه مبارک رمضان خداوند به شما نظر رحمت می افکند و همه گناهانتان را می بخشد جز خون ها [ی به ناحق ریخته شده] و رشوه ها و اموال حرام، و خانه های شما هر روز هفتاد هزار مرتبه از غیبت و دروغ و بهتان تقدیس و پاک می گردد.

(۲) و در روز بیست و هفتم مانند این می مانید که هر مؤمنی را هفتاد هزار سال یاری کرده و او را پوشانده و به هر مجاهد فی سبیل الله

ص: ۱۱۲

۱- (۱) و إذا كان يوم سته و عشرين ينظر الله اليكم بالرحمه فيغفر لكم الذنوب كلها الا الرشا [الدماء] و الأموال و قدس بيتكم كل يوم سبعين ألف مره من الغيبه و الكذب و البهتان.

۲- (۲) و يوم سبعة و عشرين فكأنما نصرتم كل مؤمن و مؤمنه و كسوتهم سبعين ألف عار و خدمتم ألف مرابط و كأنما قرأتم كل كتاب أنزل الله عزوجل على أنبيائه.

خدمت کرده باشید و هر کتابی را که بر پیامبران گذشته نازل شده قرائت نموده باشید.

(۱) و در روز بیست و هشتم خداوند برای شما در بهشت خلد یکصد هزار شهر از نور و در «جَنَّة الماوی» یکصد هزار قصر از نقره قرار می دهد و در «جَنَّة الجلال» سه هزار منبر از مشک قرار می دهد و در جوف هر منبری هزار خانه از زعفران قرار می دهد که در هر بیتی از آنها تختی از درّ و یاقوت و بر هر تختی همسری از حورالعین قرار دارد.

(۲) و در روز بیست و نهم خداوند هزار هزار جایگاه و مقام به شما می دهد که در داخل هر مقام و جایگاه قبه سفیدی است و بر هر قبه سفیدی تختی از کافور سفید قرار دارد و بر هر تختی هزار بستر از سندس سبز پهن شده و بر روی هر بستری حوریه ای است که بر او هفتاد هزار حلّه قرار دارد که به هشتاد هزار رشته نور از درّ و یاقوت مزین

ص: ۱۱۳

۱- (۱) و یوم ثمانیه وعشرین جعل الله لکم فی جنّه الخلد مائه ألف مدینه من نور و أعطاکم الله عزوجلّ فی جنّه الماوی مائه ألف قصر من فضه و أعطاکم الله عزوجلّ فی جنّه الجلال ثلاثه الاف منبر من مسک فی جوف کلّ منبر ألف بیت من زعفران فی کلّ بیت سریر من در و یاقوت علی کلّ سریر زوجه من الحورالعین.

۲- (۲) فیذا کان یوم تسعه و عشرين أعطاکم الله عزوجلّ ألف ألف محلّه فی جوف کلّ محلّه قبه بیضاء فی کلّ قبه سریر من کافور ایض علی ذلک السریر ألف فراش من السندس الأخضر فوق کلّ فراش حوراء علیها سبعون ألف حلّه و علی رأسها ثمانون ألف ذوابه مکّله بالدرّ و الیاقوت.

است.

(۱) و هنگامی که ماه مبارک رمضان تمام می شود خداوند برای هر روزی از آن برای شما پاداش هزار شهید و هزار صدیق و عبادت پنجاه سال و روزه دو هزار روز [که در ماه های دیگر انجام شود] را می نویسد و به عدد گیاهانی که به وسیله رود نیل روئیده می شود درجات شما را بالا می برد و خداوند برای شما برائت از آتش دوزخ و عبور از صراط و امان از عذاب را می نویسد؛ و بهشت را دری است به نام ریّان که جز در قیامت گشوده نمی شود و آن در به روی امت محمّد صلی الله علیه و آله که در ماه مبارک رمضان روزه می گرفته اند گشوده می شود و رضوان خازن بهشت ندا می کند: ای امت محمّد صلی الله علیه و آله ! به طرف ریّان بشتابید! پس امت من از این در وارد بهشت می شوند.»

سپس فرمود: «کسی که در ماه رمضان بخشوده نشود در چه ماهی

ص: ۱۱۴

۱- (۱) فاذا تم ثلاثون يوما كتب الله عزوجل لكم بكل يوم مر عليكم ثواب ألف شهيد وألف صديق و كتب الله عزوجل لكم عبادة خمسين سنة و كتب الله عزوجل لكم بكل يوم صوم الفی يوم و رفع لكم على قدر ما انبت النبل درجات و كتب الله عزوجل لكم برأه من النار و جوازا على الصراط و أمانا من العذاب وللجنة باب يقال لها الريان لا يفتح ذلك (الى خ ل) الا يوم القيامة ثم يفتح للصائمين و الصائمات من أمه محمّد صلی الله علیه و آله ثم ينادى رضوان خازن الجنة يا أمه محمّد صلی الله علیه و آله هلموا الى الريان فيدخل أمتي في ذلك الباب إلى الجنة فمن لم يغفر له في شهر رمضان ففي أي شهر يغفر له و لا حول و لا قوة الا بالله العلي العظيم.

می تواند بخشیده شود؟ و لاحول و لا قوه إلا بالله العلیّ العظیم.»

دعاهای مستجاب

(۱) ۶۴- امام صادق علیه السلام، از پدراننش، از امیرالمؤمنین علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نموده که فرمود: «برای چهار گروه درهای آسمان گشوده می شود و دعای آنان مستجاب می گردد و به عرش الهی می رسد: ۱- دعای پدر برای فرزند؛ ۲- نفرین مظلوم بر ظالم؛ ۳- دعای معتمر [کسی که عمره انجام داده] تا وقتی که باز گردد؛ ۴- دعای روزی که دار تا وقتی که افطار کند.»

پایه های دیانت

(۲) ۶۵- امام صادق علیه السلام فرمود: «اسلام بر پنج چیز پایه گذاری شده

ص: ۱۱۵

۱- (۱) ۶۴- حدّثنا محمّد بن الحسن بن احمد بن الولید رضی الله عنه قال: حدّثنا محمّد بن الحسن الصّفّار عن محمّد بن الحسین بن أبی الخطاب عن علی بن النعمان عن عبد الله بن طلحه النهدی عن جعفر بن محمّد عن أبیه عن آبائه عن علیّ علیهم السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله : أربعه لا ترد لهم دعوه ویفتح لهم أبواب السماء ویصیر إلى العرش، دعاء الوالد لولده والمظلوم علی من ظلمه و المعتمر حتّی یرجع و الصائم حتّی یفطر.

۲- (۲) ۶۵- حدّثنا محمّد بن موسی بن المتوکلّ رحمه الله قال: حدّثنا علی ابن الحسین البغدادی عن احمد بن أبی عبد الله البرقی عن أبیه عن محمّد بن سنان عن المفضل بن عمر عن الصادق جعفر بن محمّد علیه السلام قال: بنی الاسلام علی خمس دعائم علی الصلاه و الزکاه و الصوم و الحجّ و ولایه امیرالمؤمنین و الائمه من ولده صلوات الله علیهم.

است: ۱- نماز؛ ۲- زکات؛ ۳- روزه؛ ۴- حج؛ ۵- ولایت امیرالمؤمنین و امامان از فرزندان او صلوات الله عليهم اجمعين.»

بهترین ماه ها و بهترین شب ها

(۱) ۶۶- امام صادق علیه السلام فرمود: «عدد ماه ها از ابتدای خلقت آسمان ها و زمین نزد خداوند در قرآن دوازده عدد و بهترین آنها [نزد خداوند] شهرالله، یعنی ماه مبارک رمضان است و قلب ماه رمضان شب قدر است. و قرآن در نخستین شب ماه رمضان نازل گردیده و ماه رمضان با قرآن آغاز شده است.»

کیفیت نزول قرآن در ماه رمضان

(۲) ۶۷- حفص بن غیاث می گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: از معنای آیه

ص: ۱۱۶

۱- (۱) ۶۶- حدّثنا احمد بن علی بن ابراهیم قال: حدّثنا ابي عن ابيه ابراهيم بن هاشم عن عبد الله بن المغيرة عن عمر الشامي عن الصادق جعفر بن محمد عليهما السلام قال: إنّ عدّه الشهور عند الله اثنا عشر شهرا في كتاب الله يوم خلق السموات والأرض ففره الشهور شهر الله عزّوجلّ و هو شهر رمضان و قلب شهر رمضان ليله القدر و نزل القرآن في أوّل ليله من شهر رمضان و استقبل الشهر بالقرآن.

۲- (۲) ۶۷- حدّثنا أحمد بن محمد بن يحيى العطار قال: حدّثنا سعد بن عبد الله عن القاسم بن محمد عن سليمان بن داود المنقري عن حفص بن غياث قال: قلت للصادق جعفر بن محمد عليه السلام: أخبرني عن قول الله عزّوجلّ «شهر رمضان الذي أنزل فيه القرآن» كيف أنزل القرآن في شهر رمضان؟ و إنّما أنزل القرآن في مدّه عشرين سنه اوله و آخره فقال عليه السلام: أنزل القرآن جملة واحده في شهر رمضان إلى البيت المعمور ثم أنزل من البيت المعمور في مدّه عشرين سنه.

«شهر رمضان الذی انزل فیہ القرآن» مرا با خبر نمایید که چگونه قرآن در ماه مبارک نازل گردید، در حالی که از ابتدا تا انتهای آن در مدت بیست سال نزول یافته است؟ امام صادق علیه السلام فرمود: «قرآن نخست یکجا در ماه رمضان در بیت المعمور نازل گردید، سپس در مدت بیست سال از بیت المعمور تدریجا نزول یافت.»

مناجات حضرت موسی علیه السلام با خدای خود

(۱) ۶۸- زیاد بن منذر می گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: چون خداوند با موسی بن عمران علیه السلام تکلم نمود، موسی علیه السلام گفت: خدایا، پاداش کسی که به نبوت و پیامبری من و سخن گفتن تو با من گواهی بدهد و ایمان بیاورد چیست؟ خداوند متعال به او فرمود: ای موسی! ملائکه من نزد او می آیند و به او بشارت بهشت می دهند.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که مقابل تو بایستد و نماز

ص: ۱۱۷

۱- (۱) ۶۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَاجِيلُوه قَالَ: حَدَّثَنِي عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْقَرَشِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَنَانَ عَنْ زِيَادِ بْنِ الْمُنْذَرِ عَنْ أَبِي جَعْفَرِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: لَمَّا كَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ مُوسَى: الْهِيَ مَا جِزَاءُ مَنْ شَهِدَ أَنِّي رَسُولُكَ وَنَبِيِّكَ وَانْكَ كَلِمَتِي؟ قَالَ: يَا مُوسَى تَأْتِيهِ مَلَائِكَتِي فَيُبَشِّرُهُ بِجَنَّتِي قَالَ مُوسَى: الْهِيَ مَا جِزَاءُ مَنْ قَامَ بَيْنَ يَدَيْكَ فَصَلَّى؟

بخواند چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من به او در مقابل ملائکه خود مباحثات می‌نمایم که او رکوع و سجود و قیام و قعود می‌کند و هرکس را من به او بر ملائکه خود مباحثات کنم هرگز عذاب نخواهم نمود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که مسکین و فقیری را برای رضای تو اطعام کند چیست؟ خطاب شد: ای موسی! به منادی خود دستور می‌دهم در روز قیامت مقابل همه خلائق بگویند: فلان بن فلان را خداوند از آتش دوزخ آزاد نمود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که صله رحم می‌کند چیست؟ خطاب شد: ای موسی! عمر او را طولانی می‌کنم و سختی جان دادن را از او بر می‌دارم و خازنان بهشت به او می‌گویند: از هر دری که می‌خواهی وارد بهشت شو.

(۱) موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که به مردم آزار نرساند و به آنها احسان نماید چیست؟ خطاب شد: ای موسی! روز قیامت آتش دوزخ به او خطاب می‌کند: من راهی به تو ندارم.

ص: ۱۱۸

۱- (۱) فقال: یا موسی یا ایها بهم ملائکتی را کما و ساجدا و قائما و قاعدا و من باهیت به ملائکتی لا أعدبہ قال موسی: إلهی ما جزاء من أطعم مسکینا ابتغاء وجهک؟ قال یا موسی: أمر منادیا ینادی یوم القیامه علی رؤس الخلائق: فلان بن فلان من عتقاء الله من النار قال: إلهی فما جزاء من وصل رحمه؟ قال: یا موسی انسی فی عمره و اهون علیه سكرات الموت و ینادیه خزنه الجنة هلّم الینا فادخل من أی أبوابها شئت قال موسی: إلهی فما جزاء من کف اذاه عن الناس و بذل معروفه لهم؟

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که با قلب و زبان خود به یاد تو باشد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من او را در روز قیامت در زیر سایه عرش و در پناه خود قرار خواهم داد.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که در آشکارا و پنهان به یاد حکمت [و عجایب خلقت] تو باشد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! چنین کسی مانند برق خاطف از صراط عبور خواهد نمود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که بر آزار و دشنام مردم صبر می کند چیست؟ خطاب شد: من او را در سختی ها و وحشت های قیامت کمک خواهم نمود.

(۱) موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که از ترس تو چشمانش گریان شود چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من صورت او را از حرارت آتش ایمن می دارم و او از وحشت بزرگ قیامت ایمن خواهد بود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که در وقت بلا و مصیبت

ص: ۱۱۹

۱- (۱) قال یاموسی: یناجیه النار یوم القیامه لا سبیل لی الیک قال موسی: الہی ما جزاء من ذکرک بلسانہ وقلبہ؟ قال یاموسی اظله یوم القیامه بظل عرشى واجعله فی کنفی قال الہی فما جزاء من تلاحکمتک سرًا و جہرا؟ قال یا موسی: یمر علی الصراط کالبرق الخاطف قال موسی: فما جزاء من صبر علی أذی الناس و شتمهم؟ قال: اعینہ علی احوال یوم القیامه قال: الہی ما جزاء من دمعت عیناہ من خشیتک؟ قال: یاموسی آمن وجہہ من حرّ النار و أومن یوم الفزع الأ-کبر قال: الہی فما جزاء من صبر عندالمصیبہ و انفذ أمرک؟ قال: یاموسی له بکلّ نفس یتنفس درجہ فی الجنّہ و الدرجہ خیر من الدنیا و ما فیہا

صبر می کند و امر تو را اجرا می نماید چیست؟ خطاب شد: ای موسی! برای او به هر نفسی که می کشد درجه ای در بهشت خواهد بود و درجه بهشتی بهتر است از دنیا و آنچه در آن است.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که برای انجام واجبات تو صبر می کند چیست؟ خطاب شد: ای موسی! به هر واجبی که انجام می دهد درجه ای از درجات عالی بهشتی را خواهم داد.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که در تاریکی شب برای اطاعت تو حرکت می کند چیست؟ خطاب شد: من در طول قیامت نور را برای او واجب می کنم و به عدد آنچه تاریکی شب و نور روز و نور ستارگان بر آنها می تابد پاداش نیک به او می دهم.

(۱) موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، کیفر کسی که دست از معصیت تو بر نمی دارد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من نامه عمل او را از پشت سر

ص: ۱۲۰

۱- (۱) قال: إلهی فما جزاء من صبر علی فرائضک؟ قال: یا موسی له بكلّ فريضه يؤدیها درجه من درجات العلی قال: إلهی فما جزاء من مشی فی ظلمه اللیل الی طاعتک؟ قال: أوجب له النور الدائمه یوم القیامه أن له من الحسنات بعدد کلّ شیء مرّ علیه سواد اللیل و ضوء النهار و نور الکواکب قال: إلهی فما جزاء من لم یکف عن معاصیک؟ قال یا موسی: اعطیه کتابه بشماله من وراء ظهره قال: إلهی فما جزاء من زنا فرجه؟ قال یا موسی: یدخن یوم القیامه بدخان أنتن من ریح الجیف ویرفع فوق الناس قال: إلهی فما جزاؤ من أحبّ اهل طاعتک لحبک؟ قال یا موسی احزّمه علی ناری قال: إلهی فما جزاء من لم یفتّر لسانه عن ذکرک و التضرع و الاستعانه لک فی الدنیا؟

به دست چپ او می دهم. [و این نشانه عذاب و دوزخ خواهد بود]

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، کیفر کسی که زنا می کند [و یا زنا می دهد] چیست؟ خطاب شد: ای موسی! در روز قیامت او به صورت دودی می شود بدبوتر از مردار و از سر مردم بالا می رود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که اهل طاعت تو را به خاطر تو دوست می دارد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من او را بر آتش دوزخ حرام خواهم نمود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که زبان او از ذکر تو و تضرع و استعانت [و اظهار ذلت به] تو خسته نمی شود چیست خطاب شد: ای موسی! من او را در سختی های آخرت کمک خواهم نمود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، کیفر کسی که از روی عمد مؤمنی را بکشد چیست؟ خطاب شد: من روز قیامت نظر رحمت به او نمی کنم و از لغزش های او نمی گذرم.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که یک نفر کافر را دعوت به اسلام بکند [تا مسلمان شود] چیست؟ خطاب شد: ای موسی! او روز قیامت اجازه دارد برای هر که می خواهد شفاعت کند.

(۱) موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که یک نفر را تشویق به

ص: ۱۲۱

۱- (۱) قال یاموسی: أعینه علی شذائد الآخرة قال: إلهی فما جزاء من قتل مؤمنا معتدًا؟ قال: لا أنظر إلیه یوم القیامه و لا أقیله عثرته قال: إلهی فما جزاء من دعا نفسا کافره الی الاسلام؟ قال یا موسی: اذن یوم القیامه فی الشفاعة لمن یرید قال: یا موسی احشره یوم القیامه فی زمره المتقین قال: إلهی فما جزاء من صلّى الصلاه لوقتها لم یشغلها عن وقتها دنیا؟

اطاعت از تو بکند و از نافرمانی تو بازدارد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من او را روز قیامت با متقین و پرهیزکاران محشور خواهم نمود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که نماز خود را اول وقت می خواند و دنیا او را به خود مشغول نمی کند چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من خواسته او را به او عطا می کنم و بهشت خود را برای او مباح می نمایم.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که یتیمی را کفالت کند چیست؟ خطاب شد: ای موسی! من او را در قیامت در زیر سایه عرش خود قرار می دهم.

(۱) موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که وضوی خود را از ترس تو کامل انجام می دهد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! چون او را در قیامت محشور می کنم نوری از بین دو چشم او ساطع خواهد بود.

موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که ماه رمضان را برای خشنودی مردم روزه می گیرد چیست؟ خطاب شد: او مانند کسی است که روزه نگرفته باشد.

ص: ۱۲۲

۱- (۱) یا موسی أعطیه سؤلہ و أبیحہ جنتی قال: إلهی فما جزاء من کفّل الیتیم؟ قال: اظلّه یوم القیامه فی ظلّ عرشی قال: فما جزاء من أتمّ الوضوء من خشیتک؟ قال: یا موسی ابعثه یوم القیامه له نور یتلألأ۔ بین عینیه قال: إلهی فما جزاء من صام شهر رمضان یرید به الناس؟ قال: یا موسی ثوابه کثواب من لم یصمه قال: إلهی فما جزاء من صام فی بیاض النهار یلمس بذلک رضاک؟

(۱) موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، پاداش کسی که برای تو روزه بگیرد چیست؟ خطاب شد: ای موسی! برای او در قیامت بهشت و امان از هر خوفی و آزادی از دوزخ خواهد بود.»

عنايات خاص خداوند به امت محمد صلی الله علیه و آله

(۲) ۶۹- جابر بن عبدالله انصاری می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «خداوند به امت من در ماه رمضان پنج خصلت داده که به امت هیچ پیامبری قبل از من نداده است:

(۳) ۱- هنگامی که شب اول ماه رمضان می رسد به آنان نظر رحمت می نماید و به هر کس نظر رحمت بکند او را عذاب نخواهد نمود؛

(۴) ۲- بوی دهان آنان نزدیک افطار نزد خداوند بهتر از بوی مشک است؛

ص: ۱۲۳

۱- (۱) قال: یا موسی له جنتی و له الأمان من کلّ هول یوم القیامه و العتق من النار.

۲- (۲) ۶۹- حدّثنا أحمد بن زیاد بن جعفر الهمدانی رضی الله عنه قال: حدّثنا علی بن إبراهیم بن هشام عن أبيه عن ابن أبي عمير عن المفضل بن عمر عن جابر بن یزید الجعفی عن أبي نصره (أبی حمزه) عن جابر بن عبدالله الأنصاری قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: اعطيت أمتی خمس خصال فی شهر رمضان لم یعطهن أمّه نبی قبلی.

۳- (۳) أما واحده فانه إذا كان أول ليله من شهر رمضان نظر الله عزّوجلّ إليهم و من نظر الله إليه لم يعذبه.

۴- (۴) والثانيه: خلوف أفواههم حين يمسون أطيب عندالله من ریح المسك.

(۱) ۳- ملائکه در هر شب و روزی برای آنان استغفار می نمایند؛

(۲) ۴- خداوند به بهشت می گوید: خود را زینت کن و برای [ورود] بندگان من آماده باش؛ شاید آنها از سختی ها و رنج های دنیا نجات یابند و به دار کرامت من وارد شوند؛

(۳) ۵- هنگامی که شب آخر ماه رمضان می رسد خداوند همه آنان را می آمرزد.»

پس مردی از اصحاب عرض کرد: یا رسول الله! آیا شب آخر ماه رمضان شب قدر است؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: خیر، [لکن] مگر نمی بینید که کارگران در پایان کار اجرت های خود را دریافت می کنند؟»

سخنان امیرالمؤمنین علیه السلام در باره بلاهای آخرالزمان

(۴) ۷۰- اصبع بن نباته می گوید: امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «زمانی براین

ص: ۱۲۴

۱- (۱) و الثالثة: يستغفر لهم الملائكة في كل يوم وليله.

۲- (۲) و الرابعة: يقول الله عزوجل لجنه: تزييني و استعدّي لعبادي يوشك أن يستريحوا من نصب الدنيا و أذاها و يصيروا إلى دار كرامتي.

۳- (۳) و الخامسة: إذا كان آخرليله من شهر رمضان غفرالله عزوجلّ لهم جميعا فقال رجل: يا رسول الله أهي ليله القدر؟ قال: لا أما ترون العمال إذا عملوا كيف يؤتون اجورهم؟

۴- (۴) ۷۰- حدّثنا أحمد بن محمد بن يحيى العطار (رضي الله عنه) قال: حدّثنا سعد بن عبد الله قال: حدّثنا ابوالجوزا المبنه بن عبد الله قال: حدّثنا الحسين بن علوان عن عمرو بن ثابت بن هرمز الحداد عن سعد بن ظريف عن الاصبغ بن نباته قال: قال أميرالمؤمنين علي بن أبي طالب عليه السلام: يأتي على الناس زمان يرتفع فيه الفاحشه و التصنّع و تنهتك في المحارم و يعلن فيه الزنا و يستحلّ فيه أموال اليتامى و يؤكل فيه الربا و يطفف في المكائيل و الموازين و يستحلّ الخمر بالنبيذ و الرشوه بالهدية و الخيانه بالامانه و يتشبه الرجال بالنساء و

مردم خواهد آمد که حرمت اعمال زشت و ریاکاری از بین می رود و محارم الهی شکسته می شود و زنا آشکار می گردد و خوردن اموال یتیم حلال شمرده می شود و ربا و کم فروشی آشکار می گردد و شراب را با نام نبیذ و رشوه را با نام هدیه حلال می دانند و [در آن زمان] به امانت خیانت می شود و مردها به شکل زن ها در می آیند و زن ها به شکل مردها می شوند و به حدود و احکام نماز بی اعتنایی می گردد و حج را برای غیر خدا انجام می دهند در چنین زمانی بسا ماه شب اول زخامت پیدا می کند و به صورت شب دوم دیده می شود و بسا پنهان می گردد و مردم روز اول ماه رمضان روزه نمی گیرند و در آخر ماه روز عید فطر را روزه می گیرند.»

(۱) سپس فرمود: «از چنین زمانی بترسید، زیرا ممکن است خداوند مردم را به واسطه گناهان غافلگیرانه کیفر دهد؛ چرا که به دنبال آن گناهان مرگ های فراوان رخ می دهد و مردم به ناگهانی می میرند تا جایی که شخصی اول روز سالم است و شامگاه در قبر خواهد بود و یا اول شب

ص: ۱۲۵

۱- (۱) النساء بالرجال و يستخفّ بحدود الصلاة و يحجّ فيه لغير الله فإذا كان ذلك الزمان انتفخت الأهل تاره حتى يرى الهلال ليلتين و خفيت تاره حتى يفطر شهر رمضان في أوله و يصام للعيد في آخره فالحذر الحذر حينئذ من اخذ الله على غفله فان من وراء ذلك موت ذريع يختطف الناس اختطافا حتى أنّ الرجل ليصبح سالما و يمسي دفينا و يمسي حيا و يصبح ميتا. فإذا كان ذلك

سالم است و صبح گاه مرده او از خانه خارج می گردد. در چنین زمانی واجب است پیش دستی کردن در وصیت قبل از نزول بلا و خواندن نماز در اول اوقات از ترس آن که در آخر وقت مهلت خواندن نباشد.»

(۱) سپس فرمود: «پس هر کدام از شما چنین زمانی را درک کند نباید در بستر برود مگر با طهارت و اگر بتواند که در همه حالات با طهارت و وضو باشد چنین کند؛ چرا که او هراس دارد که در چه ساعتی مأمور الهی برای قبض روح او می آید.»

تا اینکه فرمود: «من به شما اعلان خطر نمودم و آگاهی لازم را به شما دادم! اگر بینا باشید و بدانید. و شما را موعظه نمودم؛ اگر پند بگیرید. پس در آشکارا و پنهان از خدای خود بترسید [و بکوشید] که جز مسلمان از دنیا نروید [؛ چرا که خداوند می فرماید] همانا هر که آیینی غیر از اسلام را بپذیرد هرگز از او قبول نمی شود و او در آخرت از زیانکاران خواهد بود.»

ص: ۱۲۶

۱- (۱) الزمان وجب التقدّم فی الوصیّه قبل نزول البلیّه و وجب تقدیم الصلاه فی أوّل وقتها خشیه فوتها فی آخر وقتها فمن بلغ منکم ذلک الزمان فلا یبیتنّ لیلَهُ الاّ علی طهرو إن قدر أن لا یكون فی جمیع أحواله إلاّ طاهراً فلیفعل فإنّه علی وجل لا یدری متى یأتیه رسول الله لقبض روحه و قد حدّرتکم و عرفتکم إن عرفتم و وعظتکم إن اتعظتم فاتقوا الله فی سرائرکم و علانیتکم و لاتموتنّ إلاّ و أنتم مسلمون و من یتغ غیر الاسلام دینا فلن یقبل منه و هو فی الآخره من الخاسرین.

(۱) ۷۱- یونس بن ظبیان می‌گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم: چه چیز شیطان را از ما دور می‌کند؟ امام صادق علیه السلام فرمود: «روزه روی او را سیاه می‌کند و صدقه کمر او را می‌شکند و دوستی در راه خدا و کوشش در اعمال صالح و کارهای خیر دنباله او را قطع می‌نمایند و استغفار رگ حیات او را قطع می‌کند.»

استحباب سحری خوردن و خواب قیلوله

(۲) ۷۲- امام صادق علیه السلام می‌فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «با خوردن سحری برای روزه گرفتن کمک بگیرید و با خواب [اول شب و خواب قیلوله] برای نماز شب کمک بگیرید.»

ص: ۱۲۷

۱- (۱) ۷۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَا جِيلَوِيهِ (ره) قَالَ: حَدَّثَنِي عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْكَوْفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَنَانَ عَنْ الْمَفْضَلِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ يُونُسَ بْنِ ظَبْيَانَ قَالَ: قُلْتُ لِلصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا الَّذِي يَبَاعِدُ عَنَّا ابْلِيسَ؟ قَالَ: الصَّوْمُ يَسْوَدُ وَجْهَهُ وَالصَّدَقَةُ تَكْسِرُ ظَهْرَهُ وَالْحَبُّ فِي اللَّهِ وَالْمَوَازِرَةُ عَلَى الْعَمَلِ الصَّالِحِ يَقْطَعَانِ دَابِرَهُ وَالِاسْتِغْفَارُ يَقْطَعُ وَتِينَهُ.

۲- (۲) ۷۲- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْعَطَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى بْنِ عِمْرَانَ الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِي عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ رِفَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: تَعَاوَنُوا بِأَكْلِ السَّحْرِ عَلَى صِيَامِ النَّهَارِ وَبِالنَّوْمِ عَلَى الصَّلَاةِ بِاللَّيْلِ.

رمضان یکی از نام های پروردگار است

(۱) ۷۳- امام صادق علیه السلام، از پدیر خود، از پدرانش نقل نموده که فرمود: «نگویید «رمضان رفت و رمضان آمد»، بلکه بگویید «ماه رمضان [آمد و رفت]»؛ چرا که شما نمی دانید رمضان چیست، [و نام کیست. همانا رمضان یکی از نام های خداوند است.]».

خطر روزه نگرفتن در ماه رمضان

(۲) ۷۴- یونس بن عمار می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: «کسی که یک روز از ماه رمضان را روزه نگیرد روح ایمان از او گرفته می شود.»

ص: ۱۲۸

۱- (۱) ۷۳- حدّثنا أبی رحمه الله قال: حدّثنا سعد بن عبدالله قال: حدّثنا محمّد بن الحسن قال: حدّثنا محمّد بن الحسين بن أبی الخطاب عن محمّد بن یحیی الخزاز عن طلحه بن زید عن الصادق جعفر بن محمّد عن أبیه عن آبائه علیهم السلام قال: لا تقولوا رمضان ولا جاء رمضان قولوا: شهر رمضان فانکم لاتدرون ما رمضان.

۲- (۲) ۷۴- حدّثنا محمّد بن الحسن قال: حدّثنا أحمد بن ادریس عن محمّد بن أحمد بن یحیی بن عمران الأشعری عن إبراهيم بن هشام عن موسى بن عمران الهمدانی عن یونس بن عبدالرحمن عن یونس بن عمار قال: سمعت أبا عبدالله علیه السلام يقول: من افطر یوما من شهر رمضان خرج الايمان منه.

اول ماه و اول افطار

(۱) ۷۵- امام صادق علیه السلام فرمود: «هنگامی که ماه رجب مشخص گردید از اول رجب پنجاه و نه روز که گذشت [پس از آن ماه رمضان شروع می شود] پس تو روز شصتم را روزه بگیر.»

(۲) ۷۶- امام باقر علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «چون قرص خورشید پنهان می شود روزه دار می تواند افطار کند و وقت نماز نیز داخل شده است.»

روزه گرفتن در مسافرت

(۳) ۷۷- امام صادق علیه السلام فرمود: «روزه گرفتن در ماه رمضان در مسافرت

ص: ۱۲۹

۱- (۱) ۷۵- حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْعَطَّارُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ يَعْلَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي خَالِدٍ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِذَا صَحَّ هَلَالُ رَجَبٍ فَعَدَّ تِسْعَةً وَخَمْسِينَ يَوْمًا وَصَمَّ يَوْمَ سِتِّينَ.

۲- (۲) ۷۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَا جِيلُويِهِ عَنْ عَمِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ نَصْرِ الْخِرَازِيِّ عَنْ عَمْرِو بْنِ شَمْرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: إِذَا غَابَ الْقُرْصُ أَفْطَرَ الصَّائِمُ وَدَخَلَ وَقْتُ الصَّلَاةِ.

۳- (۳) ۷۷- حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَتِيهِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي الْعَلِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: الصَّائِمُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فِي السَّفَرِ كَالْمَفْطَرِ فِيهِ فِي الْحَضَرِ.

حفظ حرمت ماه مبارک رمضان

(۱) ۷۸- امام صادق علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «ماه رمضان ماه خداست و آن ماهی است که پاداش حسنات و کارهای نیک در آن دو چندان است و گناهان در آن بخشوده می گردد و آن ماه برکت و ماه انابه به درگاه خدا و ماه توبه و ماه آمرزش و ماه آزاد شدن از آتش دوزخ و ماه به دست آوردن بهشت است. پس ای مردم، آگاه باشید و در این ماه از محرمات الهی دوری کنید و فراوان قرآن بخوانید و حوایج خود را از خداوند طلب کنید و همواره مشغول به ذکر پروردگار خویش باشید.»

سپس فرمود: «مبادا ماه رمضان نزد شما مانند ماه های دیگر باشد؛ چرا که ماه رمضان نسبت به ماه های دیگر حرمت و فضیلت بیشتری دارد.»

ص: ۱۳۰

۱- (۱) ۷۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَاجِيلُوه قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَمِيرٍ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَهُوَ شَهْرُ يَضَاعَفُ اللَّهُ فِيهِ الْحَسَنَاتِ وَيُمحُو فِيهِ السَّيِّئَاتِ وَهُوَ شَهْرُ الْبِرِّ وَهُوَ شَهْرُ الْإِنَابَةِ وَهُوَ شَهْرُ التَّوْبَةِ وَهُوَ شَهْرُ الْمَغْفِرَةِ وَهُوَ شَهْرُ الْعَتَقِ مِنَ النَّارِ وَالْفَوْزِ بِالْجَنَّةِ إِلَّا فَاجْتَنِبُوا فِيهِ كُلَّ حَرَامٍ وَكثُرُوا فِيهِ مِنْ تَلَاوِهِ الْقُرْآنِ وَسَلُوا فِيهِ حَوَائِجَكُمْ وَاسْتَغْلُوا فِيهِ بِذِكْرِ رَبِّكُمْ وَلا يَكُونَنَّ شَهْرُ رَمَضَانَ عِنْدَكُمْ كَغَيْرِهِ مِنَ الشُّهُورِ فَإِنَّ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ حَرَمَهُ وَفَضْلًا عَلَيَّ سَائِرِ الشُّهُورِ وَلا يَكُونَنَّ شَهْرُ رَمَضَانَ يَوْمَ صَوْمِكُمْ كَيَوْمِ فِطْرِكُمْ.

و مبادا روزهایی که در ماه رمضان روزه می گیرید برای شما مانند روزهای دیگر باشد [و شما حرمت ماه رمضان را حفظ نکنید].»

(۱) ۷۹- امام صادق علیه السلام فرمود: «کسی که عمل خلاف و خطایی [و یا اعتقاد غیر صحیحی] داشته باشد و در ماه شعبان و ماه رمضان توبه نکند خطا و گناه او بخشوده نخواهد شد تا به ماه شعبان و ماه رمضان آینده برسد.»

پاداش دعا و انفاق در وقت افطار

(۲) ۸۰- امام رضا علیه السلام می فرماید: «کسی که هنگام افطار قرص نانی را به فقیری بدهد خداوند گناهان او را می بخشد و پاداش آزاد کردن یک بنده از فرزندان اسماعیل علیه السلام را به او عطا می کند.»

(۳) ۸۱- امام هشتم علیه السلام نیز می فرماید: «هر کس هنگام افطار بگوید:

ص: ۱۳۱

۱- (۱) ۷۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الْوَلِيدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ شَيْبٍ عَنِ عَبْدِ الْغَفَّارِ الْجَازِيِّ عَنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: مَنْ كَانَ عَلَى أَمْرِ لَيْسَ بِحَقِّ لَمْ يَتَّبِعْ مِنْهُ لَمْ يَغْفِرْ لَهُ فِي شَعْبَانَ وَشَهْرِ رَمَضَانَ لَمْ يَزَلْ عَلَيْهِ إِلَى قَابِلٍ.

۲- (۲) ۸۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْهَمْدَانِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَالٍ عَنِ أَبِيهِ عَنِ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ تَصَدَّقَ وَقْتُ إِفْطَارِهِ عَلَى مَسْكِينٍ بِرَغِيفٍ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذَنْبَهُ وَكُتِبَ لَهُ ثَوَابُ عِتْقِ رَقَبَةٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ.

۳- (۳) ۸۱- وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ قَالَ عِنْدَ إِفْطَارِهِ «اللَّهُمَّ لَكَ صَمْنَا بِتَوْفِيقِكَ وَ عَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْنَا بِأَمْرِكَ فَتَقَبَّلْهُ مِنَّا وَ اغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ». غَفَرَ اللَّهُ مَا ادْخَلَ عَلَى صَوْمِهِ مِنَ النِّقْصَانِ بِذُنُوبِهِ.

«خدایا، ما با توفیق تو روزه گرفتیم و به امر تو با رزق تو افطار کردیم، پس تو روزه ما را قبول کن و ما را ببخش که تو بخشنده و مهربانی»، خداوند گناہانی که او در آن روز انجام داده و سبب نقصان روزه او شده است را می بخشد.»

پاداش کارهای نیک در ماه مبارک رمضان

(۱) ۸۲- حضرت رضا علیه السلام می فرماید: «حسنات و اعمال نیک در ماه رمضان پذیرفته است و گناہان بخشوده می شود؛ و هر کس در ماه رمضان یک آیه از قرآن را تلاوت کند مانند کسی خواهد بود که در غیر ماه

ص: ۱۳۲

۱- (۱) ۸۲- و بهذا الاسناد قال الرضا عليه السلام : الحسنات في شهر رمضان مقبولة و السيئات فيه مغفورة من قرأ في شهر رمضان آية من كتاب الله عزوجل كان كمن ختم القرآن في غيره من الشهور و من ضحك في وجه أخيه المؤمن لم يلقه يوم القيامة إلا ضحك في وجهه و بشره بالجنة و من أعان فيه مؤمنا أعانه الله تعالى على الجواز على الصراط يوم تزل فيه الأقدام و من كف فيه غضبه كف الله عنه غضبه يوم القيامة و من نصر فيه مظلوما نصره الله على كل من عاداه في الدنيا و نصره يوم القيامة عند الحساب و الميزان، شهر رمضان شهر البركة و شهر الرحمة و شهر المغفرة و شهر التوبة و الانابه، من لم يغفر له في شهر رمضان ففي أي شهر يغفر له فاسألوا الله أن يتقبل منكم فيه الصيام و لا يجعله آخر العهد منكم و أن يوفقكم فيه لطاعته و يعصمكم من معصيته إنه خير مسؤل.

رمضان قرآن را ختم نموده باشد؛ و کسی که در ماه رمضان [از روی محبت] به روی برادر مؤمن خود لبخند بزند در روز قیامت او را ملاقات نخواهد نمود جز با لبخند و بشارت به بهشت؛ و کسی که در ماه رمضان به مؤمنی کمک کند خداوند در روزی که قدم ها بر صراط می لغزد، هنگام عبور از صراط، به او کمک خواهد نمود؛ و کسی که در این ماه خشم خود را فرو به برد خداوند در قیامت خشم و غضب خود را از او بخواهد داشت؛ و کسی که در این ماه مظلومی را یاری کند خداوند در دنیا در مقابل دشمنانش و در قیامت نیز در وقت حساب و میزان او را یاری خواهد نمود.»

سپس فرمود: «ماه رمضان ماه برکت و رحمت و مغفرت و توبه و انابه به درگاه خداوند است و کسی که در این ماه آمرزیده نشود در چه ماهی می تواند آمرزیده شود؟ پس شما باید از خداوند درخواست کنید که او در این ماه روزه های شما را قبول فرماید و این ماه رمضان را آخرین ماه رمضان شما قرار ندهد و در این ماه توفیق اطاعت و بندگی به شما بدهد و از نافرمانی و معصیت خود شما را حفظ نماید. همانا او بهترین مسؤول [و اجابت کننده دعای] شماست.»

(۱) ۸۳- امام صادق علیه السلام می فرماید: امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «روزه [واجب در] ماه رمضان و سه روز روزه [مستحب در] هر ماهی [اول و وسط و آخر] اضطراب و وسوسه سینه ها را از بین می برد.»

همچنین روایت شده که روزه سه روز در هر ماه پاداش روزه دایم را دارد، و خداوند فرموده است: «هر کس یک حسنه و عمل نیک انجام دهد ما پاداش او را ده برابر می دهیم.»

سفارشات حضرت رضا علیه السلام در باره رؤیت هلال ماه رمضان

(۲) ۸۴- حسن بن علی خزّاز می گوید: من در آخرین جمعه ماه شعبان

ص: ۱۳۴

۱- (۱) ۸۳- حدّثنا محمّد بن الحسن بن أحمد بن الولید رضی الله عنه قال: حدّثنا محمّد بن الحسن الصفار عن احمد بن محمّد بن عیسی عن محمّد بن أبی عمیر عن حماد بن عثمان عن الحلبي عن أبی عبد الله علیه السلام قال: قال امیر المؤمنین علیه السلام: صیام شهر الصبر و صیام ثلاثه أيام فی کلّ شهر یذهب بلابل الصدور، و روی: صیام ثلاثه أيام فی کلّ شهر صیام الدهر، إن الله عزوجلّ یقول: من جاء بالحسنه فله عشر أمثالها.

۲- (۲) ۸۴- حدّثنا محمّد بن إبراهیم بن اسحاق رضی الله عنه قال: حدّثنا أحمد بن محمّد الكوفي قال: اخبرنا المنذر بن محمّد قال: حدّثنا الحسن بن علی الخزاز قال: دخلت علی أبی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام آخر جمعه من شعبان و عنده نفر من أصحابه منهم عبدالسلام بن صالح و صفوان بن یحیی و أحمد بن محمّد بن محمّد بن أبی نصر و محمّد بن اسماعیل بن بزيع و محمّد بن سنان و خادمه یاسر و نادر و غیرهما فقال:

خدمت حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام رسیدم و عده ای از اصحاب او نیز مانند عبدالسلام هروی و صوّان بن یحیی و احمد بن محمد بن ابی نصر و محمد بن اسماعیل بن یزید و محمد بن سنان و دو خادم آن حضرت یاسر و نادر و چند نفر دیگر نزد آن حضرت بودند. پس حضرت رضا علیه السلام فرمود: «ای شیعیان من! این آخرین روز از ماه شعبان است، هر کس در این روز روزه بگیرد آمرزیده خواهد شد.»

(۱) محمد بن اسماعیل عرض کرد: ای فرزند رسول خدا! با روایتی که نقل شده که نباید یک روز و یا دو روز قبل از آمدن رمضان روزه گرفت چه باید کرد؟ حضرت رضا علیه السلام فرمود: «ای محمد بن اسماعیل! رمضان یکی از نام های پروردگار است. از این رو، نباید گفته شود: «رمضان آمد و رمضان رفت». ماه رمضان ماه خداست و باید گفته شود: «ماه رمضان آمد و یا ماه رمضان رفت.»

محمد بن اسماعیل پرسید: آیا صحیح است کسی بگوید من یک روز

ص: ۱۳۵

۱- (۱) معاشر شیعیتی هذا آخر یوم من شعبان من صامه احتساباً غفر له فقال له محمد بن اسماعیل: یا بن رسول الله فما تصنع بالخبر الذی روی فی النهی عن استقبال رمضان بیوم أو یومین فقال علیه السلام: یا بن اسماعیل إن رمضان اسم من أسماء الله عزوجل فلا یقال له: جاء و ذهب و استقبال، و الشهر شهر الله عزوجل و هو مضاف الیه فقال محمد بن اسماعیل: فهل یجوز لأحد أن یقول: استقبلت شهر رمضان بیوم أو یومین قال: لا، لأن الاستقبال إنما یقع لشیء موجود یدرک فأما ما لم یخلق فكیف یتقبل؟ فقال یا بن رسول الله: شهر رمضان و ان لم یخلق قبل دخوله فقد وقع الیقین بأنه سیکون فقال:

و یا دو روز به استقبال ماه رمضان رفتیم؟ حضرت فرمود: «خیر؛ چرا که استقبال در جایی گفته می شود که چیزی که به استقبال آن می روند وجود پیدا کرده باشد، اما چیزی که هنوز به وجود نیامده چگونه می توان به استقبال آن رفت؟» محمد بن اسماعیل گفت: ای فرزند رسول خدا! ماه رمضان گرچه قبل از رسیدن به آن خلق نشده، لکن ما یقین داریم که خلق خواهد شد. حضرت رضا علیه السلام فرمود:

(۱) «ای محمد بن اسماعیل! تو از کجا یقین پیدا کرده ای که ماه رمضان خواهد آمد؟ ممکن است شب اول ماه رمضان طولانی شود و صبح آن صبح قیامت باشد و دیگر ماه رمضان در دنیا وجود پیدا نکند و مردم پس از آن دیگر خورشید را نبینند و مساجدی روی زمین نباشد و کعبه و مسجد الحرام به آسمان برده شوند و حافظ قرآنی و ذاکر خدایی یافت نشود، زیرا در آن هنگام خداوند حجت خود را از روی زمین بر می دارد

ص: ۱۳۶

۱- (۱) یا محمد إن وقع لك اليقين أنه سيكون (فكيف وقع لك اليقين بأنه سيكون) و ربما طالت ليله أول يوم من شهر رمضان حتى يكون صباحها يوم القيامة فلا يكون شهر رمضان في الدنيا أبدا فيصبح الناس لا يرون شمسا و لانهارا و لا يرون من مساجد الله على وجه الأرض شيئا و يرفع الله الكعبة و المسجد الحرام إلى السماء و أنسى في مثل ذلك الزمان القرآن حتى لا يوجد فيهم للقرآن حافظ و لشيء من تمجيد الله ذاکر فحينئذ يرفع الله عزوجل حجته من الارض فتسيخ بأهلها و تسجر بحارها و تبعثر قبورها و يكوّر عن السماء شمسها و ينكدر نجومها و ينتثر كواكبها فيومئذ وقعت الواقعة و انشقت السماء فهي يومئذ واهية

و بالا- می برد و زمین اهل خود را فرو می برد و کوه ها به حرکت در می آیند و دریاها آتش می شوند و قبرها صاحبان خود را بیرون می ریزند و خورشید دگرگون می شود و ستارگان آسمان تاریک و پراکنده می شوند و حادثه قیامت رخ می دهد و آسمان شکافته می شود: «فهی یومئذ واهیه» [یعنی: در آن روز آسمان دگرگون خواهد بود].»

(۱) سپس فرمود: «ای شیعیان من! هنگامی که هلال ماه رمضان طلوع نمود با انگشتان خود به آن اشاره نکنید، لکن رو به قبله بایستید و دست های خود را به سوی آسمان بلند کنید و هلال ماه رمضان را مخاطب قرار دهید و بگویید: «پروردگار ما و پروردگار تو خداست و او ربّ العالمین است.»

سپس بگوید: «خدایا، هلال ماه مبارک رمضان را برای ما مبارک گردان و توفیق روزه ماه مبارک را به ما عطا فرما و ما را در آن سالم بدار و آن را در عافیت و آسانی از ما بپذیر و ما را به طاعت خود در این ماه

ص: ۱۳۷

۱- (۱) ثم قال عليه السلام معاشر شيعتي إذا طلع هلال شهر رمضان فلا تشيروا إليه بالأصابع ولكن استقبلوا القبلة و ارفعوا أيديكم إلى السماء و خاطبوا الهلال و قولوا: «ربنا و ربك الله رب العالمين اللهم اجعله علينا هلالاً مباركاً و وفقنا لصيام شهر رمضان و سلمنا فيه و تسلمنا منه في يسر و عافية و استعملنا فيه بطاعتك أنك على كل شيء قدير» فما من عبد فعل ذلك إلا كتبه الله تبارك و تعالی في جملة المرحومين و أثبتته في ديوان المغفورين و لقد كانت فاطمه سیده نساء العالمين عليها السلام تقول ذلك سنة فإذا طلع هلال شهر رمضان فكان نورها يغلب الهلال يخفي فإذا غابت عنه ظهر.

وابدار، همانا تو بر هر چیزی قادر و توانایی.»

سپس فرمود: «هر بنده ای که هنگام دیدن هلال ماه رمضان چنین کند خداوند او را از مرحومین [و کسانی که مورد رحمت خدا قرار گرفته اند] قرار می دهد و نام او را در دفتر آمرزیده شدگان ثبت می نماید.»

سپس فرمود: «عادت حضرت فاطمه سیده زنان عالم علیهاالسلام چنین بود. او چنین می گفت و چون هلال ماه رمضان طلوع می نمود نور آن بزرگوار بر نور ماه غالب بود و چون ماه نور فاطمه علیهاالسلام را می دید پنهان می شد و چون فاطمه علیهاالسلام از مقابل او دور می شد ظاهر می گردید.»

ندای رحمت الهی در ماه مبارک رمضان

(۱) ۸۵- عبدالله بن عباس می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله در ماه رمضان شنیدم که می فرمود: خداوند جلّ جلاله در هر شب از ماه رمضان

ص: ۱۳۸

۱- (۱) ۸۵- حدّثنا محمّد بن علیّ ما جیلویه قال: حدّثنا عمی محمّد بن أبی القاسم قال: حدّثنی محمّد بن علی القرشی قال: حدّثنا أبو الربیع أخبر به عن لیث بن أبی سلیم عن مجاهد قال: قال عبدالله بن عباس: سمعت رسول الله صلی الله علیه و آله ، و ذلك فی شهر رمضان: إنّ الله جلّ جلاله یقول كلّ ليله من هذا الشهر: و عزّتی و جلالی لقد أمرت ملائکتی بفتح أبواب سماواتی للداعین من عبادی و إمائی فمالی أری عبدی الغافل ساهیا عنّی متی سألتی فلم أعطه؟ و متی نادانی فلم أجهه؟ و متی ناجانی فلم أقربه؟ و متی رجانی فخیّته؟ و متی أملنی فحرّمته و متی قصد بابی فحجّبتّه و متی تقرب فباعده و متی هرب منی فلم أدعه و متی رجع إلیّ فلم أقبّله؟

می فرماید: «سوگند به عزّت و جلالم، همانا من ملائکه خود را امر نمودم که درهای آسمان ها را برای دعای بندگانم باز کنند. چرا می بینم که بنده من غافل مانده است؟ او در چه ساعتی با من مناجات کرد که من به او نزدیک نبودم؟ و کی به من امیدوار شد که من او را ناامید کردم؟ و کی از من آرزویی داشت که او را محروم نمودم؟ و کی در خانه من رازد که من پاسخ او را ندادم؟ و کی به من تقرّب جست که من او را دور کردم؟ و کی از من فرار کرد که من او را رها کردم؟ و کی به من باز گشت و من او را نپذیرفتم؟ و کی اقرار به گناهان خود نمود که من به او ترحم نکردم؟ و کی از من درخواست عفو نمود که من گناه او را نبخشیدم؟ و کی از گذشته های خود توبه نمود که من توبه او را نپذیرفتم؟»

(۱) ای بنده من! چگونه است که تو به در خانه پادشاهی می روی [و به عطای او امیدوار می شوی]، در حالی که او مملوک من است و به در خانه من نمی آیی و به من امیدوار نمی شوی؟ در حالی که من ملک الملوک و پادشاه پادشاهان هستم؟ آیا از کسی درخواست می کنی که خود از فقر و

ص: ۱۳۹

۱- (۱) و متی أقرّ بذنوبه فلم أرحمه؟ و متی إستغفرتني فلم اغفرله ذنبه؟ و متی تاب فلم أقبله توبته؟ عیدی کیف تقصد برجائك ملکا مملوكا و لاتقصدني برجائك و أنا ملك الملوک؟ أم كيف تسأل من يخاف الفقر؟ و لاتسألني و أنا الغني الذي لا افتقر؟ أم كيف تخدم ملکا ينام و يموت و لا تخدمني و أنا الحي الذي لا يموت و لا يأخذني سنه و لا نوم؟ ياسوئه لمن عصاني و يا بؤسا للقانطين من رحمتي بعزّتي حلفت لأخذته أخذ عزيز مقتدر يغضب لغضبه السماء و الأرض فأين تفزّ مني إلاّ إليّ و أنا الله العزيز الحكيم.

ناداری هراس دارد؟! و از من که غنی و بی نیاز هستم سؤال نمی کنی؟! چگونه خدمتگذار پادشاهی می شوی که نیاز به خواب دارد و عمر او پایان می پذیرد و به من که زنده [و قیوم] هستم و مرگی برای من نیست و هرگز خوابی ندارم خدمت نمی کنی؟

چه زشت است حال کسی که معصیت مرا بکند و چه خطرناک است حال کسانی که از رحمت من ناامید باشند! به عزت و جلالم سوگند، او را با خشم و قدرت خود مؤاخذه خواهم نمود. همانا برای خشم من آسمانها و زمین خشم می کنند. پس [ای بنده من!] [برای چه و به کجا از من فرار می کنی؟] مگر این نیست که همه چیز تو از من است و تو به سوی من باز خواهی گشت و من پروردگار عزیز و حکیم تو هستم[.]»

تقدیر امور در شب قدر

(۱) ۸۶ - عبدالله بن عباس می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «ماه رمضان مانند ماه های دیگر نیست؛ چرا که در ماه رمضان پاداش ها چند برابر داده می شود و ماه رمضان ماه روزه و ماه عبادت و

ص: ۱۴۰

۱- (۱) ۸۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَا جِيلُوه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنِي عَمِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْقُرَشِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سَلِيمٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ: شَهْرُ رَمَضَانَ لَيْسَ كَالشُّهُورِ لَمَّا تَضَاعَفَ فِيهِ مِنَ الْأَجُورِ هُوَ شَهْرُ الصِّيَامِ وَشَهْرُ الْقِيَامِ وَشَهْرُ التَّوْبَةِ وَالِاسْتِغْفَارِ وَشَهْرُ تَلَاوِهِ الْقُرْآنِ هُوَ شَهْرُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فِيهِ مَفْتَحَةٌ وَأَبْوَابُ النَّارِ فِيهِ مَغْلَقَةٌ هُوَ

ماه توبه و ماه استغفار و ماه تلاوت قرآن است و آن ماهی است که درهای بهشت در آن گشوده و درهای دوزخ بسته است و در این ماه عمرهای مردم تعیین می گردد و ارزاق آنان تقسیم می شود و در آن شبی است که همه چیز در آن تعیین می گردد و نام حجاج خانه خدا در آن سال نوشته می شود و ملائکه و روح [که اعظم ملائکه است] در آن شب به اذن خداوند بر روزه داران نازل می گردند و همه (۱) حوادث و مقدرات را [خدمت امام علیه السلام یا پیامبر صلی الله علیه و آله] ابلاغ می نمایند [و تا طلوع صبح پی در پی خدمت پیامبر و امام علیهما السلام سلام می کنند] و کسی که در ماه رمضان بخشیده نشود تا سال آینده بخشوده نخواهد شد [جز آنکه عرفات را درک کند].»

سپس فرمود: «اکنون به اعمال صالحه و کارهای نیک بشتابید؛ چرا که باب توبه باز و دعا در این ماه مستجاب است. [پس در عبادت خداوند کوشا باشید] قبل از آن که قیامت فرا رسد و هر کس بگوید که واسفا که من چه خطاهایی در پیشگاه الهی مرتکب شدم و به راستی در دنیا از سخریه کنندگان بودم!»

ص: ۱۴۱

۱- (۱) شهر یکتب فيه الأجال و یبتّ فيه الأرزاق و فيه ليله فيها یفرق کلّ أمر حکیم و یکتب فیها وفد بیت الله الحرام تتنزل الملائکه و الروح فیها علی الصائمین و الصائمات باذن ربّهم فی کلّ أمر سلام هی حتّی مطلع الفجر من لم یغفر له فی شهر رمضان لم یغفر إلی قابل فبادروا بالأعمال الصالحات الآن و باب التوبه مفتوح و الدعاء مستجاب قبل أن تقول نفس یا حسرتی علی ما فرطت فی جنب الله و إن كنت لمن الساخرین.

حکمت و آثار سی روز روزه ماه مبارک رمضان

(۱) ۸۷- امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: عده ای از قوم یهود و خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله رسیدند و آن کس که از همه آنان دانش بیشتری داشت مسایلی را از رسول خدا صلی الله علیه و آله سؤال نمود و در بین سؤالات خود گفت: چرا خداوند بر امت شما سی روز روزه واجب نموده و بر امت های دیگر بیش از این واجب نموده است؟

(۲) رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آدم علیه السلام هنگامی که از آن شجره [و گندم] بهشت خورد سی روز در شکم او باقی ماند. پس خداوند بر فرزندان او

ص: ۱۴۲

۱- (۱) ۸۷- حدّثنا علی بن احمد بن عبدالله بن ابی عبدالله البرقی قال: حدّثنا ابی عن جدّه أحمد بن ابی عبدالله قال: حدّثنا أبو الحسن علی بن الحسين البرقی قال: حدّثنا ابی عن عبدالله بن جبله عن معاویه بن عمار عن الحسن بن عبدالله عن آبائه عن جدّه الحسن بن علی بن ابی طالب علیه السلام قال: جاء نفر من اليهود الى رسول الله صلی الله علیه و آله فسأله اعلمهم عن مسائل فكان فيما سأله أن قال له: لأی شیء فرض الله عزّوجلّ الصوم علی امتك بالنهار ثلاثین یوماً و فرض الله علی الامم اکثر من ذلك؟

۲- (۲) فقال النبی صلی الله علیه و آله: إن آدم لمّا أكل من الشجره بقى فی بطنه ثلاثین یوماً ففرض الله عزّوجلّ علی ذریّته ثلاثین یوماً الجوع و العطش و الذی يأكلونه باللیل تفضّل من الله عزّوجلّ علیهم و كذلك كان علی آدم ففرض الله ذلك علی أمّتی ثمّ تلا رسول الله صلی الله علیه و آله هذه الآیه: «کتب علیکم الصیام كما کتب علی الذین من قبلکم لعلکم تتقون آیاماً معدودات» قال اليهودی: صدقت یا محمد فما جزاء من صامها؟ فقال النبی صلی الله علیه و آله ما من مؤمن یصوم شهر رمضان احتساباً إلاّ أوجب الله عزّوجلّ له سبع خصال

واجب نمود که سی روز گرسنه و تشنه باشند و آنچه در شب می خورند تفضل الهی بر آنان است. بنابراین خداوند بر امت من نیز همین روزه را واجب نمود.» سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله آیه وجوب روزه را قرائت نمود که خداوند می فرماید: «کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم لعلکم تتقون».

مرد یهودی گفت: راست گفתי ای محمد! سپس گفت: ای محمد! پاداش کسی که ماه رمضان را روزه بگیرد چیست؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هیچ مؤمنی ماه رمضان را برای خدا روزه نمی گیرد جز آن که خداوند هفت خصلت را برای او واجب خواهد نمود:

(۱) هر چه از حرام در بدن او هست ذوب خواهد شد؛

۲- به رحمت الهی نزدیک می شود؛

۳- با روزه خود کفاره خطای پدرش آدم علیه السلام را می پردازد؛

۴- سختی جان دادن بر او آسان می شود؛

۵- روزه او [سبب] نجات از گرسنگی و تشنگی قیامت خواهد بود؛

۶- با روزه ماه رمضان خداوند به او برائت و نجات از دوزخ را عطا می فرماید؛

ص: ۱۴۳

۱- (۱) أولها - یذوب الحرام فی جسده. و الثانیه - یقرب من رحمه الله عزوجل. و الثالثه - یكون قد كفر خطیئه أیه آدم. و الرابعه - یهون علیه سكرات الموت. و الخامسه - أمان من الجوع و العطش یوم القیامه. و السادسه - یعطیه الله برائه من النار. و السابعه - یطعمه الله عزوجل من طیبات الجنه قال: صدقت یا محمد.

۷- خداوند او را از طعام های بهشتی اطعام می نماید.»

مرد یهودی گفت: راست گفتی ای محمد [صلی الله علیه و آله]!

(۱) ۸۸- هشام بن حکم می گوید: از امام صادق علیه السلام در باره حکمت روزه سؤال نمودم. امام علیه السلام فرمود: «حکمت و علت روزه این است که غنی و فقیر در یک صف قرار بگیرند؛ چرا که غنی و صاحب مال هیچ گاه گرسنگی را لمس نمی کند تا به فکر ترخم نمودن به فقیر باشد. او همیشه آنچه را بخواهد توانایی تهیه و استفاده از آن را دارد و خداوند خواسته است [با روزه گرفتن] مساواتی بین خلق خود برقرار نماید و طعم گرسنگی و تشنگی را به افراد ثروتمند بچشانند تا بر ضعیف ترخم نمایند و گرسنه ها را سیر کنند.»

روزه داری که بهشت برای او واجب می گردد

(۲) ۸۹- ابوسعید خدری می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هیچ

ص: ۱۴۴

۱- (۱) ۸۸- حدّثنا أحمد بن زیاد بن جعفر الهمدانی قال: حدّثنا علی بن إبراهیم بن هاشم عن أبيه عن محمد بن أبي عمير قال: حدّثنا هشام بن الحكم قال: سألت أبا عبد الله عليه السلام عن علة الصيام قال: العلة في الصيام ليستوى به الغنيّ و الفقير و ذلك أنّ الغنيّ لم يكن ليجد مسّ الجوع فيرحم الفقير لأنّ الغنيّ كلّما أراد شيئاً قدر عليه فأراد الله عزّوجلّ أن يسوّى بين خلقه و أن يذيق الغنيّ مسّ الجوع و الألم ليحسن على الضعيف و يطعم الجايع.

۲- (۲) ۸۹- حدّثنا محمد بن موسى بن المتوكل رحمه الله قال: حدّثنا علی بن الحسين السعد آبادی عن أحمد بن محمد بن خالد عن سعيد بن محمد عن عمرو بن عطية العوفی عن أبي سعيد الخدری قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: ما من عبد دخل عليه شهر رمضان فصام نهاره و كفّ شرّه و غضّ بصره واجتنب ما حرّم الله عليه إلاّ أوجب الله له الجنّة.

بنده ای نیست که ماه رمضان را درک کند و روزه بگیرد و به مردم آزار نرساند و چشم خود را از حرام ببندد و از آنچه خداوند بر او حرام نموده پرهیز نماید جز آن که خداوند بهشت را برای او واجب خواهد نمود.»

ثبت نام حجاج در ماه مبارک رمضان

(۱) ۹۰- اسحاق بن عمار از مسمعی نقل نموده که گوید: امام صادق علیه السلام را دیدم که فرزندان خود را وصیت می نمود و می فرمود: «هنگامی که ماه مبارک رمضان می رسد سخت در عبادت خدا بکوشید. همانا در ماه رمضان روزی ها تقسیم می شود و عمرها تعیین می گردد و نام حجاج خانه خدا در آن سال نوشته می شود و در ماه رمضان شبی هست که عبادت در آن بهتر از عبادت در هزار ماه است.»

ص: ۱۴۵

۱- (۱) ۹۰- حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ الْمَسْمَعِيِّ إِنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يوصِي وَلَدَهُ وَيَقُولُ: إِذَا دَخَلَ شَهْرَ رَمَضَانَ فَأَجْهَدُوا أَنْفُسَكُمْ فَإِنَّ فِيهِ يَقْسَمُ الْأَرْزَاقَ وَيَكْتُبُ الْأَجَالَ وَفِيهِ يَكْتُبُ وَفَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ يَفْدُونَ إِلَيْهِ وَفِيهِ لَيْلَةُ الْعَمَلِ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْعَمَلِ فِي أَلْفِ شَهْرٍ.

شب قدر و پاداش احیای آن

(۱) ۹۱- صالح بن ابی حمّاد می گوید: نامه ای به حضرت عسکری علیه السلام نوشتم و از آن حضرت در باره غسل در شب های ماه رمضان سؤال نمودم. امام علیه السلام در پاسخ من نوشت: «اگر می توانی در شب هفدهم و نوزدهم و شب بیست و یکم و شب بیست و سوم غسل کن. همانا در این شب ها امید شب قدر می رود و اگر نتوانستی همه این شب ها را احیا بگیری مواظبت کن که احیای شب بیست و سوم از تو فوت نشود. پس در آن شب یکصد رکعت نماز بخوان و در هر رکعت یک حمد و ده مرتبه سوره قل هو الله احد را قرائت کن.»

استغفار ملائکه و آموزش خداوند برای روزه داران

(۲) ۹۲- حسن بن فضال می گوید: حضرت رضا علیه السلام فرمود: «خداوند

ص: ۱۴۶

۱- (۱) ۹۱- حدّثنا علی بن احمد بن موسی رضی الله عنه قال: حدّثنی محمّد بن أبی عبد الله الكوفی قال: حدّثنا ابوالخیر صالح بن أبی حماد قال: کتبت الی أبی محمّد الحسن بن علی بن محمّد بن علی بن موسی بن جعفر بن محمّد بن علی بن الحسین بن علی بن أبی طالب علیهم الصلاه و السلام، أسأله عن الغسل فی لیالی شهر رمضان فکتب علیہ السلام: إن استطعت ان تغتسل لیلہ سبعه عشره و لیلہ تسعه عشره و لیلہ احدى و عشرين و لیلہ ثلاث و عشرين فافعل فان فیها ترجی لیلہ القدر فان لم تقدر علی احیائها فلا یفوتنک احیاء لیلہ ثلاث و عشرين تصلی فیها مأه رکعه تقرأ فی کلّ رکعه الحمد مرّه و قل هو الله أحد، عشر مرّات.

۲- (۲) ۹۲- حدّثنا محمّد بن إبراهیم بن اسحاق قال: أخبرنا احمد بن محمّد الهمدانی عن علی بن الحسین بن علی بن فضال عن أبیه عن أبی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام إنّه قال: إنّ لله تبارک و تعالی ملائکه موکلین بالصائمین و الصائمات یمسحونهم بأجنحتهم ویسقطون عنهم ذنوبهم و إنّ لله تبارک و تعالی ملائکه قد و کلّهم بالاستغفار للصائمین و الصائمات لا یعلم عددهم الا الله عزوجل.

ملائکه ای را مأمور روزه داران نموده که آنها بال های خود را بر روزه داران می کشند و گناهان را از دوش روزه داران برطرف می نمایند و خداوند ملائکه دیگری را - که عدد آنها را جز او کسی نمی داند - نیز مأمور نموده که برای روزه داران استغفار نمایند.»

(۱) ۹۳- امام باقر علیه السلام می فرماید: «چون شب آخر ماه رمضان می رسد خداوند به اندازه ای که در تمام ماه رمضان از بندگان خود آمرزیده و از آتش دوزخ آزاد نموده آزاد خواهد نمود.»

(۲) ۹۴- ابن عباس می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که ماه رمضان را از روی ایمان و خلوص روزه بگیرد گناهان گذشته و آینده او

ص: ۱۴۷

۱- (۱) ۹۳- و بهذا الاسناد قال: قال لی ابو جعفر الباقر علیه السلام: اذا كان آخر ليلة من شهر رمضان اعتق فيها مثل ما اعتق في جميعه.

۲- (۲) ۹۴- حدّثنا محمّد بن موسى بن المتوكل قال: حدّثنا علي بن الحسين السعد آبادي عن أحمد بن أبي عبد الله البرقي عن أبيه عن خلف بن حماد الأشعري عن أبي الحسين العبدی عن الأعمش عن عبايه بن ربيعي عن عبد الله بن عباس قال: قال النبي صلی الله علیه و آله: من صام شهر رمضان إيماناً و احتساباً غفر له ما تقدّم من ذنبه و ما تأخر و من قام ليلة القدر إيماناً و احتساباً غفر له ما تقدّم من ذنبه و ما تأخر.

بخشیده می شود و نیز کسی که از روی ایمان و خلوص شب قدر را احیا بدار و به عبادت خداوند مشغول باشد گناهان گذشته و آینده او بخشیده می گردد.»

مقام شیعیان نزد معصومین علیهم السلام

(۱) ۹۵- ابن ابی نجران می گوید: از حضرت کاظم علیه السلام شنیدم که می فرمود: «هرکس با شیعیان ما دشمن باشد با ما دشمن خواهد بود و هرکس آنان را دوست بدارد ما را دوست داشته است؛ چرا که آنها از ما هستند و از طینت ما آفریده شده اند؛ و هرکس آنان را دوست بدارد او از ما خواهد بود و هرکس دشمن آنان باشد از ما نخواهد بود، همانا شیعیان ما بانور خداوند نظر می کنند و در رحمت خدا به سر می برند و با کرامت خداوند رستگارند.»

سپس فرمود: هیچ یک از شیعیان ما مریض نمی شود جز آن که ما نیز به خاطر او مریض خواهیم بود، و هیچ یک از آنان اندوهی پیدا نمی کند جز آن که ما نیز به خاطر او اندوهناک می شویم، و هیچ یک از آنان شاد

ص: ۱۴۸

۱- (۱) ۹۵- حدّثنا أبی رحمه الله قال: حدّثنا عبد الله بن جعفر عن احمد بن محمد عن ابن ابی نجران قال: سمعت اباالحسين عليه السلام يقول: من عادى شيعتنا فقد عادانا و من والاهم فقد والانا لانهم منا خلقوا من طينتنا من احبهم فهو منا ومن ابغضهم فليس منا شيعتنا ينظرون بنور الله و يتقلبون في رحمه الله و يفوزون بكرامه الله ما من أحد من شيعتنا يمرض إلا مرضنا لمرضه و لا يغمّ إلا اغتمنا لغمه و لا يفرح إلا فرحنا لفرحه و لا يغيب عنّا أحد من شيعتنا این

نمی شود جز آن که ما نیز به سبب شادی او شاد می شویم، و هیچ یک از شیعیان ما در شرق و غرب عالم از خاطر ما دور نیستند و هر کدام آنان از دنیا بروند و دینی به عهده او باشد دین او به عهده ما خواهد بود و اگر مالی به جای گذارد آن مال مربوط به ورثه او خواهد بود.»

(۱) سپس فرمود: «شیعیان ما کسانی هستند که نماز را برپا می دارند و زکات مال خود را می پردازند و حج خانه خدا را انجام می دهند و ماه رمضان را روزه می گیرند و ولایت و محبت اهل بیت پیامبر خود صلی الله علیه و آله را پذیرفته اند و از دشمنان آنان بیزار هستند.»

آنان اهل ایمان و تقوا و پرهیزکاری می باشند. هر کس آنان را ردّ کند و مقامشان را انکار نماید خدا را ردّ نموده است، و هر کس آنان را متهم کند و نسبت ناروا به آنان بدهد برخدای خود اتهام وارد نموده؛ چرا که آنها بندگان راستین و دوستان حقیقی خدا هستند. به خدا سوگند، اگر یک نفر آنها در قیامت در باره جمعیتی مثل ربیعہ و مضرّ [دو قبیله بزرگ عرب] شفاعت کند خداوند شفاعت او را می پذیرد؛ به خاطر آن حرمتی که نزد

ص: ۱۴۹

۱- (۱) کان فی شرق الأرض و غربها و من ترک من شیعتنا دینا فهو علینا و من ترک منهم مالا فالورثه [فهو لورثه] شیعتنا الذین یقیمون الصلاه و یؤتون الزکاه و یحجون البیت الحرام و یصومون شهر رمضان و یوالون اهل البیت و یرؤن من أعدائنا اولئک اهل الایمان و التقی و اهل الورع و التقوی من ردّ علیهم فقد ردّ علی الله و من طعن علیهم فقد طعن علی الله لأنهم عباد الله حقاً و اولیائهم صدقا و الله إن أحدهم لیشفع فی مثل ربیعہ و مضرّ فیشفعه الله فیهم لکرامته علی الله عزوجلّ.

ماه توبه و بازگشت به خداوند

(۱) ۹۶- حسن بن فضال می گوید: امام هشتم علیه السلام فرمود: «هر کس می خواهد از گناهی به درگاه خدا توبه کند باید در ماه رمضان توبه کند؛ چرا که ماه رمضان ماه توبه و بازگشت و ماه آمرزش و رحمت الهی است و هیچ شبی از شب های آن نیست مگر آن که خداوند در آن شب عده ای را از آتش جهنم آزاد می کند که همه آنها در اثر گناهان خود مستحق عذاب بوده اند.»

(۲) ۹۷- حضرت رضا علیه السلام فرمود: «هر کس هنگام افطار به فقیری صدقه بدهد [یعنی قرص نانی و یا چیز دیگری به او بدهد] خداوند گناه او را می بخشد و پاداش آزاد کردن یک بنده از فرزندان اسماعیل علیه السلام را نیز به

ص: ۱۵۰

۱- (۱) ۹۶- حدّثنا محمّد بن بکران النقاش قال: حدّثنا احمد بن محمّد الهمدانی مولی بنی هاشم قال: أخبرنا علی بن الحسن بن علی بن فضال عن أبيه عن أبي الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام انه قال: من كان تائباً من ذنب فليتب الى الله تبارك و تعالی منه فی شهر رمضان فإنّه شهر التوبه و الانابه و شهر المغفره و الرحمه و ما من ليله من لياليه [إلا] و لله تبارك و تعالی فیها عتقاء من النار كلّهم قد استوجبوا بذنوبهم النار.

۲- (۲) ۹۷- و بهذا الاسناد قال: قال علی بن موسی الرضا علیه السلام من تصدّق وقت افطار علی مسکین برغیف غفر الله له ذنبه و کتب له ثواب عتق رقبه من ولد اسماعیل.

(۱) ۹۸- حضرت رضا علیه السلام فرمود: «هر کس هنگام افطار بگوید: «خدایا، ما با توفیق تو و برای تو روزه گرفتیم و با روزی توبه دستور تو افطار کردیم. پس تو روزه ما را قبول کن و ما را بیامرز، همانا تو بخشنده و مهربان هستی»، خداوند گناهی را که آن شخص در بین روزه خود انجام داده و نقصانی در روزه او وارد شده است را می آمرزد.»

روزه روز آخر ماه شعبان

(۲) ۹۹- امیرالمؤمنین علیه السلام در باره روزی که معلوم نیست روز آخر ماه شعبان است و یا اول ماه رمضان فرمود: «من یک روز از ماه شعبان را روزه بگیرم بیشتر دوست می دارم تا این که یک روز از ماه رمضان را افطار کنم [و روزه نگیرم].»

مترجم گوید: مقصود امام علیه السلام این است که روزه روز شک واجب

ص: ۱۵۱

۱- (۱) ۹۸- و بهذا الاسناد قال: قال علی بن موسی الرضا علیه السلام: من قال عند افطاره: «اللهم لك صمنا بتوفيقك و علی رزقك افطرنا بامرک فتقبله منّا و اغفر لنا انک انت الغفور الرحیم» غفر الله ما ادخل علی صومه من النقصان بذنوبه.

۲- (۲) ۹۹- حدّثنا محمّد بن الحسن بن احمد بن الولید رضی الله عنه قال: حدّثنا الحسن بن الحسن بن ایان عن الحسن بن سعید عن ابراهیم بن ابي البلاد عن ابيه رفعه إلى أمير المؤمنين علیه السلام انه سئل عن اليوم المشكوك فيه فقال: أصوم يوما من شعبان أحب إلى من أن أفطر يوما من شهر رمضان.

نیست و حرام است کسی آن روز را به قصد ماه رمضان روزه بگیرد، لکن اگر به قصد آخر ماه شعبان روزه بگیرد و سپس روشن شود که آن روز از ماه رمضان بوده کفایت می کند و قضای آن روز واجب نیست و اگر معلوم نشود و یا معلوم شود که روز آخر ماه شعبان بوده آن روز پاداش روزه ماه شعبان را خواهد داشت.

(۱) ۱۰۰- سماعه بن مهران می گوید: از امام صادق علیه السلام در باره مردی که روز اول ماه رمضان را روزه گرفته و نمی دانسته که آن روز از آخر ماه شعبان است و یا اول ماه رمضان سؤال نمودم. آن حضرت فرمود: «این مرد موفق به این روزه شده و قضایی برعهده او نیست.»

مترجم گوید: فقها فرموده اند روزه یوم الشک به قصد ماه رمضان حرام است، لکن بعضی از فقها طبق این روایت فرموده اند اگر این روز را به صورت مردد روزه بگیرد و بگوید: اگر از ماه رمضان است روزه ماه رمضان باشد و اگر از ماه شعبان است روزه ماه شعبان باشد، جایز و صحیح خواهد بود.

ص: ۱۵۲

۱- (۱) ۱۰۰- و بهذا الاسناد عن الحسين بن سعيد عن عثمان بن عيسى عن سماعه بن مهران قال: سألت أبا عبد الله عليه السلام عن رجل صام أول يوم من شهر رمضان و هو شك لا يدري أمن شعبان أم من رمضان؟ و كان من شهر رمضان فقال: هو يوم وفق لاقضاء له.

(۱) ۱۰۱- امام صادق علیه السلام، از پدراناش، از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل نموده که آن حضرت در روز اول ماه رمضان در مسجد کوفه خطبه ای خواند و حمد و ثنای الهی را به بهترین و زیباترین عبارت بیان نمود و بر محمد و آل آن حضرت [علیهم السلام] درود فرستاد و سپس فرمود: «ای مردم! این ماه را خداوند بر سایر ماه ها شرافت داده؛ همانند شرافت ما خانواده بر سایر مردم، و این ماه ماهی است که درهای رحمت خداوند در آن باز است و درهای دوزخ بسته است، و این ماهی است که خداوند ندای بندگان خود را در آن می شنود و دعاهای آنان را مستجاب می کند و به اشک مؤمن

ص: ۱۵۳

۱- (۱) ۱۰۱- حدّثنا احمد بن هارون الفامی رضی الله عنه قال: حدّثنی محمد بن عبد الله بن جعفر بن جامع عن أبيه عن هارون بن مسلم عن مسعده الربعي عن الصادق جعفر بن محمد عن أبيه عن آبائه عليهم السلام قال: خطب أمير المؤمنين عليه السلام في أوّل يوم من شهر رمضان في مسجد الكوفة فحمد الله بأفضل الحمد و أشرفها و أبلغها و اثني عليه بأحسن الثناء و صلّى على محمد نبيّه صلّى الله عليه و آله ثمّ قال: أيّها الناس: إن هذا الشهر شهر فضله الله على سائر الشهور كفضلنا اهل البيت على سائر الناس و هو شهر يفتح فيه ابواب السماء و ابواب الرحمة و يغلق فيه ابواب النيران و هو شهر يسمع فيه النداء و يستجاب فيه الدعاء و يرحم فيه البكاء و هو شهر فيه ليلة نزلت الملائكة فيها من السماء فتسلم على الصائمين و الصائمات باذن ربهم الى مطلع الفجر و هي ليلة قدر فيها ولايتي قبل أن خلق آدم عليه السلام بالفى عام صيام يومها أفضل من صيام ألف شهر و العمل فيها أفضل من العمل في ألف شهر،

روزه دار در این ماه تَرَحُّم می کند و در این ماه شبی است که ملائکه در آن به زمین فرود می آیند و با اذن پروردگار خود تا صبح به روزه داران سلام می کنند و آن شب قدر است که ولایت من دوهزار سال قبل از خلقت آدم علیه السلام. « در آن تقدیر و تثبیت شده است و روزه روز قدر و عبادت در آن بهتر از عبادت در هزار ماه است.»

(۱) سپس فرمود: «ای مردم! خورشید در این ماه همراه با رحمت بر روزه داران طلوع می کند؛ چنان که ماه نیز در این ماه همراه رحمت بر آنان طلوع می نماید؛ و هیچ شب و روزی در این ماه نیست جز آن که از طرف خداوند بر این امت از آسمان احسان و رحمت الهی پخش می شود و این نثار خداوند است بر آنان. پس کسی که در این ماه از نثار الهی به بدره ای دست یابد در قیامت مورد اکرام خدا خواهد بود و اکرام خداوند چیزی جز بهشت نخواهد بود.

ص: ۱۵۴

۱- (۱) أيتها الناس ان شمس شهر رمضان لتطلع على الصائمين و الصائمات و ان اقماره ليطلع عليهم بالرحمة و ما من يوم و ليله من الشهر إلا و البر من الله تعالى يتناثر من السماء على هذه الأمة فمن ظفر من نثار الله بدره كرم على الله يوم يلقاها و ما كرم عبد على الله إلا- جعل الجنة مثواه عباد الله إن شهر كم ليس كالشهور أيامه أفضل الأيام و لياليه أفضل الليالي و ساعاته أفضل الساعات هو شهر الشياطين فيه مغلوله محبوسه هو شهر يزيد الله فيه الأرزاق و الآجال و يكتب فيه و فد بيته و هو شهر يقبل أهل الايمان بالمغفرة و الرضوان و الروح و الريحان و مرضات الملك الديان.

(۱) سپس فرمود: «ای بندگان خدا! این ماه مانند ماه های دیگر نیست. همانا روزهای آن بهترین روزها و شب های آن بهترین شب ها و ساعت های آن بهترین ساعت هاست، و این ماه ماهی است که شیاطین در آن در غل و محبوس هستند، و خداوند ارزاق و عمرهای مردم را در آن زیاد می کند و نام حجاج خانه خدا در آن نوشته می شود، و این ماهی است که با آمرزش و خشنودی خدا و روح و ریحان و شادی به طرف اهل ایمان می آید.»

(۲) سپس فرمود: «ای روزه دار! تدبیر و اندیشه ای در کار خود بکن. که

ص: ۱۵۵

۱- (۱) أيتها الصائم تدبر امرك فانك في شهرك هذا ضيف ربك انظر كيف تكون في ليلك و نهارك و كيف تحفظ جوارحك عن معاصي ربك، انظر أن لا تكون بالليل نائما و بالنهار غافلا فينقضى شهرك و قد بقي عليك و زررك فتكون عند استيفاء الصائمين اجورهم من الخاسرين و عند فوزهم بكرامه مليكهم من المحرومين و عند سعادتهم بمجاوره ربهم من المطرودين أيتها الصائم إن طردت عن باب مليكك فأى باب تقصد و ان حرمك ربك فمن ذا الذى يرزقك و ان اهانك فمن ذا الذى يكرمك و إن أذلك فمن ذا الذى يعزك و إن خذلك فمن ذا الذى ينصرک و إن لم يقبلک فى زمرة عبیده فإلى من ترجع بعبوديتك و إن لم يقلک عثرتک فمن ترجو لغفران ذنوبك و إن طالبك بحقه فماذا يكون حجتك.

۲- (۲) أيتها الصائم تقرب إلى الله بتلاوه كتابه في ليلك و نهارك فان كتاب الله شافع مشفع يشفع يوم القيامة لأهل تلاوته فيعلمون درجات الجنه بقراءه آياته، بشر أيتها الصائم فانك في شهر صيامك فيه مفروض و نفسك فيه تسبيح و نومك فيه عباده و طاعتك فيه مقبوله و ذنوبك فيه مغفوره و اصواتك فيه مسموعه و مناجاتك فيه مرحومه و لقد سمعت حبيبي رسول الله صلى الله عليه و آله يقول:

تو در این ماه میهمان پروردگار خود هستی. پس بنگر که در شب و روز آن چگونه خواهی بود و چگونه خود را از نافرمانی خداوند حفظ می کنی؟ پس خوب بیندیش که شب را به خواب و روز را به غفلت تمام نکنی و بترس که این ماه بگذرد و هنوز گناهان تو بر دوش تو مانده باشد و هنگامی که روزه دارها در پایان این ماه مزد خود را می گیرند تو از زیانکاران باشی و چون خداوند به آنان انعام می دهد تو محروم باشی و چون آنان در اثر عبادت و بندگی او سعادت مند می شوند تو از رانده شده ها باشی.»

(۱) سپس فرمود: «ای روزه دار! اگر در این ماه از خانه پروردگارت رانده شوی به در خانه چه کسی رو می کنی؟ و اگر خداوند تو را در این ماه از رحمت خود محروم نمود چه کسی به تو روزی خواهد داد؟ و اگر مورد اهانت او واقع شدی چه کسی می تواند تو را گرامی بدارد؟ و اگر او تو را ذلیل نمود چه کسی تو را عزیز خواهد نمود؟ و اگر تو را به خود واگذار نمود چه کسی تو را یاری خواهد نمود؟ و اگر تو را در زمره بندگان خود نپذیرفت به چه کسی در بندگی خود مراجعه خواهی نمود و اگر از لغزش های تو گذشت نکرد به چه کسی برای آمرزش گناهان خود امیدوار می شوی؟ و اگر حق خود را از تو مطالبه نمود چه حجتی در مقابل او خواهی داشت؟»

ص: ۱۵۶

۱- (۱) إِنَّ لَّهٗ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عِنْدَ فِطْرِ كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ عِتْقَاءَ مِنَ النَّارِ لَا يَعْلَمُ عِدَّتَهُمْ إِلَّا اللَّهُ هُوَ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَهُ فَإِذَا كَانَ آخِرَ لَيْلَةٍ مِنْهُ أَعْتَقَ فِيهَا مِثْلَ مَا أَعْتَقَ فِي جَمِيعِهِ، فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ هَمْدَانَ فَقَالَ:

سپس فرمود: «ای روزه دار! با تلاوت قرآن در شب و روز [ماه رمضان] به خدای خود تقرب بجوی. همانا کتاب خدا در روز قیامت برای اهل خود شفاعت می کند و شفاعت او پذیرفته می شود و مردم درجات بهشت را با تلاوت قرآن به دست می آورند. ای روزه دار! بشارت باد تو را! همانا تو در ماه صیام هستی و روزه بر تو واجب گردیده است. و نفس تو [که روزه دار هستی] در این ماه تسبیح خداوند است و خواب تو در این ماه عبادت است و عبادت تو مقبول است و گناهان تو بخشوده است و دعای تو مستجاب است و مناجات تو مورد عنایت و رحمت خداوند است.»

سپس فرمود: «همانا من از حبیب خود رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: خداوند هنگام افطار ماه رمضان عده ای را از آتش دوزخ آزاد می کند که عدد آنان را جز خدا کسی نمی داند و چون آخرین شب ماه رمضان می رسد در آن شب خداوند به اندازه ای که در همه ماه رمضان از آتش دوزخ آزاد نموده آزاد خواهد نمود.»

(۱) پس مردی از اهل همدان برخاست و گفت: یا امیرالمؤمنین! از آنچه از حبیب خود رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیده ای بیش از این بیان کن.

ص: ۱۵۷

۱- (۱) یا امیرالمؤمنین زدنا مما حدثک به حبیبک فی شهر رمضان فقال: نعم سمعت أخی و ابن عمی رسول الله صلی الله علیه و آله یقول: من صام شهر رمضان فحفظ فیہ نفسه من المحارم: دخل الجنة قال الهمدانی: یا امیرالمؤمنین زدنا مما حدثک به أخوک و ابن عمیک فی شهر رمضان قال: نعم سمعت خلیلی رسول الله صلی الله علیه و آله یقول: من صام رمضان ایمانا و احتسابا دخل الجنة قال الهمدانی.

أمیر المؤمنین علیه السلام فرمود: «آری، شنیدم از برادر و پسرعم خود رسول خدا صلی الله علیه و آله که می فرمود: هر کس ماه رمضان را روزه بگیرد و در آن ماه خود را از محارم الهی باز دارد داخل بهشت خواهد شد.»

(۱) مرد همدانی گفت: بیش از این بگو! امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: «آری، شنیدم از خلیل خودم رسول خدا صلی الله علیه و آله که می فرمود: هر کس از روی ایمان و خلوص ماه رمضان را روزه بگیرد داخل بهشت خواهد شد.»

(۲) مرد همدانی گفت: یا امیر المؤمنین! بیش از این برای ما بگو! امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: «آری، شنیدم از سید اولین و آخرین - رسول خدا صلی الله علیه و آله - که می فرمود: هر کس ماه رمضان را روزه بگیرد و در هیچ شبی از شب های آن باحرام افطار نکند داخل بهشت خواهد شد.»

مرد همدانی گفت: یا امیر المؤمنین! بیش از این بگو! امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: «آری، شنیدم از افضل پیامبران و مرسلین و ملائکه مقربین که

ص: ۱۵۸

۱- (۱) یا أمیر المؤمنین زدنا ممّا حدّثک به خلیلک فی هذا الشهر فقال: نعم سمعت سید الأولین و الآخرین رسول الله صلی الله علیه و آله يقول: من صام رمضان فلم یفطر فی شیء من لیلایه علی حرام دخل الجنّة،

۲- (۲) فقال الهمدانی: یا أمیر المؤمنین زدنا ممّا حدّثک به سید الأولین و الآخرین فی هذا الشهر فقال: نعم سمعت أفضل الأنبياء والمرسلین و الملائکه المقربین يقول: انّ سید الوصیین یقتل فی سید الشهور فقلت یا رسول الله و ما سید الشهور و من سید الوصیین قال: أمّا سید الشهور ف شهر رمضان و أمّا سید الوصیین فانت یا علی فقلت یا رسول الله فإنّ ذلك لكائن؟ قال: ای و ربّی إنّه یبعث أشقی أمّتی شقیق عاقر ناقه ثمود ثم یضربک ضربه علی فرقک تخضب منها لحیتک فأخذ الناس بالبكاء و النحیب فقطع علیه السلام خطبته و نزل.

می فرمود: همانا سید اوصیا در سید ماه ها شهید خواهد شد. پس من گفتم: یا رسول الله! سید و آقای ماها و سید و آقای اوصیا کدام است؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: اما سید و آقای ماه ها ماه رمضان است و اما سید و آقای اوصیا تو هستی یا علی! پس من گفتم: یا رسول الله! آیا این خبر به وقوع می پیوندد؟ فرمود: آری، به خدا سوگند، چنین خواهد شد و شقی ترین امت من که همتای پی کننده ناقه صالح علیه السلام است حرکت خواهد نمود و ضربتی بر فرق تو خواهد زد که محاسن تو به خون سرت خضاب می شود.»

پس مردم شروع به گریه و ناله نمودند و امیرالمؤمنین علیه السلام خطبه خود را قطع نمود و از منبر پایین آمد.

نورانیت ماه رمضان بین ماه های دیگر

(۱) ۱۰۲- عبدالله بن عامر، از پدر خود، از حضرت رضا علیه السلام نقل نموده

ص: ۱۵۹

۱- (۱) ۱۰۲- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَدْرِيسَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّهُ قَالَ: إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ زُفَّتِ الشُّهُورُ إِلَى الْحِشْرِ يَقْدِمُهَا شَهْرُ رَمَضَانَ عَلَيْهِ مِنْ كُلِّ زِينَةٍ حَسَنَةٍ فَهُوَ بَيْنَ الشُّهُورِ يَوْمَئِذٍ كَالْقَمَرِ بَيْنَ الْكَوَاكِبِ فَيَقُولُ أَهْلُ الْجَمْعِ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: وَدَدْنَا لَوْ عَرَفْنَا هَذِهِ الصُّورَ فَيُنَادِي مُنَادٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ: يَا مَعْشَرَ الْخَلَائِقِ هَذِهِ صُورُ الشُّهُورِ الَّتِي عَدَّتْهَا عِنْدَ اللَّهِ إِثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ سَيِّدَهَا وَأَفْضَلُهَا شَهْرُ رَمَضَانَ اِبْرَزَتْهَا لِتَعْرِفُوا فَضْلَ شَهْرِي عَلَى سَائِرِ الشُّهُورِ وَلِيَشْفَعَ لِلصَّائِمِينَ مِنْ عِبَادِي وَإِمَائِي وَاشْفَعَهُ فِيهِمْ.

که فرمود: «هنگامی که قیامت برپا می گردد همه ماه ها به صورت زیبایی در محشر حاضر می شوند، در حالی که ماه مبارک رمضان با تمام زیبایی از جلو حرکت می کند و مانند ماه در میان ستارگان نورانیت دارد. پس اهل محشر می گویند: ای کاش می دانستیم این صورت های زیبا کیانند؟ پس ندایی از سوی پروردگار می رسد که: ای مردم! این صورت ماه هایی است که خداوند در قرآن آنان را از زمان خلقت آسمان ها و زمین دوازده ماه معرفی نموده است و با شرافت ترین و آقای همه آنها ماه مبارک رمضان است. من آنها را ظاهر نمودم تا شما فضیلت ماه من را [ماه رمضان را] بر سایر ماه ها بدانید. و امروز او در حق روزه داران از بندگان من شفاعت می کند و من شفاعت او را می پذیرم.»

شرط قبولی نماز و زکات و روزه و حج

(۱) ۱۰۳- عمار سبابی می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: «چون روز قیامت فرا می رسد، نخستین چیزی که از بنده خدا پرسیده می شود

ص: ۱۶۰

۱- (۱) ۱۰۳- حدّثنی محمّد بن موسی رحمه الله قال: حدّثنی عبدالله بن جعفر الحمیری عن محمّد بن الحسین بن أبی الخطّاب عن الحسن بن محبوب عن هشام بن سالم عن عمار السبابی عن أبی عبدالله علیه السلام قال: أوّل ما یسئل عنه العبد اذا وقف بین یدی الله عزّوجلّ الصلوات المفروضات و عن الزکاه و عن الصیام المفروض و عن الحجّ و عن ولایتنا أهل البیت فان اقربولایتنا ثم مات علیها قبلت منه صلاته و صومه و زکاته و حجه فان لم یقر بولایتنا بین یدی الله عزّوجلّ لم یقبل منه شیئا من أعماله.

نمازهای واجب است، و سپس از زکات و از روزه واجب و از حج و از ولایت ما خاندان نبوت سؤال خواهد شد. پس اگر کسی با اقرار به ولایت ما از دنیا رفته باشد نماز و روزه و زکات و حج او پذیرفته می شود و اگر در پیشگاه خداوند به ولایت ما اقرار نکند هیچ کدام از اعمال او پذیرفته نمی شود.»

دعاهای مستجاب

(۱) ۱۰۴- امام صادق علیه السلام، از پدرانش، از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می فرماید که آن حضرت فرمود: دعای چهار دسته از مردم مستجاب می گردد و درهای آسمان برای آنان گشوده می شود و دعایشان به عرش الهی می رسد:

۱- دعای پدر در حق فرزند خود؛ ۲- دعا و نفرین مظلوم در حق ظالم؛ ۳- دعای معتمر [کسی که عمره به جا می آورد] تا وقتی که باز گردد؛ ۴- دعای روزه دار تا وقتی که افطار کند.»

ص: ۱۶۱

۱- (۱) ۱۰۴- حدّثنا محمّد بن الحسن بن أحمد بن الولید رضی الله عنه قال: حدّثنا محمّد بن الحسن الصفار عن محمّد بن الحسين بن أبي الخطاب عن علي بن النعمان عن عبد الله بن طلحة النهدي عن جعفر بن محمد عن أبيه عن آبائه عليهم السلام قال: قال رسول الله صلّى الله عليه وآله: أربعه لا تردّ لهم دعوه و تفتح لها أبواب السماء و تصير إلى العرش، دعا الوالد لولده، و المظلوم على من ظلمه و المعتمر حتّى يرجع و الصائم حتّى يفطر.

(۱) ۱۰۵- سلیمان دلمی می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: «زمستان، بهار [عبادت] مؤمن است که از شب های طولانی آن برای عبادت و از روزهای کوتاه آن برای روزه گرفتن استفاده می کند.»

(۲) ۱۰۶- مفضل می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: «اسلام بر پنج پایه و اساس بنا گردیده است: بر نماز و زکات و روزه و حج و ولایت امیرالمؤمنین و امامان از فرزندان آن حضرت صلوات الله علیهم اجمعین».

خواب رسول صلی الله علیه و آله خدا در باره آثار اعمال نیک

(۳) ۱۰۷- عبدالرحمان بن هبیره می گوید: روزی خدمت رسول

ص: ۱۶۲

۱- (۱) ۱۰۵- حدّثنا محمد بن الحسن بن أحمد بن الولید رضی الله عنه قال: حدّثنا احمد بن ادریس قال: حدّثنا محمد بن احمد بن یحیی بن عمران الأشعری عن ابراهیم بن اسحاق النهاوندی عن محمد بن سلیمان الدلمی عن ابيه قال: سمعت الصادق علیه السلام يقول: الشتاء ربيع المؤمن يطول فيه ليله فيستعين به على قيامه و يقصر فيه نهاره فيستعين به على صيامه.

۲- (۲) ۱۰۶- حدّثنا محمد بن موسى بن المتوكل قال: حدّثنا علی بن الحسين السعدآبادی عن أحمد بن أبي عبد الله عن ابيه عن محمد بن سنان عن المفضل بن عمر عن الصادق جعفر بن محمد علیه السلام قال: بنی الاسلام علی خمس دعائم علی الصلاة و الزکاه و الصوم و الحجّ و ولایه امیرالمؤمنین و الائمه من ولده صلوات الله علیهم.

۳- (۳) ۱۰۷- حدّثنا صالح بن عیسی العجلی قال: حدّثنا محمد بن علی بن علی قال: حدّثنا محمد بن الصلت قال: حدّثنا محمد بن بکیر قال: حدّثنا عباد بن عباد المهلبی قال: حدّثنا سعد بن عبد الله عن هلال بن عبد الله عن يعلى بن زید بن جذعان عن سعید بن المسيّب عن عبدالرحمن بن هبیره قال: كنا عند رسول الله صلی الله علیه و آله یوما فقال:

خدا صلی الله علیه و آله نشسته بودیم. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «دیشب در خواب عجایی را دیدم.» پس ما گفتیم: فدای شما شود جان و اهل و اولاد ما! آنچه در خواب دیده اید را برای ما بیان فرمایید. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«من دیشب در خواب مردی از امت خود را دیدم که ملک الموت برای گرفتن جان او آمده بود، پس احسان او به پدر و مادر آمد و ملک الموت را از او دفع نمود.»

(۱) و مردی را دیدم از امت خود که گرفتار عذاب قبر بود، پس وضوی او آمد و او را نجات داد.

و مردی را دیدم از امت خود که شیاطین او را احاطه نموده بودند، پس نماز او آمد و او را نجات داد.

و مردی را از امت خود دیدم که از تشنگی بی تاب بود و هرچه می خواست وارد بر حوض شود او را منع می کردند، پس روزه او در ماه

ص: ۱۶۳

۱- (۱) رأیت البارحه عجایب قال: فقلنا یا رسول الله و ما رأیت حدّثنا فداک أنفسنا و اهلونا و اولادنا فقال: رأیت رجلا من أمّتی قد أتاه ملک الموت لقبض روحه فجاءه بره بوالديه فمنعه منه و رأیت رجلا من أمّتی علیه عذاب القبر فجاءه و ضوئه فمنعه منه و رأیت رجلا من أمّتی قد احتوشته الشیاطین فجاءه ذکر الله عزّوجلّ فنجاه من بینهم و رأیت رجلا من أمّتی قد احتوشته ملائکه العذاب فجاءه صلاته فمنعه منهم و رأیت رجلا من أمّتی یلهث عطشا کما ورد حوضا منع فجاءه صیام رمضان فسقاه و ارواه و رأیت رجلا من أمّتی و النبیین

رمضان آمد و او را سیر آب نمود.

و مردی را دیدم از امت خود که هرچه می خواست داخل جمعیت پیامبران علیهم السلام برود او را منع می کردند، پس غسل جنابت او آمد و او را گرفت و در کنار من قرارش داد.

(۱) و مردی را از امت خود دیدم که اطراف او را تاریکی احاطه نموده بود، پس حج و عمره او آمدند و او را از تاریکی نجات دادند و وارد نور نمودند.

و مردی را از امت خود دیدم که با مؤمنین سخن می گفت و آنان با او سخن نمی گفتند، پس صله رحم او آمد و گفت: ای مؤمنین! با او سخن بگویید، او اهل صله رحم بوده است، پس مؤمنین با او سخن گفتند و او را بین خود قرار دادند و با او مصافحه نمودند.

و مردی را از امت خود دیدم که با دست و صورت خود مقابل آتش و شراره آن قرار گرفته بود و می کوشید تا خود را از آتش نجات دهد، پس راستگویی او آمد و بر سر او سایه افکند و او را از آتش نجات داد.

ص: ۱۶۴

۱- (۱) حلقة حلقة کَلَّمَا أتی حلقه طرد فجائه اغتساله من الجنابه فأخذه بيده فاجلسه الى جنبی ورأيت رجلا من أمتي من بين يديه ظلمه و من خلفه ظلمه و عن يمينه ظلمه و عن شماله ظلمه و من تحته ظلمه مستقعا في الظلمه فجاءه حججه و عمرته فاخرجاه من الظلمه و أدخلاه النور و رأيت رجلا من أمتي يكلم المؤمنین فلا يكلمونه فجائه صلته الرحم قال: يا معشر المؤمنین كَلَّمُوهُ فَإِنَّهُ كان واصلا لرحمه فكلمه المؤمنون و صافحوه و كان معهم ورأيت رجلا من أمتي يتقى حر النار و شررها بيده و وجهه فجائه صدقته فكان ظلًا على رأسه و

(۱) و مردی را از امت خود دیدم که شعله های آتش از هر سو او را گرفته بود، پس امر به معروف و نهی از منکر او آمدند و او را نجات دادند و بین ملائکه رحمت قرار دادند.

و مردی را از امت خود دیدم که با سر زانوهای خود حرکت می کند و بین او و بین رحمت خدا حجابی قرار گرفته است، پس اخلاق نیک او آمد و دست او را گرفت و او را داخل در رحمت خدا نمود.

و مردی را از امت خود دیدم که لب پرتگاه دوزخ قرار گرفته بود، پس امید او به رحمت خدا آمد و او را نجات داد؛

و مردی را از امت خود دیدم که در آتش دوزخ سقوط نمود، پس اشک های او از خوف خدا آمد و او را نجات داد.

(۲) و مردی را از امت خود دیدم که بر روی صراط مانند شاخه ای که باد

ص: ۱۶۵

۱- (۱) استرا علی وجهه و رأیت رجلا من أمتی قد اخذته الزبانية من كل مكان فجاءه أمره بالمعروف و نهیه عن المنکر فخلّصاه من بینهم فجعلاه مع ملائکه الرحمه و رأیت رجلا من أمتی جائیا علی رکبته بینه و بین رحمه الله حجاب فجاءه حسن خلقه فأخذ بیده فأدخله فی رحمه الله و رأیت رجلا من أمتی قائما علی سفیر جهنم فجاءه رجائه من الله عزوجل فاستنقذه من ذلك و رأیت رجلا من أمتی قد هوی فی النار فجاءته دموعه التي بکی من خشیه الله فاستخرجه من ذلك ،

۲- (۲) و رأیت رجلا من أمتی علی الصراط یرتعد كما ترتعد السعفه فی یوم ریح عاصف فجاءه حسن ظنه بالله فسکن رعدته و مضی علی الصراط و رأیت رجلا من أمتی علی الصراط یرجف احیانا و یحید احیانا و یتعلق احیانا فجاءته صلوته علی فاقامته علی قدمیه و مضی علی الصراط و رأیت رجلا من أمتی انتهى الی ابواب الجنّه کلما انتهى الی باب اغلق فجاءته شهاده ان لا اله الا الله صادقا فافتتحت الابواب و دخل الجنّه.

تند او را حرکت دهد ساعتی آرام و ساعتی لرزان بود، پس حسن ظنّ و گمان نیک او به خدا آمد و او را آرام نمود و از صراط عبور کرد؛

و مردی را دیدم از امت خود که بر روی صراط گاهی می لرزید و گاهی آرام بود و گاهی آویزان می گردید، پس صلوات او بر من آمد و او را استوار نمود تا از صراط عبور کرد.

و مردی را از امت خود دیدم که هرچه خود را به یکی از درهای بهشت می رساند آن در به روی او بسته می گردید، پس شهادت او به یگانگی خداوند از روی صدق آمد و درهای بهشت به روی او گشوده شد و داخل بهشت گردید.»

(۱) مرحوم صدوق می فرماید: من این حدیث را به این خاطر در اینجا ذکر نمودم که نام روزه ماه رمضان در آن برده شده بود.

کسی که ماه رمضان را درک کند و آمرزیده نشود

(۲) ۱۰۸- جابر بن عبدالله انصاری می گوید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله

ص: ۱۶۶

۱- (۱) قال مصنف هذا الكتاب رضى الله عنه: ذكرت هذا الحديث في هذا الموضع لما فيه من ذكر صوم شهر رمضان.
۲- (۲) ۱۰۸- حدّثنا أبي رحمه الله قال: حدّثنا سعد بن عبدالله قال: حدّثنا أحمد بن أبي عبدالله البرقي عن أبيه عن محمد بن زياد عن عصام بن زيد عن محمد بن المنكدر (المكندر) عن جابر بن عبدالله الانصاري قال: ان رسول الله صلى الله عليه و آله رقى المنبر فقال: آمين إلى أن رقى الدرجة الأولى ثم رقى الثانية فقال: آمين ثم رقى الدرجة الثالثة فقال: آمين فقالوا: يا رسول الله قلت: آمين ثلاث مرات فقال: جائني جبرئيل عليه السلام فقال: شقي عبد ذكرت عنده فلم يصلّ عليك فقلت: آمين ثم قال: شقي عبد ادرك شهر رمضان فانسخ عنه و لم يغفر له فقلت: آمين ثم قال: شقي عبد أدرك و الديه او احدهما فلم يدخل الجنة فقلت: آمين.

بالای منبر رفت و چون قدم به پله اول منبر گذارد فرمود: «آمین!» و چون قدم به پله سوم گذارد فرمود: «آمین!» پس اصحاب گفتند: یا رسول الله! برای چه سه مرتبه آمین فرمودید؟

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «جبرئیل علیه السلام آمد و گفت: از رحمت خدا دور است کسی که نام تو را بشنود و بر تو صلوات نفرستد، پس من گفتم: آمین! سپس جبرئیل علیه السلام گفت: از رحمت خدا دور است کسی که ماه رمضان را درک کند و آمرزیده نشود، پس من گفتم: آمین! و چون قدم بر پله سوم گذاردم جبرئیل علیه السلام گفت: از رحمت خدا دور است بنده ای که پدر و مادر خود و یا یکی از آنان را درک کند و داخل بهشت نشود، پس من گفتم: آمین!»

متصل نمودن روزه ماه شعبان به ماه رمضان

(۱) ۱۰۹- حسن بن فضال از حضرت رضا علیه السلام نقل نموده که فرمود:

ص: ۱۶۷

۱- (۱) ۱۰۹- حدّثنا محمّد بن إبراهیم بن اسحاق قال: حدّثنا احمد بن محمّد الكوفی عن علی بن الحسن بن علی بن فضال عن أبيه عن أبي الحسن علی بن موسى الرضا علیه السلام قال: من صام ثلاثة ايام من آخر شعبان و وصلها بشهر رمضان كتب الله [له] صوم شهرين متتابعين و من صام رمضان ايماناً واحتساباً خرج من الذنوب كيوم ولدته امه قال علیه السلام حدّثني أبي عن جده عليهما السلام ان رسول الله صلی الله علیه و آله قال: من أدرك شهر رمضان فلم يغفر له فأبعده الله و من ادرك ليله القدر فلم يغفر له فأبعده الله و من ذكرت عنده فصلى عليّ و لم يغفر له فأبعده الله قيل يا رسول الله: كيف يصلي عليك و لم يغفر له فقال علیه السلام: إن العبد إذا صلّى عليّ و لم يصل عليّ الى لفت تلك الصلاة و ضرب بها وجهه و إذا صلّى عليّ و عليّ آلى غفر له.

«هرکس سه روز از آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و آن را به ماه رمضان متصل نماید خداوند پاداش دو ماه روزه متوالی برای او می نویسد؛ و هرکس ماه رمضان را از روی ایمان و خلوص روزه بگیرد از گناهان خود خارج می شود مانند روزی که از مادر متولد شده است.»

سپس فرمود: پدرم از جد خود علیهماالسلام نقل نموده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «کسی که ماه رمضان را درک کند و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است، و کسی که شب قدر را درک کند و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است، و کسی که نام مرا بشنود و بر من صلوات بفرستد و آمرزیده نشود از رحمت خدا دور است.» گفته شد: یا رسول الله! چگونه بر تو صلوات می فرستد و آمرزیده نمی شود؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «اگر بنده ای بر من صلوات بفرستد و بر آل من صلوات بفرستد صلوات او پیچیده می شود و بر صورت او زده می شود و اگر بر من و آل من

(۱) ۱۱۰- هارون بن مسلم، از امام صادق علیه السلام، از پدرانش، از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نموده که فرمود: «ماه شعبان ماه من است و ماه رمضان ماه خداست. پس کسی که یک روز از ماه من را روزه بگیرد بهشت برای او واجب می گردد، و کسی که دو روز از آن را روزه بگیرد در قیامت از رفقای پیامبران و صدیقین و شهدا و صالحین خواهد بود، و کسی که سه روز از آن را روزه بگیرد او در درجات بهشتی همنشین من خواهد بود؛ و کسی که همه ماه شعبان را روزه بگیرد و آن را به ماه رمضان متصل کند برای او توبه از هر گناه کوچک و بزرگی خواهد بود؛ گرچه گناه او ریختن خون بی گناهی بوده باشد.»

ص: ۱۶۹

۱- (۱) ۱۱۰- حدّثنا علی بن احمد بن علی بن عبد الله البرقی قال: حدّثنی اَبی عن جدّه أحمد بن اَبی عبد الله عن اَبیه عن ابن فضال عن هارون بن مسلم عن الصادق جعفر بن محمد عن آباءه علیهم السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله : شعبان شهری و شهر رمضان شهر الله تبارک و تعالی فمن صام من شهری یوما و جبت له الجنّه و من صام منه یومین کان من رفقاء النبیین و الصدیقین و الشهداء و الصالحین یوم القیامه و من صام ثلاثه ایّام کان معی فی درجتی یوم القیامه و من صام الشهر کلّه و وصله بشهر رمضان کان ذلک توبه له من کلّ ذنب صغیرا و کبیرا ولو من دم حرام.

(۱) ۱۱۱- سلیمان مروزی از حضرت رضا علیه السلام نقل نموده که فرمود: «کسی که ماه رمضان را از روی ایمان و خلوص روزه بگیرد گناهان گذشته و آینده او بخشیده می شود.» سپس فرمود: «بر روزه دار چیزی نوشته نمی شود تا افطار نماید، مشروط به آن که چیزی که روزه را باطل می کند انجام نداده باشد؛ چنان که بر حاجی نیز چیزی نوشته نمی شود تا از حج باز گردد، مشروط به آن که کاری که حج را باطل می کند انجام نداده باشد؛ و بر شخصی که در خواب است نیز چیزی نوشته نمی شود تا بیدار شود، مشروط به آن که حرامی را انجام نداده (۲) باشد؛ و بر بچه صغیر نیز چیزی نوشته نمی شود تا وقتی که بالغ گردد؛ و بر مجاهد فی سبیل الله نیز چیزی نوشته نمی شود تا به منزل خود باز گردد، مشروط به

ص: ۱۷۰

۱- (۱) ۱۱۱- حدّثنا محمّد بن إبراهيم بن اسحاق قال: حدّثنا عبدالعزیز بن یحیی قال: حدّثنا محمد بن زکریا قال: حدّثنا أحمد بن ابي عبدالله الكوفي عن سليمان المروزي عن الرضا علي بن موسى عليه السلام انه قال: من صام شهر رمضان إيماناً و احتساباً غفرت له ذنوبه ما تقدّم من ذنبه و ما تأخّر و إنّ الصائم لا يجرى عليه القلم حتّى يفطر مالم يأت بشيء فينقض صومه و ان الحاج لا يجرى عليه القلم حتّى يرجع مالم يأت بشيء يبطل حجه و ان النائ لا يجرى عليه القلم حتّى ينتبه مالم يكن يأت على حرام و إنّ الصبي لا يجرى عليه القلم حتّى يبلغ و إنّ المجاهد في سبيل الله لا يجرى عليه القلم حتّى يعود إلى منزله مالم يأت بشيء يبطل جهاده و إنّ المجنون لا يجرى عليه القلم حتّى يفيق و إنّ المريض لا يجرى عليه القلم حتّى يصح ثم قال عليه السلام : إنّ سلعه الله رخيصه فاشتروها قبل أن تغلو.

آن که کاری نکرده باشد که جهاد او را باطل نماید؛ و بر دیوانه نیز چیزی نوشته نمی شود تا عاقل گردد؛ و بر مریض نیز چیزی نوشته نمی شود تا شفا یابد.»

سپس حضرت رضا علیه السلام فرمود: «[ای مردم!] متاع خاوند را [در دنیا] به ارزانی می توان خرید. پس بکوشید تا قیمت آن بالا نرفته است آن را خریداری کنید.»

بکوشید تا در ماه رمضان آمرزیده شوید

(۱) ۱۱۲- امام حسن علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «همانا بین ماه شعبان و ماه شوال ماه رمضان است که در آن قرآن نازل شده و آن ماه

ص: ۱۷۱

۱- (۱) ۱۱۲- حدّثنا علی بن احمد بن عبدالله بن احمد بن ابی عبدالله البرقی قال: حدّثنی أبی عن جدّه احمد بن أبی عبدالله عن ابیه عن علی بن الحسین البرقی: قال: حدّثنی أبی عن جدّه الحسن بن علی بن أبی طالب علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: إنّ بین شعبان و شوال شهر رمضان الذی أنزل فیہ القرآن و هو شهر الله تعالی ذکره و هو شهر البرکه و هو شهر المغفره و هو شهر الرحمه و هو شهر التوبه و هو شهر الانابه و هو شهر قراءه القرآن و هو شهر الاستغفار و هو شهر الصیام و هو شهر الدعاء و هو شهر العباده و هو شهر الطاعه و هو شهر العتق من النار و الفوز بالجَنّه من لم یغفر له فی شهر رمضان لم یغفر له الی قابل فأیّکم منق (یثق) یبلوغ شهر رمضان قابل، صوموه صیام من یری انه لا یصوم بعده ابدا فکم من صائم له عامّا أوّل أمسی عامکم هذا فی القبر مدفونا و أصبح فی التراب وحیدا فریدا یتبّهم الله من رقدہ الغافلین و غفرلنا و لکم یوم الدین.

خدا و ماه برکت و آمرزش و رحمت و توبه و انابه و تلاوت قرآن و استغفار و روزه و دعا و عبادت و طاعت و آزاد شدن از آتش دوزخ و رسیدن به بهشت است، و کسی که در این ماه آمرزیده نشود آمرزیده نخواهد شد تا ماه رمضان سال بعد برسد. پس کدام یک از شما اطمینان دارید که به ماه رمضان سال بعد برسید؟ در این ماه مانند کسی روزه بگیرید که هرگز امید به روزه گرفتن بعد از آن را نداشته باشد؛ چه بسا روزه داری در این سال روزه بگیرد و سپس در قبر تنها به سر به برد [یعنی مرگ او فرا رسد].

خداوند ما را از خواب غفلت بیدار نماید و ما و شما را بیامرزد.»

آثار و برکات خواندن سوره قدر

(۱) ۱۱۳- امام صادق علیه السلام می فرماید: از پدرم شنیدم که می فرمود: «هیچ

ص: ۱۷۲

۱- (۱) ۱۱۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكَّلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيُّ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ جَرِيشِ الرَّازِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: سَمِعْتُ أَبِي عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: مَا قَرَأَ عَبْدٌ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ أَلْفَ مَرَّةٍ يَوْمَ الْاِثْنِينَ وَ أَلْفَ مَرَّةٍ يَوْمَ الْخَمِيسِ إِلَّا خَلَقَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى مِنْهَا مَلَكًا بَدَعِيَ الْعَوَى رَاحَتَهُ أَكْبَرُ مِنْ سَبْعِ سَمَاوَاتٍ وَ سَبْعِ أَرْضِينَ فِي مَوْضِعٍ كُلِّ ذَرَّةٍ مِنْ جَسَدِهِ أَلْفَ شَعْرَةٍ فِي كُلِّ شَعْرَةٍ أَلْفَ لِسَانٍ يَنْطِقُ كُلُّ لِسَانٍ لِقَوِهِ السَّنَةِ الثَّقَلَيْنِ يَسْتَغْفِرُ لِقَارِيهَا وَ يَضَاعَفُ الرَّبُّ تَعَالَى اسْتِغْفَارَ الْفِي سَنَةِ أَلْفِ مَرَّةٍ.

بنده ای سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» را هزار مرتبه در روز دوشنبه و روز پنج شنبه نمی خواند جز آن که خداوند از آن ملکی را به نام عَوّی [و یا کلوسی عَزّی] خلق خواهد نمود که کفّ دست او از آسمان ها و زمین های هفتگانه وسیع تر است و در هر ذرّه ای از بدن او هزار مو هست و هر مویی هزار زبان دارد و باهر زبانی با قدرت جن و انس برای قرائت کننده خود استغفار می نماید و خداوند نیز به اندازه پاداش استغفار دو هزار سال که هزار مرتبه تکرار شود را بر پاداش او می افزاید.»

(۱) ۱۱۴- امام باقر علیه السلام می فرماید: «هر کس شب قدر را احیا بگیرد [و به عبادت خدا مشغول باشد] گناهان او بخشیده می شود؛ گرچه به اندازه ستارگان آسمان و مثقال های کوه ها و کیل های دریاها باشد.»

(۲) ۱۱۵- امام باقر علیه السلام نیز می فرماید: «هر کس سوره «أنا أنزلناه» را در حرم خدا [در مکه] هزار مرتبه بخواند خداوند برای او پاداش هر حج و

ص: ۱۷۳

۱- (۱) ۱۱۴- و بهذا الاسناد قال: قال ابو جعفر الباقر عليه السلام: من أحیی لیلہ القدر غفرت له ذنوبه ولو کانت عدد نجوم السماء و مثاقیل الجبال و مکائیل البحار.

۲- (۲) ۱۱۵- و بهذا الاسناد قال: قال ابو جعفر محمّد بن علی الباقر علیهما السلام من قرأ إنا أنزلناه فی حرم اللّٰه عزّوجلّ ألف مره کتب اللّٰه عزّوجلّ له أجر کلّ حجّه أو عمره کانت أو تکون و من قرأها فی موقف عرفه مائة مرّه: کان له أجر المجاهدین إلی یوم القیامه و من قرأها فی مسجد منی سبعین مرّه کان له أجر کلّ صدقه تصدق بها أو یتصدق بها إلی یوم القیامه و من قرأها فی جوف الکعبه کان له اجور الصدیقین و الشهداء الی یوم القیامه و من قرأها فی مسجد المدینه عند قبر رسول اللّٰه صلی اللّٰه علیه و آله احدى و عشرين مره کان له اجور أهل الجنّه إلی یوم القیامه و کتب له مثل أجر النبیین.

عمره ای که انجام شده و یا انجام خواهد شد را می نویسد، و کسی که این سوره را در عرفات یکصد مرتبه بخواند خداوند پاداش مجاهدین را تا قیامت به او خواهد داد، و کسی که این سوره را در مسجد منی [مسجد خیف] هفتاد مرتبه بخواند خداوند پاداش هر صدقه ای که تاکنون داده شده و تا قیامت داده خواهد شد را به او می هد، و کسی که این سوره را در داخل کعبه بخواند خداوند پاداش شهدا و صدیقین را تا قیامت به او خواهد داد، و کسی که این سوره را در مسجد مدینه نزد قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله بیست و یک مرتبه بخواند خداوند پاداش اهل بهشت را تا قیامت و پاداش پیامبران علیهم السلام را به او خواهد داد.»

مترجم گوید: ارتباط حدیث فوق با ماه مبارک رمضان به اعتبار سوره مبارکه قدر است که ارزش و فضیلت شب قدر را بیان نموده است؛ چنان که روایت بعد نیز به همین مناسبت ذکر شده است.

(۱) ۱۱۶- مفضل می گوید: امام صادق علیه السلام سخن از سوره «إنا أنزلناه» نمود و فرمود: «چه قدر فضیلت این سوره بر سوره های دیگر قرآن روشن است!» پس من به آن حضرت گفتم: چه چیز سبب فضیلت آن

ص: ۱۷۴

۱- (۱) ۱۱۶- حدّثنا أبی رضی الله عنه قال: حدّثنا سعد بن عبدالله عن محمّد بن الحسین بن أبی الخطاب عن محمّد بن عبدالله بن مهران عن صالح بن عقبه عن المفضل بن عمر قال: ذکر ابو عبدالله الصادق علیه السلام انا أنزلناه فقال: ما أبین فضلها علی السور قال: قلت و آی شیء أفضلها قال: نزلت ولایه امیر المؤمنین علیه السلام فیها قلت فی لیله القدر التي نرتجیها من رمضان قال: هی لیله قدرت السموات و الأرض فیها.

شده است؟ فرمود: «ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام در این سوره نازل گردیده است.» گفتم آیا ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام در همان شب قدر نازل گردید که ما بیش از همه شب ها در آن امید رحمت داریم؟ [فرمود: «آری] آن شبی است که در آن تقدیر آسمان ها و زمین انجام می گیرد.»

(۱) ۱۱۷- زراره بن اعین می گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: «اسلام بر پنج چیز پایه گذاری شده است: نماز، زکات، روزه، حج، ولایت [اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله].»

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «روزه [برای مؤمن] در قیامت سپری در مقابل آتش دوزخ است.»

نگاه روزه دار به آب و غذا

(۲) ۱۱۸- امام صادق علیه السلام فرمود: «هنگامی که روزه دار می بیند که عده ای غذا می خورند و یا شخصی را می بیند که غذا می خورد هر مویی از بدن او [برای او] تسبیح می گوید.»

ص: ۱۷۵

۱- (۱) ۱۱۷- حدّثنا أبو رضی اللّٰه عنه عن سعد بن عبد اللّٰه عن یعقوب بن یزید عن حماد بن عیسی عن حرّیز بن عبد اللّٰه عن زراره بن أعین عن أبی جعفر محمّد علیه السلام قال: بنی الاسلام علی خمسہ أشياء علی الصلاه و الزکاه و الصوم والحج و الولایه و قال رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله : الصوم جَنّ من النار.

۲- (۲) ۱۱۸- حدّثنا أبو رحمة اللّٰه قال: حدّثنا علی بن إبراهیم عن أبیه عن محمّد بن أبی عمیر عن السمان الأرمینی عن أبی عبد اللّٰه علیه السلام قال: اذا رأى الصائم قوما يأکلون او رجلا يأکل سبّحت کلّ شعره منه.

روزه گرفتن در هوای گرم

(۱) ۱۱۹- امام صادق علیه السلام فرمود: «کسی که در هوای گرم یک روز روزه بگیرد و تشنه شود خداوند هزار ملک را مأمور می کند که صورت او را مسح کنند و او را بشارت دهند، و چون وقت افطار می رسد خداوند به او خطاب می فرماید: چه قدر بوی نیکویی داری! ای ملائکه! گواه باشید که من او را بخشیدم.»

شادی روزه دار

(۲) ۱۲۰- امام صادق علیه السلام فرمود: «برای روزه دار دو نوبت شادمانی حاصل می شود: یکی هنگام افطار و دیگری هنگام لقای پروردگار.»

ص: ۱۷۶

۱- (۱) ۱۱۹- حَدَّثَنَا أَبِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْعَطَّارُ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادِ الْآدَمِيِّ عَنْ بَكْرِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَنَانَ عَنْ عَمْرِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ يُونُسَ بْنِ ظَبْيَانَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ صَامَ لِلَّهِ عَزَّوَجَلَّ يَوْمًا فِي شِدَّةِ الْحَرِّ فَأَصَابَهُ ظَمَأٌ وَكَلَّ اللَّهُ بِهِ أَلْفَ مَلَكٍ يَمْسَحُونَ بَوَاجِهِ وَبِشَّرُونَهُ حَتَّى إِذَا أَفْطَرَ قَالَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: مَا أَطِيبَ رِيحَكَ وَرُوحَكَ، مَلَائِكَتِي أَشْهَدُوا أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَكَ.

۲- (۲) ۱۲۰- حَدَّثَنَا أَبِي رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَمِيرٍ عَنْ سَلْمَةَ بِيَعِ السَّابِرِيِّ عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ الْكِنَانِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: لِلصَّائِمِ فَرِحَتَانِ فَرِحَهُ عِنْدَ إِفْطَارِهِ وَفَرِحَهُ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ عَزَّوَجَلَّ.

به روزه دار در خواب آب و غذا داده می شود

(۱) ۱۲۱- امام کاظم علیه السلام فرمود: «قبل از ظهر مقداری بخوابید! چرا که خداوند روزه دار را در خواب آب و غذا می دهد.»

بوی دهان روزه دار

(۲) ۱۲۲- امام صادق علیه السلام فرمود: «خداوند به حضرت موسی علیه السلام وحی نمود: چه چیز تو را از مناجات با من منع نموده است؟ حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدایا، دهان من خوشبو نیست و من حیا می کنم که بادهان بدبو با تو سخن بگویم. پس خداوند به او وحی نمود: ای موسی! بوی دهان روزه دار نزد من از بوی مشک بهتر است.»

دعای ملائکه در حق روزه دار

(۳) ۱۲۳- مسعده بن صدقه می گوید: امام صادق علیه السلام می فرماید: رسول

ص: ۱۷۷

-
- ۱- (۱) ۱۲۱- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْعَطَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادِ الْأَزْدِيِّ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَدَقَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: قِيلُوا فَإِنَّ اللَّهَ يَطْعَمُ الصَّائِمَ فِي مَنَامِهِ وَيَسْقِيهِ.
- ۲- (۲) ۱۲۲- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَمِيرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: أَوْحَى اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا يَمْنَعُكَ مِنْ مَنَاجَاتِي فَقَالَ: يَا رَبِّ اجْلِسْكَ عَنِ الْمَنَاجَاهِ لَخُلُوفِ فَمِ الصَّائِمِ فَأَوْحَى اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِلَيْهِ: يَا مُوسَى لَخُلُوفِ فَمِ الصَّائِمِ أَطِيبٌ عِنْدِي مِنْ رِيحِ الْمَسْكِ.
- ۳- (۳) ۱۲۳- حَدَّثَنَا أَبِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَآلِهِ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ وَكُلَّ مَلَائِكَةٍ بِالْدُعَاءِ لِلصَّائِمِينَ وَقَالَ: أَخْبَرَنِي جَبْرِئِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ رَبِّي تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِنَّهُ قَالَ: مَا أَمَرْتُ مَلَائِكَتِي بِالْدُعَاءِ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِي إِلَّا اسْتَجَبْتُ لَهُمْ فِيهِ.

خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «خداوند ملائکه ای را مأمور نموده که به روزه داران دعا کنند.» سپس فرمود: «جبرئیل از ناحیه خداوند به من خیر داد که خداوند می فرماید: من هرگز ملائکه خود را مأمور به دعا برای کسی نمی کنم جز آن که دعای آنان را مستجاب خواهم نمود.»

خواب روزه دار

(۱) ۱۲۴- امام صادق علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «روزه دار گرچه در خواب باشد در حال عبادت خواهد بود، مشروط به آن که غیبت مسلمانی را نکند.»

نماز و روزه سبب حل مشکلات می شوند

(۲) ۱۲۵- امام صادق علیه السلام در تفسیر آیه «و استعینوا بالصبر و الصلاه»

ص: ۱۷۸

۱- (۱) ۱۲۴- حدّثنا الحسین بن أحمد بن إدريس قال: حدّثنا أبي عن محمّد بن حسان عن محمّد بن علی عن علی بن النعمان عن عبد الله بن طلحه عن أبي عبد الله عليه السلام قال: قال رسول الله صلى الله عليه وآله: الصائم في عبادة و ان كان نائما علی فراشه مالم يغتیب مسلما.

۲- (۲) ۱۲۵- حدّثنا أبي قال: حدّثنا علی بن إبراهيم بن هاشم عن أبيه عن محمّد بن أبي عمير عن سلیم عمّن ذكره عن أبي عبد الله عليه السلام فی قول الله عزوجل: «و استعینوا بالصبر و الصلاه» یعنی الصیام و الصلاه و قال علیه السلام إذا نزلت الرجل النازله والشده فليصم فإنّ الله عزوجلّ يقول: و استعینوا بالصبر یعنی الصیام.

می فرماید: «مقصود از این ایه این است که [برای حل مشکلات خود] از روزه و نماز کمک بگیرید.» سپس فرمود: «هنگامی که حادثه و بلیه ای برای کسی رخ می دهد باید روزه بگیرد؛ چرا که خداوند می فرماید «واستعينوا بالصبر و الصلاه» و مقصود از صبر در این آیه روزه است.»

روزه سپری در مقابل آتش

(۱) ۱۲۶- علی بن عبدالعزیز می گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود: «آیا می خواهی من اصل و فرع و اساس اسلام و مراحل عالی آن را برای تو بیان کنم؟» گفتم: آری. فرمود: «اصل اسلام نماز است و فرع آن زکات است و مرحله عالی آن جهاد در راه خداست.» سپس فرمود: «آیا می خواهی راه ها و درهای خیر را برای تو بیان کنم؟ همانا روزه برای مؤمن سپری در مقابل آتش دوزخ است.»

ص: ۱۷۹

۱- (۱) ۱۲۶- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَا جِيلَوِيهِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْعَطَّارُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى بْنِ عَيْسَى عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَصْلِ الْإِسْلَامِ وَفُرْعِهِ وَذُرُوهِ الْإِسْلَامِ وَسَنَامِهِ؟ قُلْتُ: بَلَى قَالَ: أَصْلُهُ الصَّلَاةُ وَفُرْعُهُ الزَّكَاةُ وَذُرُوتُهُ وَسَنَامُهُ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَبْوَابِ الْخَيْرِ؟ الصَّوْمُ جَنَّةٌ.

(۱) ۱۲۷- هشام بن حکم، از امام صادق، از پدرانش، از امیرالمؤمنین، از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل نموده که فرمود: «برای هر چیزی زکاتی است و زکات بدن روزه است.»

سفارشات امام صادق علیه السلام در باره ماه مبارک رمضان

(۲) ۱۲۸- هشام بن حکم می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: کسی که در ماه رمضان آمرزیده نشود تا ماه رمضان آینده آمرزیده نخواهد شد جز آن که عرفه را درک کند.

(۳) ۱۲۹- شخصی به نام مسمعی می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که

ص: ۱۸۰

۱- (۱) ۱۲۷- حدّثنی أبا رحمة الله قال: حدّثنا علی بن إبراهيم بن هاشم عن أبيه عن الحسين بن يزيد عن ابن أبي عمير عن هشام بن الحكم عن أبي عبد الله عليه السلام عن آبائه عن أمير المؤمنين عليهم السلام قال: قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: لكلّ شيء زكاء و زكاء الأبدان الصيام. (۳) ۱۲۹- حدّثنا الحسين بن احمد بن ادريس قال: حدّثنا أبي عن محمد بن عبد الجبار عن صفوان بن يحيى عن اسحاق بن عمار عن المسمعی إنّه سمع أبا عبد الله عليه السلام يوصي ولده و يقول: اذا دخل شهر رمضان فاجهدوا انفسكم فيه فإنّ فيه تقسيم الأرزاق و يثبت الآجال و يكتب و فد الله الذين يفدون إليه و فيه ليله العمل فيها خير من العمل في ألف شهر.

۲- (۲) ۱۲۸- حدّثنا أبي رحمة الله قال: حدّثنا سعد بن عبد الله قال: حدّثنا يعقوب بن يزيد عن ابن أبي عمير عن هشام بن الحكم عن أبي عبد الله عليه السلام قال: من لم يغفر له في شهر رمضان لم يغفر له الى قابل إلا أن يشهد عرفه.

به فرزندان خود سفارش می نمود و می فرمود: «هنگامی که ماه مبارک رمضان می رسد در عبادت خداوند بکوشید؛ چرا که در آن ماه ارزاق مردم تقسیم می شود و عمرهای آنان معین می گردد و نام حجاج خانه خدا نوشته می شود و در آن ماه شبی وجود دارد که عبادت و عمل خیر در آن از عبادت هزار ماه بهتر است.»

روزه داری که بدون حساب وارد بهشت می شود

(۱) ۱۳۰- امام باقر علیه السلام فرمود: «ماه رمضان ماه خداست و روزه داران در آن میهمانان خداوند و مورد اکرام او هستند، و هر کس ماه رمضان را درک کند و روزهای آن را روزه بگیرد و مقداری از شب های آن را به عبادت مشغول باشد و از آنچه خداوند بر او حرام نموده است پرهیز نماید بدون حساب وارد بهشت خواهد شد.»

ص: ۱۸۱

۱- (۱) ۱۳۰- حدّثنا محمّد بن احمد الشیبانی قال: حدّثنا محمّد بن أبی عبد الله الكوفی قال: حدّثنا البرمکی قال: حدّثنا عبد الله بن أحمد قال: حدّثنا محمّد بن سنان عن زیاد بن المنذر عن أبی جعفر محمّد بن علی الباقر علیه السلام قال: شهر رمضان شهر رمضان و الصائمون فيه اضیاف الله و اهل کرامته من دخل علیه شهر رمضان فصام نهاره و قام وردا من ليله واجتنب ما حرّم الله علیه دخل الجنّه بغير حساب.

منت خداوند بر امت محمد صلی الله علیه و آله

(۱) ۱۳۱- حفص بن غیاث نخعی می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: «خداوند روزه ماه رمضان را بر امت های پیشین واجب نفرموده است.» پس من به آن حضرت عرض کردم: پس معنای آیه شریفه «یا ایها الذین آمنوا کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم لعلکم تتقون» چگونه خواهد بود؟ امام صادق علیه السلام فرمود: «خداوند روزه ماه رمضان را تنها بر پیامبران پیشین واجب نمود، نه بر امت های آنان، لکن این امت را گرامی داشت و روزه ماه رمضان را بر رسول خود صلی الله علیه و آله و بر امت او واجب نمود.»

شفاعت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از روزه داران

(۲) ۱۳۲- امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «ماه

ص: ۱۸۲

۱- (۱) ۱۳۱- حدّثنا أبی رضی الله عنه قال: حدّثنا سعد بن عبد الله عن القسم بن محمّد الاصفهانی عن سلیمان بن داود المنقری عن حفص بن غیاث النخعی قال: سمعت أبا عبد الله علیه السلام يقول: إنّ شهر رمضان لم يفرض الله صیامه علی أحد من الأمم قبلنا فقلت له فقول الله عزوجل: «یا ایها الذین آمنوا کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم لعلکم تتقون» قال: إنّما فرض الله صیام شهر رمضان علی الأنبياء دون الأمم ففضّل به هذه الأمّة و جعل صیامه فرضاً علی رسول الله صلی الله علیه و آله و علی أمّته.

۲- (۲) ۱۳۲- حدّثنا الحسن بن محمّد بن سعید الهاشمی قال: حدّثنا فرات بن ابراهیم الکوفی قال: حدّثنا محمّد بن احمد بن علی الهمدانی قال: حدّثنا الحسن بن علی بن المعروف بأبی علی الشامی قال: حدّثنا عبد الله بن سعید الزبرقانی قال: حدّثنا عبد الواحد بن غیاث قال: حدّثنا عاصم بن سلیمان قال: حدّثنا جویبر عن الضحاک عن امیرالمؤمنین علی بن أبی طالب علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: شعبان شهري و شهر رمضان شهر الله فمن صام شهري كنت له شفیعا يوم القيامة و من صام شهر الله عزوجلّ أنس الله وحشته فی قبره و وصل وحدته و خرج من قبره مبيّضاً وجهه و أخذ الكتاب بيمينه و الخلد بیساره حتّى يقف بين یدی ربه عزوجلّ فيقول: عبدی فيقولم ليبيك سيدي فيقول عزوجل: صمت لي قال فيقول: نعم يا سيدي فيقول تبارك و تعالی:

شعبان ماه من است و ماه رمضان ماه خداست. پس کسی که ماه من را روزه بگیرد من در قیامت از او شفاعت خواهم نمود و کسی که ماه خدا را روزه بگیرد خداوند در قبر انیس او خواهد بود و وحشت و غربت او را برطرف خواهد نمود و چون در قیامت از قبر خارج می شود صورت او سفید و نامه عمل او به دست راست او و نامه مخلد و جاوید بودن او در بهشت به دست چپ او خواهد بود و چون در محضر پروردگار خود قرار می گیرد خداوند به او می فرماید: بنده من! پس او می گوید: لییک، سیدی! پس خداوند به او می فرماید: تو برای من روزه گرفتی؟ او می گوید: آری، ای مولای من! پس خداوند به ملائکه خود می فرماید: دست بنده من را بگیرید و او را به [مقام قرب] من نزدیک کنید.

(۱) و چون او را به مقام قرب الهی نزدیک می کنند، من به او می گویم: آیا

ص: ۱۸۳

۱- (۱) خذوا بید عبدی حتی تأتوا به منی فأوتی به فأقول: له صمت شهري فيقول نعم فأقول: انا اشفع لك اليوم قال: فيقول الله تبارك و تعالی: أما حقوقی فقد ترکها لعبدی و أما حقوق خلقی فمن عفا عنه فعلى عوضه حتى یرضی قال النبى صلی الله علیه و آله فأخذه بیده حتى انتهى به إلى الصراط فأجده دحضا مزلقا لا یثبت علیه اقدم الخاطین فأخذ بیده فيقول لی صاحب الصراط من هذا یا

ماه من [یعنی ماه شعبان] را نیز روزه گرفتی؟ پس او می گوید: آری. پس من به او می گویم: امروز من از تو شفاعت خواهم نمود؛ و خدای متعال نیز به او می گوید: من حقوق خود را از بنده خویش بر داشتیم و امّا نسبت به حقوق خلق من، پس هرکس او را حلال کند من به او پاداشی خواهم داد تا راضی شود.»

(۱) رسول خدا صلی الله علیه و آله سپس فرمود: «پس من دست او را می گیرم و نزد صراط می برم، ولی صراط برای او قابل عبور نخواهد بود و صاحب صراط به من می گوید: یا رسول الله! این کیست که با خود آورده ای؟ من می گویم: این فلان شخص از امت من است که ماه شعبان را برای رسیدن به شفاعت من روزه گرفته است و ماه رمضان را برای رسیدن به وعده خداوند روزه گرفته است. پس او با عفو خداوند از صراط عبور می نماید تا به در بهشت می رسد و من برای او در بهشت را می گویم، پس رضوان به من می گوید: ما مأمور هستیم که امروز در بهشت را بر روی تو و امت تو بگشاییم.»

سپس امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «ماه رسول خدا صلی الله علیه و آله را روزه بگیرد تا

ص: ۱۸۴

۱- (۱) رسول الله فاقول هذا فلان من أمتي كان قد صام بالدنيا شهري ابتغاء شفاعتي و صام شهر ربه ابتغاء وعده فيجوز الصراط بعفو الله عز وجل حتى ينتهي الى باب الجنتين فاستفتح له فيقول رضوان: لك امرنا أن نفتح اليوم و لامتك قال: ثم قال أمير المؤمنين عليه السلام: صوموا شهر رسول الله صلی الله علیه و آله یکن لکم شفیعاً و صوموا شهر الله تشرّبوا من الرحیق المختوم.

او در قیامت شفیع شما باشد و ماه خدا را روزه بگیرد تا از نوشابه های مهر زده بهشتی بنوشید.»

بهشت را برای روزه داران زینت می کنند

(۱) ۱۳۳- عبدالله بن عباس می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «همانا برای رسیدن ماه مبارک رمضان بهشت را از این ماه تا ماه رمضان بعد آراسته و زینت می کنند و چون شب اول ماه رمضان می رسد از زیر عرش بادی می وزد به نام منتزه [منزه] و برگ های درختان بهشتی و درهای بهشت را بر هم می زند و صدای طنین انداز شیرینی از آن شنیده می شود که تاکنون صدایی زیباتر از آن شنیده نشده است. پس حوریان بهشتی زینت می کنند و بر شرفه های بهشتی می ایستند و می گویند: آیا خواستگاری هست که به نزد خدا از ما خواستگاری کند و ما با او ازدواج نماییم؟

(۲) سپس آنان به رضوان [خازن بهشت] می گویند: ای رضوان! این چه

ص: ۱۸۵

۱- (۱) ۱۳۳- حدّثنا أبو الحسن علی بن عبدالله بن الأحمّدانی الأسواری الفقیه قال: حدّثنا مکی بن احمد بن سعدویه البروغی قال: حدّثنا احمد بن عبدالله الفقیه قال: حدّثنا ابو عمرو یعقوب بن یوسف القزوینی ببغداد قال أبو القاسم بن الحکم العری قال: حدّثنا هاشم بن الولید عن حماد بن سلیمان السدوسی قال: حدّثنا شیخ یکنی أبا الحسن عن الضحاک بن مزاحم عن عبدالله بن عباس إنّه سمع رسول الله صلی الله علیه و آله یقول:

۲- (۲) إنّ الجنّه لتجبرو تزین من الحول إلى الحول لدخول شهر رمضان فإذا كانت أوّل لیله من شهر رمضان هبت ریح من تحت العرش یقال لها: المنتزه یصفق ورق الأشجار من الجنّه و حلق المصاریع فیسمع من ذلك طنین لم یسمع صوت بأحسن منه فتزین الحورالعین تقف بین شرف الجنّه فینادین هل من خاطب إلى الله عزّوجلّ فتتوجه ثمّ قالت الملائکه یا رضوان ما هذه اللیله فیلّیهنّ بالتلیه ثمّ یقول: یا خیرات حسان هذه أوّل لیله من شهر رمضان فتحت الجنان للصائمین من أمّه محمّد و یقول الله عزّوجلّ یا رضوان افتح ابواب الجنان یا مالک أغلق ابواب الجحیم عن الصائمین القائمین من أمّه محمّد یا جبرئیل اهبط الی الارض فصفد مرده الشیاطین و غلهم بالأغلال ثمّ اذفهم فی لجج البحار حتّی لا یفسدوا فی أمّه حبیبی صیامهم قال:

شبی است؟ او پاسخ آنان را با لَبَّيْكَ می دهد و می گوید: ای زنان نیکوی بهشتی! این شب، شب اول ماه رمضان است که درهای بهشت برای روزه داران از امت محمد صلی الله علیه و آله گشوده شده است.

سپس خداوند عزوجل به رضوان می فرماید: ای رضوان! درهای بهشت را باز کن، و به مالک دوزخ نیز می فرماید: ای مالک! درهای دوزخ را بر روی روزه داران و شب خیزان از امت محمد (صلی الله علیه و آله) ببند، و به جبرئیل می فرماید: ای جبرئیل! به زمین هبوط کن و شیاطین را زنجیر کن و آنان را در درّه های دریاها بینداز تا در بین امت حیب من رخنه نکنند و روزه های آنان را فاسد نمایند.»

(۱) سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «پس از آن خداوند ملائکه خود را در

ص: ۱۸۶

۱- (۱) و ينزل الله عزوجل ملائکته فی کلّ ليله فی شهر رمضان ثلاث مرات يقول الله عزوجل هل من سائل فاعطيه سؤله هل من تائب فاتوب عليه هل من مستغفر فاغفرله من يقرض الملی غیر المعدم والوفی غیر الظلوم فان الله تبارک و تعالی فی کلّ يوم من شهر رمضان عند الافطار عتیق من النار فاذا كانت ليله الجمعة و يوم الجمعة أعتق فی کلّ ساعه منهما ألف عتیق من النار کلهم قد استوجبوا العذاب فاذا كان فی آخر يوم من شهر رمضان أعتق فی ذلك اليوم بعدد ما اعتق من أول الشهر الى آخره فاذا كان ليله القدر أمر الله عزوجل جبرئیل فهبط فی کوكبه من الملائکه إلى الارض ومعه لواء أخضر فیرکز اللواء علی ظهر الکعبه وله ستماء جناح منها جناحان لا ینشرهما الا فی ليله القدر فینشرهما فی تلك الليله فیتجاوز المشرق و المغرب و ینشر جبرئیل علیه السلام الملائکه فی هذه الامه فیسلمون علی کل قائم و قاعد و مصل و ذاکر و یصافحونهم و یؤمنون علی دعائهم حتی یطلع الفجر فاذا طلع الفجر نادى جبرئیل یا معشر الملائکه الرحیل الرحیل فیقولون یا جبرئیل ما صنع الله فی حوائج المؤمنین من امه محمد؟ فیقول:

هر شب از ماه رمضان سه مرتبه فرو می فرستد و آنان از ناحیه خداوند می گویند: آیا سؤال کننده ای هست که من خواسته او را عطا کنم؟ و آیا توبه کننده ای هست که من توبه او را بپذیرم؟ و آیا استغفار کننده ای هست که من او را بیامرزم؟ و آیا کسی هست که به خدای بی نیاز عادل خود قرض بدهد؟

(۱) همانا خدای تبارک و تعالی در هر روزی از ماه مبارک هنگام افطار

ص: ۱۸۷

۱- (۱) إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ قَدْ نَظَرَ إِلَيْهِمْ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَ غَفَرَ لَهُمْ إِلَّا أَرْبَعَةَ فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مِنْ هَؤُلَاءِ الْأَرْبَعَةِ قَالَ: رَجُلٌ مَاتَ مَدْمَنَ خَمْرٍ وَ عَاقَ وَ الدِّيَةَ وَ قَاطَعَ رَحِمَ وَ مَشَاخِنَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا الْمَشَاخِنُ؟ قَالَ: هُوَ الْمَصَارِمُ فَإِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ الْفِطْرِ سَمَّيْتَ تَلَكُ اللَّيْلَةَ لَيْلَةَ الْجَائِزَةِ فَإِذَا كَانَتْ غَدَاةُ الْفِطْرِ بَعَثَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ الْمَلَائِكَةَ فِي كُلِّ بَلَدٍ فَيَهْبِطُونَ إِلَى الْأَرْضِ فَيَطُوفُونَ (عَلَى) إِلَى أَفْوَاهِ السُّكَّكَ فَيَنَادُونَ بِصَوْتٍ يَسْمَعُهُ جَمِيعٌ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ إِلَّا الْجِنَّ وَ الْإِنْسَ فَيَقُولُونَ يَا أُمَّهُ مُحَمَّدٌ أَخْرَجُوا إِلَى رَبِّكُمْ رَبَّ كَرِيمٍ يُعْطِي الْجَزِيلَ وَ يَغْفِرُ الْعَظِيمَ فَإِذَا بَرَزُوا إِلَى مَصَلَّاهُمْ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ:

عده ای را از آتش دوزخ آزاد می نماید، و چون شب جمعه و روز جمعه می رسد در هر ساعتی هزارهزار نفر را از آتش دوزخ آزاد می نماید که همه آنها مستحق عذاب بوده اند، و هنگامی که روز آخر ماه رمضان می شود به اندازه آنچه از اول تا آخر ماه رمضان آزاد نموده آزاد خواهد نمود. سپس فرمود: در شب قدر خداوند جبرئیل را در بین عده ای از ملائکه به زمین می فرستد و او پرچم سبزی را همراه خود می آورد و بر بام کعبه نصب می نماید؛ آن پرچم ششصد بال دارد که دو بال آن را تنها در شب قدر باز می نماید و بیش از مشرق تا مغرب را احاطه می کند؛ و در آن شب جبرئیل علیه السلام ملائکه را در بین این امت منتشر می نماید و آنان بر هر روزه دار و نمازگزار و ذاکر خدا سلام می کنند و با آنان مصافحه می نمایند و دعاهای آنان را آمین می گویند تا صبح طلوع کند و چون طلوع فجر می شود جبرئیل ندا می کند: ای ملائکه! باز گردید! باز گردید! پس ملائکه می گویند: ای جبرئیل! خداوند با حوایج مؤمنین از امت محمد صلی الله علیه و آله چه کرد؟ جبرئیل در پاسخ می گوید: خداوند در این شب به آنان نظر رحمت نمود، و همه آنان را بخشید، جز چهار نفر را. گفته شد: یا رسول الله! آن چهار نفر کیانند؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «شخصی که اهل شراب باشد [و توبه نکند]، و کسی که عاق والدین باشد، و کسی که قاطع رحم باشد، و کسی که مشاخن باشد.» گفته شد: یا رسول الله! مشاخن کیست؟ فرمود: «مشاخن کسی است که به مردم توهین می کند.»

شب عید فطر شب جایزه

(۱) و چون شب عید فطر می رسد آن شب، شب جایزه است و چون صبح عید فطر می رسد خداوند متعال ملائکه خود را به همه بلاد و شهرها می فرستد و آنان به زمین هبوط می کنند و با صدایی که همه خلایق جز جنّ و انس می شنوند صدا می زنند: ای امت محمّد! برخیزید برای گرفتن جایزه بزرگ خود از پروردگار کریم! همانا او امروز [روز عید فطر] به بندگان روزه دار خود پاداش فراوان و آمرزش بزرگی عطا می کند.

و هنگامی که مردم [برای نماز عید فطر] به مصلاّی خود می روند، خداوند به ملائکه خود می فرماید: ای ملائکه! پاداش اجیر هنگامی که عمل خود را به پایان می رساند چیست؟ ملائکه می گویند: پروردگارا، باید پاداش کار او به طور کامل داده شود. پس خداوند عزّوجلّ به ملائکه

ص: ۱۸۹

۱- (۱) یا ملائکتی ما جزاء الأجر إذا عمل عمله؟ فيقول الملائكة إلهنا و سيدنا جزاؤه أن توفيه أجره قال: فيقول عزوجل: فاني أشهدكم ملائكتي أنّي قد جعلت ثوابهم عن صيامهم شهر رمضان و قيامهم رضائي و مغفرتي و يقول جل جلاله: يا عبادي سلوني فوعزّتي و جلالتي لا- تسألوني اليوم شيئا في جمعكم لا- خرتكم إلا- أعطيتكم ولدنياكم إلا- نظرت لكم و عزّتي لأسترنّ عليكم عثراتكم ما رأيتموني و عزّتي لا اخزيتكم و لا أفضحنكم بين يدي أصحاب الخلود إنصرفوا مغفورا لكم قد أَرْضيتموني فرضيت عنكم فتعرج الملائكة و تستبشر بما يعطى الله عزّوجلّ هذه الأمه إذا أفطروا من شهر رمضان.

خود می فرماید: شما گواه باشید که من پاداش روزه ماه مبارک رمضان و عبادت آنان را در شب های این ماه رضایت و خشنودی خود و آمرزش آنان قرار دادم.

(۱) سپس خدای متعال می فرماید: ای بندگان [روزه دار] من! به عزت و جلالم سوگند، امروز شما هیچ درخواستی برای آخرت خود نخواهید نمود جز آن که من به شما عطا خواهم نمود و برای دنیای خود نیز هر چه درخواست کنید برای شما ذخیره خواهم کرد، سوگند به عزتم که لغزش های شما را می پوشانم و شما را بین اصحاب خلود [یعنی اهل بهشت] مفتضح و رسوا نخواهم نمود. پس شما از مصلاهی خود آمرزیده باز گردید، همانا شما مرا خشنود کردید و من نیز از شما خشنود شدم. پس ملائکه با خشنود شدن از پاداش خداوند به این امت، در پایان ماه مبارک رمضان به آسمان بالا می روند.»

حدیث سلمان در باره روز ماه مبارک رمضان

(۲) ۱۳۴- سلمان فارسی می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله در آخرین روز از ماه

ص: ۱۹۰

۱- (۱) قال ابو عمرو القزويني: سألتني عن هذا الحديث الحسن بن عرفه العبدی سنه ستّ و أربعين فحدّثه به و كان الحسن یحدّث عن رجل عن قاسم بن الحكم العرنی

۲- (۲) ۱۳۴- حدّثنا ابوالحسن علی بن عبداللّه بن أحمد الأسوری قال: حدّثنا مکّی بن أحمد بن سعدویه البردعی قال: أخبرنا ابواسحاق إبراهيم بن سحون قال: حدّثنا عمرو بن زبال ابو حفص قال: خاتم بن عبيده قال: حدّثنا علی بن حجر قال: حدّثنا یوسف بن زیاد عن همام بن یحیی عن علی بن زید بن جذعان عن سعید بن المسیب عن سلمان الفارسی قال: خطبنا رسول الله صلی الله علیه و آله فی آخر یوم من شعبان فقال: ایّها الناس فانه قد أظلمکم شهر عظیم شهر مبارک شهر فیله خیر من ألف شهر جعل الله صیامه فريضة، من تقرب فیه بخصله من خصال الخیر کان کمن أدی فريضة فیما سواه و من أدی فیه فريضة کمن أدی سبعین فريضة فیما سواه (و هو) فهو شهر الصبر و الصبر ثوابه الجنّه و شهر المواساه و شهر یزاد فی الرزق للمؤمنین من فطر فیه صائما کان مغفره لذنوبه و عتق رقبه من النار من غیر أن ینتقص من اجره شیئا،

شعبان برای ما خطبه ای خواند و فرمود: «ای مردم! ماه مبارک رمضان بر شما سایه افکنده و آن ماه بزرگی است و در آن شبی وجود دارد که بهتر از هزار ماه است. خداوند روزه این ماه را واجب نموده و هر کس در این ماه به خصلتی از خصلت های نیک دست یابد مانند کسی خواهد بود که واجبی را در غیر این ماه انجام داده باشد؛ و هر کس واجبی از واجبات خداوند رادر این ماه انجام دهد مانند کسی خواهد بود که هفتاد واجب الهی را در غیر این ماه انجام داده باشد.»

سپس فرمود: «این ماه ماه صبر است و پاداش صبر بهشت است، و این ماه، ماه مواسات و کمک و انجام حوایج مؤمنین است. در این ماه روزی مؤمنین فراوان می گردد و هر کس در این ماه به یک روزه دار مؤمن افطاری بدهد گناهان او آمرزیده می شود و از آتش دوزخ آزاد می گردد.»

(۱) گفته شد: یا رسول الله! همه ما قدرت و توان افطاری دادن نداریم.

ص: ۱۹۱

۱- (۱) قیل: یا رسول الله لیس کلنا بحد ما یفطر به الصائم فقال صلی الله علیه و آله یعطی الله هذا الثواب من فطر صائماً علی قطره من لبن أو شربه من ماء و من أشبع صائماً سقاه الله من حوضه شربه لا یظماً بعده حتی یدخل الجنّه و هو شهر أوله رحمه و أوسطه مغفره و آخره عتق من النار و من خفف فیہ عن مملوکه غفر الله له واعتقه من النار فاستکثروا فیہ من أربع خصال خصلتین ترضون بهما ربکم و خصلتین لا غنی بکم عنهما فأما الخصلتان اللتان ترضون بهما ربکم فشهاده أن لا إله إلا الله و تستغفرونه و أمّا اللتان لا غنی بکم عنهما فتسألون الله الجنّه و تتعودون به من النار.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: [خداوند کریم است] او این پاداش را به کسی که با مختصری از شیر و یا شربتی از آب افطاری بدهد نیز خواهد داد و هرکس روزه داری را غذای کامل بدهد و او را سیر کند خداوند از حوض خود در قیامت چنان او را سیر خواهد نمود که پس از آن تشنه نشود تا وارد بهشت گردد.»

سپس فرمود: «این ماهی است که اول آن رحمت و وسط آن آمرزش و آخر آن آزاد شدن از آتش دوزخ است و هرکس در این ماه بر مملوک [و اجیر] خود تخفیف بدهد و کار را بر او سبک کند [تا بتواند روزه بگیرد] خداوند او را می آمرزد و از آتش دوزخ آزاد می نماید.»

آن گاه فرمود: «در این ماه برای به دست آوردن چهار خصلت بکوشید؛ با دو خصلت آن خدای خویش را خشنود کنید و با دو خصلت دیگر که چاره ای جز انجام آنها را ندارید، نجات خویش را دریابید. اما آن دو خصلتی که مایه خشنودی خدای شما می شود یکی شهادت و گواهی به یگانگی خداوند و گفتن لا إله إلا الله است و دیگری استغفار و درخواست آمرزش است؛ و اما آن دو خصلتی که چاره ای از آنها ندارید

یکی این است که فراوان از خداوند درخواست بهشت بکنید و دیگری این است که فراوان از او درخواست آزاد شدن از آتش دوزخ را بنمایید.»

(۱) ۱۳۵- همان حدیث قبل به روایت دیگری از سلمان رضی الله عنه.

انعام خداوند به روزه داران

(۲) ۱۳۶- جابر بن عبدالله انصاری می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «پنج چیز در ماه مبارک رمضان به امت من داده شده است که به هیچ امت دیگری از امت های پیامبران گذشته داده نشده است:

(۳) ۱- در شب اول ماه مبارک رمضان خداوند به آنان نظر رحمت

ص: ۱۹۳

۱- (۱) ۱۳۵- و حدّثنا بهذا الحدیث أبو محمد عبد الله بن حامد (خالد) قال: حدّثنا حامد (بن محمد) الرقاع الهروی قال: حدّثنا الحسين بن ابن ادریس قال: حدّثنا علی بن حجر قال: حدّثنا یوسف بن زیاد عن همام بن یحیی عن علی بن زید عن سعید بن المسيّب عن سلمان قال: خطبنا رسول الله صلی الله علیه و آله فی آخر شعبان و ذکر الحدیث مثله سواء.

۲- (۲) ۱۳۶- و حدّثنا أبو الحسن محمّد بن عمرو علی بن عبد الله البصری قال: حدّثنا ابو الفضل أحمد بن محمّد بن حمدون النسایی قال: حدّثنا محمّد بن عبد الله الأزدي ببغداد و كان ثقه قال: حدّثنا الحسن بن عبد الوهاب بن عطا قال: حدّثنا الهیثم بن أبی الحداری عن زید العمی عن أبی نضره عن جابر بن عبد الله عن النبی صلی الله علیه و آله قال: أعطیت أمّتی فی شهر رمضان خمساً لم یعطن أمّه نبی قبلی.

۳- (۳) اما واحده - فإذا كان أول ليلة من شهر رمضان نظر الله إليهم و من نظر الله إليه لم يعذبه أبدا.

می افکند و کسانی که خداوند به آنان نظر رحمت نماید هرگز آنان را عذاب نخواهد نمود؛

(۱)۲- بوی دهان آنان در وقت افطار نزد خداوند از بوی مشک بهتر خواهد بود؛

(۲)۳- ملائکه رحمت در شب و روز ماه مبارک رمضان برای آنان استغفار می نمایند؛

(۳)۴- خداوند به بهشت دستور می دهد که خود را برای بندگان [روزه دار] آماده و زینت کند شاید سختی های آنان در دنیا به پایان برسد و به بهشت و دار کرامت خدا وارد شوند؛

(۴)۵- هنگامی که شب آخر ماه رمضان می رسد خداوند همه آنان را می آمرزد.»

پس مردی عرض کرد: یا رسول الله: مگر شب قدر خداوند آنان را نمی آمرزد؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «مگر تو نمی بینی که کارگران هنگامی که از کار خود فارغ می گردند مزد آنان داده می شود؟»

ص: ۱۹۴

۱- (۱) و أمّا الثانیه - فَإِنَّ خَلُوفَ أَفْوَاهِهِمْ حِينَ يَمْسُونَ أَطِيبَ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمَسْكِ.

۲- (۲) و أمّا الثالثه - فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ يَسْتَغْفِرُونَ لَهُمْ فِي لَيْلِهِمْ وَ نَهَارِهِمْ.

۳- (۳) و أمّا الرابعه - فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يَأْمُرُ جَنَّتَهُ أَنْ اسْتَعْدِيَ وَ تَزَيَّنِيَ لِعِبَادِي فَيُوشِكُ أَنْ يَذْهَبَ عَنْهُمْ نَصَبَ الدُّنْيَا وَ أَذَاهَا وَ بَصِيرُوا إِلَى جَنَّتِي وَ كِرَامَتِي.

۴- (۴) و أمّا الخامسه - فَإِذَا كَانَ آخِرَ لَيْلِهِ غُفِرَ لَهُمْ جَمِيعًا فَقَالَ رَجُلٌ: لَيْلَةُ الْقَدْرِ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: أَلَمْ تَرَ إِلَى الْعَمَّالِ إِذَا فَرَّغُوا مِنْ أَعْمَالِهِمْ وَفَوَّا.

(۱) ۱۳۷- جابر بن عبدالله می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «به امت من در ماه مبارک رمضان پنج چیز داده شده که به امت هیچ پیامبری قبل از من داده نشده است...» ادامه این سخنان در حدیث قبل بیان شد.

(۲) ۱۳۸- ابوسعید خدری می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «هرکس ماه رمضان را روزه بگیرد، در حالی که حدود آن را بشناسد و آنچه شایسته حرمت ماه رمضان است را [مانند ایمان و خلوص و حفظ زبان و حفظ حیا و عفت و گوش و چشم و سایر اعضای بدن از گناه را] رعایت کند گناهان گذشته او آمرزیده می شود.»

ص: ۱۹۵

۱- (۱) ۱۳۷- حدّثنا بهذا الحدیث أبو محمد عبد الله بن حامد قال: أخبرني إبراهيم بن محمد عن الهيثم بن الحراري عن زيد العمي عن أبي نضرة قال: سمعت جابر بن عبد الله يقول: قال رسول الله صلى الله عليه وآله أعطيت أمتي في شهر رمضان خمسا لم يعطهن أمه نبي قبلي و ذكر الحدیث مثله سواء.

۲- (۲) ۱۳۸- حدّثنا أبو الحسن محمد بن عمرو بن علي بن عبد الله البصري قال: حدّثنا أبو عمرو محمد بن خالد (جابر) البخاري قال: حدّثنا أبو سهل محمد بن عبد الله بن سهل المطوعي قال: حدّثنا سفيان بن عبد الحكيم قال: أخبرني يحيى بن عبد الله السلمي قال: حدّثنا عبد الله بن المبارك قال: حدّثنا أيوب بن قريظ عن عطاء بن يسار عن أبي سعيد الخدری قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله يقول: من صام شهر رمضان يعرف حدوده و يتحفّظ كما يتبغى له أن يتحفّظ فقد كفر ما كان قبله.

هم نشینی با حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام در بهشت

(۱) ۱۳۹- ابوهریره می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله [همواره قبل از ماه رمضان] خطبه ای می خواند و می فرمود: «ای مردم! هرکس ماه رمضان را همراه با سکوت و حفظ گوش و چشم و زبان - از دروغ و حرام و غیبت و آزار به مردم - روزه بگیرد مقام او در قیامت بالا می رود تا در کنار حضرت ابراهیم خلیل الرحمان علیه السلام قرار می گیرد.»

اشتیاق حورالعین بهشتی به روزه داران

(۲) ۱۴۰- عایشه می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود:

ص: ۱۹۶

۱- (۱) ۱۳۹- حدّثنا ابوالحسن محمّد بن عمرو بن علی البصری قال: حدّثنا أبو عمرو ومحمّد بن جابر البخاری قال: حدّثنا أبو سهل المطوعی قال: حدّثنی سفیان بن عبدالحکیم قال: حدّثنا یحیی بن عبدالله السلمی قال: حدّثنا عبدالله بن المبرد قال: حدّثنا إسماعیل بن جعفر عن محمّد بن عمرو عن أبي سلمه عن أبي هريره قال: كان رسول الله صلى الله عليه وآله يخطب فقال في خطبته: أيها الناس من صام شهر رمضان في إنصات و سكون و كف سمعه و بصره و لسانه من الكذب و الحرام و الغيبة و الأذى قرب يوم القيامة حتّى تمسّ ركبتيه ركبته إبراهيم خليل الرحمان عليه السلام.

۲- (۲) ۱۴۰- حدّثنا ابوالحسن محمّد بن عمرو بن علی البصری قال: حدّثنا أبو عمرو أحمد بن محمّد البستری بیستر قال: حدّثنا أبو جعفر احمد بن یحیی بن زهیر العسری قال: حدّثنا جریر بن عبد الرحمن عن أبي أسحاق عن مسروق عن عایشه أنها قالت سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله يقول: ما من عبد أصبح صائما إلا فتحت له أبواب السماء إلى أن توارى بالحجاب فان صلی ركعه أو ركعتين تطوّعا أضائت له السموات نورا من أزواجه الحورالعین و قلن اللهم اقبضه الينا فقد اشتقنا إلى رؤيته و إن هلل او سبّح تلقاه سبعون ألف ملك يكتبون إلى أن توارى بالحجاب.

«هیچ بنده ای روزه دار نمی شود جز آن که درهای آسمان [از رحمت الهی] به روی او گشوده می گردد تا وقتی که خورشید غروب کند و اگر یک رکعت و یادو رکعت نماز مستحبی بخواند همسران او از حورالعین بهشتی با نور خود آسمان ها را روشن می کنند و می گویند: خدایا، او رابه سوی ما بفرست، همانا ما مشتاق دیدار او هستیم. و اگر در بین روز «لا اله الا الله» و یا «سبحان الله» بگوید هفتاد هزار از ملائکه او را احاطه می کنند و تا آخر روز تهلیل و تسبیح او را می نویسند.»

باز شدن درهای آسمان در شب اول ماه رمضان

(۱) ۱۴۱- ابوسعید خدری می گوید: روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

ص: ۱۹۷

۱- (۱) ۱۴۱- أخبرنا ابوالحسن محمد بن علی بن الشاه بمرورود قال: حدثنا ابوبکر محمد بن إبراهيم بن عبد الله بن يعقوب الأنطاكي بانطاكية قال: حدثنا محمد بن أحمد بن أبي جعفر الحلبي بالصيصيه قال: حدثنا الصيعيه الكبير بن المعاني قال: حدثنا محمد بن مروان قال: حدثنا داود بن أبي هند (عند) عن أبي نضرة عن عطاء بن أبي رباح عن أبي سعيد الخدری إن رسول الله صلی الله علیه و آله قال ذات يوم: إن ابواب السماء لتفتح في أول ليلة من شهر رمضان ثم لا تغلق إلى آخر ليلة منه و ليس من عبد يصلي في ليلة منها إلا كتب الله له بكل سجده الف و خمسمائة حسنة و يبني له بيت في الجنة من ياقوته حمراء لها سبعون ألف باب فإذا صام يوم من شهر رمضان غفر له كل ذنب تقدم إلى ذلك اليوم من شهر رمضان و كان كفاره إلى مثلها من الحول و كان له بكل يوم يصومه من شهر رمضان قصر له ألف باب من ذهب و استغفر له سبعون ألف ملك يدعونه إلى ان توارى بالحجاب و كان له بكل سجده يسجدها من ليل أو نهار شجرة يسير فيها الراكب ألف عام.

«درهای آسمان در شب اول ماه رمضان گشوده می شود و تا شب آخر ماه گشوده است و هیچ بنده ای نیست که در شبی از شب های ماه رمضان نماز [مستحبی] بخواند جز آن که خداوند به واسطه هر سجده ای که می کند یک هزار و پانصد حسنه برای او می نویسد و برای او در بهشت خانه ای از یاقوت سرخ بنا می گردد که هفتاد هزار در دارد و بر هر دری قصری از طلا مزین به یاقوت سرخ قرار دارد و هر قصری هفتاد هزار در دارد و هنگامی که مؤمن یک روز از ماه رمضان را روزه می گیرد گناهان گذشته او تا آن روز بخشوده می گردد و آنروز کفاره گناهان او تا سال آینده نیز خواهد بود و خداوند به جای هر روزی که از ماه رمضان روزه می گیرد قصری به او می دهد که هزار در از طلا دارد و هفتاد هزار از ملائکه برای او استغفار می کنند تا آن روز به پایان برسد و برای اوست به هر سجده ای که در شب و یا روز می کند درختی در بهشت که یک اسب سوار می تواند هزار سال در زیر آن حرکت کند.»

روزه از من است و من پاداش آن هستم

(۱) ۱۴۲- ابن عباس می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود:

ص: ۱۹۸

۱- (۱) ۱۴۲- حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُوسِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْعَبَّاسِ الْجُرْجَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ يُونُسَ الرَّازِي قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْكِرْمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا زَمْعَةُ عَنْ سَلْمَةَ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ كُلَّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ هَوْلَةٌ غَيْرَ الصِّيَامِ هَوْلَةٌ وَأَنَا اجْزَى بِهِ وَالصِّيَامُ جَنَّةُ الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَمَا يَقِي أَحَدَكُمْ سِلَاحُهُ فِي الدُّنْيَا وَلِخُلُوفِ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ مِنْ رِيحِ الْمَسْكِ وَ إِنَّ لِلصَّائِمِ فَرْحَتَيْنِ حِينَ يَفْطُرُ فَيَطْعَمُ وَيَشْرَبُ وَ حِينَ يَلْقَانِي فَأَدْخِلُهُ الْجَنَّةَ.

خدا می فرماید: «همه اعمال فرزند آدم از اوست جز روزه او که آن از من است و من پاداش آن را می دهم [من پاداش او هستم]. و روزه در روز قیامت سپر بنده مؤمن است در مقابل آتش دوزخ همان گونه که شخص مجاهد به وسیله سپر از خود محافظت می نماید.»

سپس فرمود: «و بوی دهان مؤمن روزه دار نزد خداوند از بوی مشک بهتر است و خداوند می فرماید: دو ساعت برای روزه دار ساعت مسرت و شادی است: یکی هنگام افطار که می خورد و می آشامد و دیگری هنگام ملاقات من [در ساعت مرگ یا قیامت] که من او را داخل بهشت خواهم نمود.»

نماز شب آخر ماه مبارک رمضان

(۱) ۱۴۳- عبدالله بن مسعود می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «سوگند

ص: ۱۹۹

۱- (۱) ۱۴۳- حدّثنا ابو محمد عبدوس بن علی بن العباس الجرجانی قال: حدّثنا أبو عمران موسى بن الحسين الباغشی المؤدب قال: حدّثنا أبو عبد الله محمد بن أحمد القرشی (القرمی) قال: أخبرنا الحسين بن علی بن خالد قال: حدّثنا معروف بن الولید قال: حدّثنا سعد بن عبد الله قال: حدّثنا ابو طیبیه عن کرد بن وبرد الحداد عن الربیع بن خثیم عن عبد الله بن مسعود عن النبی صلی الله علیه و آله : و الذي بعثني بالحق أن جبرئیل أخبرني عن اسرافیل عن ربّه تبارک و تعالی أنه قال: من صلّى فی آخر ليله من شهر رمضان عشر ركعات یقرأ فی كلّ ركعه فاتحه الكتاب مرّه و قل هو الله أحد، عشر مرّات و یقول فی ركوعه و سجوده عشر مرّات: سبحان الله و الحمد لله و لا إله إلا الله و الله أكبر و یتشهد فی كلّ ركعتین ثمّ یسلم فإذا فرغ من آخر عشر ركعات قال بعد فراغه من التسليم: استغفر الله، ألف مره، فإذا فرغ من الاستغفار سجد و یقول فی سجوده: «یا حیّ یا قیوم یا ذا الجلال و الاکرام یا رحمن الدنیا و الآخرة و رحیمهما یا أرحم الراحمین یا إله الأوّلین و الآخیرین إغفر لنا ذنوبنا و تقبل منّا صلواتنا و صیامنا و قیامنا»

به خدایی که مرا به حق به پیامبری مبعوث نمود، همانا جبرئیل از اسرافیل، از پروردگار متعال نقل نمود که خداوند می فرماید: هر کس در شب آخر ماه رمضان ده رکعت نماز بخواند و در هر رکعت سوره حمد را یک مرتبه و سوره «قل هو الله احد» را ده مرتبه بخواند و در هر کدام از رکوع و سجود خود ده مرتبه بگوید:

(۱) «سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اكبر» و پس از هر دو رکعت تشهد و سلام بگوید و بعد از سلام آخر هزار مرتبه «استغفر الله»

ص: ۲۰۰

۱- (۱) قال النبي صلى الله عليه وآله : و الذي بعثني بالحق أنه لا يرفع رأسه من السجود حتى يغفر الله له و يتقبل منه شهر رمضان و يتجاوز عن ذنوبه و إن كان قد اذنب سبعين ذنبا كل ذنب أعظم من ذنوب العباد و يتقبل من جميع أهل الكوره التي هو فيها و قال النبي صلى الله عليه وآله لجبرئيل عليه السلام:

بگویند و چون از استغفار فارغ گردید به سجده برود و بگوید «یا حیّ یا قیوم یا ذالجلال و الاکرام یا رحمان الدنیا و الآخره و رحیمهما یا أرحم الراحمین و یا إله الأوّلین و الآخرین اغفر لنا ذنوبنا و تقبّل منّا صلاتنا و صیامنا و قیامنا»، سوگند به خدایی که مرا به حق به پیامبری مبعوث نموده، سر از سجده خود بر نمی دارد جز آن که خداوند او را می آمرزد و روزه ماه رمضان را از او قبول می کند و از گناهان او می گذرد؛ گرچه هفتاد گناه کرده باشد که هرگناهی از آن بزرگ تر از گناهان بندگان خدا باشد، و به واسطه او خداوند عبادت همه اهل شهر او رانیز می آمرزد.»

(۱) آن گاه رسول خدا صلی الله علیه و آله به جبرئیل علیه السلام فرمود: «ای جبرئیل! آیا خداوند عبادت او را به طور خاص و ویژه در ماه رمضان می پذیرد و عبادت همه اهل شهر او را به طور عام؟ جبرئیل علیه السلام فرمود: «آری، به خدایی که تو را به پیامبری مبعوث نموده، این به واسطه کرامت و بزرگی منزلت این بنده در پیشگاه خداوند است که به واسطه او از او و از همه اهل شهر او نماز و روزه و عباداتشان را می پذیرد و گناهان آنان را می آمرزد و دعاهای آن بنده را نیز مستجاب می نماید.»

ص: ۲۰۱

۱- (۱) یا جبرئیل یتقبّل الله منه خاصه شهر رمضان و من جمیع اهل بلاده عامه قال: نعم والذی بعثک أنه من کرامته علیه و عظم منزلته لربّه یتقبّل الله منه و منهم صلاتهم و صیامهم و قیامهم و یغفر لهم ذنوبهم و یتجیب له دعائه و الذی بعثنی بالحقّ أنّه متی صلی هذه الصلاه واستغفر هذا الاستغفار یتقبّل الله منه صلاته و صیامه و قیامه و یغفر له و یتجیب دعائه لذیه لأنّ الله جلّ جلاله یقول فی کتابه: استغفروا ربکم إنّ کان غفّارا و یقول:

(۱) سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «سوگند به خدایی که مرا به حق به پیامبری مبعوث نمود، هنگامی که بنده خدا این نماز را می خواند و این استغفار را می نماید نماز و روزه و عبادات او را می پذیرد و او را می آمرزد و دعای او را مستجاب می نماید؛ چرا که خداوند در کتاب خود می فرماید: «استغفروا ربکم إنه کان غفّاراً» و می فرماید: (استغفروا ربکم ثمّ توبوا إلیه) و می فرماید: «و الذین إذا فعلوا فاحشۀ أو ظلموا أنفسهم ذکروا الله فاستغفروا لذنوبهم و من یغفر الذنوب إلاّ الله» و می فرماید: «و أن استغفروا ربکم ثمّ توبوا الیه یمتّعکم متاعاً حسناً إلی أجل مسمی و یؤت کلّ ذی فضل فضله» و می فرماید: «و استغفروا إنه کان توّاباً».

رسول خدا صلی الله علیه و آله سپس فرمود: «این [نماز و استغفار] هدیه مخصوص خداوند برای من و امت من است و خداوند به امت های دیگر چنین هدیه ای را عطا نفرموده است.»

ص: ۲۰۲

۱- (۱) و استغفروا ربکم ثمّ توبوا إلیه و قال: و الذین اذا فعلوا فاحشۀ أو ظلموا أنفسهم ذکروا الله فاستغفروا لذنوبهم و من یغفر الذنوب إلاّ الله و یقول عزوجل: و أن استغفروا ربکم ثمّ توبوا الیه یمتّعکم متاعاً حسناً إلی أجل مسمی و یؤت کلّ ذی فضل فضله و قال عزوجل: و استغفره إنه کان توّاباً و قال النبی صلی الله علیه و آله: هذه هدیه لی خاصه و لامتی من الرجال و النساء لم یعطها الله عزوجلّ أحداً ممّن کان قبلی من الأنبیاء و غیرهم.

ارزش عبادت در شب قدر

(۱) ۱۴۴- ابوهریره می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هرکس شب قدر را از روی ایمان و خلوص به عبادت سپری کند گناهان گذشته او بخشیده خواهد شد.»

او می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله همیشه شب قدر را احیا می گرفت، لکن به پایان نمی رساند.

فضیلت درک ماه رمضان در مکه معظمه

(۲) ۱۴۵- ابن عباس می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هرکس ماه

ص: ۲۰۳

۱- (۱) ۱۴۴- حدّثنا ابو أحمد محمّد بن جعفر البندار الشافعی بفرغانه قال: حدّثنا محمّد بن الحسن القاضي أبو علي التمار قال: حدّثنا جعفر بن محمّد المستفاض الفرياني القاضي قال: حدّثنا عبد الأعلى بن حماد البرسي قال: حدّثنا سفيان بن عيينه عن الزهري عن أبي سلمه عن أبي هريره قال: قال رسول الله صلى الله عليه و آله : من قام ليلة القدر ايمانا و احتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه و كان رسول الله صلى الله عليه و آله يحييه و لا يختمه.

۲- (۲) ۱۴۵- حدّثنا أبو أحمد محمّد بن جعفر البندار قال: حدّثنا جعفر بن محمّد بن نوح قال: حدّثنا أبو محمّد عبد الله بن أحمد بن حماد قال: حدّثنا عبد الرحيم بن زيد عن أبيه عن سعيد بن جبیر عن ابن عباس قال: قال رسول الله صلى الله عليه و آله : من أدرك شهر رمضان بمكّه فصامه و قامه بما تيسر له عدل ماؤه ألف شهر فيما سواه من البلد و كان له بكلّ يوم حملان فرس في سبيل الله و كلّ ليلة حملان فرس في سبيل الله في كلّ ليلة عتق رقبة و كلّ يوم صدقه و كلّ ليلة صدقه و كلّ يوم شفاعه و كلّ ليلة شفاعه و كلّ يوم درجه.

رمضان را در مکه درک کند و روزهای آن را روزه بگیرد و شب های آن رابه آنچه برای او ممکن است به عبادت مشغول باشد مانند آن است که یکصد هزار ماه در غیر ماه رمضان در مکه عبادت کرده باشد و برای اوست در هر روزی و هر شبی پاداش دوبار اسب که در راه خدا انفاق نماید و پاداش یک بنده که در راه خدا آزاد کند و برای هر روز و هر شبی از ماه رمضان برای او پاداش صدقه و حق شفاعت و درجه ای در بهشت خواهد بود.»

فضیلت غسل در شب های ماه رمضان

(۱) ۱۴۶- حضرت کاظم علیه السلام فرمود: «هر کس شب قدر غسل کند و آن شب را تا طلوع فجر احیا بدارد از گناهان خود خارج می شود.»

(۲) ۱۴۷- اسماعیل بن مهران می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که

ص: ۲۰۴

۱- (۱) ۱۴۶- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْعَطَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الصَّهْبَانَ عَنْ ابْنِ أَبِي عَمِيرٍ قَالَ: قَالَ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ اغْتَسَلَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ وَاحْيَاهَا إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ.

۲- (۲) ۱۴۷- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَطَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زَكْرِيَا الْقَطَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبِيبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا تَمِيمُ بْنُ بَهْلُولٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَعَاوِيَةَ الضَّرِيرُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مَهْرَانَ قَالَ سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: مَنْ اغْتَسَلَ لَيْلَةَ الْغَسْلِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَهَيْئَةِ يَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ فَقُلْتُ: يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مَا لَيْلَةَ الْغَسْلِ؟ قَالَ: لَيْلَةُ سَبْعِ عَشْرَةٍ وَ لَيْلَةُ تِسْعِ عَشْرَةٍ وَ لَيْلَةُ إِحْدَى وَ عَشْرِينَ وَ لَيْلَةُ ثَلَاثِ وَ عَشْرِينَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ قَالَ: فَقُلْتُ: هَلْ فِيهَا صَلَاةٌ غَيْرُ مَا فِي سَائِرِ لَيْلَاتِ الشَّهْرِ قَالَ: لَا، إِلَّا فِي لَيْلَةِ إِحْدَى وَ عَشْرِينَ وَ ثَلَاثِ وَ عَشْرِينَ (لَا) فَانْ فِيهَا يَرْجُو لَيْلَةَ الْقَدْرِ وَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يَصَلِّيَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْهَا مَاءَ رُكْعَةٍ فِي كُلِّ رُكْعَةٍ الْحَمْدَ مَرَّةً وَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ مَا هُنَّ فَانْ فَعَلَ ذَلِكَ اعْتَقَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ وَ أَوْجِبَ لَهُ الْجَنَّةَ وَ شَفَعَهُ فِي مِثْلِ رَبِيعَةَ وَ مُضَرَ.

می فرمود: «کسی که غسل های شب های ماه رمضان را انجام دهد از گناهانش خارج می گردد مانند وقتی که از مادر متولد شده است.» پس من به آن حضرت عرض کردم: ای فرزند رسول خدا! شب های غسل در ماه رمضان کدام است؟ امام صادق علیه السلام فرمود: «شب هفدهم و شب نوزدهم و شب بیست و یکم و شب بیست و سوم.» گفتم:

آیا در این شب ها افزون بر شب های دیگر نمازی وارد شده است؟ فرمود: «خیر، جز در شب بیست و یکم و شب بیست و سوم که در آنها امید شب قدر می رود و مستحب است در هر شبی از این دو شب یکصد رکعت نماز خوانده شود و در هر رکعت حمد یک مرتبه و «قل هو الله احد» یکصد مرتبه خوانده شود، و اگر کسی این نمازها را بخواند خداوند او را از آتش دوزخ آزاد می کند و بهشت را برای او واجب می گرداند و به اندازه جمعیت دو قبیله ربیع و مضر [دو قبیله بزرگ عرب] به او حق شفاعت می دهد.»

فضیلت احیا و نماز در شب قدر

(۱) ۱۴۸- جابر جعفی می گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: «هر کس شب

ص: ۲۰۵

۱- (۱) ۱۴۸- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَطَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ السَّكْرِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَكْرِيَا الْجَوْهَرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَارَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ يَزِيدَ الْجَعْفِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ الْبَاقِرِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا قَالَ: مَنْ أَحْيَى لَيْلَةَ ثَلَاثٍ وَعَشْرِينَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَصَلَّى فِيهَا مَاءَ رُكْعَةٍ وَسَمِعَ اللَّهَ عَلَيْهِ مَعِيشَتَهُ وَكَفَاهُ أَمْرًا مِنْ بَعَادِيهِ وَأَعَاذَهُ مِنَ الْغَرَقِ وَالْهَدْمِ وَالسَّرْقِ مِنْ شَرِّ الدُّنْيَا وَرَفَعَ عَنْهُ هَوْلَ مَنْكَرٍ وَنَكِيرٍ وَخَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ وَنُورَهُ يَتَلَأَلُ لِأَهْلِ الْجَمْعِ وَيُعْطَى كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ وَيَكْتُبُ لَهُ بَرَاءَةَ مِنَ النَّارِ وَجِوَازَ عَلَى الصِّرَاطِ وَأَمَانَ مِنَ الْعَذَابِ وَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَيَجْعَلُ فِيهِ رَفَقَاءَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشَّهَدَاءَ وَالصَّالِحِينَ وَحَسَنَ أَوْلَادِكَ رَفِيقًا.

بیست و سوم ماه رمضان را احیا بگیرد و یکصد رکعت نماز در آن بخواند، خداوند معیشت و زندگی او را وسعت می دهد و دشمن را از او دفع میکند و از شرّ غرق شدن و زیر دیوار رفتن و سرقت نجات می دهد و ترس از منکر و نکیر در قبر از او برداشته می شود و چون از قبر خارج می گردد نور او برای اهل محشر جلوه می کند و نامه عمل او به دست راست او داده می شود و برائت از دوزخ و عبور از صراط و امان از عذاب برای او نوشته می شود و بدون حساب وارد بهشت می گردد و همنشین پیامبران و صدیقین و شهدا و صالحین خواهد بود و آنان نیکو رفیقانی هستند.»

وداع با ماه مبارک رمضان

(۱) ۱۴۹- جابر بن عبدالله انصاری می گوید: در آخرین جمعه ماه

ص: ۲۰۶

۱- (۱) ۱۴۹- حدّثنا احمد بن الحسن القطان قال: حدّثنا أحمد بن محمد بن السعيد الهمدانی مولى بنی هاشم عن جابر بن یزید عن أبي الزبير المکی عن جابر بن عبدالله الانصاری قال: دخلت علی رسول الله صلی الله علیه و آله فی آخر جمعه من شهر رمضان فلما بصریبی قال لی: یا جابر هذا آخر جمعه من شهر رمضان فودعه وقل: «اللّهم لاتجعلہ آخرالعهد من صیامنا إیاه فإن جعلته فاجعلنی مرحوما و لا تجعلنی محروما» فانه من قال ذلك ظفر باحدى الحسنین إّما ببلوغ شهر رمضان و اما یغفران الله و رحمته ثم قال علیه السلام:

رمضان خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله رسیدم و چون آن حضرت مرا مشاهده نمود فرمود: «ای جابر! این آخرین جمعه ماه رمضان است. پس تو با ماه رمضان وداع کن و بگو: «اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ صِيَامِنَا إِلَّا هَذَا فَانْجِعْنِي مِنْ حُرْمَتِهِ وَ لَا تَجْعَلْنِي مِنْ حُرْمَتِهِ» [یعنی: خدایا، این ماه را ماه آخر روزه داری ما قرار مده و اگر چنین خواهی کرد، پس مرا از کسانی قرار مده که مورد رحمت تو قرار گرفته اند و من را از محرومین قرار مده.].»

سپس رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس این وداع را انجام دهد یکی از دو خیر به او می رسد: یا به ماه مبارک رمضان آینده خواهد رسید، و یا مورد آمرزش و رحمت خدا واقع خواهد شد.»

(۱) سپس فرمود: «خداوند تبارک و تعالی روزه ماه مبارک رمضان را در گذشته تنها بر پیامبران واجب نمود، نه بر امت های آنان، و به دلیل عنایت

ص: ۲۰۷

۱- (۱) إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى لَمْ يَفْرُضْ مِنْ صِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ فِيمَا مَضَى إِلَّا عَلَى الْأَنْبِيَاءِ دُونَ أُمَّهُمْ وَ إِنَّمَا فَرَضَ عَلَيْكُمْ مَا فَرَضَ عَلَى أَنْبِيَائِهِ وَ رَسَلَهُ قَبْلِي أَكْرَامًا وَ تَفْضِيلًا وَ الَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ مَا أَعْطَى اللَّهُ نَبِيًّا مِنْ أَنْبِيَائِهِ فَضِيلَةً إِلَّا أَعْطَانِيهَا وَ لَقَدْ أَعْطَانِي مَا لَمْ يَعْطِهِمْ وَ فَضَّلَنِي عَلَى كَافَتِهِمْ وَ أَنَا سَيِّدُهُمْ وَ خَيْرُهُمْ وَ أَفْضَلُهُمْ وَ لَأَفْخُرَنَّ بِهِمْ.

و تفضلی که بر شما داشت روزه ماه مبارک رمضان را بر شما [امت آخرالزمان] نیز واجب فرمود.»

آن گاه فرمود: «سوگند به خدایی که مرا به حق به پیامبری مبعوث نمود، خداوند هیچ فضیلتی را به پیامبران گذشته عطا نفرمود جز آن که به من نیز عطا فرمود و افزون بر آنها چیزهایی به من عطا نمود که به هیچ کدام از آنان عطا نفرمود: او مرا بر همه آنان فضیلت داد و من آقا و سید و افضل و بهترین آنان هستم، لکن فخری نمی کنم [بلکه نعمت های خداوند را بر خود بازگو می نمایم].»

منافق و ماه مبارک رمضان

(۱) ۱۵۰- انس بن مالک می گوید: چون ماه مبارک رمضان می رسید رسول خدا صلی الله علیه و آله سه مرتبه می فرمود: «سبحان الله! چه ماه نیکی به طرف

ص: ۲۰۸

۱- (۱) ۱۵۰- حدّثنا أبو محمّد عبد الله بن حامد قال: أخبرنا مكي بن عبدان قال: حدّثنا محمد بن حمويه الاسفراري قال: حدّثنا مسلم بن إبراهيم قال: حدّثنا عمرو بن حرّز العيني قال: حدّثنا خلف بن الربيع عن أنس بن مالك قال: قال رسول الله صلى الله عليه وآله: لما حضر شهر رمضان: سبحان الله ماذا يستقبلكم و ماذا تستقبلون؟ قالها ثلاثا فقال عمر بن الخطاب: يا رسول الله أوحى نزل أو عدو حضر؟ قال: لا- ولكن الله عزّوجلّ يغفر في أوّل ليله من رمضان لكلّ أهل هذه القبله قال: و في ناحيه القوم رجل يهز رأسه و يقول: بخّ بخّ فقال له النبيّ صلى الله عليه وآله: ضاق صدرك بما سمعت قال: لا و الله يا رسول الله ولكن ذكرت المنافقين فقال النبيّ صلى الله عليه وآله: ان المنافق كافر و ليس لكافر فيها شيء.

شما می آید! و چه قدر شما به آن بی توجه هستید!» پس عمر بن خطاب گفت: یا رسول الله! آیا وحیی نازل شده و یا دشمنی به طرف ما آمده است؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «چنین نشده، لکن خداوند در شب اول ماه رمضان هر مسلمانی را می آمرزد.»

انس بن مالک می گوید: شخص دیگری از گوشه مجلس سرخود را بالا کرد و از روی تعجب گفت: بخ بخ [به به!]. پس رسول خدا صلی الله علیه و آله به او فرمود: «سینه تو نتوانست این سخن را بپذیرد؟» آن مرد گفت: یا رسول الله! به خدا سوگند، سینه من از پذیرفتن این سخن تنگ نشد، لکن من به یاد منافقین افتادم. پس رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «منافق کافر است و کافر از این سخنان بهره ای نخواهد برد.»

ای کاش ماه رمضان یک سال می بود

(۱) ۱۵۱- عبدالله بن مسعود می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که در

ص: ۲۰۹

۱- (۱) ۱۵۱- حدّثنا أبو محمّد عبدالله بن حامد قال: أخبرنا حامد بن محمّد الرقا الهروی قال: حدّثنا محمّد بن یونس قال: حدّثنا عبدالله بن رجا قال: حدّثنا حریر بن آیوب البجلی عن الشعبي عن نافع بن برده عن ابن مسعود أنّه سمع رسول الله صلی الله علیه و آله يقول - وقد أهلّ رمضان - : لو يعلم العباد ما فی رمضان لتمنت أن یكون رمضان سنة فقال رجل من خزاعه: حدّثنا عنه یا رسول الله قال: إن الجنّه تزین من رأس الحول إلى الحول حتّی إذا كان أوّل یوم من شهر رمضان هبت ریح من تحت العرش فصفت ورق الجنّه فینظر حورالعین إلى ذلك فیقلن: یا ربّ إجعل لنا من لدنک عبادک فی هذا الشهر ازواجاً تفر أعیننا و تفر أعینهم بنا فما من عبد یصوم شهر رمضان الا زوج زوجته من الحورالعین فی خمیه من درّمجوف ممّانعت الله عزّوجلّ: «حور مقصورات فی الخیام» علی کلّ امرأه منهنّ سبعون حلّه لیس منها حلّه علی لون الأخری و سبعون لونا من الطیب لیس فیها لون علی ریح الآخر لکلّ امرأه منهنّ سبعین سریراً من یاقوته حمراء منسوجه بالدر علی کلّ سریر سبعون فراشا بطائنها من استبرق و فوق السبعین سبعون أریکه لکلّ امرأه سبعون ألف و صیف و سبعون ألف و صیفه مع کلّ و صیف صحفه من ذهب فیها لون من الطعام یجد لآخر لقمه منها لذه لا یجد لأولها و یعطی زوجها مثل ذلك علی سریر من یاقوت أحمر علیه سوار من ذهب منسوج بیاقوت أحمر، هذا لکلّ یوم صام من رمضان سوی ما عمل من الحسنات.

وقت رؤیت هلال ماه رمضان می فرمود: «اگر مردم می دانستند که در ماه رمضان چه برکاتی نهفته است آرزو می کردند که ماه رمضان یک سال می بود.» در این هنگام مردی از قبیله خزاعه گفت: یا رسول الله! برکات ماه رمضان را برای ما بیان کنید. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«بهشت به خاطر ماه رمضان از اول سال تا آخر سال زینت می شود و چون روز اول ماه رمضان می رسد از زیر عرش بادی می وزد و برگ درختان بهشت به هم می خورد و چون حورالعین این صدا را می شنود می گویند: خدایا، ما را به بندگان بهشتی خود تزویج کن و چشم ما و آنان را با این عمل روشن فرما. پس هیچ بنده ای ماه رمضان را روزه نمی گیرد جز آن که خداوند او را در خیمه ای از درّ با یکی از حورالعین تزویج خواهد نمود چنان که در قرآن می فرماید: «حورمقصورات فی الخیام»؛ و

ص: ۲۱۰

بر هر کدام از حورالعین هفتاد حله قرار دارد که هر کدام رنگ مخصوصی دارند و هفتاد نوع از بوی خوش نیز در آنها وجود دارد که هر کدام بوی مخصوصی دارند و برای هر کدام از حورالعین تختی از یاقوت سرخ است که با درز بافته شده است و بر هر تختی هفتاد بستر از استبرق پهن شده است و بر روی هر تختی هفتاد متکاست و هر یک از حورالعین هفتاد هزار خدمتکار مرد و هفتاد هزار خدمتکار زن دارند و در دست هر خدمتکاری ظرفی از طلا با نوعی از طعام است که اگر کسی یک لقمه از آن را بردارد لذتی از آن می یابد که از لقمه قبل از آن نیافته است، و به همسر او نیز نعمت هایی داده می شود و او نیز بر تختی از یاقوت سرخ قرار دارد و در دست او دستبندی از طلای سرخ منسوج به یاقوت می باشد. سپس فرمود: آنچه گفته شد پاداش یک روز از روزه ماه رمضان است و پاداش بقیه اعمال نیک او نیز محفوظ خواهد بود.»

بسته شدن درهای دوزخ و باز شدن درهای بهشت

(۱) ۱۵۲- حضرت ابو جعفر علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هنگامی که هلال ماه رمضان دیده می شود درهای دوزخ بسته می گردد و درهای بهشت گشوده می شود و شیاطین به زنجیر کشیده می شوند.»

ص: ۲۱۱

۱- (۱) ۱۵۲- حدّثنا أبو محمّد عبد الله بن حامد قال: أخبرنا مكي بن عبدان قال: حدّثنا منصور قال: حدّثنا عبدالعزيز عن أبي سهل نافع بن مالك عن أبيه عن أبي جعفر قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله إذا استهل شهر رمضان غلقت أبواب النار و فتحت له أبواب الجنّة و صفت الشياطين.

(۱) ۱۵۳- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هنگامی که ماه رمضان می رسد درهای رحمت گشوده می شود و درهای دوزخ بسته می گردد و شیاطین به زنجیر کشیده می شوند.»

روزه افراد با تقوا و بی تقوا

(۲) ۱۵۴- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس از روی خلوص و ایمان ماه رمضان را روزه بگیرد خداوند گناهان گذشته او را می بخشد.»

(۳) ۱۵۵- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس ماه رمضان را از روی ایمان

ص: ۲۱۲

۱- (۱) ۱۵۳- حدّثنا أبو محمّد عبد الله بن حامد قال: أخبرنا مکی بن عبدان قال: حدّثنا عبد الرحمن بن كثير قال: أخبرنا ابن جریح قال: أخبرنا ابن شهاب قال: أخبرني ابن ابی أنیس (أمین) عن أبيه أنه سمع أبا هريره يقول: قال رسول الله صلی الله علیه و آله : إذا دخل شهر رمضان فتحت أبواب الرحمة و غلقت أبواب جهنم و سلسلت الشیاطین.

۲- (۲) ۱۵۴- حدّثنا أبو محمّد عبد الله بن حامد قال: أخبرنا محمد بن الحسين الزعفرانی بواسط قال: حدّثنا إسماعیل بن محمّد قال: حدّثني ابن إبراهيم قال: أخبرنا هشام عن يحيى بن كثير عن أبي سلمه عن أبي هريره: أن رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم قال: من صام رمضان إيماناً و احتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه.

۳- (۳) ۱۵۵- حدّثنا أبو محمّد عبد الله بن حامد قال: حدّثنا الحسن بن يعقوب قال: حدّثنا نحيب بن أبي طالب قال: أخبرنا عبد الوهاب بن عطا قال: حدّثنا محمد بن عمر عن أبي سلمه عن أبي هريره قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله : من صام رمضان إيماناً و احتساباً غفر الله ما مضى من ذنوبه.

و اخلاص روزه بگیرد گناهان گذشته او آمرزیده می شود.»

(۱) ۱۵۶- ابوهریره می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هر عمل نیکی که فرزند آدم انجام دهد، طبق فرموده قرآن از ده برابر تا هفتصد برابر پاداش دارد جز روزه که خداوند می فرماید: روزه مخصوص من است و چون روزه دار برای من از شهوت و میل نفسانی خود صرف نظر می کند من پاداش او را می دهم [من خود پاداش او هستم] و برای روزه دار دو شادی و مسرت حاصل می شود: یکی در وقت افطار، و دیگری در وقت ملاقات با خداوند. و بوی دهان روزه دار نزد من بهتر از بوی مشک است و روزه برای مؤمن در قیامت سپری در مقابل آتش دوزخ است.»

(۲) ۱۵۷- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «دعای سه دسته از مردم مستجاب است: ۱- دعای روزه دار [در وقت افطار]؛ ۲- دعای مسافر؛ ۳- دعای مظلوم.»

ص: ۲۱۳

۱- (۱) ۱۵۶- قال: حدَّثنا ابو محمد عبدالله بن حامد قال: حدَّثنا مکی ابن عبدان قال: حدَّثنا عبدالله بن هاشم قال: حدَّثنا عبدالله بن نمیر عن الأعمش عن أبي صالح عن أبي هريره قال: قال رسول الله صلى الله عليه و آله : حسنه يعملها ابن آدم تضاعف عشر الى سبعمأه ضعف يقول الله عزوجل إلا الصيام هولي و أنا أجزى به بترك شهوته من أجلى: فرحتان للصائم فرحه عند فطره و فرحه يوم يلتقى ربه و خلوف فم الصائم أطيب عندالله من ريح المسك، الصوم جنة.

۲- (۲) ۱۵۷- حدَّثنا أبو محمد عبدالله بن حامد قال: أخبرنا حامد بن محمد قال: حدَّثنا أبو مسلم قال: حدَّثنا أبو عاصم عن الحجاج و هو ابن أبي عثمان عن الحسين عن محمد بن علي عن أبي هريره قال: قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ثلاث دعوات مستجابات دعوه الصائم و دعوه المسافر و دعوه المظلوم.

(۱) ۱۵۸- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «چه بسا روزه داری که [در اثر بی تقوایی] از روزه خود بهره ای جز گرسنگی نخواهد داشت و چه بسا سحرخیزی که [در اثر بی تقوایی] بهره ای از سحر خیزی خود جز بیداری نخواهد داشت.»

مؤلف گوید: اگر همه آنچه گذشت را فراموش نمودیم حدیث آخر را نباید فراموش کنیم. در پایان خدا را شاکر هستیم که توفیق ترجمه این کتاب را به من عطا فرمود.

و آخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین.

يقول المترجم: و هذه هدیة منی لسیدی و مولای الحجة بن الحسن المهدی عجل الله فرجه الشریف

یا أيها العزیز مسنا و أهلنا الضرّ و جئنا بیضاعه مزجاء فأوف لنا الكیل و تصدق علينا إن الله یجزی المتصدّقین.

ص: ۲۱۴

۱- (۱) ۱۵۸- حدّثنا: أبو محمّد عبد الله بن حامد قال: أخبرنا إبراهيم بن محمد بن عبد الله قال: حدّثنا حامد بن شعيب البلخي قال: حدّثنا يحيى بن أيوب العابد قال: حدّثنا إسماعيل بن جعفر عن عمرو بن أبي عمرو المطلب عن أبي سعيد بن سعيد المقرئ عن أبي هريره قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: ربّ صائم حظه من صيامه الجوع و ربّ قائم حظه من قيامه السهر.

قال الصادق عليه السلام : أطلبوا الدعاء في أربع ساعات: عند هبوب الرياح، و زوال الأفياء، و نزول القطر، و أول قطره من دم القتيل المؤمن، فإنّ أبواب السماء تفتح عند هذه الأشياء. (كافي ٢/٤٧٧)

و قال عليه السلام : يستجاب الدعاء في أربعه مواطن: في الوتر، و بعد الفجر، و بعد الظهر، و بعد المغرب (المصدر)

و قال أمير المؤمنين عليه السلام : اغتنموا الدعاء عند أربع: عند قرأه القرآن، و عند الأذان، و عند نزول الغيث، و عند إلتقاء الصّفين للشهادة. (المصدر)

و قال رسول الله صلى الله عليه و آله : خير وقت دعوتم الله عزوجل فيه الأسحار، و تلا- هذه الآية في قول يعقوب: «سوف أستغفر لكم ربّي» قال صلى الله عليه و آله : «أخرهم إلى السحر». (المصدر)

و عن الصادق عليه السلام قال: إنّ في الليل لساعه ما يوافقها عبد مسلم... إلاّ إستجاب الله له في كلّ ليله... إذا مضى نصف الليل و هي السدس الأوّل من أوّل النصف. (المصدر ص ٤٧٨)

و عنه عليه السلام قال: يستجاب الدعاء يوم الجمعة ما بين فراغ الإمام من الخطبه الى أن تستوى الصفوف بالناس، و ساعه أخرى من آخر النهار الى غروب الشمس. (مصباح المتهدجين ص ٢٤٥)

- ۱- الحجّ و الزیاره، عربی
- ۲- آداب حج و زیارت حرمین شریفین، فارسی
- ۳- میزان الحق یا حقیقت مظلوم، فارسی عربی
- ۴- آیات الفضائل یا فضائل علی علیه السلام در قرآن، عربی فارسی
- ۵- دوله المهدی علیه السلام یا حکومت امام زمان عجل الله فرجه الشریف، فارسی عربی
- ۶- اسوه النساء، بانوی نمونه عالم، فارسی عربی
- ۷- امام الشهداء و سالار شهیدان، فارسی عربی
- ۸- انتظار مهدی علیه السلام و نشانه های ظهور، فارسی عربی
- ۹- شهید خراسان و پناه شیعیان، فارسی عربی
- ۱۰- عاشقان کربلا، زیارات عتبات عالیات عراق
- ۱۱- آیین همسر داری و آداب زندگی در اسلام، فارسی عربی
- ۱۲- بشارت های معصومین علیهم السلام فارسی عربی
- ۱۳- مژده های رحمت در قرآن، فارسی عربی
- ۱۴- محرّمات اسلام، فارسی عربی
- ۱۵- ماه های نزول رحمت، فارسی عربی (کتاب حاضر)
- ۱۶- امام صادق علیه السلام ترجمه کتاب «الامام الصادق علیه السلام» از مرحوم علامه مظفر (فارسی)

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقاتی و ترجمانی

اصفهان

گام‌های

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹